

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

MAGISTRSKA NALOGA

PODPORA MATIČNI DRUŽINI V SISTEMU
REJNIŠTVA

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Avtor: Tea Flisar

LJUBLJANA, 2015

Podatki o magistrski nalogi

Ime in priimek: Tea Flisar

Naslov naloge: Podpora matični družini v sistemu rejništva

Kraj: Radenci

Leto: 2015

Št. strani: 240 **Št. tabel:** 14 **Št. prilog:** 2

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Ključne besede: socialno delo z družino, rejništvo, matična družina, rejniška družina, otrok, podpora in pomoč

Povzetek: Magistrska naloga je raziskava o podpori in pomoči, ki se nudi matičnim družinam v okviru rejništva. V teoretičnem delu predstavim koncept rejništva, matične družine, rejniške družine, vlogo otroka v rejništvu. Predstavim tudi nekatere koncepte socialnega dela, ki so v pomoč pri delu v procesu rejništva.

V raziskovalnem delu, ki temelji na 11 intervjujev, sestavljenih iz intervjujev matičnih družin in socialnih delavk raziskujem zagotavljanje glasu matične družine, kdo vse nudi pomoč in podporo matični družini, na kakšen način se družinam nudi to pomoč, ter kaj družina s to pomočjo pridobi.

Key words: social work with family, foster care, parent family, foster family, child, support and help

Summary: My master's study is a research on the support and help, which is provided to the parent families within foster care. In the theoretical part I introduce the concept of foster care, the parent family, the foster family, the child's role in foster care. I also describe the concepts of social work.

In the research part, based on 11 interviews with parent families and social workers I explore the voice of parent families in the process of foster care. I explore who provides assistance and support to the parent families, in which way is the assistance and support provided and what do the parent families obtain with the help that is offered to them.

Kazalo vsebine

Podatki o magistrski nalogi	2
PREDGOVOR	1
1 UVOD	2
2 TEORETIČNI DEL.....	3
2.1 OPREDELITEV REJNIŠTVA.....	3
2.1.1 Namen rejništva.....	4
2.2 DRUŽINA in DRUŽINSKI PROCESI	6
2.2.1 Družina	6
2.2.2 Družinski procesi.....	8
2.3 MATIČNA DRUŽINA.....	14
2.3.1 Doživljanje v procesu rejništva	14
2.3.2 Pomoč matični družini	15
2.3.3 Življenjske okoliščine matične družine v procesu rejništva.....	16
2.3.4 Dva primera prakse rejništva in načina sodelovanja med matično družino in centrom za socialno delo	17
2.3.5 Stiki med otrokom in matično družino.....	18
2.3.6 Primerjava med matično in rejniško družino	19
2.4 REJNIŠKA DRUŽINA	21
2.4.1 Vloge in naloge rejniške družine.....	21
2.5 OTROK V SISTEMU REJNIŠTVA	23
2.5.1 Glas otroka	24
2.5.2 Teorija navezanosti in otrokova izkušnja rejništva	26
2.6 PROCESI in POSTOPKI V REJNIŠTVU	28
2.6.1 Obdobje pred namestitvijo otroka v rejniško družino	28
2.6.2 Obdobje, ko je otrok nastanjen v rejniški družini	30
2.6.3 Obdobje zaključitve rejništva	30

2.7	NAJPOGOSTEJŠI IZZIVI V PROCESU REJNIŠTVA.....	32
2.8	SOCIALNO DELO NA PODROČJU REJNIŠTVA.....	35
2.8.1	Jezik socialnega dela	35
2.8.2	Delovni odnos	36
2.8.3	Izvirni delovni projekt pomoči	39
2.8.4	Individualna projektna skupina (IPS).....	39
2.8.5	Zapisovanje socialnega dela.....	41
2.8.6	Drugi koncepti pomoči.....	42
3	PROBLEM.....	44
4	METODOLOGIJA.....	45
4.1	Vrsta raziskave.....	45
4.2	Spremenljivke oz. teme raziskovanja	45
4.3	Merski instrumenti ali viri podatkov	47
4.4	Opredelitev enot raziskovanja – populacija, vzorec	47
4.5	Zbiranje podatkov oziroma empiričnega gradiva	47
4.6	Obdelava podatkov	48
5	REZULTATI.....	48
5.1	Podpora in pomoč pred začetkom rejništva.....	48
5.1.1	Matična družina.....	48
5.1.2	Socialne delavke.....	50
5.2	Podpora in pomoč v času rejništva	52
5.2.1	Matične družine.....	52
5.2.2	Socialne delavke.....	60
5.3	Potreba in pomoč matični družini po zaključku rejništva	74
5.3.1	Matične družine.....	74
5.3.2	Socialne delavke.....	75
6	RAZPRAVA	76

7	SKLEPI	87
8	PREDLOGI	90
9	POVZETEK	91
10	LITERATURA	93
11	PRILOGA.....	97
11.1	Odnosno kodiranje	97
11.1.1	Odnosno kodiranje intervjujev socialnih delavk na področju rejništva	97
11.1.2	Odnosno kodiranje intervjujev matičnih družin	152
11.2	Osnovno kodiranje	178
11.2.1	Osnovno kodiranje intervjujev socialnih delavk na področju rejništva	178
11.2.2	Osnovno kodiranje intervjujev matičnih družin	219

Kazalo tabel

Tabela 1: Podpora in pomoč matičnim družinam pred začetkom rejništva	97
Tabela 2: Podpora in pomoč matični družini v času rejništva	104
Tabela 3: Podpora in pomoč matični družini, potem, ko se rejništvo zaključi	122
Tabela 4: Druge osebe, ustanove, ki nudijo matični družini pomoč	127
Tabela 5: Nudenje podpore in pomoči matični družini s strani rejniške družine	139
Tabela 6: Vzpostavljanje delovnega odnosa	143
Tabela 7: Glas matične družine	148
Tabela 8: Podpora in pomoč matičnim družinam pred začetkom rejništva	152
Tabela 9: Podpora in pomoč matični družini v času rejništva	157
Tabela 10: Podpora in pomoč matični družini, potem, ko se rejništvo zaključi	165
Tabela 11: Druge osebe, ustanove, ki nudijo matični družini pomoč	166
Tabela 12: Nudenje podpore in pomoči matični družini s strani rejniške družine.....	169
Tabela 13: Vzpostavljanje delovnega odnosa	173
Tabela 14: Glas matične družine	176

PREDGOVOR

Socialno delo z otrokom in družino, torej proces rejništva, obsega širok spekter dejavnosti, ki so usmerjene k zaščiti otrok, spodbujanju njihove blaginje in nudenju podpore otrokom, da lahko živijo z njihovimi družinami (E. Cree, Davis 2007: 15).

V okviru socialnega dela z otrokom in družino, v okviru rejništva se v magistrski nalogi osredotočam predvsem na matično družino in na to, kaj matična družina potrebuje v procesu rejništva. Za to temo sem se odločila predvsem zato, ker se mi zdi, da se na matične družine premalo osredotočamo, premalo o njih pišemo.

Ker pišem o potrebah matične družine v procesu rejništva, to avtomatično pomeni, da v magistrski nalogi tudi pišem o procesih in postopkih v rejništvu. Ker pa v rejništvu ne sodeluje samo matična družina, pišem tudi o otroku, centru za socialno delo, kjer se osredotočim na metode socialnega dela, in rejniški družini, kjer pišem o njeni vlogi in nalogah, ki jih ima. Ko govorimo o centru za socialno delo in rejniški družini je treba omeniti, da sta zavezana, da nudita podporo in pomoč matični družini.

Raziskovalni del pa je sestavljen iz analize intervjujev socialnih delavk in matičnih družin, katere sprašujem o podpori, ki je ponujena matični družini pred nastanitvijo otroka v rejništvo, v času rejništva, ter v času, ko se rejništvo zaključuje oz. se konča, o osebah, ki to podporo vse nudijo, o tem, kje vse lahko dobijo podporo itd. Prav tako sprašujem o tem, kako socialne delavke vzpostavljajo in vzdržujejo delovni odnos in na kakšen način se upošteva glas otroka.

Treba pa je poudariti, da je moja magistrska naloga napisana tako, da za socialnega delavca in socialno delavko ter rejnika in rejnico uporabljam samo ženski spol. To pa zato, ker sem v večini literature opazila, da se za strokovne delavce (tako za socialne delavke kot za rejnice) uporablja ženski spol in ker sem v svojem raziskovalnem delu opravljala intervjuje s socialnimi delavkami, ki delajo na področju rejništva. To seveda ne pomeni, da hočem diskriminirati moški spol, saj je magistrska naloga namenjena tako socialnim delavkam kot delavcem, rejnicam in rejnikom. Za tak način sem se odločila, ker je magistrsko nalogo lažje brati, če je napisana samo v enem spolu.

1 UVOD

Rejništvo je eno od področij, ki je zame kot socialno delavko zelo zanimivo, saj je zelo kompleksna tema. Tukaj se srečujejo potrebe, želje, mnenja, prepričanja, zgodovina itd. matične družine, rejniške družine ter otroka, za katerega, zaradi različnih situacij, nekaj časa ne bo skrbela matična, ampak rejniška družina. Tema rejništva je kompleksna tudi zato, ker se v rejništvu srečuje več strok, od socialnih delavcev na centru za socialno delo pa vse do delavcev v šolstvu, zdravstvu, psihologov, psihiatrov itd. Socialna delavka, ki vodi postopek rejništva, pa mora znati navigirati med vsemi temi udeleženci v rejništvu. To je zelo zahtevna naloga, ki se mi zdi, da jo moraš kot socialna delavka vzeti zelo resno in z veliko profesionalnostjo, predvsem pa jo moraš vzeti kot izziv. To izziv pa zna velikokrat biti zelo težaven, prav zaradi dejstva, ker je v procesu rejništva vključenih več oseb. Težko je upoštevati vsakogar in vsakomur dati dovolj prostora, da sploh lahko pove svoje mnenje, da se ne počuti zapostavljenega, izločenega itd.

Rejništvo največkrat nastopi takrat, ko so se druge opcije reševanja težav matičnih družin že izčrpale. Nastopi takrat, ko se za otroka ne more poskrbeti drugače kot na ta način, da se ga namesti v rejniško družino. To pa za socialno delavko pomeni, da je situacija, s katero se mora soočiti, zelo težka. Matična družina ima lahko npr. težave s stanovanjskimi prostori, lahko prihaja do nasilja v družini, lahko ima ekonomske težave, lahko ima zelo majhno ali neobstoječo socialno mrežo itd. Zato je tudi ena od nalog socialnega dela, da pomaga matični družini po najboljših močeh, da doseže želene spremembe. Da pa se lahko razrešijo vse te situacije, je potreben čas, ki ga kot socialna delavka moraš zagotoviti. Matični družini je treba zagotovi dovolj prostora, da lahko razreši svoje težave. Tukaj je lahko rejništvo, če se izvaja dobro, vir moči za matično družino. Seveda pa je treba določiti cilje, da vsakdo ve, kam hočemo priti. Drugače lahko nastane kar velika zmeda med vsemi udeleženci.

Tudi sama sem se odločila, da mi bo magistrska naloga pomenila kot izziv. Kot izziv sem si zastavila, da bom bolje spoznala rejništvo ter da bom magistrsko nalogo poskušala napisati tako, da bo razumljiva čim večji skupini ljudi. Zadala sem si nalogo, da bom magistrsko nalogo namenila predvsem matičnim družinam, saj verjamem, da te, razen seveda otroka, potrebujejo največ podpore, da lahko premostijo svoje težave in dosežejo svoj potencial.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 OPREDELITEV REJNIŠTVA

Rejništvo je institucionalna oblika skrbi za otroka, ko ta v določenem časovnem obdobju, zaradi različnih dejstev (kot so neprimerni bivanjski prostori, alkoholizem v družini itd.) ne more živeti v svoji družini. Ko otrok nima dobrih pogojev za življenje v družini oz. v njej ne more več živeti, je naloga države in stroke socialnega dela, da mu te pogoje zagotovita izven njegove družine. Ena od možnosti, ki so državi in stroki socialnega dela na razpolago, je namestitev otroka v rejništvo (Rakar *et al.* 2010: 64).

Rejništvo je začasno in čas trajanja se določa za vsakega otroka posebej. Lahko traja le kratek čas (kratkotrajno rejništvo), lahko pa traja dlje časa (dolgotrajno rejništvo). Rejništvo traja do otrokove polnoletnosti. So pa seveda tudi izjeme. Če se otrok npr. šola še po polnoletnosti, obstaja možnost, da se rejništvo podaljša do 26. leta. Prav tako se rejništvo lahko podaljša, če oseba zaradi motenj v telesnem in duševnem razvoju ni sposobna za samostojno življenje in delo. Je pa pomembno, da v obeh primerih otrok oz. v drugem primeru otrokov skrbnik, ki ni nujno otrokov starš, s tem soglaša (46. člen Zakona o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD): Uradni list RS, št. 110/02, spremembe: Uradni list RS, št. 56/06, 114/06, 96/12, 109/12). Čas trajanja rejništva je predvsem odvisen od uresničljivo želenih izidov rejništva, ki se praviloma ubesedijo na začetku postopka rejniška (običajno na prvem skupnem srečanju otroka, matične in rejniške družine s centrom za socialno delo, ki vodi primer rejništva). Želenih izidov je namreč več.

*"Možen zelen izid je vrnitev otroka v matično družino. [...] Dober ali zelen izid je tudi dobro sodelovanje rejniške in matične družine, premagovanje ali vsaj boljše obvladovanje ovir v matični družini, ki so pripeljale do namestitve otroka v rejništvo [...]. Dober in zelen izid [rejništva je lahko tudi to], da se krepí moč otroka, da se otrok razvija v kompetentnega mladega človeka, ki je uspešen v šoli, razvija svoje sposobnosti in talente, socialne veščine in sposobnost reševanja problemov, ki jih življenje postavlja" (Rakar *et al.* 2010: 65).*

Seveda pa je za zelen izid odvisen tudi od vrste rejništva. Pri stalnem rejništvu so definitivno pomembni vsi v prejšnjem odstavku naštetí izidi in še več. Pri vikend rejništvu, pa so izidi lahko malce drugačni kot v prejšnjem odstavku. Seveda je še vedno pomembno, da matična in

rejniška družina sodelujeta, da se krepí moč otroka itd., toda vikend rejništvo je bolj namenjeno otrokom, ki vikendov ne morejo preživeti z matično družino. To so npr. oseba, ki čez teden obiskuje šolo za osebe s posebnimi potrebami, ki se nahaja izven kraja, v katerem prebiva matična družina. Matična družina pa si recimo ne more privoščiti, da bi vsak konec tedna otrok prišel domov, ne zmore skrbeti zanj itd.

Za vse vrste rejništva je pomembno to, da obstaja sodelovanje med matično in rejniško družino, da se spodbuja stike z matično družino, če je to v korist otroku. Npr. otroku ni v korist, da se spodbujajo stiki, ko gre za nasilje v družini in obstaja velika verjetnost, da se bo nasilje nad otrokom nadaljevalo. Prav tako niso stiki v korist otroku, ko starši odklanjajo pomoč stroke, ko ne urejajo svojega življenja, ko motijo otrokov zdrav razvoj (ovirajo učenje, ponotranjenje vedenjskih vzorcev itd.), ko ne morejo sodelovati z rejniško družino ali pa vzdrževati stikov z otrokom, ko ima starš težave z alkoholom in/ali s prepovedanimi substancami (Tomec 2012: 21–22).

V prejšnjem odstavku so se navedli razlogi, kdaj niso stiki z matičnimi starši najboljši za otroka, niso pa bili omenjeni razlogi za namestitev otroka v rejniško družino, ki so pa lepo predstavljeni v raziskavi z otroki, ki živijo, ali so živeli v družinah, ki izvajajo rejniško dejavnost v krajevni pristojnosti Centra za socialno delo (v nadaljevanju CSD) Domžale (od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2010). Ti razlogi so zasvojenost (66,48 %), med katerimi še vedno prevladuje alkoholizem (50 %). Takoj za zasvojenostjo je razlog za namestitev otroka v rejniško družino dejstvo, da so starši otroka uporabniki psihiatrije (16,48 %). Temu sledijo še dejstvo, da starši zaradi zaostanka v razvoju ne zmorejo skrbeti za otroka (3,98 %), da imajo starši hude motnje vedenja in posledično osebnostno neurejenost (4,55 %), slabo zdravstveno stanje starša (1,7 %), otrokova telesna in intelektualna oviranost (1,7 %), neurejene bivanjske razmere staršev tujcev (en primer), spolna zloraba (0,58 %) ter nasilje v družini (1,7 %) (Tomec, Hudobivnik 2012: 67–68).

2.1.1 Namen rejništva

Podlaga za izvajanje rejništva je Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1: Uradni list RS, št. 69/2004), ZIRD, Zakon o socialnem varstvu (ZSV: Uradni list RS, št. 3/07, spremembe: Uradni list RS 23/07, 41/07, 61/10, 62/10, 57/12), konvencija o otrokovih pravicah (KOP: resolucija št. 44/25 z dne 20. novembra 1989), Pravilnik o pogojih

in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 54/03, spremembe: Uradni list RS, št. 78/08, 18/13), ter rejništvo vsebine dela in metodološki pristopi (Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD 2015: 69).

Po ZIRD-u (1. odstavek 2. člena) je rejništvo posebna oblika varstva otrok, nameščenih v rejniško družino na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja, ali drugega zakona, in je namenjeno otrokom, ki začasno ne morejo prebivati v biološki družini.

Imamo pa še druge definicije rejništva, kot je definicija rejništva po ZZZDR (8. člen), ki rejništvo opisuje kot posebno obliko varstva otrok, ki potrebujejo oskrbo in vzgojo pri osebah, ki niso njihovi starši. Socialno delo pa rejništvo definira kot: "*Skrbno načrtovan sistem sodelovanja, kjer nihče od udeležениh ničesar ne dela sam in kjer nihče od udeležениh ne ostane brez pomoči in podpore*" (Čačinovič Vogrinčič 2006: 104). Rejništvo je torej projektna skupina, katere naloga je, da omogoči sodelovanje matične družine, rejniške družine, otroka, ter centra za socialno delo (ki vodi proces rejništva). Projektna skupina se vzpostavi na tak način, da zavaruje koristi vseh udeležениh, za kar morajo v veliki meri poskrbeti socialne delavke (Čačinovič Vogrinčič 2006: 100). Dodatno je namen rejništva po ZZZDR (154. člen) tudi to, da se otrokom pri osebah, ki niso njihovi starši, omogočijo zdrava rast, izobraževanje, skladen osebnostni razvoj in usposobitev za samostojno življenje ter delo.

Rejništvo je tako iz splošne skrbi za otroka, za katerega starši ne morejo skrbeti, ali staršev sploh nima, napredovalo v postmoderni čas skupnega soustvarjanja projektov pomoči, skupnega raziskovanja dobrih izidov v korist otroka, v večanje moči in iskanje virov pri matični družini. Rejniki pa so iz otrokovih skrbnikov postali šolani sodelavci in soustvarjalci projektov pomoči matični družini (Sitar Surić 2014: 110), kar pomeni dodatno pomoč matičnim družinam. Začelo se je več delati na skupnem sodelovanju in reševanju težav, ki so privedle do odločitve za rejništvo.

Če torej povzamemo, rejništvo stremi k temu, da otroku nudi čim boljše pogoje za njegovo prihodnost in mu pomaga krmariti skozi življenje tako z matično kot tudi rejniško družino. Prav tako rejništvo seveda stremi tudi k temu, da pomaga rejniški in matični družini usklajevati celotno situacijo, da lahko sodelujeta, da imata tako vrsto komunikacije, kjer si lahko izmenjujeta informacije, ki so pomembne tako za otrokovo prihodnost kot za njegovo vsakodnevno življenje, in matični družini, da premosti težave, ki jih ima.

2.2 DRUŽINA in DRUŽINSKI PROCESI

Do sedaj sem na kratko opisala rejništvo, toda preden začnem govoriti o matični, rejniški družini in o otroku, je treba najprej nekaj povedati nekaj o družini in o procesih, ki nastajajo v okviru družine. Rejništvo je namreč skupek dveh družin, ki morata skupaj sodelovati pri vzgoji in izobraževanju otroka, ki morata skupaj soobstajati, sostarševati. Zato je tako pomembno, da govorimo o družini in procesih, ki nastajajo v njej. Vsaka družina je namreč sistem zase, ki jo je v rejništvu treba spoznati in jo nato kompetentno povezati z drugim sistemom, torej drugo družino.

2.2.1 Družina

Ko govorimo o družini, je treba najprej vedeti, da poznamo več različnih definicij družin, saj poznamo več vrst družin. Tanja Renner in njeni sodelavci (2006: 17) te vrste družin razvrščajo v dve skupini. Prva je jedrna družina, v katero spadajo dvostarševske, enostarševske in reorganizirane družine. Druga skupina pa je razširjena družina, v katero spadajo klasično razširjene družine in razpršene razširjene družine (družine, ki so geografsko ločene, vendar vzdržujejo redne sorodniške stike in si nudijo vzajemno oporo). Za vse vrste družin pa velja, da je družina mala skupina, ki pa se razlikuje od drugih malih skupin. Od drugih malih skupin se razlikuje prvič v tem, da je družina skupina z zgodovino, ki je za rejništvo zelo pomembna. Za rejniško družino je pomembno, da pozna zgodovino matične družine, saj bo tako več izvedela o otroku in mu bo lahko bolj pomagala oz. bo lahko bolje reagirala na njegove potrebe. Primer je npr. to, da otrok ne more zaspiti brez svoje plišaste igračke, saj z njo spi že od zgodnjega otroštva. Druga razlika je v krvnih vezeh, ki so večne. Tretja razlika pa je v tem, da je družina dolgotrajna skupina, ki pa se mora v času rejništva vsaj za nekaj časa prekiniti (Čačinovič Vogrinčič 1998: 129).

Treba je tudi vedeti, da je družina skupek odnosov med staršema, med starši in otroki ter med otroki samimi. Ne gre pa pozabiti, da je za razvoj otrok in delovanje celotne družine pomembna tudi razširjena družina. Stari starši, strici in tete lahko igrajo zelo pomembno vlogo pri oblikovanju človeka (Perko 2008: 144). Prav tako lahko igrajo pomembno vlogo v rejništvu. Lahko namreč pride do sorodstvenega rejništva, torej tega, da se da otroka v rejništvo sorodniku. Obenem je razširjena družina lahko vir moči, torej vir podpore in pomoči za matično družino.

Družina je pomembna zato, ker se v njej oblikuje osebnost otrok, ker se v njej vsak član družine socializira (pridobi si zaupanje v pomembne druge, torej v družino, socializira se za družbo in za družino) in individualizira. V družini se naučimo, kaj je dobro in kaj ne, kaj sme in kaj ne. Otrok skozi svoje izkušnje, skozi to, kar vidi, ugotavlja oz. spoznava svet. Vidi, kaj počneta družina in okolica in jih imitira. Otrok spoznava svet preko oseb, ki skrbijo zanj (Čačinovič Vogrinčič 1998: 25–26). Zato pa je tudi tako pomembno, da je družina, ki skrbi zanj zdrava. Po Ackermanu (v Čačinovič Vogrinčič 1998: 49–50) pa je družina zdrava, če uresniči biološke potenciale odnosa roditelj – otrok in mož – žena, če zagotavlja zaščito pred nevarnostmi in materialni obstoj, če je integrirana v skupnost, če je enotna, če je sposobna reševanja problemov in ob tem rasti, če ima cilje, vrednote, ki so primerne družbi, v kateri živi družina, če zadovoljuje potrebe članov družine, če omogoča individualizacijo članov skupini, ne da bi ta ogrožala skupino, če sprejema identiteto posameznika, če ustvarja možnosti za individualno avtonomijo in ustvarjalnost in če je sposobna prilagajanja spremembam, ki nastajajo v družini.

Otrok se v družini tudi nauči navezanosti. Otrok se mora naučiti varne navezanosti (bolj opisana v poglavju o otroku), za katero je bistveno, da je starš čustveno razpoložljiv, dovzeten in angažiran. Potrebno je, da otrok dobi sporočilo, da mu starš stoji ob strani, da je njegova varnost zanj zelo pomembna in da mu bo stal ob strani, ko se bo počutil ogroženega, prestrašenega ali žalostnega. Otrok pa mora dobiti tudi sporočilo, da starš ni na voljo samo njemu in da mu ni na voljo ves čas, da ima tudi svoje življenje, kar se bo otrok moral to naučiti upoštevati (Bouwkamp 2014: 24–25).

Vse prej naštetu naj bi otrok spoznal v svoji družini, toda če to ni mogoče, naj bi mu to zagotovila rejniška družina. Za to bo rejniška družina potrebovala več časa in potrpežljivosti, saj bo morala najprej z otrokom navezati pristen odnos, nato pa mu bo morala pomagati, da se nauči npr. novih vzorcev komuniciranja, reagiranja na stres, učenja itd. To pa je zahtevna naloga, saj je težko spremeniti nekaj oz. se na novo naučiti stvari.

Za konec kratke predstavitve o družini, torej predstavitve o tem, kaj družina je, bi hotela še dodati, da je družina edina institucija, ki te spremlja skozi celotno življenje. Zato menim, da je potrebno, da se kot socialni delavci potrudimo po najboljših močeh in da pomagamo družini, ko ima težave, kot so take, s katerimi se srečujemo v rejništvu. Take družine so namreč zelo ranljive in kot take potrebujejo našo pomoč.

2.2.2 Družinski procesi

Družinski procesi so sestavljeni iz več dejavnikov, ki jih različni avtorji opisujejo v svojih konceptih. V podpoglavjih bom na kratko povzela nekatere od teh dejavnikov oz. konceptov, ki se mi zdijo, da so temeljno znanje za socialno delo z družino.

2.2.2.1 Lidz: tri temeljne značilnosti

Lidz navaja tri pogoje oz. značilnosti, ki so potrebni v vsaki družini, da ta lahko zadovolji osnovne potrebe posameznika, usmerja njegov razvoj in omogoča integracijo v kulturo in družbo (Čačinovič Vogrinčič 1998: 51–53). Te značilnosti so:

KOALICIJA STARŠEV pomeni, da se starša med sabo podpirata v svojih vlogah, da upoštevata drug drugega in da drug drugemu in otrokom dajeta občutek varnosti in gotovosti (Čačinovič Vogrinčič 1998: 53). V rejništvu se ta koalicija mora vsaj po mojem mnenju razširiti. Tukaj morajo biti v koaliciji, ne samo starši med sabo, ampak tudi rejniška in matična družina. Drug drugo morata upoštevati, si biti v oporo. Tukaj namreč ne potrebuje pomoči samo matična družina, ampak tudi rejniška. Matična družina npr. ve veliko o otroku in rejniški družini zelo pomaga pri vzgoji in skrbi za otroka, če jim te informacije posreduje.

OHRANITEV GENERACIJSKIH RAZLIK pomeni, da so starši tisti, ki skrbijo za nepreskrbljene otroke, da so oni tisti, ki otrokom nudijo del sebe, da bi se ti lahko razvili v odrasle osebe in ne obratno. Starši smejo in morajo biti odvisni eden od drugega, vendar pa ne smejo biti odvisni od otroka. Otrok je lahko ogrožen, če mora npr. v matični družini dajati oporo staršem, ki jo sam potrebuje od njih v času odraščanja. Take porušene generacijske razlike namreč ogrožajo otrokov osebnostni razvoj (Čačinovič Vogrinčič 1998: 54–55). Če matična družina otroku tega ne more zagotoviti, mora to storiti rejniška, obenem pa je priporočljivo, da matično družino podpre v tem, da oblikuje generacijske razlike med sabo in otrokom.

SPREJEMANJE VLOGE LASTNEGA SPOLA je tretja značilnost. Tukaj mora otrok pridobiti dovolj gotovosti v svojo spolno identiteto. Je pa to v današnjem času, ko govorimo o enakopravnosti in enakopravni delitvi dela, manj pomembno. Bolj je pomembno, da otrok dobi izkušnjo spoštovanja (ne glede na njegov spol) (Čačinovič Vogrinčič 1998: 55).

2.2.2.2 Richter: Vloge

Vloga je okviru družine kot male skupine relativno trajna. Izoblikuje se glede na kulturna merila, socialne navade in ekonomske organizacije družine (npr. obstaja klasika enega skrbnika, ene negovalke in oseb, ki so odvisnih od njiju, ki pa je danes skoraj izjema), ter splošni in osebni dejavniki, ki so: razvojno obdobje člana družine, njegove osebne značilnosti, telesne in duševne lastnosti in potrebe posameznika (Tomori 1994: 15–19). Vsaka sprememba, kot so rejništvo, kjer otrok odide iz matične družine (odhod člana družine) v rejništvo (prihod novega člana), zahteva prestrukturiranje obeh družin in spreminjanje vlog.

Velikokrat je treba pri spremembah, še posebej pri spremembah v vlogah, ponuditi pomoč tako matični kot tudi rejniški družini. Pri matični družini je npr. treba spremeniti določene vloge, ki so ogrožajoče za družino, in so bile opazne že pred nastanitvijo otroka v rejništvo, in so zato eden od pogojev, da se otrok lahko vrne nazaj. Vloge, ki se morajo spremeniti, so npr. vloge otroka, ki niso najbolj priporočljive v času njegovega odraščanja. Te vloge so lahko vloga nadomestka za partnerja, vloga enega aspekta lastnega jaza enega od staršev (idealna ali pa negativna podoba starše), vloga zaveznika enega od staršev itd., ki pretežno ali v celoti služijo obrambnim procesom staršev. Sicer so lahko sprejemljive, dokler ne postanejo rigidne, nespremenljive, dominantne, ko omogočajo sproščanje konfliktov, onemogočajo pa zavestno spoprijemanje z njimi. Takrat pa se mora delati tako s starši kot tudi z otrokom, da se te vloge spremenijo. To pa zna biti zelo težko, saj lahko en partner (oče, mati), torej en starš v matični družini, pritiska na drugega partnerja, da ta sprejme določeno vlogo. Npr. mati hoče imeti vlogo rešiteljice, zato pritisne na partnerja, da sprejme npr. vlogo negativca (asimetrični odnos v partnerstvu). Obstajajo pa seveda tudi simetrični odnosi, kjer hočeta oba partnerja v približno enaki meri vzdrževati vloge. Tukaj partnerja spodbujata drug drugega v ohranjanje določenih vlog (Čačinovič Vogrinčič 1998: 57–60).

Rejniška družina pa potrebuje pomoč pri spreminjanju vlog v tem smislu, da morajo svoje vloge prilagoditi novemu članu družine. Z vstopom otroka v rejniško družino se namreč spremeni dinamika v družini, kar tudi pomeni, da se morajo spremeniti oz. prilagoditi vloge vseh družinskih članov. Npr. najmlajši otrok nenadoma ni več najmlajši otrok, ampak postane neke vrste starejši brat ali sestra. Nenadoma se njegova vloga zamenja, saj mora prevzeti več odgovornosti. Tukaj mislim predvsem na to, da bo moral kdaj pa kdaj tudi paziti na mlajšega otroka, da bo zadolžen zanj. Starša v rejniški družini pa naenkrat dobita še enega otroka.

2.2.2.3 Kanton in Lehr: zaprte, poljubne in odprte družine

ZAPRTE DRUŽINE so tiste, ki so izdelale toga, nespremenljiva pravila izražanja in zadovoljevanja potreb družine in posameznika. Pri tem se posameznik ali odpove svojim potrebam in se zlije s skupino ali pa je zaradi svojih potreb izločen iz družine. Družina se tako izogne negotovosti. Optimalna verzija zaprte družine so stabilnost čustvenih odnosov, kjer so vezi med člani družine globoke, trajne, vendar obvladane. Idealna zaprta družina ima stalne, enotne in jasne ideale (Čačinovič Vogrinčič 1998: 146–148). Pogost pojav v zaprtih družinah je zapiranje vase in prikrivanje svojih problemov drugim. Takšne družine so zaprte tudi za zunanje vplive (Novak Jerman 1995: 173).

POLJUBNE DRUŽINE so tiste družine, ki so tako prilagodljive in fleksibilne, da ne morejo vzpostaviti identitete in kontinuitete te identitete. Tukaj se meje, hierarhične koalicije in podsystemi nenehno spreminjajo. Poljubne družine živijo od kaosa. Optimalna verzija poljubne družine je ustvarjalna anarhija. V taki družini so strasti zaželeni, individualna izbira ima prednost. Ustvarjalnost in inspiracija sta vsakdanjik take družine (Čačinovič Vogrinčič 1998: 149). V poljubni družini obstaja sožitje, saj temelji na individualnosti. Odnosi med člani družine niso tekmovalni, a tudi povezani niso med seboj. Otroci v takih družinah težje prepoznajo svoje vloge in vloge staršev, saj razmerja niso opredeljena (Novak Jerman 1995: 173–174).

ODPRTA DRUŽINA je družina, kjer člani družine iščejo intimnost in zaščito, ki sta prilagodljivi. Čustva se izražajo bolj odkrito kot v zaprtih družinah. Člani se spodbujajo k izražanju iskrenih misli in čustev. Vsa možna čustva so dovoljena. Družina temelji na sodelovanju, na izražanju potreb vsakega člana, na tem, da člani zaupajo v neko temeljno dobroto in modrost kot na izdelana pravila (Čačinovič Vogrinčič 1998: 150–152). Člani so odprti za povratne informacije o drugih, kar je pogoj za demokratično strukturo moči, ki omogoča odprtost, avtonomnost, notranjo rast članov, novo definiranje pravil, meja in vlog (Novak Jerman 1995: 173).

Po mojem mnenju, če gledamo rejništvo, je pomembno, da je rejniška družina odprta družina, saj le tako lahko otrok spozna sam sebe, ima dovolj miru, da preuči svoja čustva in ima dovoljenje, da jih deli z drugimi v rejniški družini, ki bodo ta čustva tudi sprejeli. Tukaj se tudi najbolje nauči avtonomije. V zaprti družini so zame, vsaj za rejniško družino, preveč toga

pravila, ki se težko spremenijo. To pa zame pomeni, da se rejniška družina težko prilagodi otroku in njegovemu načinu življenja. V odprti družini so pravila bolj fleksibilna. Prav tako je v zaprti družini, tudi če gre za optimalno verzijo, težko biti avtonomen, biti svoja oseba, kar pa otrok, ki je v rejništvu, potrebuje. Tak otrok mora najti svoj glas, kar pa je v zaprti družini, ki take člane družine izolira, zelo težko. V poljubnih družinah pa je po mojem mnenju preveč kaosa in premalo strukture za otroka, ki prihaja iz neurejene družine in potrebuje strukturo. Odprta družina pa mu v nasprotju s poljubno in zaprto družino, daje dovolj avtonomije, da to lahko stori.

2.2.2.4 Skynner: Ravnanje s čustvi

Vsak človek sprejme in obvlada tista čustva, ki jih "sme" sprejeti in obvladati v družini. Skynner (1994: 26–29) pravi, da je možno, da se določenim čustvom, mislim izognemo, da se jih naučimo skriti za zaslon. Za zaslon skrivamo predvsem čustva, ki nam povzročajo strah oziroma občutek nelagodnosti in sramu. Najprej začnemo čustva skrivati pred družino, ker vidimo, da jih vznemirjajo, da ne znajo z njimi ravnati, nato pa jih še začnemo skrivati pred sabo, dokler ne mislimo, da teh čustev nimamo. Skrijemo jih za zaslon. Stvari, ki so skrite običajno enake pri družinskih članih. V vsaki družini se namreč ločujejo čustva, ki se ocenjujejo za "dobra" in tista, ki so "slaba". "Slaba" se skrijejo za zaslon, družinski člani pa se pretvarjajo, da jih ni.

Po Skynnerju (v Čačinovič Vogrinčič 1998: 214–217) se mora otrok v vseh fazah svojega razvoja učiti eno lekcijo za drugo, o ravnanju s čustvi. Predelati mora čustva ločevanja od staršev, čustva, ki jih zbudjata avtoriteta ali drugi spol itd. Včasih otrok določenih čustev ne more predelati, sprejeti. V takih primerih jih projicira v druge. On teh čustev namreč nima (skrije jih za zaslon). Včasih si celo taka čustva v družini podajajo, nihče pa noče pristati nanj.

Za otroka je izredno pomembno, da so čustva v družini dovoljena, da jih bo lahko predelal. To je pomembno tudi za rejniško družino. Tukaj se ponovno pokaže, da mora rejniška družina biti odprta družina, saj se tukaj čustva izražajo bolj odprto, kot npr. v zaprti družini. Člani se tukaj spodbujajo v izražanju čustev. Pravilo je, da se čustva delijo z drugimi, da se raziskujejo nove možnosti. Isto velja tudi za matično družino. Menim namreč, da je naloga socialne delavke, da poskuša narediti čim bolj razvidna čustva matični družini. Seveda če je to v njeno najboljšo korist.

2.2.2.5 Mertens: vzgoja sposobnosti za konflikt

Shantz (v Čotar Konrad 2012: 39) meni, da je konflikt časovno opredeljena socialna epizoda, ki se razlikuje po pojavnosti in intenzivnosti (pogostost in čustvena intenzivnost konflikta), po vsebini (temi konflikta), po začetku konflikta in nasprotovanju (vedenje, s katerimi se začne konflikt), po rešitvi (vedenje, ki zaključi konflikt) in po izidu (posledicah) konflikta.

Konflikt nastane v vsaki družini. Sposobnost za konflikt pa je bistvena lastnost, ki jo potrebujemo. Zavestno bi morali ustvarjati pogoje, da si jo pridobimo. Sposobnost za konflikt pomeni pridobljeno, naučeno sposobnost posameznika, da zazna konflikt za motenimi interakcijami in komunikacijami, ga prepozna in se z njimi sooči, da bi ga bodisi začel reševati bodisi zmožel živeti z njim. Tukaj torej gre za to, da posameznik v komunikaciji in interakciji zazna konfliktne vsebine in jih preseže (Čačinovič Vogrinčič 1998: 228).

Po Mertensu mora vzgoja sposobnosti za konflikt usposobiti otroka, da pričakovanj staršev in njihovih etiketiranj ne sprejme brez vprašanj. Ta se za to usposobi tako, da se uporabijo odprte in neovirane komunikacije. Mertens predlaga učenje uporabe in razumevanja neverbalnih sporočil (npr. vaje, kjer bi starši samo neverbalno predstavili svoja čustva, otroci pa bi jih poskušali poimenovati in obratno) in vaje v metakomunikaciji – je pogovor o odnosih, ekspliciranje odnosov (vaje, kjer bi starši razlagali svoje odločitve, sami vprašati po odnosih in spodbujati otroke, da o tem sprašujejo) (op. cit.: 230). Mertes pa tudi dodaja, da naj ozaveščenosti o konfliktih ne omejujemo le na posameznikove medčloveške odnose. Zavedati se moramo namreč tudi družbene pogojenosti konfliktnosti, ki vključuje ozaveščanje o delitvah dela, oblikah zagotavljanja danega družbenega reda in delitve, značilnostih institucij, družine in interakcij med otrokom in starši (op. cit.: 229). Seveda je pa še pomembno dodati, da se v družini lahko tako naučimo sposobnosti za konflikt kot tudi negirati in potlačevati konflikte, saj je velikokrat ena naših prvih izkušenj ta, da je konflikt bolje potlačiti ali vsaj zamolčati (op. cit.: 230).

Za rejništvo je zagotovo bolje, da se družine soočajo s konflikti. Tukaj je pomembno, da imata tako matična in tudi rejniška družina strokovnega delavca, ki jim pomaga pri tem, ki jih vodi preko tega procesa. To je po mojem mnenju še posebej pomembno za matično družino, saj lahko imajo take družine veliko nerešenih konfliktov, ki se lahko z novimi izkušnjami razrešijo.

2.2.2.6 Harwey in Wexler: Opravljanje vsakdanjih družinskih nalog

Ko raziskujemo družine, kar je še posebej pomembno v rejništvu, ne moremo preko tega, da raziskujemo družino kot sistem, da raziskujemo družinski vsakdanjik. To pa zato, ker je potrebno, da ima otrok v rejništvu urejen vsakdanjik, da torej ima določeno rutino, kot je pisanje domače naloge takoj, ko pride iz šole, da lahko čuti varnost v predvidljivosti, da ni toliko vznemirjen, ker ne ve, kaj se dogaja, itd. Rutina in še bolj poznavanje nalog, hierarhije itd., torej poznavanje vsakdanjika matične družine, je pomembno tudi zato, da lahko pridobimo vpogled v matično družino in da lahko preko tega začnemo načrtovati spremembe. Preko tega se namreč vidi, kje so močne točke družine in kje potrebujejo več pomoči. Obenem pa se s poznavanjem vsakdanjika družine, tako matične kot rejniške, zmanjša strah otroka, zmanjša se njegovo nepoznavanje situacije, saj s tem, da se pozna vsakdanjik, da se poznajo naloge in vloge ter vrednote družine itd., ve, kje stoji, kaj lahko pričakuje.

Družinski vsakdanjik raziskujeta Harwey in Wexler (v Čačinovič Vogrinčič 2006: 45) preko vsakdanjih nalog, ki jih družina opravlja. To raziskovanje razdeljujeta v vprašanja o delovanju naloge. Sprašujeta o nalogah, ki jih je treba opraviti za vsakdanje življenje, o vodenju v družini, o skrbi za povezanost družine in o razvijanju družinskega sistema vrednot.

NALOGE, KI JIH JE TREBA OPRAVITI ZA VSAKDANJE ŽIVLJENJE, se razdeljujejo na vprašanja o tem, kdo nabavlja in pripravlja hrano, kdo čisti, kdo opravlja popravila, kdo vse prispeva k finančnemu stanju družine, kdo skrbi za vzgojo in skrb za otroke, ter kdo skrbi za bolne in stare člane družine (Čačinovič Vogrinčič 2006: 45).

VODENJE V DRUŽINI se razdeljuje na vprašanja o usmerjanju družinskega razvoja, o hierarhiji odločanja, o trajni in fleksibilni delitvi moči (Čačinovič Vogrinčič 2006: 45).

SKRB ZA POVEZANOST vsebuje vprašanja o razvoju družinskih ritualov in tradicije, o razvijanju zgodb, ki povezujejo, o razvijanju pravil ter o načinih premagovanja kriz (Čačinovič Vogrinčič 2006: 45).

RAZVIJANJE DRUŽINSKEGA SISTEMA VREDNOT se razdeljuje na vprašanja o oblikovanju pričakovanj od družinskih članov in o razvijanju hierarhičnih vrednot, kot so verske, patriotske, moralne vrednote itd. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 45).

2.3 MATIČNA DRUŽINA

Matična družina je biološka ali socialna družina otroka, ki je zaradi različnih razlogov nameščen v rejništvo. Za rejništvo se lahko matična družina odloči sama, ali pa se za to odloči center za socialno delo, ki odda v rejništvo otroka, ki nima svoje družine, otroka, ki iz različnih vzrokov ne more živeti pri starših, ali otroka, katerega telesni in duševni razvoj je ogrožen v okolju, v katerem živi (ZZZDR: 157. člen). Center za socialno delo za oddajo otroka v rejništvu ne potrebuje dovoljenja matične družine. Seveda pa je treba prej raziskati, ali obstaja kaka druga možnost reševanja težav matične družine. Treba je raziskati, kje je možno podpreti matično družino, kje obstaja možnost, da se ji ponudi kakšna pomoč.

2.3.1 Doživljanje v procesu rejništva

Rejništvo je za matično družino naporno in polno čustev. Matična družina ima močna čustva in je polna obramb predvsem takrat, ko se ugotavlja otrokova ogroženost v družini, ko se otroka premešča v rejniško družino in po premestitvi. Takrat najtežje sodelujejo tako z rejniško družino kot s centrom za socialno delo. To pa predvsem zato, ker lahko doživljajo strah zase in za otroka, ker imajo občutek, da se jim je zgodila krivica. Prav tako se lahko počutijo razgaljene – imajo občutek, da se družinske skrivnosti razkrivajo in razgaljajo pred širšo skupino ljudi, ter tudi manjvredne. Matična družina lahko ob dejstvu, da gre njihov otrok v rejništvo, čuti tudi še sram, krivdo, jezo, sovraštvo, zamero, depresijo, potrtoost, negotovost in še mnogo drugih občutkov (Maj 2012: 110). Matična družina velikokrat potrebuje pomoč, da lahko te občutke predela. Predvsem pa potrebuje čas, ki ga mora center za socialno delo zagotoviti. Tega ne morem prevečkrat omeniti, saj se v rejništvu, kljub temu da je kratkotrajen ukrep, dogaja toliko procesov, ki pa potrebujejo svoj čas.

Zaradi vseh teh občutkov, ki jih matična družina lahko čuti, nikoli povsem ne veš, kako bo ravnala v določeni situaciji. Je pa Metoda Maj (2012: 111) razvrstila reakcije matične družine v dve skupini odzivov. Prva je konstruktivna (ustvarjalna), druga pa nekonstruktivna (destruktivna). Matična družina reagira konstruktivno tako, da dejavno rešuje težave in premaguje ovire, da išče in sprejema pomoč itd. Nekonstruktivno pa matična družina reagira tako, da kaže agresivno ali nasilno vedenje, da bežijo pred oviro, da se je izogibajo, da bežijo v domišljijo, virtualni svet, da se vdajo in pasivno čakajo itd.

Vsem je bolj všeč prva skupina odzivov, saj je s tako matično družino veliko lažje sodelovati, toda treba se je zavedati, da je rejništvo ena od zadnjih opcij, ki ga center za socialno delo ali pa tudi matična družina sama, sprejme. To pomeni, da se najprej izčrpajo vse druge opcije, kar pa nam pove, da je situacija kompleksna in da veliko oseb iz matične družine, ali obupa ali pa noče sodelovati. Matična družina mora torej imeti veliko težav, če se otrok namesti v rejniško družino. Verjetno so tudi že večkrat, prav zaradi teh težav, sodelovali že z več institucijami, ki pa jim niso mogle pomagati. Torej imajo že več izkušenj neuspeha. Vse prej naštetu bi pri vsakomer povzročilo nezaupanje v sistem, vase in v kogarkoli, ki poskuša pomagati. Zato je težko pričakovati, da bo matična družina pripravljena takoj sodelovati, ter da ne bo postavljala zidov med njo in drugimi. Za to sta potrebna čas in dober delovni odnos med vsemi udeleženi v procesu rejništva, ki se zagotavlja preko elementov, metod socialnega dela, ki jih v nadaljevanju bolj podrobno opisujem.

2.3.2 Pomoč matični družini

Kot sem že omenila, je matična družina, družina, ki potrebuje pomoč. Zato je tudi pomembno, da dobi dovolj pomoči, podpore, da lahko vztraja v procesu rejništva, da ne obupa in prekine stike z otrokom, da lahko pride do sprememb. Toda na žalost matična družina pomoč, ki jo potrebuje, velikokrat težko dobi. Zato je naloga centra za socialno delo, da nudi pomoč matični družini, da lahko ta izboljša svoje delovanje v dobro njene celotne družine. Center za socialno delo si mora stalno prizadevati za uspešno sodelovanje z matično družino, ter ji pomagati premagovati ovire, ki nastanejo. Če pa tega socialna delavka na področju rejništva ne zmore sama ali pa meni, da potrebuje pomoč drugih strokovnjakov, je treba matični družini dati informacije o strokovnjakih, ki lahko matični družini pomagajo. Seveda pa socialna delavka na področju rejništva nudi matični družini pomoč tudi tako, da s temi strokovnjaki ustvari konstruktiven delovni odnos, ki je v pomoč matični družini. Tukaj se moramo namreč zavedati, da pomeni pomoč matični družini, pomoč otroku, ki je v rejništvu (Maj 2012: 109).

Obenem socialna delavka nudi pomoč matični družini tudi preko motivacijskih pogovorov, v katerih jih spodbuja k izboljševanju življenjskih razmer in osebnostnega delovanja, preko podpornega svetovanja – pomoč in dajanje nasvetov npr. pri iskanju zaposlitve, če je starš brezposeln, psihosocialno pomoč, psihološko svetovanje, pomoč na domu, pomoč za dom, materialno pomoč itd. (Maj 2012: 114).

Druge osebe, ki so lahko matični družini v oporo, so družina, socialna mreža z različnimi nasveti, čeprav se zna zgoditi, da bo matična družina, zaradi dejstva, da je njihov otrok v rejništvu izgubila del socialne mreže oz. da bodo nekatere osebe prekinile stike z njimi. Potem so tukaj še tudi terapevti, ki lahko nudijo pomoč oz. podporo matični družini preko psihološkega svetovanja, ki je lahko namenjeno posameznemu članu družine, paru ali pa celotni matični družini, preko psihoterapije, preko terapevtske skupine, preko skupine za samopomoč (Maj 2012: 114). Seveda pa je matični družini v pomoč tudi rejniška družina, ki mora matični družini nuditi oporo, ter z njo sodelovati. Če obstaja dobro sodelovanje med rejniško in matično družino, si lahko druga drugi pomagata. Matična družina lahko rejniški družini pomaga razumeti otroka s tem, da ji govori npr. o njegovi preteklosti, ki je rejniška družina ne pozna. Obratno pa rejniška družina pomaga matični družini ohranjati stike z otrokom, pa čeprav je to morda le preko informacij, ki jih rejniška družina daje matični družini o otroku. Otrok namreč lahko zavrača stike z matično družino. Tako so informacije, ki jih rejniška družina oz. rejnica daje matični družini o otroku, ena od možnosti, da matična družina ve, kaj se dogaja v življenju otroka.

Ko govorimo o podpori, pa je treba povedati še to, da ima matična družina pravico, da jo odkloni, da se ji pomoč ne sme vsiljevati, ampak da jo mora matična družina sprejeti prostovoljno. Pomembno je tudi, da se zavedamo, da ima matična družina vso pravico do zasebnosti in da je neetično, da npr. hočemo pridobiti določene informacije o matični družini preko njihovega terapevta, če nam matična družina ni dala dovoljenja za to. Potem pa je še tudi pomembno, da se zavedamo, da lahko matična družina pridobi podporo od kjerkoli in da je naloga socialnega delavca, da to osebo sprejme in z njo sodeluje čim bolj konstruktivno.

2.3.3 Življenjske okoliščine matične družine v procesu rejništva

Življenjske okoliščine matične družine so lahko zelo težavne. Matične družine v veliko primerih nimajo urejenih bivalnih prostorov, so brezposelne in tako finančno odvisne od pomoči drugih, kot je center za socialno delo, preko katerega dobivajo denarno socialno pomoč itd., lahko imajo težave s prekomernim uživanjem drog, alkohola ali pa imajo zdravstvene težave itd. To pomeni, da morajo rešiti veliko težav. Reševanje teh težav pa je lahko oteženo, saj so matične družine neprestano pod drobnogledom, neprestano morajo dokazovati, da izboljšujejo situacije, ki so privedle do odločitve za rejništvo. Vsi ti pritiski, občutki nadzora, občutki, da ne morejo vplivati na določeno situacijo itd. pa lahko vplivajo na

to, da se matična družina lahko neha truditi, da bi pridobila otroka nazaj. To še posebej, vsaj po mojem mnenju, velja za matične družine, ki nimajo podpore oz. njim primanjkuje podpore.

Matična družina je v obdobju rejništva ranljiva tudi zato, ker pogosto drugi odločajo o tem, kako naj bi se vzgajalo njihovega otroka, pa čeprav ima matična družina še vedno roditeljsko pravico. Redkim se namreč odvzame roditeljska pravica, saj bi to naj bil zadnji, zelo ekstremni ukrep. Vida Berglez (*et al.* 2008: 9) glede tega meni:

"Na mestu je trditev, da bi odvzem bil zgolj zakonska potrditev stanja in razmer, ki so jih povzročili starši sami", ter da: "Ni res, da zaradi odvzema roditeljskih pravic starši in otroci ne bi mogli imeti stikov in se zato ne bi 'poznali'."

Vida Berglez tukaj piše o dejstvu, da za otroka, ki živi v rejniški družini, skrbi v največji meri rejniška družina, da ona opravlja največ zadev, ki se tičejo otrokovega vsakdanjika. Matična družina pa tega ne počne, saj v času rejništva ne preživi toliko časa z otrokom. Ni vključena v otrokovo življenje v tolikšni meri, kot je bila morda pred začetkom rejništva.

2.3.4 Dva primera prakse rejništva in načina sodelovanja med matično družino in centrom za socialno delo

V najboljšem interesu vseh udeležениh v procesu rejništva, predvsem pa otroka je, da se center za socialno delo skupaj z matično družino odloči za rejništvo. Tako je namreč več sodelovanja s strani matične družine, obenem pa matični družini tudi omogoči, da sama spozna rejniško družino, da je aktiven član v procesu rejništva. Dober primer tega je študija primera, ki ga navaja Maksimiljana Mali (2007a: 9–21). To je primer Metke in njene hčerke Tanje, ki sta preživeli veliko sprememb in tegob v kratkem času. Vse te težave in tegobe so negativno vplivale na Tanjo. Poslabšal se ji je učni uspeh, z vso večjo težavo je sprejemala avtoriteto matere itd. Metka se je s tem težko spoprijela. Poiskala si je pomoč na centru za socialno delo, kjer so ji poskušali pomagati. Toda ko se po letu dni stvari niso izboljšale, so se začeli pogovarjati o rejništvu. Metka in Tanja sta spoznali rejniško družino in se nato po posvetovanju s centrom za socialno delo odločili za dnevno rejništvo, ki je po določenem času prineslo dobre rezultate. In ko so se dosegli vsi cilji rejništva, se je to lahko zaključilo.

Ta primer nam pokaže, da je možno, da je matična družina v veliki meri vključena v proces rejništva, da se sama odloči za rejništvo, če spozna, da je to najboljše za otroka, in da je

vključena v iskanje primerne rejniške družine. Seveda pa to ni možno pri vseh rejništvih. V veliko primerih matična družina ni zmožna sodelovanja ali pa ni zmožna sprememb, za kar lahko obstaja razlogov. V nekaterih primerih, predvsem takrat, ko gre za nasilje, center za socialno delo niti nima dovolj časa, da bi lahko z matično družino vzpostavil delovni odnos in da bi se pogovorili o različnih možnostih, kako bi se matični družini lahko pomagalo. Center mora v tem primeru v otrokovo dobro tega otroka "odvzeti" iz družine in ga namestiti v drugo (rejniško) družino ali pa v institucijo.

Eden takih primerov je primer Ane in njene hčerke, ki ga v svojem delu bolje opisuje Mojca Urek (2005: 29–46). Ana je nekega večera pretepla hčerko, kar je privedlo do rejništva. Center za socialno delo je Ani odvzel hčerko, ne da bi se posvetoval z njo in jo nastanil v rejniško družino. Tudi potem je bilo malo sodelovanja in nujenja pomoči s strani centra za socialno delo. Ana tudi po več poskusih ni pridobila hčerke nazaj, saj je ta ostala v rejništvu do njene polnoletnosti. Po polnoletnosti pa si je Anina hčerka ustvarila življenje, ki ni vključevalo vrnitve k materi.

Oba primera nam pokažeta, kako pomembno je sodelovanje med matično družino in centrom za socialno delo in kako pomembno je, da center za socialno delo nudi pomoč matični družini. Pomembno je namreč, da se kot socialni delavci zavedamo, da če matični družini ne nudimo pomoči, ko jo ta potrebuje, da jo puščamo v temi oz. da jo puščamo v situaciji, kjer bo lahko ponavljala že storjene napake. Ne moremo namreč pričakovati, da se bo matična družina čez noč spremenila.

2.3.5 Stiki med otrokom in matično družino

Ena od stvari, pri katerih matična družina potrebuje pomoč in pri kateri je največkrat potrebnega največ dogovarjanja, je določanje stikov. In ker je to tako pomembna tema, ji namenjam malce več pozornosti.

Pri določanju stikov matična družina potrebuje pomoč predvsem v tem smislu, da se jo sliši, da se upošteva njeno mnenje glede stikov in da o stikih ne odločata samo rejniška družina in center za socialno delo. To seveda velja samo v primerih, ko ne gre za zlorabo ali pa so stiki kako drugače za otroka škodljivi. Takrat je treba stike omejiti ali pa se ti izvajajo pod

nadzorom centra za socialno delo. Je pa treba matičnim družinam pojasni, zakaj se je ta odločitev sprejela in kaj je treba spremeniti.

V rejništvu je treba spodbujati čim več stikov med matično družino in otrokom. Čim več stikov pa avtomatično pomeni, da obstaja več možnosti, da se otrok vrne v matično družino (čim več stikov je, tem lažje je, da se otrok vrne v matično družino, potem ko ona s pomočjo vseh udeleženih uresniči vse zastavljene cilje, ki so potrebni za vrnitev otroka v matično družino). Lahko pa se zgodi tudi, da morda otroci nočejo imeti stikov z matično družino, kar bi se moralo po mojem mnenju tudi upoštevati. Menim, da bi bilo treba dati otroku možnost, da lahko svoja čustva do staršev razdela, da jih lahko razume, in da se ga počasi spodbuja h gojenju rednih stikov. Možno se je namreč dogovoriti za stike v različnih oblikah, ki bodo ustrezali otroku. To so npr. stiki za konec tedna samo za nekaj ur, možnost, da starši obiščejo rejniško družino, možni so tudi stiki pod nadzorom na centru za socialno delo (Mali 2008: 117). Možni so tudi stiki preko telefona, pisem, Skypa itd. Stike je treba začeti izvajati v taki obliki, da ustreza otroku in tudi matični družini. Seveda je tukaj težje za matično družino. Težko se namreč spoprimejo z dejstvom, da otrok noče imeti stikov in da se morajo nato prilagajati še glede stikov. Treba pa je razumeti, da je otrok prizadet, ker je moral v rejniško družino, ker ima občutek, da ga je matična družina pustila na cedilu, da ga je strah itd. in da ne zmore v določenem času imeti stikov z družino. Matični družini pa je v tem času seveda treba nuditi podporo in pomoč, da bo to lahko razumela in da bo tudi lahko sprejela ter da bo pripravljena, ko bo otrok hotel imeti stike. Seveda je pri tej celotni situaciji zelo pomembna vloga rejniške družine, ki največ časa preživi z otrokom. Ona je po mojem mnenju namreč tista, ki najbolj čuti stisko otroka, ki ga lahko najbolj spodbudi k temu, da ponovno vzpostavi stike z matično družino, ter ki najbolj ve, kdaj je pripravljen na stike. Prav tako je ona tista, ki lahko nudi matični družini informacije o otroku, v času, ko ta noče imeti stikov z njo.

2.3.6 Primerjava med matično in rejniško družino

Obe družini, tako rejniška kot matična, morata biti zelo aktivni v procesu rejništva. Potrebno je, da medsebojno sodelujeta, da se učita v procesu rejništva o sebi, da se torej učita samorefleksije, da razmišljata o svojih dejanjih, da se učita o družini kot celoti in o otroku itd. In ker obe družini sodelujeta v procesu rejništva, se matična družina velikokrat primerja z rejniško družino, kar pa lahko matično družino kaže v slabši luči. Rejniška družina se namreč označuje kot dobro družino kot družino, ki bi si jo matična družina morala vzeti kot vzor. To

pa pomeni, da se na matično družino glede kot na "slabo družino", kar pa ima lahko slab učinek. Matična družina se lahko počuti, kot da bi morala konkurirati z rejniško družino, lahko začne čutiti do matične družine zavist, ki je v veliko primerih že prisotna, saj je skrb za njihovega otroka prevzela rejniška družina itd.

Če še naprej primerjamo matično in rejniško družino, opazimo, da rejniški družini socialne delavke posvečajo več časa kot matični. Socialne delavke bolj delajo z rejniško družino kot z matično, bolj jih vključujejo v storitve, bolj so pozorne nanje. Po eni strani je to sicer razumljivo, saj rejniške družine skrbijo za otroke, po drugi strani, pa obstaja zaradi tega, da se socialne delavke bolj posvečajo rejniškim družinam in otroku, možnost, da se na matično družino pozabi, da se začne čutiti izpostavljeno, izrinjeno itd.

Dejstvo, da se premalo dela z matičnimi družinami, omenja socialna delavka iz Centra za socialno delo Maribor, ki je bila vključena v raziskavo, ki so jo izvedle Tanja Rakar ter sodelavci (2010: 98). Socialna delavka tukaj meni, da so razlogi za to predvsem preobremenjenost socialnih delavk. Pravi, da *»strokovne delavke nekako vedo, da je za otroka v rejništvu poskrbljeno, da je nekje na 'varnem'«*. Zato naj bi se po njenem mnenju delu z matično družino namenjalo manj pozornosti. Tudi socialna delavka iz Domžal, ki je sodelovala v isti raziskavi meni enako. Pravi, da se centri za socialno delo do sedaj niso dovolj posvečali matičnim družinam, obenem pa opaža pomanjkanje različnih strokovnih programov za pomoč matičnim družinam, s čim se strinjam. Rejniške družine imajo recimo različne strokovne programe, ki jim omogočajo pomoč. Prva je izobraževanje, ki ga mora opraviti vsak rejnik, pred začetkom rejništva. Različna izobraževanja potekajo za rejniške družine tudi v času rejništva. Prav tako so tukaj tudi srečanja rejnikov, ki ga organizirajo centri za socialno delo in kjer se lahko pod vodstvom strokovnega osebja pogovorijo z drugimi rejniki o svojih izkušnjah. Matična družina pa ne more opreti na druge družine, ki prestajajo isto situacijo, saj center za socialno delo ali druge ustanove ne organizirajo srečanj, kjer bi se lahko matične družine večkrat srečevale in se pogovarjale pod vodstvom strokovnjakov o svojih izkušnjah. Na centrih se sicer organizirajo srečanja ob posebnih dogodkih, kot je Božiček za vse, ki sodelujejo v rejništvu, toda to je bolj namenjeno otrokom in ne matični družini.

2.4 REJNIŠKA DRUŽINA

Rejniška družina je po ZIRD (4. odstavek 2. člena) družina, v kateri se izvaja rejniška dejavnost. Sestavljajo jo rejnica in vse osebe, ki živijo z rejnico. Rejnica pa je oseba, ki izvaja rejniško dejavnost, torej oseba, ki je pridobila dovoljenje za izvajanje te dejavnosti. Rejniška družina oz. še bolj rejnica je sodelavka centra za socialno delo. Imeti mora določena znanja o psihologiji družine, znanja o različnih stopnjah razvoja otroka itd., predvsem pa mora biti pripravljena sodelovati z matično družino. Zaupati mora v dejstvo, da je matična družina zmožna sprememb, pa čeprav je za to potrebno daljše obdobje.

Rejniška družina naj ne bi bila nadomestna, ampak komplementarna matični družini. Spoštovala naj bi otrokov izvor, njegovo preteklost in otroka spodbujala, da o njej tudi spregovori. Razumeti mora različne koncepte socialnega dela v rejništvu in pomagati otroku, da odkriva svojo stvarnost (Prosen Boštjančič 2005/2006: 21).

2.4.1 Vloge in naloge rejniške družine

Ker je rejniška družina drugačna od matične družine, je ena od nalog rejniške družine ta, da se otroku predstavi oz. da se mu omogoči, da jih kot družino spozna in začne razumeti. Otrok namreč vstopa v družino, v kateri je drugačna struktura družine, v kateri so vloge drugačno porazdeljene, v kateri je hierarhija moči v družini lahko povsem drugačna od hierarhije moči v matični družini. Prav tako so drugačni rituali (npr. preživljanje nedelje v okviru družine, praznovanje rojstnih dni itd.), drugačna je zgodovina družine itd. To pa za otroka predstavlja stres, zmedenost itd. in zato otrok potrebuje čas in mir, ki mu ga morajo vsi vključeni v rejništvo zagotoviti, da se lahko ta navadi na nove razmere – da otrok prehaja iz ene družine v drugo, torej da preide iz enega sveta v drugega, da raziskuje njemu povsem novo okolje, kot je rejniška družina in po možnosti tudi nova šola, kar pa dodatno pomeni, da mora začeti vzpostavljati nova prijateljstva in poznanstva (Zakšek 2006/2007: 18).

Rejnica ima v procesu rejništva še druge naloge, ki pa so povezane z njenimi vlogami v rejništvu. Te vloge so: vloga prijateljice, tolažnice, skrbnice, zagovornice, učiteljice (pomoč pri šolskem delu) in menedžerke (mora biti zmožna vodenja in sodelovanja v timskem delu) (Cvetko *et al.* 2011: 252). Rejnica je tudi v vlogi usmerjevalca stikov med matično družino in otrokom – je pobudnica, da so stiki usmerjeni v odnos med matično družino in otrokom, da se

matična družina v resnici ukvarja z otrokom. Npr. da se skupaj igrajo, da pregledujejo domačo nalogo, da se skupaj učijo, berejo itd. (Mali 2008: 127). Rejnica skupaj s centrom za socialno delo in tudi matično družino omogočiti pogoje otroku, da se lahko izrazi, da lahko pove svoje mnenje, strahove itd. Otroku se omogočiti, da govori o svojih spominih in o svojih čustvih. Dati se mu mora jasno sporočilo, da ima pravico, do stvarnosti, do razvidnosti, ter da ima dovoljenje, da ljubi dve skupini ljudi, to je člane rejniške družine in člane matične družine (Zakšek 2006/2007: 17). Pomembno je tudi, da lahko otrok pove v rejniški družini stvari, ki ga pri njej motijo. To pa zato, ker ima veliko odraslih oseb, ki so otrok živeli v rejniški družini občutek, da se jih ni slišalo dovolj, da se jim ni verjelo, če so opozarjali na težave. Težko jim je bilo izreči najmanjšo kritiko, željo, saj jih je v veliko primerih bilo strah, da bodo izgubili naklonjenost rejnikov, ki so včasih bili edine osebe, na katere so se zanesli, do katerih so čutili navezanost (Zakšek 2006/2007: 14).

Vse rejnice, zraven prej naštetih vlog, prevzemajo tudi vlogo sodelavk matične družine. To pa je včasih težko za rejniško družino, saj ima morda slabo mnenje o matični družini – v matični družini je lahko npr. prišlo do nasilja, na podlagi česar si je rejniška družina ustvarila sliko o matični družini. Morda rejniška družina tudi ne zmore sprejemati drugačnosti (npr. vzeti v rejništvo otroka Roma), nima otrok in hoče preko rejništva otroka tudi posvojiti itd. Zato je treba že prej preveriti, ali je rejniška družina zmožna sodelovanja z matično družino in ali je zmožna razumeti, da so nadomestilo za matično družino v tistih primerih, kjer ta nima dovolj sposobnosti, da bi sama rešila težavo (Mali 2007b: 63). Le če je zmožna sodelovanja z njo, je lahko rejništvo konstruktivno. Rejništvo ne more biti konstruktivno, če sta npr. rejniška in matična družina v konfliktu, če se ne moreta dogovarjati o otroku, če si ne podajata informacij o otroku itd.

Da se sodelovanje med matično in rejniško družino lahko zgodi oz. da je konstruktivno, je potrebno, da center izbira take potencialne rejnice, ki so zmožne sodelovanja z matično družino. To pomeni, da center za socialno delo, še preden rejnica dobi potrdilo o izvajanju rejniške dejavnosti, ugotovi, ali je zmožna sodelovanja z matično družino. To stori s pogovorom oz. intervjujem celotne potencialne rejniške družine. V tem intervjuju še tudi ugotavlja motive za izvajanje rejništva, pripravljenost družine na otroka ter pripravljenost potencialne rejnice za sodelovanje v individualni projektni skupini in zapis o njenem razumevanju rejniškega sistema in vloge rejnice kot sodelavke socialne službe (Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti: 12. in 13. člen).

2.5 OTROK V SISTEMU REJNIŠTVA

Rejništvu je namenjeno otroku, ki ne more več živeti v matični družini. To nam pove, da v določenem času matična družina ni sposobna skrbeti zanj. Obenem pa nam to pove tudi, da je otrok v času, preden je prišel v rejništvo, verjetno doživel travmo. Ta travma je lahko pomanjkanje esencialnih stvari za preživetje, kot so hrana, pijača, bivališče. Lahko pa je bolj duševne narave, kot je to, da ga starši zanemarjajo, da prekomerno uživajo ilegalne substance itd. Travma ostane v otroku tudi po tem, ko je že v rejniški družini. V veliko primerih se ta travma lahko še celo poveča, saj otrok preide iz znane situacije v neznano. Preide iz ene družine, ki mu je, kljub možnemu kaosu v njej poznana, v drugo družino, ki pa mu je neznana. Enako velja za okolje. Prav tako pa otrok izgubi osebo, na katero je navezan. Je pa pomembno dodati, da se ta travma lahko zmanjša. Osebno menim, da se ta travma zmanjša z dejanji rejniške družine, kot so nudenje opore, posvečanje svojega časa otroku s tem, da z otrokom govorijo, da ustvarijo pristen in kakovosten odnos z njim, ter da mu nudijo kakovostno oskrbo (Križnik Novšak 2012: 83). Prav tako se ta travma lahko zmanjša s tem, da se otroku omogoči, da si v rejniško vzame svoje stvari, da si sam opremi sobo, torej da ima ob sebi znane stvari, da se otroku pomaga pri spoznavanju novega okolja (Tomec, Hudobivnik 2012: 74), ter kaj je najpomembnejše, da se od otroka ne pričakuje, da preseka vezi, ki jih ima z matično družino. Ravno nasprotno. Te vezi je treba vzdrževati. To pa pomeni, da otrok živi v dveh družinah, da prehaja iz ene v drugo.

Da se travma otrok zmanjša, morajo tako center za socialno delo, rejniška in matična družina biti še posebej pozorni na otrokova čustva, ki so še posebej na začetku rejništva zelo močna. Tomec in Hudobivnik (2012: 72) ta čustva, ki so enaka skoraj za vse otroke, razvrščata v naslednje kategorije:

- ŽALOST, da odhajajo iz matične družine;
- JEZA, ki je eno najvidnejših in najmočnejših čustev pri otroku. Lahko čutijo jezo, do matične družine (saj menijo, da jih ni dovolj dobro zaščitila, zanje skrbela, ni imela dovolj rada itd., da bi lahko ostali v njej), rejniške družine in strokovnih delavcev (saj so jih vzeli iz znanega okolja, iz družine in jih namestili v negotovo situacijo – nova neznana družina, neznano okolje, negotova prihodnost itd.);
- KRIVDA, ki je prisotna predvsem pri mlajših otrocih, ki krivijo sami sebe, da so morali oditi od doma. Prepričani so, da bi bilo vse drugače, če bi bili bolj pridni;
- ZANIKANJE je prisotno pri tistih otrocih, ki ne morejo sprejeti položaja rejništva;

- SRAM čuti mnogo otrok, saj menijo, da je rejništvo znamenje nezmožnosti, zavrnitve in drugačnosti. Svojo situacijo obdržijo zase in je ne povedo niti svojim dobrim prijateljem.

Naj bo kakršno koli čustvo, potrebno je, da ga otrok lahko izrazi, da ima prostor, kjer jih lahko prosto izraža. Prav tako je pomembno, da se socialne delavke v času rejništva sprašujejo, kako otrok doživlja rejniško izkušnjo, kako napreduje v telesnem, emocionalnem, intelektualnem itd. razvoju, kako mu lahko pomagamo, da se razbremeni travmatskih dogodkov itd. (Križnik, Novšak 2012: 93). Socialna delavka in tudi rejniška družina morata otroka, prav tako ves čas rejništva podpirati in mu pomagati, ko ta potrebuje podporo in pomoč (Križnik Novšak 2012: 94–96). Podpiranje socialne delavke in tudi rejniške družine pa se lahko nadaljuje tudi po tem, ko se rejništvo zaključi. Seveda v drugačni obliki in tudi v soglašanju otroka ter matične družine, če se otrok vrne nazaj (če se je npr. rejništvo zaključilo na podlagi vrnitve otroka v matično družino).

2.5.1 Glas otroka

Ko delamo z otrokom, kot je primer v rejništvu, se je treba zavedati, da je otrok pomemben sogovornik in tudi to, da se moramo z otrokom pogovarjati na drugačen način. Ne moremo od otroka pričakovati, da bo ubesedil svoja pričakovanja, čustva verbalno, torej na isti na način kot odrasla oseba. Otrok še namreč nima tolikšnih verbalnih sposobnosti kot odrasla oseba. Nima še toliko razvitega besednega zaklada, kot ga ima odrasla oseba. To je tudi eden od razlogov, zakaj se otroka presliši, oz. se mu ne da priložnosti, da bi se slišal njegov glas.

Toda ker je otrok pomemben v procesu rejništva, je potrebno, da se ustvarijo okoliščine v katerih se lahko otrok izraža na svoj način, kjer ima možnost da pove, kaj mu je všeč in kaj ne. Treba je upoštevati njegovo zaznavanje, interpretiranje dogajanj in tudi njegovo perspektivo, saj lahko s svojim mišljenjem, ki je morda drugačno od strokovne delavke, staršev ali rejnice, prispeva k spremembam. Otroci imajo vsaj po mojih izkušnjah velikokrat tendenco, da izpostavljajo očitne stvari, ki jih starejši velikokrat prezremo, saj še niso toliko omejeni s kulturnimi normami in vidijo svet zato z drugega zornega kota. To pa je lahko zelo pomemben vir moči v procesu rejništva.

Da otrok lahko pride do besede, da se počuti varno, da se izpostavi s svojim mišljenjem, morajo socialni delavci najprej organizirati prostor, ki je odprt, prijeten, ustvarjalen in optimistično poučen. Ta prostor pa se ustvari s primerno svetlobo, temperaturo, varno opremo, barvami v prostoru, velikostjo sobe itd. Priporočljivo je, če je v prostoru kakšna pobarvanka ali pa druga nemoteča igračka, kot sta medvedek, avtomobil itd., preko katere lahko otrok tudi sporoča svoja čustva (Kustec 2013: 137).

Ker otrok svoja mišljenja sporoča na drugačen način kot odrasla oseba, moramo tudi do njegovega mišljenja priti na drugačen način. To lahko storimo preko vizualnih pripomočkov, kot je lutka – preko lutke otrok govori; risbe – otrok nariše, kako si predstavlja, da bo njegova družina, potem ko bo prišlo do določene spremembe. Lahko pa uporabimo tudi določene družabne igre. Lahko se npr. meče žoga, na kateri so vnaprej pripravljena vprašanja, na katere vsi udeleženi odgovarjajo. Vsak odgovarja npr. na vprašanje, ki se ga dotika z levim palcem, ko ujame žogo. Preko teh ustvarjalnih pristopov, kot so igra, ples, glasba, fotografija, zgodbe, risanje, se otroku omogoči in dovoli, da razmišlja po svoje, da misli drugače in se izraža na njemu lasten način. Obenem pri otroku spodbujamo ustvarjalnost in nastanek novih sporočil. Spodbujamo individualnost, ter otroku omogočamo, da razvija svoj stil in da se sliši njegov glas. Obenem pa se tudi odrasle osebe sprostimo (Kustec 2013: 156).

Zraven ustvarjanja dialoškega prostora, med katere spadata ustvarjanje varnega prostora in tudi drugačen pristop pogovora z otrokom, je socialnim delavkam pri boljšem razumevanju otrok in pri povečevanju otrokovega glasu v pomoč to, da uporabi držo nevednosti. Drža nevednosti pomeni, da se strokovna delavka izogiba gotovosti o otrokovi izkušnji in namesto tega ostane odprta do novih idej in perspektiv. Toda na žalost običajno starši in tudi socialne delavke domnevajo, da o otroku in njegovi perspektivi vedo več, kot se potem izkaže. Prav tako je socialnim delavkam v pomoč še tudi to, da delajo iz pozicije radovednosti in dejstva, da je otrok ekspert iz lastnih izkušenj. To je težko za nekatere socialne delavke, saj se na otroke večinoma ne gleda kot na eksperte iz ničesar, kar vključuje tudi njihove lastne izkušnje, mišljenja in čustva. Pozicija radovednosti pa pomeni, da se socialne delavke pridružujejo otrokovemu svetu, kar je lahko zanje zelo zanimiva učna izkušnja, saj otroci doživljajo svet drugače kot odrasli. Tukaj pa je še tudi pomembno, da socialna delavka daje ustrezne nenavadne komentarje, da upošteva več glasov in uporablja več različnih pristopov, da se dobi več alternativ reševanja težav, ter da socialne delavke upoštevajo dejstvo, da socialno delovni pogovor z otrokom ne poteka vedno z besedami (Gehart 2007: 186–190).

2.5.2 Teorija navezanosti in otrokova izkušnja rejništva

V velikoštevilčni družini poznamo pet temeljnih odnosov, ki močno vplivajo drug na drugega. To so odnos med možem in ženo (partnerski odnos), odnos med očetom in materjo (starševski odnos), odnos med staršem in otrokom (vzgojni odnos), odnos med otroki (odnos med sorojenci) ter odnos vsakega družinskega člana s samim seboj (odnos jaz do samega sebe) (Bouwkamp 2014: 23). V teoriji navezanosti, ki jo je razvil John Bowlby, je pomemben odnos med staršem in otrokom. To pa zato, ker otrok, ko se rodi, potrebuje nekoga, da lahko preživi. To je običajno starš, še posebej mama. Ker starš skrbi zanj, se začne razvijati navezanost med otrokom in staršem. Pri navezovanju otroka na starša pa gre za razvoj notranjega sistema, katera funkcija je vzpostavitev bližine med otrokom in staršem, tako da lahko otrok, ko čuti vznemirjenje, pri staršu poišče potrebno gotovost, varnost, tolažbo in zaščito (Bouwkamp 2014: 23). Temu bi lahko rekli varna navezanost. Ta se zgodi takrat, ko starš reagira na otrokovo vznemirjenost, strah, ko ga pomiri, ko je čustveno razpoložljiv, dovzeten in angažiran. S tem mu da vedeti, da mu stoji ob strani, kadar se bo počutil ogroženega, prestrašenega ali žalostnega ter da je njegova varnost zanj na prvem mestu. Za varno navezanost, kjer se otrok počuti varnega, da lahko sam raziskuje okolje, saj ve, da se vedno lahko vrne v varno zavetje, pa je pomembno, da starši dajo otroku tudi vedeti, da pa niso na voljo samo njemu in ne ves čas. Morajo mu pokazati, da imajo tudi svoje življenje in svoje potrebe in da se bo to moral naučiti upoštevati (Bouwkamp 2014: 24–25).

Varno navezan otrok ima dober občutek o sebi in svojem okolju, zaupajo vase in v svoje okolje ter so pozorni na lastne potrebe in potrebe drugih. Nimajo težav z navezovanjem stikov. Na ločitev od staršev se običajno odzovejo mirno in se hitro potolažijo. Imajo zaupanje v dejstvo, da se bo starš vrnil, zato si upajo biti samostojni. Sebe vidi kot nekoga, ki je vreden ljubezni in pozornosti drugih ljudi. Tudi kot odrasli nimajo težav z navezovanjem stikov in brez večjih težav ohranjajo ravnovesje med avtonomijo, torej lastno samostojnostjo in povezanostjo z drugimi (Bouwkamp 2014: 28).

V nasprotju z varno navezanim otrokom pa otrok, ki ne doživi, da se je starš navezal nanj niti ne dobi zgleda dobrega stika, ne ve, kako naj dober stik ustvari. Ta otrok je prepuščen samemu sebi. Taki otroci nimajo nikogar, na koga bi se lahko zanesli, zato pogosto razvijejo vedenje, ki ga zunanji svet opredeljuje kot "moteno". Neprestano se poskušajo zavarovati, obvladovati strah, kar pomeni, da igranje in raziskovanje okolja izostane. To pa povzroča,

da ne razvijejo zadostnega občutka individualnosti in kompetentnosti. Njihova varnost je odvisna od okolja. Zato tudi, ko jim kdo nameni pozornost se ne počutijo pomirjene. Iščejo varnost in zavetje, vendar ju očitno nikjer ne najdejo (Bouwkamp 2014: 35). To se kaže predvsem pri otrocih, ki so zaradi zanemarjanja, nasilja ali zlorab bili nameščeni v rejniško družino. V zgodnjem otroštvu se pogosto neselektivno navezujejo na različne osebe, do vseh se vedejo pretirano prijateljsko in iščejo njihovo pozornost. V predšolskem obdobju imajo pogosto težave pri vzpostavljanju odnosov z vrstniki. V obdobju odraščanja so videti hladni, oddaljeni, neobčutljivi, plitki, zahtevni in manipulativni. Izogibajo se tesnim, zaupnim odnosom. Razvijejo močno potrebo po nadzoru drugih in okolja. Običajno odrasli, ki skrbijo zanje, ne doživljajo kot izvor varnosti, ampak kot izvor strahu kot nekaj ogrožajočega. Prav tako so nagnjeni k temu, da drugim pripisujejo sovražne namene. Doživljajo, da jim drugi namenoma hočejo slabo, in se temu primerno odzivajo (Ogrin 2008: 60).

V rejništvu je pomembno, da je otrok varno navezan, in tudi, da se, kot sem že velikokrat v magistrski nalogi napisala, otroka pripravi na življenje v rejniški družini in nato tudi na ponovno življenje v matični družini. Tudi če je bil otrok zanemarjen, je kljub vsemu na neki način navezan na člane matične družine, zato se mora separacija narediti zelo previdno, tako da se otroka čim bolj vključi v ta proces. Enako velja za ponovno vrnitev v matično družino.

Ko govorimo o varni navezanosti v rejništvu, se mi zdi pomembno tudi, da sta tako matična kot rejniška družina še posebej na začetku nastavitve otroka v rejniško družino in ob vrnitvi v matično družino pozorni za situacije, ki so za otroka vznemirjujoče. To so predvsem situacije, ki pri otroku povzročajo strah. To pa so strah pred tem, da ostanejo sami, strah pred nenadnimi zvoki in gibi, strah pred čudnimi predmeti in osebami, strah pred vizualno pečino (breznom), strah pred živalmi, strah pred višino, strah pred hitro približujočimi se predmeti, strah pred temo, ter strah pred vsem kar se je naučil, da povzroča bolečino (Bowlby 1973: 101–115). Otrok v teh situacijah reagira tako, da išče stik s poznano osebo, da pozorno gleda v kombinaciji z zaviranjem delovanja, da ima prestrašen izraz na obrazu, ki ga morda spremlja drhtenje ali jok, skrivanje, beg, klečeplazenje. Te oblike obnašanja se lahko pojavijo istočasno ali pa zaporedoma (Bowlby 1973: 88). Naloga matične in rejniške družine je, da te situacije prepoznajo in nanje reagirajo tako, da otroka potolažijo. Da se otrok potolaži, je velikokrat dovolj bližina članov družine, da jih vzamejo v objem, jim prisluhnejo in da so kreativni (otroku pustijo odprta vrata sobe čez noč, da lahko vanjo pride svetloba, če je otroka strah teme).

2.6 PROCESI in POSTOPKI V REJNIŠTVU

V magistrski nalogi sem že pisala o družinskih procesih, v tem poglavju pa bom pisala o procesih in postopkih v rejništvu. Ker se moja magistrska naloga osredotoča na matično družino, ne bom pisala o postopkih, ki so potrebni, da potencialni rejniki pridobijo dovoljenje za opravljanje rejniške dejavnosti, ter o postopkih, ki so potrebni za določanje komisije, ki odloča, kateri od kandidatov bo pridobil dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti. Namesto tega se bom bolj osredotočila na procese, ki se dogajajo v času pred nastanitvijo otroka v rejništvu, v času rejništva in takrat, ko se rejništvo zaključi, pa naj je to zaradi dejstva, da se otrok vrne v matično družino, postane polnoleten, kar pomeni, da se rejništvo avtomatično zaključi, razen če se otrok šola naprej itd.

2.6.1 Obdobje pred namestitvijo otroka v rejniško družino

Začela bom z obdobjem pred namestitvijo otroka v rejniško družino. Tukaj center za socialno delo pripravi na rejništvo tako otroka, matično družino kot tudi rejniško družino. Otroka in matično družino pripravi na separacijo, ki je lahko kratkotrajna ali pa dolgotrajnejša, prav tako se morajo določiti jasni cilji, ki se morajo uresničiti, da se bo otrok lahko vrnil v matično družino. Otroku je treba pojasniti, zakaj se ga bo nastanilo v rejniško družino, in mu dati možnost, da bo lahko sodeloval pri odločitvah, da bo aktiven sodelavec. Pomembno je, da otrok izve nekaj o svojih prihodnjih rejnikih že pred nastanitvijo. Za otroka je lahko zelo koristno, če lahko rejniško družino že prej spozna, če z njimi morda preživi konec tedna. Ne smemo namreč pozabiti, da je za otroka alarmantno, če se ga pusti s tujci (Križnik Novšak 2008: 31). Lahko namreč prihaja do travm pri otrocih, če ni odhod otroka iz matične družine narejen z veliko rahločutnosti, če ne razume, zakaj odhaja k drugi družini in kdo je ta družina. To travmo bom bolj obravnavala v poglavju o teoriji navezanosti. Prav tako je tukaj pomembno, da pripravimo tako matično kot tudi rejniško družino na to, da bosta morali sodelovati druga z drugo. Matično družino je treba pripraviti na separacijo, torej na dejstvo, da bodo za otroka v večji meri skrbele druge osebe, in na to, da bo sedaj v njihovem odnosu starš – otrok še ena variabla, ki je rejniška družina. Rejniško družino pa je treba pripraviti na to, da bodo otroka zmeraj morali deliti z matično družino in da jim bodo morali pomagati pri angažiranju za otrokovo življenje (Bouwkamp 2014: 247). Obenem je treba z matično družino sodelovati tako, da jim pomagamo spoznati bistvo problema, da z njo sodelujemo pri načrtovanju otrokove prihodnosti. V nasprotnem primeru, ko jim dajemo občutek, da je v

rejniški družini bolje poskrbljeno za otroka, ko je naš pristop tak, da rešujemo otroka od "slabih" staršev, se ti velikokrat enostavno umaknejo. V takem položaju se ne znajdejo, ne znajo biti več starši svojemu otroku in zato opustijo vso odgovornost zanj, torej se umaknejo (Križnik Novšak 2008: 30). Lahko se počutijo, da so odveč, da drugi enostavno znajo bolje poskrbeti za njihovega otroka.

Ob namestitvi otroka v rejniško družino pride do izgube. Pride do žalovanja. Otrok je izgubil, pa čeprav mogoče samo za nekaj časa, svojo družino, poznano okolje, matična družina pa je izgubila svojega otroka. V tem času je otrokova čustvena varnost možno ogrožena, saj ne ve, kaj ga čaka in ne verjame vedno, da mu bo v rejniški družini bolje kot v matični (Hadžić 2014: 20). Zato je prvič pomembno, da otroka ob namestitvi v rejniško družino ne utrgamo iz enega družinskega sistema in ga namestimo v drugega. Otrok ima namreč že vzpostavljen družinski sistem (ima že zgodovino, ima že določene vrednote, rituale itd.). Rejniška družina mu tako predstavlja samo podsistem (Ferlin, A. 2013: 33). Drugič je pomembno to, da rejniška družina in otrok že na začetku rejništva spregovorita o vseh pomembnih zadevah, novih okoliščinah. S tem se naredi prostor za pogovor in sprotno reševanje težav (Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD 2015: 71). Ta pogovor je še posebej pomemben za otroka, saj nastanitev v novo družino zanj predstavlja travmo. Ne ve namreč, kako ta nova družina deluje, kaj sme početi in česa ne, komu lahko zaupa, katere so tabu teme itd. S tem, ko odide od doma, lahko celo nase prevzame krivdo za bolečino in poraz svojih staršev. V večini zahodnih držav pomeni namreč odpovedati kot starš enega največjih porazov (Hadžić 2014: 20).

Tukaj bi še dodala mišljenje Bowblyja (v Križnik Novšak 2008: 25–26), ki pravi, da je treba pri delu v rejništvu upoštevati vsaj tri principe:

1. Ni mogoče narediti "čistega reza" med otrokom in njegovo družino. To pa pomeni, da če hočemo sprejeti in razumeti otroka, ki prihaja v rejništvo, moramo sprejeti in razumeti tudi matično družino.
2. Niti rejniški domovi niti institucije ne morejo otroku zagotoviti občutka varnosti in toplote, ki ju potrebuje. Za otroka take namestitve predstavljajo začasnost, saj vedo, da je njihova nastanitev časovno pogojena.
3. Namestitve (od dneva do dneva) brez vnaprejšnjega načrta ustvarjajo v otroku dodatne občutke negotovosti. Dolgoročni načrti so zato bistvenega pomena za otrokovo dobrobit.

2.6.2 Obdobje, ko je otrok nastanjen v rejniški družini

Ko otrok vstopi v rejniško družino, avtomatično postane otrok z dvema družinama. Potuje od ene družine v drugo in nazaj. To pa pomeni tudi, da potrebuje prostor za premislek, za ugotavljanje pravil, nalog, vlog, okolja itd. Ker je ta prostor tako dragocen, pomemben, ga moramo varovati. Kot strokovni delavci ga varujemo s tem, da varujemo pogovore, v katerih nam lahko otrok pove, kdo je, kaj si želi, kaj misli in čuti, kako se vidi in razume v odnosu z obema družinama (Čačinovič Vogrinčič 2006: 106–107). V tem prostoru mu mora biti tudi dovoljeno, da ljubi svoje starše in da druge osebe tega ne obsojamo. Tukaj ne smemo namreč pozabiti dejstva, da so otroci lojalni, vdani svojim staršem in da čutijo potrebo po tem, da bi jih videli kot dobre (pa čeprav ti slabo vplivajo na otroka). Če pa se otroku omogoči, da jih ima rad, ima tudi priložnost, da jih ni treba zagovarjati pred kritiko drugih in da ima možnost začutiti različna čustva v povezavi z njimi (Ferlin 2013: 34). Ima možnost, da lahko čuti tudi razočaranje nad starši, ker niso bili sposobni poskrbeti zanj.

V času namestitve otroka v rejniško družino je treba, kot sem že velikokrat omenila, da se dela z rejniško družino, ki pomeni vključevanje vseh članov rejniške družine in otroka, redna pomoč in učenje ravnanja v družini in z otrokom iz perspektive moči in etike udeležенosti, skupno sodelovanje in reševanje težav (npr. težave v puberteti, težave ob konfliktih med rejniško in matično družino); dela z otrokom, ki vsebuje pogovore samo z otrokom, ustvarjanje osebnega, zaupnega odnosa in bližine, da ima otrok sam možnost povedati, kje potrebuje pomoč, ter ima možnost opozoriti na morebitne težave v rejniški družini ali v matični družini; dela z matično družino, ki vsebuje pomoč matični družini pri njenem urejanju, pri reševanju težav v družini, v zvezi z otrokom, skupno načrtovanje in spremljanje zastavljenih ciljev (Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD 2015: 73–74). Delo z matično družino bi bilo treba izvajati po Bowlbyju tako, da centri za socialno delo pomagajo staršem spoznati bistvo problema in da skupaj z njimi načrtujejo otrokovo prihodnost.

2.6.3 Obdobje zaključitve rejništva

Na koncu pa je še tukaj tudi zaključitev rejništva. Zaključitev rejništva se lahko zgodi z vrnitvijo otroka v matično družino, ki pa se zgodi takrat, ko so cilji rejništva uresničeni. Tudi ko se otrok vrača v matično družino, seveda če pride do tega, prihaja do prilagajanja. Ponovno

je potrebno pripraviti tako matično kot rejniško družino in seveda otroka na spremembe. Matično družino je treba pripraviti na to, da bodo sposobni biti starši otroku in da se ne bodo, potem ko se bo otroka vrnilo, vrnilo v stare vzorce, ki so povzročili, da se je otroka nastanilo v rejniško družino.

Tudi ob odhodu otroka iz rejniške družine prihaja do izgube, saj sta si otrok in rejniška družina ustvarila odnos, lastno zgodovino, rituale itd. Zato se mora zaključek rejništva, torej slovo otroka od rejniške družine, izvesti na tak način, da bo otrok odšel z dobrimi občutki, brez strahu in v dobrih odnosih z rejniško družino ter z jasnim sporočilom, da so mu vrata rejniške družine odprta za obiske, srečanja. To sporočilo mora veljati tudi v obratnem pomenu, torej da vrata otrokovega življenja so odprta za rejniško družino (Mali 2012: 135–136). To zna biti težko za matično družino, ki verjetno hoče pustiti rejništvo za sabo. Je pa treba razumeti, da je rejniška družina pomagala otroku skozi težko obdobje in da ju to povezuje.

Seveda pa se rejništvo ne konča samo z vrnitvijo otroka v matično družino. Lahko pride do:

1. da rejniška družina hoče posvojiti otroka;
2. da se zamenja rejniška družina, ker se je: rejniku/rejnici odvzelo dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti; ker se je rejnik/rejnica odločil za prekinitev rejniške pogodbe; ker je rejnik/rejnica umrl;
3. da otrok postane polnoleten in se ne šola več, kar pomeni zaključek rejništva.

Pri zadnjem razlogu za zaključitev rejništva, torej o zaključitvi rejništva zaradi polnoletnosti otroka, želim poudariti, da je vstop v odraslost lahko še posebej težaven za otroka v rejništvu, saj je njegova prihodnost tako negotova. Veliko mladostnikov namreč, ko se rejništvo zaključi, nima zagotovljenega bivališča in tudi ne prihodka. Obenem pa nekateri mladostniki zaradi travmatičnih doživetij v otroštvu in čustvene prizadetosti še niso sposobni zaživeti samostojno. Če se rejniška družina strinja, da ostane mladostnik pri njih tudi po zaključku rejništva ali pa se vrne v matično družino, je to seveda drugačna zgodba. Rejniška družina še potem naprej skrbi za mladostnikove potrebe, matična družina pa vsaj zagotovi bivališče. Toda za vse ostale mladostnike, ki nimajo na razpolago nobene od teh dveh možnosti, pa življenje naenkrat postane veliko težje, saj niti strokovne službe nimajo povsem urejeno tega, kako jim naj v teh primerih pomagajo (op. cit.: 142). Mladostniki morajo v takih primerih največkrat sami poskrbeti za to, da bodo napredovali v življenju.

2.7 NAJPOGOSTEJŠI IZZIVI V PROCESU REJNIŠTVA

Prva stvar, ki povzroča izziv v procesu, je zagotovo odnos javnosti do rejništva. Običajno to ne bi bila slaba stvar, saj se mi zdi pomembno, da je širša populacija seznanjena s pomembnimi temami, kot je rejništvo. Toda na žalost je v Sloveniji še vedno možno čutiti slab prizvok te teme, za kar je v veliki meri zaslužen obdobje, ko so starši kar sami oddajali otroke po kmetih (običajno) brez plačila, torej samo za delo (Tomec 2012: 19). To pa lahko povzroča različne težave, tako za otroka kot za matično in rejniško družino. Lahko povzroča izoliranost od širše okolice, stres itd.

Z javnostjo pa je povezana tudi stigma rejništva, ki lahko še posebej neugodno vpliva na otroke. Eden od otrok, ki jih Kelly in Gilligan (2000: 48) navajata v svoji knjigi, pove, da te začnejo drugi otroci zbadati, potem ko ugotovijo, da si v rejništvu. Nanj ne začnejo gledati drugače le otroci, ampak tudi starejši. Ti začnejo pričakovati manj od njih in težave, ki jih imajo, začnejo povezovati z rejništvom. To se vidi tudi preko komentarja otroka, ki pravi, da je pred namestitvijo v rejniško družino bil vedno med boljšimi v razredu in da je, potem ko je bil nameščen v rejniško družino in je moral zamenjati šolo, bil nameščen med slabše v razredu (Kelly, Gilligan 2000: 51).

Drugi izziv rejništva je gotovo nastanitev otroka v rejniško družino, o čemer sem že govorila v prejšnjih poglavjih. Nastanitev otroka pomeni izgubo. Tako matična družina kot tudi otrok, pa čeprav je to v otrokovo dobro, težko sprejmeta izgubo, torej ločitev. Ločitev je še težja, če matična družina ne zmore dati otroku emocionalnega dovoljenja, da bi zaživel v rejniškem domu. Velikokrat namreč rejništvo sprejmejo le razumsko, čustveno pa ga ne sprejemajo. Otroku zato ne morejo dati občutka, da je "v redu", da je v rejniški družini. Otrok to dejstvo seveda čuti in se tako znajde v položaju konfliktne lojalnosti. Morda hoče zaživeti v rejniški družini, jo spoznati, toda obenem noče izdati svojih staršev (Križnik Novšak 2008: 30). Rejniška družina ne more opravljati svojega dela, ki je ta, da otroka vodi, da skrbi zanj, tako čustveno kot materialno, saj se otrok temu upira. In ker se otrok temu upira, je situacija zanj samo še bolj stresna. Ne more se zaupati v celoti ne matični družini in ne rejniški družini. Matična družina težko sprejme, če se govori o rejniški družini kot o "dobri" družini, saj imajo lahko občutek manjvrednosti, občutek, da so oni "slaba" družina, itd. Otrok pa težko sprejme, če se kritizira matično družino, saj to navadno vodi otroka v pasivno obrambo in pogosto tudi v umik in k romantični idealizaciji staršev (Križnik Novšak 2008: 33). Tako postane socialna

delavka ena od redkih oseb, s katerimi otroci lahko govorijo in ki jim mora pomagati pri tem. Socialna delavka mora pomagati staršem otroka, da spoznajo, da imajo zaradi narave otrokovega čustvovanja, nad njimi izjemno moč in vpliv na njihovo srečo. To je moč, ki se je starši ne morejo znebiti, tudi če bi to hoteli. Rejnikom pa na drugi strani morajo pomagati, da bodo spoznali vezi, ki vežejo otroke s starši, tudi v primerih, ko so jih le-ti zanemarjali. Pomagati jim je treba, da bodo zmogli prenesti hladno nehvaležnost, s katero se otroci odzivajo na njihova prizadevanja (Križnik Novšak 2008: 33).

Naslednji izziv, ki se tudi pojavlja že na začetku rejništva, je način nastanitve otroka. Če se nastanitev ne naredi previdno, če se otroku ne pove, kam gre in zakaj odhaja, ima to lahko velike posledice zanj. To poudarja tudi eden od rejencev iz Velike Britanije (Kelly, Gilligan 2000: 47), ki pravi, da bi otroci kakršnekoli starosti morali vedeti, zakaj bodo nameščeni v rejniško družino, zakaj se to dogaja ravno njim itd. Ta vprašanja bi po njegovem mnenju morala biti odgovorjena. Otroci namreč zelo resno razmišljajo o situaciji, v kateri so, in to jih lahko zelo potre. Otroci morajo vedeti, kaj so razlogi za njihov odhod iz matične družine, kaj se mora zgoditi, da se bodo lahko vrnil, kam gredo itd. (Rant 2008: 42).

To pa me privede do naslednjega izziva, ki je glas otroka. Otroka se namreč velikokrat v procesu rejništva presliši. Odrasli se dogovarjajo o otrokovem življenju, njega samega pa v proces dogovarjanja ne vključijo. To dobro ponazarja moj povzetek komentarja otroka, ki je bil v rejništvu in ki govori, da ta otrok nikoli ni dobil besede o tem, kaj bi on hotel. Vedno je bilo tako, kaj drugi hočejo, on pa je to moral sprejeti (Kelly, Gilligan 2000: 42).

Prav tako je težava v procesu rejništva ta, da otrok velikokrat ne zmore oz. se boji povedati to, kar čuti, kaj ga vznemirja, moti. To pa je predvsem zaradi njegove negotove prihodnosti. Ne upa si namreč povedati ničesar, kar bi lahko njegovo situacijo še bolj ogrozilo. Na to opozarja tudi naslednje sporočilo nekdanjih otrok v rejništvu, ki govori, da so imeli kot otroci v rejništvu velikokrat občutek, da se jih je v rejniški družini premalo slišalo, da se jim ni verjelo, če so opozarjali na težave. Dodajajo pa še, da bi si v procesu rejništva želeli več zaupnih pogovorov s socialnim delavcem, brez navzočnosti rejnikov. Težko jim je bilo namreč izreči najmanjšo kritiko, željo, največkrat zaradi strahu, da bodo po teh izrečenih besedah izgubili še naklonjenost rejnikov (Zakšek 2006/2007: 14). Preko tega sporočila se da jasno videti, v kakšnem negotovem položaju so otroci v rejniški družini. Kljub temu da je

rejniška družina lahko odlična, prijazna, se rejništvo enkrat konča in otrok ostane sam, saj rejniška družina ni dolžna skrbeti zanj, potem ko se rejništvo konča.

Če govorimo o negotovem položaju in o pomanjkanju glasu moramo omeniti tudi matično družino. Matična družina se namreč v nekaterih primerih, podobno kot otrok, nahaja v negotovem položaju. Ta položaj je lahko npr. dejstvo, da matična družina ne ve niti, zakaj so otroka odvzeli in tako ne more spremeniti oz. popraviti tistega, zaradi česar je prišlo do odločitve za rejništvo. O tem govori Natalija Markaš (2008: 59), ki pravi: *"Na centru se nikoli niso jasno opredelili o razlogih za rejništvo in tako tudi ni bilo možno delati na odpravi razlogov za odvzem. Vrtela sem se v začaranem krogu, kjer konca ni bilo možno videti. Vedno novi in novi zadržki s strani centra."* To pomeni, da je celotno rejništvo bilo negotovo, saj ni bilo dorečeno, pod kakimi pogoji se lahko vrnete hčerki nazaj. Tako se je delalo v rejništvu na slepo, torej brez dorečenega cilja in brez jasne poti za naprej.

Položaj matične družine je nejasen tudi v tem pomenu, da se jim ne pojasni, kako poteka proces rejništva in kje vse lahko pridobijo pomoč oz. od koga vse lahko pričakujejo podporo. Tudi tukaj se opiram na Natalijo Markač (2008: 58), ki pravi, da je poleg težavnih postopkov, dodatna ovira neznanje uporabnika v postopku, da ne razpolaga z informacijami, da ne ve, kakšne so njegove pravice, in da se v trenutku največje ranljivosti sooči z neznanim. Dodaja pa še, da centri za socialno delo redko uporabnika seznani s potekom postopka, o možnostih v postopku, pravicah itd. in da je ta odvisen od volje osebe, ki vodi postopek rejništva. Menim, da bi se tukaj socialni delavci morali zavedati, koliko moči imajo in da je njihova naloga, da preko podajanja informacij pomagajo uporabnikom, torej matični družini. Prav tako pa se morajo socialni delavci tudi zavedati, da morajo nuditi podporo in pomoč matičnim družinam, saj bodo drugače ravnali enako, kot so do sedaj.

Zna se zgoditi, da se, enako kot otroke, v procesu rejništva presliši tudi matično družino. Tukaj Vida Berglez (2008: 9) meni, da se zna zgoditi, da se matično družino uporablja samo za število, da se je ne upošteva, ko se sprejemajo pomembne odločitve. Zato menim, da enako kot otrok tudi matična družina potrebuje pomoč, da se sliši njen glas (potrebuje zagovornika).

Bi pa za konec tega poglavja povedala, da je težav v rejništvu veliko in da sem napisala samo nekatere, se pa vse lahko razrešijo, če je komunikacija med vsemi prisotnimi v rejništvu, če so vsi pripravljeni govoriti in tudi poslušati in če se nikogaršnji občutki ne pomanjšujejo.

2.8 SOCIALNO DELO NA PODROČJU REJNIŠTVA

Do sedaj sem le na kratko napisala, kaj mora delati socialna delavka v procesu rejništva. V tem poglavju pa bom socialnemu delu posvetila več pozornosti. Za začetek je treba povedati, da ko govorimo o socialnem delu na področju rejništva, govorimo o socialnem delu z družino. Ko govorimo o socialnem delu z družino, pa govorimo o socialnem delu z vsemi člani družine. Govorimo o vzpostavljanju delovnega odnosa za izviren delovni projekt, kjer se soustvarjajo rešitve za kompleksne probleme družine. Tukaj mobiliziramo družino. Obenem pa vzpostavimo tudi delovni odnos s podpornimi socialnimi mrežami družine ali institucijami pomoči, ki nam lahko pomagajo pri soustvarjanju rešitev (Čačinovič Vogrinčič *et al.* 2009: 33). Da pa bi se to lahko zgodilo, socialno delo uporablja različne koncepte, ki jih bom v tem poglavju na kratko opisala.

2.8.1 Jezik socialnega dela

Gabi Čačinovič Vogrinčič (2003: 239) pravi: *"Jezik socialnega dela je pomemben, ker ubesedi posebnosti procesov pomoči in sam koncept pomoči socialnega dela tako, da opiše ravnanje. Jezik socialnega je jezik za opisovanje sprememb, saj ubesedi uresničljivo, najmanjši možni korak v smeri zelenih izidov. Je jezik spoštljivih in odgovornih zaveznikov uporabnikov, ki so eksperti iz izkušenj v procesih pomoči. Jezik socialnega dela dosledno upošteva perspektivo moči; v procesu pomoči in podpore raziskujemo vire. Pri sodelovanju z drugimi strokami govorimo jezik socialnega dela, saj omogoči, da jasno opredelimo, poimenujemo posebnosti in delež socialnega dela v skupnih projektih."*

Torej je jezik socialnega dela (Čačinovič Vogrinčič 2003: 241–244):

1. pomemben zato, ker ubesedi proces pomoči v rejništvu tako, da opiše ravnanje, in da je ta proces mogoče uporabljati skupaj z otrokom, matično in rejniško družino;
2. pomemben zato, ker ubesedi še tako majhno spremembo v matični družini in jo tako naredi vidno in uporabno in ker pozornost preusmerja s starih problemov na nove rešitve. To pomeni, da delamo v sedanjosti in ne v preteklosti. Ne zadržujemo se pri problemih in napakah iz preteklosti, ki so prispevali k temu, da se je otroka namestilo v rejništvo, ampak se usmerimo na cilje za prihodnost, ki so pa lahko vrnitev otroka v matično družino ali pa samo uspešno sodelovanje z matično družino;

3. pomemben zato, ker je jezik spoštljivih in odgovornih zaveznikov v procesih pomoči. To pomeni, da je jezik socialnega dela pozitiven, spoštljiv in da varuje enkratnost in dostojanstvo človeka, še posebej matične družine. Do nje izkazujemo spoštovanje in ne npr. mišljenja, da so, kot starši "neustrežni" oz. "neprimerni". Jezik socialnega dela je jezik, ki se pridružuje vsem vključenim v procesu rejništva, ki so za rejništvo pomembni. Jezik socialnega dela pomaga socialnim delavkam, da na te osebe gleda kot na eksperte iz izkušenj. Prav tako jezik socialnega dela pomaga oz. omogoči, da se slišijo vsi glasovi v procesu rejništva, da so vsi ti glasovi kompetentni in močni;
4. pomemben zato, ker upošteva perspektivo moči, o kateri bom pisala v nadaljevanju;
5. pomemben zato, ker omogoča, da socialni delavci jasno opredelijo in poimenujejo posebnosti in delež socialnega dela v individualni projektni skupini in v procesu rejništva na splošno. To pa je lahko pomembno npr. takrat, ko se v procesu rejništva sodeluje z drugimi strokami. Socialni delavec s pomočjo socialnega jezika tako ne ostane brez besed, ampak je konstruktiven član skupine, ki svoje znanje prenaša na druge.

2.8.2 Delovni odnos

Elementi delovnega odnosa, ki je pomemben za izviren delovni projekt v procesu rejništva, so eni izmed najpomembnejših stvari, ki jih mora poznati vsaka socialna delavka. Odnos med socialno delavko in vsemi udeleženi v rejništvu definiramo kot delovni odnos, ki je opora socialni delavki, da vzpostavi pogovor, ki omogoča raziskovanje in sooblikovanje dobrih izidov (Čačinovič Vogrinčič 2009: 9).

Elementi delovnega odnosa so:

DOGOVOR O SODELOVANJU – pomemben uvodni ritual, ki se začne z jasnim in izrečenim dogovorom o sodelovanju in vzpostavitvijo delovnega odnosa. Dogovora se udeležijo vsi udeleženi v problemu, torej otrok, matična družina in rejnica. Običajno se to zgodi na prvem srečanju IPS-a. Dogovor o sodelovanju vsebuje pristanek vseh udeleženi na sodelovanje in dogovor o tem, kako se bo delalo. Če se to ne stori, potem ne moremo nadaljevati, saj je za uspešno socialno delo v procesu rejništva pomembno, da obstajajo določena pravila, da se določijo okvirji delovanja in da vsi sodelujejo skupaj, da se reši težava, ki je pripeljala do odločitve za rejništvo. Za to pa je potrebna komunikacija, kar dogovor o sodelovanju omogoča.

Poudarek dogovora o sodelovanju je na raziskovanju tega, kaj je možno storiti na tem, da vsi udeleženi v rejništvu prevzamejo odgovornost za lastni delež pri soustvarjanju rešitve, kar pomeni, da vsi soustvarjamo spremembe, da vsi sodelujemo in vlagamo voljo in moč v ta proces in da socialna delavka vodi proces, poskrbi za varen prostor ter sodeluje z matično in rejniško družino in otrokom (Čačinovič Vogrinčič 2009: 9–10).

INSTRUMENTALNA DEFINICIJA PROBLEMA IN SOUSTVARJANJE REŠITEV – sta temelja delovnega odnosa. Naloga socialne delavke je, da soustvari proces pomoči, v katerem lahko otrok, matična družina in rejnik raziskujejo svoj delež v rešitvi. Vsak član ima svojo definicijo problema, ki mu socialni delavec doda svoje videnje. Tako pa se začne oblikovanje delovne definicije možnega, uresničljivega. V središča pa sta dialog in sodelovanje in dogovarjanje o uresničljivem, možnem (Čačinovič Vogrinčič 2009: 10). To pomeni, da je pomembno, da vsak udeleženec posluša, sliši in govori. Socialni delavec mora npr. poslušati družino, obenem pa mora tudi določiti oz. preveriti, ali je izgovorjene besede razumel tako, kot družina želi, da jih razume (Anderson 2007: 35–39).

OSEBNO VODENJE – razumem tako, da socialna delavka raziskuje zgodbe matične družine ter otroka skupaj z njimi in rejniško družino vodi k dogovorjenim in uresničljivim rešitvam oz. k dobrim izidom. V procesu rejništva, v IPS-u, socialna delavka v neposredni zavzeti komunikaciji z vsemi udeleženi raziskuje izide, ubesedi in določi prve možne korake. Socialna delavka se v teh pogovorih osebno odziva na povedano. Odziva se empatično, osebno na to, kaj se ji govori in kaj se dogaja okrog nje. Prav tako lahko poda svojo izkušnjo, če je v pomoč pri iskanju rešitev (Čačinovič Vogrinčič 2009: 10).

ETIKA UDELEŽENOSTI – je vsaj zame eden od boljših načinov nudenja pomoči, saj socialna delavka odstopi od moči, ki ji ne pripada, torej od tega, da ona sama poseduje resnico in rešitve ter začne spodbujati oz. omogočati sodelovanje med vsemi udeleženi v procesu rejništva. Preko tega se omogoči pogovor, ki se nadaljuje in pomaga, da se vzdržuje delovni odnos in omogoča, da vsakdo lahko prispeva svoj delež v rešitvi. Socialni delavec mora v tem procesu zdržati negotovost in osebno udeležnost, torej prisotnost v življenjih članov, ki sodelujejo v rejništvu (Čačinovič Vogrinčič 2009: 12). Da socialna delavka odstopi od tega, da samo ona pozna rešitve na problem, je še posebej pomembno za matično družino, saj se ta tako lažje vključi v proces pomoči, ima občutek, da se jo upošteva, ter ve, da je njej glas pomemben.

PERSPEKTIVA MOČI – premik k perspektivi moči nas usmeri, da v prispevku vsakega člana, torej matične družine, otroka in rejnice, iščemo njihove moči, njihove vire. Socialne delavke sprašujejo iz perspektive moči po zaželenih razpletih, po dobrih izidih, po sanjah in upanju; sprašujemo po virih, po opori v skupnosti, po dobrih izkušnjah iz preteklosti itd. S tem pomagaš, da se fokus premakne od problema k rešitvi, k temu, da družina spozna svoje skrite moči in da jih potem zna tudi uporabiti in da spozna svojo vrednost (Čačinovič Vogrinčič 2009: 12–13). Iskanje moči, torej premik k perspektivi moči, je poseben izziv, ko gre za matično družino. Ta namreč velikokrat nima pozitivnega pogleda nase, ter podcenjuje svoje zmožnosti. Zaradi tega ne vidi virov moči pri sebi in jih tudi ne zmore uporabiti oz. jih težje sprejme, ko jih socialna delavka izpostavi. Prav tako težko vidi dober izid zase. Ne vidi izhoda iz problema.

RAVNANJE S SEDANJOSTJO ALI KONCEPT SONAVZOČNOSTI – nam pomaga razumeti, da si je treba zagotoviti čas, v katerem se pogovor lahko zgodi, razvije in konča tako, da ga je mogoče nadaljevati. Menim, da pri takih pogovorih še posebej pomembno, da je socialna delavka prisotna v tistem času, ki je na razpolago za določeno družino. Tukaj se nanašam predvsem na prisotnost v poslušanje, na to, da je socialna delavka na voljo za sočutje in razgovor in da se osebno odziva na povedano (Čačinovič Vogrinčič 2009: 14). To zna biti težava pri matičnih družinah, saj socialne delavke težje vzpostavijo tak delovni odnos, da se pogovor lahko nadaljuje. Včasih težko sploh pride do kakršnega koli pogovora, saj se matične družine velikokrat ne udeležujejo IPS-ov ali pa drugih sestankov, na katere jih vabi center za socialno delo.

ZNANJE ZA RAVNANJE – je koncept, kjer socialne delavke svoje znanje na področju rejništva, na področju socialnega dela z družino, pretvorijo ali prevedejo v akcijo. To je koncept, kjer socialne delavke vzpostavijo in vzdržujejo delovni odnos ter znajo podeliti strokovno znanje z vsemi vključenimi v procesu rejništva. To pomeni, da znajo prevesti strokovne besede v besede, ki so razumljive, in nato tudi nazaj v jezik stroke. Npr. znajo matični družini pojasniti, kaj pomeni rejništvo, kako in na kak način bo potekal IPS ipd. v besedah, ki jih razumejo. Obenem pa znajo socialne delavke iste besede oz. njihova dejanja pojasniti tudi v strokovnih besedah drugim strokovnim delavcem, ko se ti npr. vključijo v IPS. Znanje za ravnanje tako socialni delavki omogoča, da ne ostane brez besed (Čačinovič Vogrinčič 2009: 14–15). Omogoča ji, da lahko svoje znanje socialnega dela uporabi v praksi in ga podeli z vsemi udeleženi v procesu rejništva.

2.8.3 Izvirni delovni projekt pomoči

Delovni odnos, ki sem ga bolj razložila na prejšnjih straneh, je dopolnilo konceptu izvirnega delovnega projekta. Projekt pomoči pomeni, da želene razplete, ki se oblikujejo v delovnem odnosu, prevajamo v akcijo, v dejanja, v konkretne korake, ki udeležujejo dogovore. Projekt je izvirni zato, ker se vsakokrat na novo in posebej oblikujejo za vsakega uporabnika posebej, za vsako družino posebej. Deloven pa je zato, ker v vsakdanjem jeziku in vsakdanjem življenju konkretizira dogovorjene spremembe, naloge, delež posameznika in določimo časovne okvire, kot so dogovor za naslednji sestanek, dogovor o trajanju srečanja, dogovor o časovnem okviru, v katerem se bo določena naloga v procesu rejništva izvedla itd. V izvirnem delovnem projektu pomoči sprejmemo dogovore za proces reševanja problemov, za cilje, ki jih hočemo doseči.

V izvirnem delovnem projektu pomoči se pridružujemo rejniški, matični družini in otroku, da bi vzpostavili delovni odnos. Skupaj z njimi so-raziskujemo probleme in možne rešitve, ki vodijo do spreminjanja. V izvirnem delovnem projektu pomoči tudi proslavljamo moči uporabnika, njegove potencialne, uspehe, napredovanja. Na koncu izvirnega projekta pomoči pa pride do ločitve ter seveda refleksije celotnega procesa (Čačinovič Vogrinčič 2006: 21–24). Izvirni delovni projekt se v okviru rejništva izvaja preko individualne projektne skupine (v nadaljevanju IPS), ki ima vse elemente izvirnega delovnega projekta. To pomeni, da je individualna projektna skupina tista, ki dela na konkretnih korakih za reševanje problema, izvaja akcijo itd. Natančneje jo opisujem v naslednjem podpoglavju (2.8.4).

2.8.4 Individualna projektna skupina (IPS)

"Projektne skupine [je][...]sistem, ki vzpostavlja in vzdržuje sodelovanje med matično družino, rejniško družino, centrom za socialno delo in otrokom v reji (Čačinovič Vogrinčič 2006:101)." V projektne skupine se soustvarja izvirne projekte pomoči, ki zahtevajo pogovor, nove dogovore, ki tečejo iz meseca v mesec. Oblikuje se za vsakega otroka posebej (Čačinovič Vogrinčič 2006: 101).

IPS je določena in obrazložena v ZIRD-u (35.–38. člen) ter v Pravilniku o postopkih in pogojih izvajanja zakona o izvajanju rejništva (36.–40. člen). Njen osnovni namen je izdelava konkretnega individualnega načrta izvajanja rejništva, spremljanje izvajanja rejništva ter

načrtovanje prenehanja rejništva (Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti: 36. člen). V okviru IPS-a se spremljajo otrokovo zdravje, izobraževanje, usposabljanje, zaposlitev, otrokov čustveni in vedenjski razvoj, njegov odnos do družine (odnos do rejniške in matične družine) in vrstnikov ter otrokova skrb zase, njegovo identiteto in družbeni vtis, ki ga oddaja otrok (Bole Finžgar 2008: 135). V IPS-u se prav tako dogovarjajo o nadaljnjih korakih, o ciljih, o vsakodnevnih zadevah, kot je na primer, kje in kako bo otrok preživel počitnice, kakšne so njegove ocene v šoli itd. Vsi ti koraki pa se preverjajo, torej evalvirajo. Seveda morajo biti vsi koraki, naloge, cilji skrbno načrtovani.

V IPS-u se dogaja pogovarjanje, dogovarjanje, načrtovanje, evalviranje, pogajanje, zaradi česar je potrebno, da IPS vodi strokovni delavec. To pa je socialni delavec, ki tudi ustvari IPS za vsakega otroka posebej. Njena naloga je predvsem, da skupino vodi, da vzdržuje in razvija sodelovanje med vsemi udeleženi. Prav tako mora odgovorno presoditi, kdaj naj otrok sodeluje v IPS-u in kdaj ne, saj so nekatere teme namenjene le matični in rejniški družini (Škerlj 2012: 122–127). Ne moremo se namreč pogovarjati o nezadovoljstvu matične družine z rejniško družino pred otrokom ali pa obratno.

IPS-a pa se zraven otroka, matične in rejniške družine lahko udeležijo še tudi druge osebe. IPS je namreč odprt za učitelje, svetovalne delavce šole, za terapevte, ki delajo s starši in otrokom itd., torej za vse osebe, ki jih v procesu pomoči v določenem trenutku potrebujemo (Bole Finžgar 2008: 133).

IPS se začne sestajati takrat, ko je otrok nameščen v rejniško družino. Pomembno je, da se sestane ob namestitvi otroka. Po pravilniku o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti (38. člen) se mora IPS sestati prvič v roku enega meseca od namestitve otroka v rejniško družino. Na začetku namestitve se sestajajo pogosteje, pozneje pa po potrebi, v skladu s konkretnimi dogovori, a vsaj enkrat na leto (Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo 2015: 72). Toda to po mojem mnenju ni dovolj, saj menim, da bi se moral IPS srečevati večkrat letno. To je velikokrat namreč edina možnost, da se lahko matična družina in rejniška družina pogovorita, dogovorita. Je edina možnost, da v pogovoru med obema družinama sodeluje strokovna delavka, ki vodi pogovor v konstruktivno smer. Lahko se namreč dogaja, da se matična in rejniška družina (pa čeprav se to pri njej ne bi smelo dogajati) ne moreta dogovarjati, saj prihaja do trenj, konfliktov. Tako pa lahko te konflikte v okviru IPS-a odpreta in jih razrešita.

2.8.5 Zapisovanje socialnega dela

Kadar govorimo o socialnem delu v rejništvu, o procesih v rejništvu, ne smemo pozabiti tudi na zapisovanje socialnega dela, kjer z besedami, pa naj je to v knjigah ali pa v zapisih o določenem primeru, napeljujemo bralca, kako naj misli. Uporabljamo različne samostalnike, glagole, prislove itd. (Urek 2005: 47), ki opisujejo določeno stanje. To so lahko npr. jeza, nezadovoljstvo, smiljenje itd. Zato moramo z besedami ravnati zelo previdno. Še posebej pa to velja za napisane besede, saj vsaj po mojem mnenju. Napisane besede so zame namreč obstojnejše kot povedane. Zato pa sem se tudi odločila, da bom na kratko napisala nekaj o zapisovanju socialnega, saj imajo lahko zapisi socialnih delavcev, še posebej velik vpliv na matične družine. Npr. njihova priporočila imajo velik vpliv na sodišča, ko gre za določanje stikov.

Da bi se socialne delavke najbolj približale dobri praksi zapisovanja, je treba upoštevati zaupnost podatkov in možnost uporabnikov do vpogleda v zapis in možnost popravljanja zapisov (Čačinovič Vogrinčič *et al.* 2008: 56). Za dobro prakso zapisovanja je pomembno tudi razlikovanje dejstev od interpretacij in izogibanje vrednostnim sodbam, ki so nepotrebni opisi uporabnikov – mnenja in vrednote zapisovalca (Čačinovič Vogrinčič *et al.* 2008: 63–66).

Prav tako je priporočljivo, da se pri zapisovanju upoštevajo elementi delovnega odnosa (razloženi v podpoglavju 2.8.2.). Pri dogovoru o sodelovanju, ki se naredi na srečanju IPS-a, gredo v zapis pristanek udeležencev na sodelovanje tukaj in sedaj ter čas in prostor, ki je na voljo. Pri elementu instrumentalne definicije problema in soustvarjanje rešitev gre v zapis definicija problema, torej razlog za rejništvo, ki pa se v okviru osebnega vodenja razširi v zapis jasno formuliranih zelenih izidov (vrnitev otroka, ohranjanje stikov z otrokom itd.) in prve konkretne naloge, dogovore v nastajajočem izvirnem delovnem projektu. Etika udeležnosti se razbere v zapisih, iz prispevkov udeležencev v rejništvu, v njihovem prispevku k rešitvi in v dogovorih za delo. V vsak zapis pa je treba dodati perspektivo moči, torej ugotovitev, kje so moči matične družine, od kod dobiva podporo, kje bi podporo potrebovala in kje jo lahko dobi. Seveda pa je tudi v zapisih, tako kot v delovnem odnosu, tudi pomembno, da se piše o sedanjosti in da se iz preteklosti zapiše le pomembno, uporabno, potrebno za uspešno delo v rejništvu. Znanje za ravnanje pa se uporabi predvsem za to, da se zapiše, kako se dela v procesu rejništva (Čačinovič Vogrinčič *et al.* 2008: 29–36).

2.8.6 Drugi koncepti pomoči

Do sedaj omenjeni koncepti pomoči niso dovolj, da lahko socialna delavka izvede rejništvo dovolj strokovno, da lahko izvede izvirni delovni projekt. Tukaj je še več konceptov pomoči, kot so sistemsko socialno delo, v rešitev usmerjena kratka družinska terapija, dve vrsti pogovora, torej v soustvarjanje rešitev usmerjen pogovor ali pa v nadaljevanje pogovora usmerjen pogovor itd. Jaz bom samo na kratko povzela tri prej navedene koncepte, ki so po mojem mnenju pomembni za proces rejništva.

SISTEMSKO SOCIALNO DELO, ki ga je razvil Peter Lüssi (v Čačinovič Vogrinčič *et al.* 2009: 16–19) najboljše predstavljajo metodična dela socialnega dela, kot so:

- **NAČELO VSESTRANSKE KORISTI:** socialna delavka vzpostavlja izvirni delovni projekt tako, da upošteva interese vseh udeležениh, ki vsem prinese uresničljivo korist. Načelo vsestranske koristi omogoča raziskovanje iz perspektive moči.
- **NAČELO KONTAKTA:** socialna delavka vzpostavlja kontakt z vsemi udeležениmi v rejništvu, ki lahko prispevajo k rešitvi. Socialni delavec z njimi vzdržuje komunikacijo. Tako se naredi razviden sistem udeležениh v problemu.
- **NAČELO INTERPOZICIJE:** interpozicija pomeni, da socialna delavka sprejme vlogo, ki ji omogoča spreminjanje bližine in oddaljenosti, empatijo in sočutje, ter distanco. To ji pomaga, da v procesu rejništva ne postane zaveznik nobene družine.
- **SOCIALNOEKOLOŠKO NAČELO:** socialna delavka najprej aktivira, mobilizira, krepi naravne socialne mreže matične družine, rejniške družine in otroka. To so družina, prijateljske skupine, sodelavci na delovnem mestu, sosedge. Naloga socialne delavke za tiste, ki socialne mreže nimajo (bolj matična družina, kot rejniška, saj se pri njej prej preveri njena socialna mreža, njena udeležенost v širši družbi), pa je ta, da jim jo pomaga oblikovati v naravnem socialnem kontekstu.
- **NAČELO POGAJANJA:** govori o ustvarjanju rešitev, ki je strukturirano kot pogajanje. Vodi ga socialna delavka, ki upošteva načelo interpozicije.
- **NAČELO SODELOVANJA:** govori o sodelovanju z drugimi osebami, institucijami, ki jih potrebujemo, da lahko rešimo problem. V rejništvu je to lahko npr. otrokov zagovornik ali pa zdravstvo, ki npr. materi ali pa očetu pomaga, da premaga zasvojenost.
- **NAČELO ODPIRANJA PROBLEMA:** to načelo dovoli socialni delavki, da svojo nemoč podeli z udeležениmi v procesu rejništva in jih prosi za pomoč.

V REŠITEV USMERJENO KRATKO DRUŽINSKO TERAPIJO sta razvila Steve de Shazer in Insoo Kim Berg iz prakse socialnega dela. V rešitev usmerjena kratka družinska terapija je opora za raziskovalne pogovore. To je pomembno takrat, ko raziskujemo odnose med matično družino in otrokom, ko raziskujemo njihovo življenje, ko raziskujemo, kje bi potrebovali podporo.

V rešitev usmerjena kratka družinska terapija je dobra za raziskovanje podpore pri matični družini zato, ker mora socialna delavka najprej v kratkem času vedeti, kaj vse ta ima, kaj je in česa ni in česa nima. Nato pa se osredotoči na to, kje matična družina potrebuje pomoč, na problem in ga naredi jasnega (npr. razjasni se, kolikokrat se je problem pojavljal, kaj bi bilo potrebno, da se reši), in tudi, da se na problem pogleda s perspektive tretjega, kot je otrok. V rešitev usmerjeni kratki družinski terapiji pogleda situacijo, ko je matična družina ali dobila podporo, ali pa te sploh ni potrebovala, da je težavo uspešno razrešila. Išče torej izjeme, ko je prišlo do razrešitve problema (Čačinovič Vogrinčič *et al.* 2009: 19–20).

V rešitev usmerjena kratka družinska terapija pomaga socialni delavki, da vidi, koliko podpore je treba dati matični družini. Za socialno delavko npr. to, če družina ne zmore definirati oz. ubesediti dobrega izida rejništva, pomeni, da bo tej družini morala nameniti več časa, da jim bo morala nuditi več opore, da bodo lahko spoznali sploh svojo vrednost, da bodo lahko videli dober izid rejništva. Da se bo to lahko zgodilo, bo morda socialna delavka morala uporabljati pogajanje, absolutno pa bo morala dajati naloge in pohvale matični družini (Čačinovič Vogrinčič *et al.* 2009: 20–22).

DVE VRSTI POGOVORA – V SOUSTVARJANJE REŠITEV USMERJEN POGOVOR, ki išče možne načine reševanja težav, velikokrat ni možen, saj je velikokrat najprej potrebno, da se dela na komunikaciji, na dobrih izkušnjah, na varnem prostoru za novo učenje in nove izkušnje. Zato je potrebno, da socialni delavec dela najprej na drugi vrsti pogovora, ki je v **NADALJEVANJE POGOVORA USMERJEN POGOVOR**. Tak pogovor je namenjen predvsem temu, da uporabnik ne preneha prihajati na srečanja. To velja predvsem za matično družino, ki je v svojem življenju imela slabe izkušnje s socialnim delom in zato potrebuje več časa, da lahko vzpostavi varen odnos s socialno delavko. Toda samo ohranjanje stikov, skrb za to, da se matična družina udeležuje srečanj, ni dovolj. Treba je narediti prestop na pogovor, ki je usmerjen v soustvarjanje rešitev, ki pomeni, da vsi udeleženi aktivno delajo na razreševanju problema (Čačinovič Vogrinčič *et al.* 2009: 22–23).

3 PROBLEM

Ko pomislimo na rejništvo, pogosto pomislimo najprej na otroka, ki potrebuje pomoč, toda le redko pomislimo na matično družino, ki tudi potrebuje pomoč. Pomoč potrebuje pri tem, da spremeni vzorce, ki so pripeljali do odločitve za rejništvo, potrebuje pomoč, da se spoprime z dejstvom, da je član družine, torej otrok, bil nastanjen v rejniško družino itd. Toda ker se matično družino v procesu rejništva velikokrat potisne v ozadje, se lahko te potrebe tudi spregleda. To pa po mojem mnenju vodi, do tega, da se matična družina še bolj oklene vzorcev, ki jim niso najbolj v korist, da se ne počuti del procesa, itd., kar pa ni dobro za proces rejništva. Menim, da mora imeti matična družina prostor, kjer lahko pričakuje, da se jo bo slišalo in upoštevalo ter kjer bo dobila podporo drugih. To namreč ni samoumevno, še posebej pa ne za matične družine, ki velikokrat v procesu rejništva niti nimajo svoje socialne delavke, ki bi jih podprla na poti soustvarjanja zelenih sprememb. Možno je celo, da matične družine ne vedo, kje lahko vse dobijo pomoč, kje ji lahko vse podpirajo, saj jim teh informacij nihče ni dal. Lahko pa je tudi tako, da se matičnim družinam ponudi podpora, a da je ta zaradi različnih razlogov, kot je predhodna izkušnja neuspeha sodelovanja s svetovalnimi službami, nezaupanje do drugih oseb zaradi njihovih preteklih izkušenj itd., ne more sprejeti. Tukaj je delo socialnega zelo oteženo. Potrebujejo še več časa, da jim uspe vzpostaviti tak delovni odnos, kjer lahko začnejo sodelovati z matičnimi družinami. Vzpostavitev delovnega odnosa je namreč prvi korak k soustvarjanju rešitev, k uspešnemu sodelovanju med vsemi vpletenimi v proces rejništva.

Raziskati želim različne prakse socialnih delavk in delavk v sodelovanju z matičnimi družinami in tako prispevati k novemu znanju na področju rejništva. Raziskati želim, v kolikšni meri so matične družine podprte s strani centrov za socialno delo, rejniških družin in drugih ustanov v času pred nastanitvijo otroka v rejniško družino, v času rejništva in v času, ko se otrok vrne v matično družino. Zanima me, od kod vse matične družine dobivajo podporo in kako so prišle do teh ljudi, ustanov. Raziskati želim tudi, kako center za socialno delo vzpostavlja in vzdržuje delovni odnos z matično družino, kako vzpostavlja delovni odnos z ustanovami, ki so matičnim družinam v pomoč in podporo, in kako poskrbi, da se v procesu rejništva sliši glas matične družine. Ugotoviti želim, kje bi matične družine še potrebovale podporo, na kakšen način, ter kaj bi se po njihovem mnenju s tem spremenilo.

4 METODOLOGIJA

4.1 Vrsta raziskave

V raziskovalnem delu magistrske naloge bom uporabila kvalitativno raziskavo. Kvalitativna raziskava je sestavljena iz besednih opisov ali pripovedi. Tudi gradivo samo je obdelano besedno. Jaz sem se odločila za to vrsto raziskave, saj hočem dobiti besedni, subjektivni opis matičnih družin o njihovem pogledu na podporo, ki jo dobijo v procesu rejništva. Kvalitativna raziskava to najbolj omogoča (Mesec 1997b: 11).

Raziskava je tudi poizvedovalna. Njen namen je odkriti probleme, jih formulirati in postaviti preverljive hipoteze. Zanj sem se odločila, saj si ne prizadeva proučiti celotne populacije ali reprezentativnega vzorca, ampak se velikokrat omeji na manjše število primerov, ker se uporabljajo manj sistematične postopke zbiranja podatkov in ker se najprej poskušajo opredeliti osnovne značilnosti področja raziskovanja in šele nato poglobljene značilnosti (Mesec 1997a: 83).

V raziskavi bom uporabila nestandardizirane intervjuje. Uporabila bom tudi postopek analitične indukcije, saj bom sklepala od posameznega k splošnemu in iskala povezave med intervjuvanci (Mesec 1997b: 21). Podatke pa bom obdelala s kvalitativno analizo.

4.2 Spremenljivke oz. teme raziskovanja

Teme raziskovanja za matično družino so:

- kako center za socialno delo in rejniška družina podpirata matično družino v času, ko se matično družino in otroka pripravlja na odhod otroka iz matične družine in otrokovo nastanitev v rejniško družino, v času obdobja rejništva in v času, ko se otrok vrne nazaj v matično družino:
 - kako in na kak način se matično družino podpira in se ji nudi pomoč;
 - pri čem potrebuje matična družina v tem obdobju pomoč;
 - kdaj in pod katerimi pogoji je to pomoč dobila;
 - kaj se je spremenilo, potem, ko je matična družina to pomoč dobila;
- kdo vse nudi podporo matični družini razen centra za socialno delo:
 - kdo nudi podporo in pomoč matični družini;

- kako je prišlo do tega, da ta oseba/ustanova/društvo itd. nudi pomoč in podporo matični družini;
- na kakšen način se nudi podpora matični družini;
- kdaj je matična družina začutila to podporo;
- kaj so dobre stvari te podpore in kje bi se ta podpora lahko izboljšala;
- vzpostavljanje delovnega odnosa z matično družino:
 - na kak način se vzpostavlja delovni odnos,
 - kako se delovni odnos vzdržuje in k čemu prispeva;
- glas matične družine v procesu rejništva:
 - kako se matični družini zagotovi glas v procesu rejništva,
 - kdaj in kako jim je ta glas bil zagotovljen,
 - kdaj se jih je preslišalo.

Teme raziskovanja za socialne delavke so:

- kako socialno delo, torej socialni delavci/delavke, ki delajo na področju rejništva, podpirajo matično družino v času, ko se matično družino in otroka pripravlja na odhod otroka iz matične družine in otrokovo nastanitev v rejniško družino, v času obdobja rejništva in v času, ko se otrok vrne nazaj v matično družino:
 - kako in na kak način se matično družino podpira in se ji nudi pomoč;
 - kje menijo, da matična družina v tem obdobju potrebuje največ pomoči oziroma podpore in kje najmanj;
 - kdaj in pod katerimi pogoji se podpora in pomoč matični družini zagotavlja;
 - kaj se je spremenilo, ko je matična družina začutila, da se jo podpira;
- sodelovanje z osebami, ki nudijo matični družini pomoč:
 - kako in kdaj se matičnim družinam podajajo informacije o skupinah, ki so njim razen centra za socialno delo v pomoč in podporo;
 - kdaj in na kak način se te osebe vključuje v proces rejništva;
 - katere so po njihovem mnenju dobre in slabe strani sodelovanja z drugimi osebami;
- vzpostavljanje delovnega odnosa:
 - na kak način se vzpostavlja delovni odnos z matično družino;
 - kako se delovni odnos vzdržuje in k čemu prispeva;
- glas matične družine v procesu rejništva:

- kako se matični družini zagotovi glas v procesu rejništva;
- kdaj in kako jim je ta glas bil zagotovljen;
- kako se zagotovi, da se matične družine ne presliši.

4.3 Merski instrumenti ali viri podatkov

Merski instrument, uporabljen v raziskavi, bo vprašalnik oziroma vodilo za intervju, kar je vnaprej pripravljen spisek osnovnih tem intervjuja. Pripravila bom dva različna spiska osnovnih tem, saj bom imela različne teme oziroma vprašanja za matično družino in za socialne delavce, ki delajo na procesu rejništva.

4.4 Opredelitev enot raziskovanja – populacija, vzorec

Populacija moje raziskave so matične družine, katerih otroci so bili ali pa še so v procesu rejništva, in socialni delavci/delavke, ki delajo na področju rejništva, ki delajo z otroki, ki so v rejništvu, z matičnimi in rejniškimi družinami. V populaciji sem se odločila za neslučajnostni priložnosti vzorec. Obiskala sem več centrov za socialno delo, ter tam povprašala po kontaktih za matične družine, ki jih bom intervjuvala ter intervjuvala socialne delavke, ki delajo na področju rejništva.

Na centrih za socialno delo sem govorila s šestimi socialnimi delavkami, ki so stare od 31 let do 59 let in delajo na področju rejništva od malce več kot 1 leto pa vse 29 let. Te socialne delavke so mi pomagale, da sem govorila z matičnimi družinami. Tukaj sem govorila z mamami, ki so stare od 40 let do 45 let. V rejništvu imajo od 1. do 3. otroke, ki so v rejništvu od 10 mesecev do 10 let. Dve matični družini, torej dve mami, s katerima sem govorila, sta rejništvo zaključili. Njuna otroka sta se vrnila k njima.

4.5 Zbiranje podatkov oziroma empiričnega gradiva

V mesecu marcu, aprilu in maju 2016 sem opravila pet intervjujev¹ z matičnimi družinami in šest intervjujev s socialnimi delavkami, ki delajo na področju rejništva.

¹ Intervjuji s socialnimi delavkami in materami niso dodani v prilogo. Shranjeni so med mojimi dokumenti.

Ker velja za centre za socialno delo načelo zaupnosti podatkov, sem povprašala, če bi bili pripravljeni poklicati matične družine in jih v mojem imenu povprašati, ali bi bili pripravljeni sodelovati v moji raziskavi.

Intervjuje sem opravljala individualno. Najprej sem intervjuvancem pojasnila, zakaj opravljam intervju in o čem govori. Nato pa sem jih povprašala o že prej pripravljenih temah, ki so pomembne za mojo raziskavo.

4.6 Obdelava podatkov

Obdelava podatkov je potekala na kvantitativen način. Intervjuje sem najprej pretipkala, nato pa jih parafrazirala. V vsakem intervjuju sem določila enote kodiranja ter odprto, osno in odnosno kodiranje.

5 REZULTATI

Rezultate, ki sem jih pridobila iz intervjujev s socialnimi delavkami in matičnimi družinami, sem razdelila na tri dele po temah glede na kronološki potek procesa rejništva. Razdelila sem jih na podporo in pomoč pred začetkom rejništva, na podporo in pomoč v času rejništva ter na podporo in pomoč po zaključku rejništva. Prav tako sem te tri dele razdelila na dva dela. V prvem delu so prikazani rezultati intervjujev matičnih družin, v drugem pa rezultati intervjujev socialnih delavk.

5.1 Podpora in pomoč pred začetkom rejništva

5.1.1 Matična družina

V primerih matičnih družin, s katerimi sem imela intervjuje, so matere² povedale, da so bili razlogi za začetek rejništva **zasvojenost z alkoholom, nasilje v družini** (*alkohol in takega partnerja sem imela, ki me je pretepal I9*), (*pila sem in tako je prišlo do rejništva K1*) ter

² Pišem o materah, ker so le matere sodelovale v intervjujih, ki sem jih opravljala z matičnimi družinami v raziskovalnem delu. Intervjuje sem izvajala samo z materami zato, ker ena mati ni hotela, da bi kdo iz družine vedel, da je imela z mano intervju. Partner druge matere je bil na delu in tudi ni želel sodelovati v intervjuju, partner tretje matere je bil v bolnišnici. Nekdanji partner četrte matere oz. oče njene hčerke pa ne živi več v Sloveniji. Na peti dogovorjen intervju pa je tudi prišla le mati.

podajanje lažnih informacij o tem, da je hčerka lačna, da spi pri sosedih (*sem imela dva pobudnika, ki sta na center za socialno delo sporočala lažne informacije H42*), (*govorila sta, da je hčerka bila lačna, da je pri sosedovih spala H43*).

Matere pravijo, da so, preden je sploh prišlo do rejništva, potrebovale **denarno pomoč** (*denarno pomoč I5*), (*včasih je bilo tako, da otroka nisem mogla nahraniti, nisem imela za plenice I6*), **podporo in pomoč na začetku rejništva** (*pri začetku J6*) ter **usmerjanje, da so prenehale piti** (*jaz sem potrebovala tako pomoč, ki me je potisnil, do tega, da sem prenehala piti K8*). Mati, ki je potrebovala pomoč pri zdravljenju alkoholizma, je namreč pred tem že sama poskusila z zdravljenjem alkoholizma. Toda ta poskus ni uspel, saj je prišlo do recidiva (*že sama sem poskusila, da ne bi več pila, pa mi ni uspelo K7*).

Ena mati pravi, da je center za socialno delo **nudil pomoč partnerju** (*sicer ne zame, ampak za partnerja H9*), ki pa je to **pomoč zavrnil** (*zavrnil jo je H11*), saj je imel **občutek, da ni zasebnosti** (*mislil je, da bo to šlo v javnost H12*), **sramu** (*ni hotel, da bi ga ljudje na centru videli H13*), čeprav so mu pojasnili, da bo vse zasebno (*to je bilo vse povedano, toda različni ljudje hodijo na center in nikoli ne veš, koga boš srečal na hodniku H14*). Potem je še center za socialno delo materam **ponudil socialnovarstvene storitve** (*ponudili so mi različne variante, ki jih oni pač nudijo K2*), med katere spadajo **pogovori na centru za socialno delo** (*ponudili so mi razgovore na centru za socialno delo H10*), (*jaz pa sem imela nekaj razgovorov s socialno delavko H16*) ter **podpora socialnih delavk pri namestitvi otroka v rejniško družino** (*socialne delavke so mi stale ob strani I2*).

Same namestitve pa so potekale tako, da je pri štirih od petih primerov prišlo do odvzema. Samo v enem primeru je prišlo do **prostovoljne namestitve v rejniško družino** (*da sem prostovoljno dala otroka v rejništvo II*). V enem primeru je prišlo do **odvzema brez vednosti matere** (*otroka so odpeljali brez moje vednosti H1*), kjer si je **otrok samo vzel svoje stvari, svoja oblačila** (*prišli so po stvari, po nekaj oblačil H3*) in je nato **odšel v krizni center** (*otroka so nato odpeljali v večje mesto, brez kakršnega koli vedenja H4*), (*socialne delavke so mi povedale, da so jo odpeljale v krizni center H7*). Po enem tednu pa je prišlo do **nastanitve otroka v rejniško družino** (*nato pa smo jo odpeljali v rejniško družino H19*). Spet v drugem primeru, kjer je potekalo **sorodstveno rejništvo** (*k moževi sestri G3*), je **center za socialno delo mamici samo sporočil, da pride po otroka** (*s centrom za socialno delo je bilo tako, oni so mene samo poklicali in mi dejali, kdaj pridejo k meni, ter da moram biti takrat doma G16*).

Njen **mož je odšel na zdravljenje, center za socialno delo pa je hotel, da podpiše odločbo o rejništvu** (ko je bil mož na zdravljenju, so mene velikokrat klicali, če bi podpisala papirje, pa nisem hotela, vse do konca otroka nisem hotela predati neki drugi osebi, a sem na koncu le podpisala G24).

Odvzem otroka vzbuja pri materah veliko občutkov. Same pravijo, da jim je **ob odvzemu otroka bilo težko** (bilo je težko, resnično je bilo težko G2), (najbolj ti je težko, ko ti otroka odvzamejo). Pravijo, **da imaš občutek, da te nihče ne potrebuje** (najhuje je ko doma več ne moreš živet normalnega življenja in opaziš da te nihče nikjer ne potrebuje G4). Potem pa je tukaj še tudi **šok** (to me je zelo šokiralo H4), **živčnost** (z živci sem bila na koncu H5), **občutek strahu in groze** (to je psihično groza in strah J8). Samo ena mati ni gledala na rejništvo v povsem negativnem smislu, saj pravi, da **če ne bi prišlo do odvzema, bi bil alkohol morda še vedno prisoten v njenem življenju** (mogoče, če ne bi prišlo do odvzema, če se ne bi toliko napila, bi še morda danes pila K9).

5.1.2 Socialne delavke

Socialne delavke omenjajo dva razloga za začetek rejništva. Ta razloga sta **težave z alkoholom in slab socialni položaj** (imajo težave z alkoholom, slab socialni položaj, kar pomeni, da je večina matičnih družin brezposelnih F6). Prav tako omenjajo, da delajo na tem, da ti razlogi ne bi privedli do rejništva. Njihovo **delo je torej usmerjeno v to, da ne pride do rejništva** (mi delamo na tem, da sploh ne pride do rejništva F7).

Toda, če kljub temu pride do rejništva, socialne delavke pravijo, da sta dva različna načina namestitve otroka v rejniško družino. To je namestitev otroka v rejniško družino s soglasjem staršev (lahko je to s soglasjem staršev B3) ali pa, ko center za socialno delo naredi odvzem (otrok, nameščen v rejniško družino na podlagi odvzema B4). V obeh primerih poskušajo matično družino čim bolj vključiti v proces, toda način odvzema vseeno vpliva na stopnjo vključenosti (če je to s soglasjem staršev, je matična družina veliko bolj vključena B5), (v bistvu se namestitev otroka dogaja skupaj z matično družino B6), (seveda, tudi če gre za odvzem, se poskuša nekako doseči sodelovanje matične družine, ampak je veliko težje B7).

Po mnenju socialnih delavk center za socialno delo opravi odvzem takrat, ko **ni nobene druge možnosti** (in šele takrat, ko ni nobene druge možnosti, pride do odvzema E2), (če pa ni

možnosti, pa pride do odvzema E6), ko družina v danih okoliščinah ne zmore spremeniti svojega ravnanja, ni pripravljena za sodelovanje v storitvah, ki se ji ponudijo (sedaj pri samem spremljanju družine, ko opazamo, da družina ne zmore spremeniti svojega ravnanja do otroka oz. ni pripravljena skozi vse te pomoči in storitve, ki se ji nudijo, jih nato pripravljamo, govorimo z njimi, o tem, da bo otrok šel nekaj časa v rejniško družino E7).

Socialne delavke pravijo, da matičnim družinam pomagajo preko **socialno varstvenih storitev**, ki jih izvaja center za socialno delo (*podpiramo jih v okviru socialnovarstvenih storitev C1*), med katere spadajo **prva socialna pomoč** (*seveda pa matičnim družinam najprej nudimo prvo socialno pomoč F2*), (*tukaj se namreč sploh začne ugotavljati, kaj je težav, ter katere storitve je treba nuditi matični družini F3*), **pomoč družini za dom** (*ponudimo jim pomoč družini za dom E3*), **program laična pomoč družini** (*izvajamo tudi program laične pomoči na centru, ki je dopolnitev socialnovarstvene storitve pomoč družini za dom C4*), (*laična svetovalka, laični svetovalec prihaja dva do tri krat tedensko v družino C5*), (*pomaga pri vzgoji otrok, pri skrbi za vsakdanja opravila družinam C6*) in **osebna pomoč** (*potem je tukaj tudi še osebna pomoč, svetovanje C3*). Dodajajo pa, da matičnim družinam pomagajo tudi preko **storitev izven centra za socialno delo** (*tudi da se vključujejo v druge institucije, ki nudijo podporo, pomoč E4*). Te storitve nudijo matičnim družinam npr. **pomoč pri zdravljenju odvisnosti** (*če so kakšne odvisnosti, da se vključijo v program zdravljenja ali v razne druge programe, ki so odvisni od situacije D2*), **pomoč pri zdravstvenih težavah** (*ali je potrebno zdravljenje, da se bodo ponovno usposobili za skrb za otroka D6*).

Socialne delavke matičnim družinam **nudijo informacije o različnih možnostih pomoči**, tudi izven centra za socialno delo (*dajemo jim informacije, kam naj se vključijo, kje naj poiščejo pomoč D5*), **iščejo možnosti, da otrok ostane v matični družini** (*iščemo možnosti, da otrok ostane v družini E1*), (*v družini iščemo možnosti, da otrok ostane E5*) ter **pojasnjujejo pomen rejništva za vse udeležene v procesu rejništva** (*razložimo jim, kaj dejansko rejništvo pomeni, kakšni so pogoji, ki jih morajo izpolniti, da se otrok vrne nazaj D4*), (*predvsem je pomembno, da jim govorimo, kaj to pomeni za otroka, kaj to pomeni za njih, kaj bo jim to prineslo E8*), (*predvsem tudi to, da jim damo vedeti, da je rejništvo začasna oblika, ter da, ko se bodo stvari v družini uredile, se bo otrok tudi vrnil E13*), (*da se ve v samem postopku, da ni sedaj s tem, da se otroka odvzame, to dokončno E14*).

Storitve, ki jih nudijo socialne delavke, so lahko uspešne ali pa tudi ne. Po mnenju socialnih delavk so uspešne takrat, ko so **vidne spremembe** (*so pa storitve vseeno uspešne, vseeno prinašajo spremembe F8*), ko so matične družine **zmožne premagovati težave** (*starši so zmožni urediti situacijo F9*), (*zato, ker so družine bolj osveščene ter ker jim z ukrepi pomagamo premagati težave, ki jih imajo F12*) in ko storitve pomagajo pri tem, da **ni veliko odvzemov** (*pri nas zato nimamo veliko odvzemov F10*) ali pa sploh **ni ukrepa**, torej, da ne pride do rejništva (*ni potreben ukrep C7*). Po mnenju socialnih delavk pa so neuspešne takrat, ko matična družina v določenem trenutku **nima vpogleda v situacijo** (*oni ne dojamajo, da bo prišlo do odvzema E9*), (*do konca nekako upajo, da taki, kot so, da so v redu E10*), ko jim nudijo **preveč storitev, ki predolgo trajajo** (*se pa jim po mojem mnenju nudi včasih preveč in predolgo F4*), ter ko **niso zainteresirane za delo** (*to pa zato, ker veliko matičnih družin ni najbolj zainteresiranih za delo F5*).

5.2 Podpora in pomoč v času rejništva

5.2.1 Matične družine

5.2.1.1 Center za socialno delo

Ena mati pravi, da ji je center za socialno delo nudil pomoč in podporo pri **zdravljenju alkoholizma** (*mož je bil na zdravljenju, kakor tudi jaz G6*). Spet druga mati pa pravi, da so ji socialne delavke pomagale **pri razvijanju odnosa s hčerko**, a da bi vseeno potrebovala dodatno **psihosocialno pomoč** (*jaz sem potrebovala psihično pomoč J35*). Psihosocialno pomoč bi potrebovala tudi druga intervjuvanka (*sedaj so bolj duševne bolečine H28*), (*s socialno delavko se o tem še nisem pogovarjala H29*), saj ima različne težave, o katerih se pa še ni pogovarjala s socialno delavko. Prav tako se mati s socialno delavko ni podrobneje pogovarjala o tem, da **rejnica onemogoča stike** (*hotela sem imeti stike z njim, toda reklo se je, da ne smem H62*) oz. da so **stiki samo preko šole** (*imam stike preko šole H63*), (*na šoli se vidiva štirikrat, petkrat, ko so proslave H68*), ter da **rejnica ne upošteva mame** (*rejnica nikogar ne upošteva H70*), (*ne mene, ne sina, ne sestre od sina H71*).

Mamice pravijo, da so jim socialne delavke nudile pomoč in podporo preko **pogovorov na centru za socialno delo** (*eno leto sem skoraj vsak teden na začetku hodila k socialni delavki na razgovore J2*), (*meni je pomagalo tisto enoletno obdobje, ko sem neprestano hodila na center na pogovore J25*), (*potekali so tako, da me je socialna delavka vprašala, kaj sem danes*

*delala, če je kaj bilo, potem pa je me vprašala, če me kaj teži J32), med katere spada tudi **krepitev moči** matični družini (tako s pogovorom kot s tem, da naj ostanem trdna, da naj ne zaidem tja, kje sem bila, da bo mala prišla domov K14), (ko so mi omenili, da mala pride domov, je bilo dovolj K15), **svetovanja** (samo svetovali so mi, sama sem bila tista, ki sem se morala znajti v situaciji G26), **denarne pomoči** (tudi z denarno pomočjo H25), med katere spada tudi **izredna denarna socialna pomoč** (enkratno pomoč sem zahtevala, da sem lahko prepleskala stene, še sestra mi je pomagala G35), (dala sem vlogo za izredno denarno pomoč, za pogrebne stroške, ki lahko stanejo tudi do dva tisoč evrov H26). Matere pravijo, da jim je center za socialno delo nudil zgoraj opisano pomoč, ko je bila potrebna (vedno, ko kaj potrebujem, mi gredo na roko H27).*

Matere pravijo, da se je v času rejništva spremenilo to, da si je ena mati našla **novega partnerja** (*pustila sem tistega partnerja, ter se poročila s sedanjim partnerjem I10*), da je **odšla iz hiše nekdanjega partnerja** (*sem pa odšla s hiše, v kateri sem živela s takratnim partnerjem I11*). Druga mati pa si je s pomočjo različnih storitev pridobila **drugačen pogled, drugačno razmišljanje** (*tu je meni sociala naredila največji plus za korak naprej, da sem jaz začela popolnoma drugače gledati, popolnoma drugače premišljevali J26*), kar je pripomoglo k temu, da je mati začela **spoštovati rejnico** (*rejnico sem začela spoštovati J27*). Ista mati tudi pravi, da **po pogovoru s socialno delavko bolj pozitivno razmišlja** (*v pisarno sem prišla vsa potrta, tako da mi je ta ura toliko pomagala, da sem z lažjim srcem odšla od socialne delavke J33*). Tretja mati pa pravi, da prej ni videla ničesar pred sabo (*prej si bil omamljen, ničesar nisi videl pred sabo, glavno je bilo, da si se napil K26*), da **prej ni videla, kolikšen problem je alkoholizem v kraju, kjer živi** (*prej se recimo niti nisem zavedala, kako velik problem z alkoholom ima to mesto K28*) in da **sedaj vidi, da je treba težave reševati sproti** (*sedaj pa vidiš, da je treba težave sproti reševati, da se ti problemi ne nakopičijo K27*).

Da pa lahko pride do teh sprememb, da lahko socialne delavke pomagajo matični družini, je potrebno, da imata matična družina in socialna delavka dober odnos. Dober odnos namreč vodi k temu, da se ustvari zaupanje med matično družino in socialno delavko. Ena mati pravi, da si je pridobila zaupanje v center za socialno delo takrat, ko je **center pokazal, da je na njeni strani, ko je hitro reagiral na nastalo težavo** (*v center pa sem zaupanje dobila tako, da takrat, ko sem prišla domov iz bolnišnice in ko rejnica takrat otroka ni pripeljala na stike, da so takoj drug dan bili na moji strani K38*), (*takoj smo se usedli skupaj, takoj smo se*

*pogovarjali, kako bomo sedaj to težavo rešili K39) ter je upošteval mnenja mame (jaz nisem na druga pristala kot na drugo rejniško družino ali pa, da se hčerka vrne takoj domov K40), (otrok se je nato namestil v drugo rejniško družino K41). Druga mati pa še dodaja, da se mora starš potruditi, da bo imel dober odnos s centrom za socialno delo in rejniško družino (ti, kot starš se moraš potruditi J49), da **mora starš vložiti veliko truda, da mora pokazati veliko dobre volje** (moraš veliko truda, dobre volje pokazati J50).*

Spet tretja mamica pa pravi, da je bilo **premalo pomoči s strani centra za socialno delo, da je delal v korist drugih** (center za socialno delo je pomagal, a je pomagal premalo, saj so predvsem delali v korist drugih G25), da je imela **občutek, da center za socialno delo ni angažiran** (če bi center za socialno delo bil angažiran za to, da se otrok hoče vrniti domov, bi lahko pomagali, da bi se mu to tudi omogočilo, kot to delajo za druge otroke G36). Zaradi slabih izkušenj **mati noče, da bi center za socialno delo še kdaj prišel k njej domov** (če bodo s centra še kdaj hoteli k meni v hišo, dobo morali imeti nalog G41).

5.2.1.2 Rejniška družina

Matere pravijo, da so jim rejnice pomagale tako, da so nudile **pomoč otroku, da je napredoval** (v šoli nima nikakršnih problemov, moram pa še dodati, da je veliko napredoval, medtem ko je bil pri rejniški družini G9), da **spodbujajo razvijanje odnosa starš-otrok** (Govori ji: »Veš, da je ona tudi tvoja mama.« J16), da nudijo **pogovore** (če pa je kaj narobe, pa se o tem pogovoriva H23), v kate rih so **dajale nasvete** (jaz se namreč veliko od nje naučim J17), ter da so organizirale **daljši obisk hčerke, ko je eni materi umrla mati** (od tistega dne, torej od časa februarских počitnic, je bila najmlajša hčerka, ki hodi v osmi razred osnovne šole, pri meni H32).

Ena od mamic tukaj dodaja, da ji rejniška družina **nudi pomoč, ko jo potrebuje** (če potrebujem kaj, se lahko nanjo obrnem H21), druga mati pa še zraven pove, da od rejniške družine dobiva **podporo na vsakem koraku** (radi so me imeli, podpirali so me na vsakem koraku K50). Tretja mati meni, da ji rejniška družina nudi največ pomoči (*ampak tolikšne, kot sem jo dobila iz rejniških družin, iz dveh rejniških družin, ker imam sina in hčerko v rejništvu, nisem dobila od nikogar H34*).

Da pa lahko rejniška družina nudi to pomoč, je potrebno, da rejniška in matična družina vzpostavita delovni odnos, kar pa je velikokrat zahtevna naloga za vse udeležene v procesu rejništva. Čustva med materami in rejnicami namreč variirajo od sovraštva do tega, da sta npr. mama in rejnica zaupnici druga drugi. To potrjujejo mamice, ki sem jih intervjuvala. Ena mamica pravi, da ni imela dobrega odnosa z rejnico, da je prihajajo do **prepirov med rejnico in njo, da ji je rejnica grozila** (*z njo sem se prepirala, bolje sva se pogovorili enkrat na dvorišču pri babici in takrat mi je v obraz povedala, da se moram paziti, da mi še na katerem drugem področju ne zagreni življenja G29*). Druge matere pa imajo z rejnicami dobre odnose. Ena mamica pravi, da ima **odkrit odnos** z rejnico (*povedala sem ji, da če mi ima kaj za povedat, mi naj to pove v obraz, ker jaz nimam rada dvoličnosti H24*). Druga mamica pa pravi, da je čutila na začetku rejništva **sovražnost do rejnice** (*jaz sem jo v začetku zelo sovražila J18*). Ampak, ko je mati spoznala rejnico (*ampak s časom vidiš, kdo je rejnik in tako naprej J9*), se je med rejnico in mamo razvil **razumevajoč odnos** (*jaz in rejnica imava tak odnos, kjer se zelo dobro razumeva J10*). Sama mamica pa pravi, da je **njen karakter veliko pripomogel k odnosu, ki ga ima sedaj z rejnico** (*toda sedaj, če ne bi jaz bila takšna, kot sem, z rejnico nikoli ne bi imela takšnega odnosa, kot ga imam sedaj J12*) in da se je izboljšal oz. spremenil, ko je videla, da za hčerko v rejništvu dobro skrbijo (*ko pa sem videla, da je hčerki dobro, ko sem videla, kako ona skrbi zanjo, ko sem videla, da je vse dobro, dobro, dobro, sem se počasi začela spreminjati J21*). Mati, ki je zaključila rejništvo, še dodaja, da je **stike z rejniško družino do sedaj ohranila** (*še sedaj imamo stike, še sedaj smo ostali v kontaktu K51*).

Matere in rejnice, ki imajo boljši odnos, so več v stiku. Ena mati pravi, da ima z rejnico **stik vsak drugi, tretji dan** (*midve z rejnico se slišiva vsaki drugi ali pa tretji dan H56*), ter da se tudi slišita, ko so **srečanja na centru** (*slišiva se na centru, po eno uro, ko je skupen sestanek H61*). Druga mati pa pravi, da ima z rejnico **pogovore enkrat na teden** (*midve se tedensko slišiva J13*), (*ona ima še več otrok v rejništvu, toda jaz sem edina, ki jo enkrat tedensko pokličem in se z njo pogovarjam dve do tri ure tedensko J14*). Dodaja pa še, da so **rejnice vedno pripravljene sodelovati z matično družino, jih informirati** (*rejnice so vedno pripravljene dajati informacije, toda če se ti sam ne potrudiš, bodo one sčasoma tudi prenehale J51*).

Delo v rejništvu je materi olajšano, saj je prišlo do sodelovanja med njo in rejnico. Vzpostavljen je dober delovni odnos. Ta mati pravi, da ima z rejnico in tudi hčerko **lasten**

dogovor glede stikov (*jaz, rejnica in hčerka pa se same dogovarjamo za stike J23*). Dodaja pa tudi, da z rejnico **konstruktivno rešujeta težave**, če pride do njih (*in tudi, ko kaj pride vmes, se usedeva ter to stvar debatirava J11*) in da je izid vedno usmerjen **v korist otroka** (*saj tudi med nama pride do nesoglasja, toda midve se že tako zmeniva, da najdeva skupno pot, ki bo za hčerko dobra J45*), ter da prihaja do **prispevanja k dobrim izidom, tako s strani matere, kot rejnice** (*včasih moram jaz popustiti, včasih ona J44*). Doda pa še, da je za tak odnos potreben čas, saj je na začetku sovražila rejnico, ki je to tudi vedela (*ona pa mi je povedala, da je to videla in si mislila, da mi mora dati čas J19*) in je zato z njo ravnala previdno. Rejnica se je odzivala na čustva matere (*ona je z mano narahlo delala, ker sem takrat bila živčna razvalina J20*).

Dober delovni odnos pa se ni vzpostavil z dvema mamicama, ki sta v intervjuju posebej poudarili nezadovoljstvo z rejnicama. Prva mati pravi, da **ni** dobivala **podpore s strani rejniške družine** (*dobila nisem nobene pomoči G20*), ter da je bilo **nadzorovanje stikov s strani rejniške družine** (*vsak dan vsa bila v stiku in sva se pogovarjala preko telefona, tudi to, koliko sva se pogovarjala, so opazovali G21*). Druga mati pa pravi, da **pri sinu rejništvo ni to, kar bi moralo biti** (*imam sina, ki je tudi v rejništvu, in ni to tako, kot bi moralo biti H57*), da **manjka ljubezen** (*ljubezen z obeh strani H58*), da **ni enakovrednosti med otrokom v rejništvu in bioloških otrokom rejnice** (*rejnica ga ima rada, to ne morem reči, toda ne isto, kot hčerko H59*), ter da **manjka sodelovanje**, ki ga ima mama z drugo rejnico (*sicer se slišiva po telefonu, se pogovarjava, toda ni to isto, kot pri hčerkinji rejnici H60*). Težavo z rejnico je imela še tudi ena mati, kjer pa so njeno težavo rešili tako, da so zamenjali rejniško družino. Mati tukaj pravi, da **ni bilo podpore od prve rejniške družine** (*prva družina mi ni bila v veliko podporo K48*).

5.2.1.3 Osebe, ustanove, organizacije izven centra za socialno delo

Pomembni drugi, ki so mamam nudili pomoč, so **socialni delavec v bolnišnici** (*imela sem socialnega delavca za terapevta G7*), **varuh človekovih pravic** (*hudo je, da sem morala v pomoč poklicati varuha človekovih pravic G9*), **Rdeči križ** (*z Rdečega križa 12*), **klub za zdravljene alkoholike ter vodja te skupine** (*klub mi je bil velika podpora, vodja skupine mi je bila velika podpora K18*). Pomembni drugi so tudi osebe, ki sestavljajo socialno mrežo mamic. To pa so **prijateljice** (*moje kolegice so me podpirale K13*), **soseda, sorodniki** (*druga soseda, vsi sorodniki, moji in partnerjevi so mi v oporo H38*), med katere spadajo **hčerke**

(velika podpora sta mi bili hčerki G11), **oče in mama** (podporo sem dobila samo od očeta in matere, pri katerih sem živela G13), **sestra** (pomoč sem dobila tudi od sester in moram reči, da so mi še vedno velika podpora G14), **svak** (partnerjev brat H37). Treba pa je tudi poudariti, da je ena mati rekla, da ni **nobene pomoči iskala izven centra**. Tiste, ki pa so obiskovale različne ustanove, so dodale, da jih je nanje napotil center za socialno (napotil naju je center za socialno delo, naj greva na zdravljenje, saj drugače sploh otroka ne bi dobila G38), (center mi je ponudil zdravljenje v bolnišnici K30).

Mati, ki obiskuje klub za zdravljene alkoholike, pravi, da je imela **tedenske obiske kluba, tedenska individualna srečanja** (jaz sem hodila enkrat na teden v klub in enkrat na teden na individualno srečanje k njej K19), da so ji **nudili pomoč tam, kjer jo je potrebovala** (ko me je kaj težilo K20), ter da še sedaj obišče klub, ko ima kako težavo, pa čeprav je že štiri leta trezna (pa še danes je tako, da grem na obisk, ko me kaj teži, pa čeprav je že štiri leta minilo, odkar ne pijem več K21). Da gre še sedaj po pomoč v klub, pripisuje mati temu, da ji je vodja skupine, ki jo je v klubu obiskovala, dajala občutek, da ji je na voljo (ona mi je pravila, da če bom v dvomih, naj jo samo pokličem, ali pa naj se oglasim K37).

Materam so vsi ti pomembni drugi pomagali tako, da so jih **spodbujali, da naj sodelujejo s centrom za socialno delo** (neprestano mi je govoril, naj grem tja in se dogovarjam za sestanke G8), da so jih **informirali** (vse moje informacije so šle preko ustanove, kjer sem se zdravila G10), da so **sodelovali v pogovorih** s socialnimi delavkami (vsak ponedeljek sta šli na razgovore, srečanja, skratka vse G12), da so jim nudili **finančno pomoč, nasvete** (bila je finančna podpora ter v obliki nasvetov, obiskov H39), (to, kaj mi je mama dala za pohištvo, da sem si malo uredila hišo, jo opremila I15), (sem že od njih dobila kakšen paket I13), ter da so jim **vlivali moči** (vlivali so mi moč H41).

Matere pa pravijo tudi, da je pri sodelovanju s pomembnimi drugimi prihajalo tudi do težav. Te težave pa so, da **ni bilo podpore s strani partnerja in tašče** (od moža in tašče podpore nisem dobila, saj se je mož raje napil in odšel od doma, tašča pa me je skorajda ne odganjala od hiše G15), da **ni bilo sodelovanja med socialnim delavcem v bolnišnici in centrom za socialno delo** (niti enkrat ga niso poklicali G37), da **mama že leto dni ni dobila nobenega paketa** hrane (že leto dni nisem dobila več nobenega paketa I14).

5.2.1.4 Vzpostavljanje delovnega odnosa

Ena mati pravi, da je začela vzpostavljati delovni odnos s socialno delavko na področju rejništva, ko je ta imela pripravništvo na centru za socialno delo (*ona se je pri socialni delavki, ki je prej imela rejništvo, učila J38*). V času, ko je imela socialna delavka pripravništvo na rejništvu, si je mati ustvarila dobro mnenje o njej (*in že, ko je pri tej socialni delavki delala pripravništvo, mi je bila všeč J39*). Na njeno pozitivno mnenje je tudi vplivalo hčerkino dobro mnenje o socialni delavki, ki si ga je ustvarila preko sodelovanja na skupnem projektu (*hčerka mi je tudi pravila, da sta pri enem projektu skupaj sodelovali J40*), (*hčerka jo je omenila v dobrem J41*), (*hčerka je namreč videla, da jo je poslušala J42*). Druga mati dodaja, da **ni druge možnosti, kot da sodeluje s socialnimi delavkami** (*kaj pa naj? H44*), (*naj se odselim? H46*). Pravi, da se težje vzpostavljala delovni odnos s socialno delavko, ko imaš občutek, da te ne upošteva (*smo začutili, ne samo jaz, ampak tudi nekaj drugih ljudi, da drži z rejnicami H50*) in ko se rejnicam **podajajo informacije o njih brez njihove vednosti** (*od mene dobiva informacije in jih sporoča rejnici brez naše vednosti H51*), kar prinaša, da je mati **previdna, o čem in o kom govori** (*moraš biti previden, kaj govoriš, kako govoriš, o kom govoriš H52*). Spet tretja mati pa pravi, da je bila **nezmožna sodelovanja z eno socialno delavko** (*srž je bil med mano in eno socialno delavko K42*) in da je zato začela **sodelovati z drugo socialno delavko** (*samo konec koncev je bila tukaj še druga socialna delavka, ki mi je stala ob strani K43*).

Na skupnih sestankih, kjer je pogovor tekkel o hčerki in njegovem življenju, o njenih zdravstvenih težavah (*kako je v šoli, ali ima hčerka zdravstvene težave, če potrebuje pomoč pri učenju ter kako se hčerka obnaša v rejništvu I19*), (*pogovarjamo se, kako ji gre v šoli, kako ji gre na delu, ker pomaga na kmečkem turizmu, pa take stvari, ali je zdrava I22*), ena mati pravi, da je delovni odnos potekal tako, da je bilo sodelovanje z vseh strani, da je bila neprestana komunikacija. Spet druga mati pa še dodaja, da je bilo veliko dogovarjanja (*znal je eden potrpeti, znal je drugi potrpeti K46*).

Matere pravijo, da imajo skupna srečanja z rejnicami in socialnimi sodelavkami, kot so opisana v prejšnjem odstavku, na pol leta (*imamo sestanke na vsake pol leta H47*) ali pa na 1 leto (*vsako leto imamo sestanek I18*). Seveda pa ta srečanja ne potekajo vedno na ta način.

5.2.1.5 Glas matične družine

Ena od mamic pravi, da je njen glas v procesu rejništva imel veliko veljavo (*moj glas je imel veliko veljavo, saj so neprestano govorili mama, mama, mama G31*), a hkrati dodaja, da se ji je glas bolj zagotavljal, da je dobila več moči potem, ko je v proces rejništva vključila varuha človekovih pravic (*en čas ne, a ko sem imela na strani varuha človekovih pravic, takrat pa sem dobila moč G34*). Za njenega partnerja pa pravi, da se mu glas ni zagotavljal (*očeta, kot da ga ni, on je bil samo v pomoč G32*).

Tudi druga mamica pravi, da so njene besede imele velik pomen (*veliko, lahko rečem H53*). Pravi, da se ji je glas zagotavljal preko tega, da jo je rejnica vedno podprla (*npr. kaj jaz rečem, ona potrdi H54*). Je pa tudi sama vedno podprla rejnico (*kaj ona reče, jaz potrdim H55*).

Drugi načini zagotavljanja glasu so po mnenju ene mamice **pogovor** na IPS-u (*o tem smo se pogovorili in se je nato to spremenilo I26*), kjer je mama imela **možnost izraziti svoje mnenje** (*če me je npr. obnašanje rejnice ali pa hčerke motilo, sem to povedala, pa tako na splošno I25*), saj je **socialna delavka materi zagotovila glas** (*socialna delavka je rekla, da naj povem, ali me kaj moti in sem povedala I27*).

Ena mati pravi, da imaš glas bolj zagotovljen oz. **imaš več spodbude s strani socialnih delavcev, če vidijo, da delaš na spremembah** (*po mojem dobro ravnaajo, saj ko vidijo, da si v redu, da imaš službo, no, sedaj je trenutno nimam, sem pa lansko leto imela dve, da se v redu držiš, da skrbiš za otroka ter zase, ti veliko ugodijo J58*), **če pa ne delaš na spremembah, imaš manj priložnosti** (*če pa vidijo, da se nič ne trudiš, da ne daš ničesar nase, da samo toneš, imaš tudi manj privilegijev J59*).

Prav tako ta mamica navaja primer, kako se zagotavlja njen glas. Pove, da ji je ravno zadnjič rejnica sporočila, da hčerka ne bo mogla priti na stike (*npr. če vzamemo primer za termine: mi smo imeli že prvi teden v mesecu termin, ampak me je rejnica klicala, da ima hčerka nastop s klarinetom J46*). Mama je razumela razlog in se nato začela z rejnico dogovarjati glede drugega termina za stik (*rekla sem, da ni problema, da bomo naredili proti koncu meseca oz. takrat, ko bo hčerki ustrezalo J47*). Mama pravi, da je bil **skupen dogovor, da bodo stiki v drugem terminu** (*tako smo mi sedaj prišli do tega, da se dobimo jutri J48*).

5.2.2 Socialne delavke

5.2.2.1 Center za socialno delo

Socialne delavke pravijo, da socialno delo na področju rejništva zajema **delo z rejnicami, otroki** (to pomeni, da delam bolj z rejnicami, pa z otroki A2), z matičnimi družinami, hkrati pa tudi **reševanje težav, zaradi katerih je prišlo do rejništva** (socialni delavec, ki je z odločbo dal otroka v rejništvo, bi moral delati na tem, da bi rešili težavo oz. da bi se spremenile stvari, zaradi katerih je moral otrok v rejništvo A7), (jaz zato velikokrat v okviru rejništva, ko sodelujem s starši, poskušam izpeljati določene stvari A8). Hkrati pa dodajajo, da **ni navodil za delo v rejništvu** (ni točke ena, dva, tri, štiri, kako moraš kje delati B25).

V matičnih družinah in tudi v okrožju centrov za socialno delo prevladuje **brezposelnost, materialna stiska** (živimo v območju, kjer je veliko alkoholizma, brezposelnosti, prezadolženosti, materialnih stisk A18), (v zadnjem času so aktualne prezadolženosti oz. hude materialne stiske B18), (sedaj, če gledam naše starše, ki so v procesu rejništva, jih je največ brezposelnih A19), **deložacija** (potem so tu bile posredi tudi že deložacije B20), **osebne stiske, socialni problemi** (pogosto se ti starši soočajo s hudimi osebnimi stiskami, s hudimi socialnimi problemi, ki v bistvu ogrožajo njih same B22) ter tudi **težave v duševnem razvoju** (nekateri imajo tudi težave v duševnem razvoju A22). Prevladujejo **dolgotrajna rejništva** (vsa rejništva, ki jih imamo, so dolgotrajna F14).

Zaradi teh in še več stvari so matične družine **nezmožne preživljati otroka** (težko bi ga preživljali in zaradi tega se velikokrat tudi ne odločajo za vrnitev otroka v matično družino A25) oz. so **nezmožne nuditi to, kar otrok dobi v rejniški družini** (zavedajo se, da mu ne bi mogli vsega tega nuditi A28). Socialne delavke menijo, da starši **vidijo, da v rejniški družini dobro skrbijo za otroka** (vidijo namreč, da je v rejniški družini za otroka dobro poskrbljeno A26), kar še bolj vpliva na to, da **starši v določenem trenutku ne zmorejo skrbeti za otroka** (če pa tega interesa ni, potem pa ne A39), (naši starši nimajo želje, da bi se otroci vrnili domov F15), (ko jim otroka odvzamejo, čutijo olajšanje, saj vidijo, da je za otroka v rejniški družini poskrbljeno, ter da imajo stvari, ki jih pri njih ne bi imeli F18), (v vseh primerih, ki smo jih obravnavali, še noben starš ni rekel, da bi hotel otroka nazaj F19). Zaradi tega **rešujejo samo vsakodnevne težave** (potem pa rešuješ tisto, kar je najbolj potrebno v določenem trenutku A40), **ne delajo na navezovanju otroka in starša** (ne delamo pa potem veliko z njimi na tem, da bi se otrok na vsak način navezal nanje A41). Tukaj ena socialna

delavka še posebej opozarja, da **če se matična družina ne zavzame za otroka pred začetkom rejništva, se bo še težje po njem** (*sedaj Vam bom tako povedala, če se matična družina pred ukrepom odvzema otroka ne zavzame, se še težje po njem F28*).

Kot sem že prej omenila, obstajajo **različni razlogi za namestitev otroka v rejništvo** (*ker so tudi razlogi za namestitev otroka v rejniško družino različni B26*), ki pa vplivajo na **različnost potreb, ki jih ima matična družina**, ter na **različno stopnjo pripravljenosti za sodelovanje** (*potem je tudi od vsakega primera odvisno, kaj potrebuje, pripravljenost za sodelovanje s strani matične družine B27*), (*v bistvu pripravljenost za sodelovanje B30*), (*eni so bolj pripravljeni nekaj narediti, se vključiti, eni pa ne D17*). Različna potreba in stopnja pripravljenosti sta npr. pri družini, v kateri je prisotna zasvojenost (*sedaj, če imajo starši težave z odvisnostjo, je tu problematika povsem drugačna B28*) in pri družini, ki zaradi zdravstvenih težav ne zmore skrbeti za otroka (*sodelovanje z matično družino je povsem drugačno pri družini, ki zaradi težav, kot so zdravstvene, aličasne nezmožnosti ne zmorejo poskrbeti za otroka B29*).

Matične družine po mnenju socialnih delavk najbolj potrebujejo podporo in pomoč pri **reševanju problemov matične družine** (*to je problem, pri katerem matična družina potrebuje podporo in pomoč A23*), pri **odpravljanju vzrokov za rejništvo** (*največ podpore bi potrebovali pri odpravljanju vzrokov, zaradi katerih je otrok šel v rejništvo C9*), pri **urejanju medsebojnih odnosov, zdravljenju zasvojenosti, urejanju stanovanjskih, bivalnih razmer** (*pri urejanju medsebojnih odnosov, pri zdravljenju odvisnosti, pri urejanju stanovanjskih, bivalnih razmer C10*), **pri opravljanju starševske vloge** (*seveda bi potrebovali pomoč pri starševanju A37*), pri **financah** (*najbolj potrebujejo finančno pomoč, saj je večina brezposelnih F32*). Je pa nekaterim socialnim delavkam **težko opredeliti, kje bi matične družine potrebovale dodatno pomoč** (*sedaj, kje bi jih lahko več, težko rečem C25*).

Pri teh težavah pa jih socialne delavke podpirajo tako, da matični družini **dajejo nasvete, informacije, da pridobivajo materialne stvari** zanje (*poskušam dajati nasvete, pomagati z materialnimi stvarmi ter z informacijami A9*), (*velikokrat pridejo k meni starši, ko uveljavljajo transferje in ne vedo, na koga naj se obrnejo D48*), (*starše neprestano obveščamo, nudimo jim stike z otroki F23*), da **pojasnijo pomen rejništva vsem udeleženi v procesu rejništva** (*vedno poskušamo, da sprejmejo institut rejništva kot sodelovalen odnos z rejniško družino, da ne jemljejo rejnikov kot sorodnikov oz. da nimajo občutka, da so slabi starši, ampak da*

trenutno ne zmorejo skrbeti za otroka, ne glede na razloge D9), da **spodbujajo stike med otrokom in matično družino** (mi zelo spodbujamo stike med njimi F20), (ne preprečujemo jim stikov, ampak jih celo spodbujamo k temu F24), (stike spodbujamo že od vsega začetka rejništva, saj, če niso takoj, te otrok začuti kot tujce F30), (mi pa spodbujamo tako matično družino kot otroka, da ohranjata povezanost, da ohranjata stike, da ne postaneta tujca F31), da nudijo **podporo matični družini pri krepitvi moči** (mi jih podpiramo v tem, da vidimo, kje so šibki, na katerih področjih C23), da **nudijo podporo in motivacijo matični družini** (poskušamo čim bolj nuditi podporo in motivirati družino D10), (da se jim nudi pomoč, da smo dostopni za pogovore, za kakšno svetovanje, da jih pomagamo usmeriti ali kaj drugega, kaj pač potrebujejo D47), da **pomagajo pri izpolnitvi vlog**, pomoč pri usmerjanju (pridejo k meni, da jim pomagam izpolniti vlogo ali da jim povem, h kateri strokovni delavki morajo iti D49).

Socialna delavka omenja primer, kje vse matična družina potrebuje pomoč. Pravi, da je šlo za **individualno delo** z mamo in očetom (z mamico sva posebej delali, z očetom posebej, ker je šlo za različno problematiko B14), kjer sta **potrebovala pomoč v postopku razveze, pomoč pri namestitvi v dom starejših** (starša sta bila v postopku razveze, urejali smo tudi namestitve v dom starejših B15). **Treba je bilo urejati kompleksne socialne probleme** (urejali smo v bistvu kompleksne socialne problematike pri mami, z namenom, da se nudi pomoč, da so sploh starši zmogli ustrezno poskrbeti zase B16).

Te in še druge pomoči socialne delavke nudijo preko **socialnovarstvenih storitev** (možnost imajo, da se vključijo v kake storitve E15), med katere sodijo **prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini za dom, program laične pomoči družinam** (prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini za dom, pa tudi program laične pomoči družinam C11), (se pravi, ali pri nas na centru, preko pomoči družini za dom, osebne pomoči ali pa izven centra E16). V okviru teh socialnovarstvenih storitev matičnim družinam nudijo **svetovanje, terapije, zdravljenje** (lahko se vključijo tudi v svetovanje, osebno pomoč, terapijo, če je treba ali pa na zdravljenje A10), (mi jih že usmerjamo v naše programe na centru, kot je osebna pomoč, v obliki svetovanja A46) ter **IPS** (jaz z matično družino sodelujem v okviru IPS-a, pa tudi mogoče v okviru storitev, če jo je matična družina pripravljena sprejeti B13), (matične družine striktno sodelujejo v IPS-u, imajo stike z otrokom, nobena družina pa ni vključena v druge storitve F17), (to je večinoma vse, kar počnemo, saj, če začutimo, da starši

ne želijo pomoči ali pa če za pomoč ne prosijo, se z njimi srečujemo samo na IPS-u F25), (enkrat, dvakrat, trikrat letno F26), (tukaj se npr. določajo stiki F27).

Matične družine se v te storitve **vkjučujejo prostovoljno** (*ne moremo pa matične družine prisiliti v nič D11), (ja, ker pomoči jim ne moreš naložiti D12).* To je lahko dobro ali pa tudi slabo. Odvisno od tega, s katere perspektive gledaš. Če gledaš s strani socialne delavke, ki meni, da bi **potrebovale več spodbude, da bi matična družina delala na spremembah**, je to slabo (*če bi bili neki mehanizmi, ki bi starše bolj prisilili, ker po mojem mnenju so premalo, da bi si začeli urejati določene zadeve, da bi se začele spremembe, bi bilo to drugače A43).* Če pa gledaš z druge strani, so pa storitve veliko bolj uspešnejše, če si **starši želijo, da se otrok vrne** (*sedaj, če oni kažejo interes po tem, da se otrok vrne, potem so pripravljeni tudi več narediti, se vedno bolj vključiti A38), če je matična družina pripravljena sprejeti in iskati pomoč* (*tako, da je odvisno od staršev, od tega, koliko so pripravljeni sprejemati in iskati pomoč A45).* Tako matične družine s temi storitvami pridobijo **drugačen pogled na situacijo** (*to pa se začne počasi spreminjati D16), začnejo spreminjati svoje ravnanje* (*ampak ni dovolj, da opravijo programe, tudi ravnanje morajo spremeniti E18), pokažejo zanimanje za otroka* (*starši se namreč, čeprav ne zmorejo skrbeti zanje, zanimajo za otroka F22), kar avtomatično pomeni, da starš in otrok nista neznanca* (*tako niso neznanci, se poznajo med sabo F21), ter so bolj odprti kar se kaže tudi v boljšem sodelovanju* (*ko sprejmejo pomoč oz. če jo sprejmejo, se vidi, da so bolj odprti, da bolj sodelujejo D13), (razlika se vidi v tem, da so bolj pripravljeni na sodelovanje, na pogovore, da niso več samo uperjeni na dejavnike izven sebe D14), (bolj so odprti, bolj so pripravljeni sodelovati F33).*

Spremembe oz. uspešnost storitev se pokažejo v naslednjem primeru rejništva. **Sprememba** se je zgodila **pri mami, ki ima hčerko v rejništvu** (*pri mami, ki ima hčerko v rejništvu, kjer je zelo uspešna, je vidna sprememba A47).* Začela je **živeti na drugačen način** (*sedaj funkcionira drugače, ustalila se je A48), našla si je dolgotrajnega partnerja* (*našla si je partnerja, s katerim je že nekaj časa skupaj A49).* Prej je namreč **večkrat menjavala partnerje** (*prej jih je namreč večkrat menjavala A50), kar pa je kdaj pa kdaj pripeljalo tudi do tega, da je morala v materinski dom* (*vmes je morala oditi tudi v kakšni materinski dom A51).* Tukaj socialna delavka meni, da je **svetovanje mami koristilo** (*tako, da mislim, da je svetovanje koristno A53), saj dobro skrbi za otroke*, ki jih ima z novim partnerjem (*sedaj ima tudi otroke s tem partnerjem, za katere kar zadovoljivo skrbi A54).* **Rejništvo se tako ni ponovilo** (*ni se ponovila zgodba, da bi njena sinova morala iti v rejništvo A55).* Socialna

delavka meni, da je mama lahko sprejela pomoč in podporo zato, ker so jo sprejeli tako, kot je, ker so bili razumevajoči, ker ni bilo občutka zavrnitve (*jaz mislim, da je to, da je dobro sprejeta, da jo razumemo, da ji pomagamo, da nima občutka, da je zavrnjena, da nimamo neprimernega odnosa do nje A57*).

Prav tako se uspešnost storitev oz. spremembe kažejo tudi v primeru, kjer je **mati bila nezmožna za oskrbo otroka zaradi zdravstvenih težav** (*mati zaradi njenih zdravstvenih težav ni mogla skrbeti za sina B42*). Tukaj je prišlo do **sorodstvenega rejništva** (*sin je šel v rejniško družino njene sestre B43*), ki se je po enem letu zaključilo (*tam je bil v bistvu kakšno leto, in ko je mama ponovno vzpostavila pogoje, je šel nazaj B44*). Mama se je v tem času **vkjučila v zdravljenje** (*gospa se je vključila v zdravljenje, kjer je bilo treba urediti od zdravstvenega zavarovanja do vseh stvari, ki si jih je morala urediti B46*). Ko si je uredila pogoje za življenje (*ko se je dobesedno, ponovno postavila na noge, ko si je uredila tudi materialne pogoje, je ponovno prevzela skrb za sina B47*), je prišlo do **ponovnega prevzema skrbi za otroka** (*toda dejansko je mami v letu dni uspelo ponovno prevzeti skrb za svojega otroka B48*). Socialna delavka tukaj meni, da se je rejništvo tako hitro zaključilo, ker je mati na rejništvo gledala kot na kratkotrajno rešitev (*ona je v bistvu rejništvo tudi videla kot kratkotrajno rešitev in kot to, da nekdo v času, ko ona tega ne zmore, prevzame skrb za njenega sina B49*) in ker je **aktivno delala na odpravljanju težav** (*hkrati pa ona aktivno dela na tem, da se odpravijo njene težave B50*).

Spoznala pa sem tudi primer, ko je **mama težave z alkoholom premagala s pomočjo različnih storitev** (*ko je bila težava z alkoholom, je potem mama zmogla preko teh pomoči E34*) in otrok se je tako po določenem času vrnil (*otrok se je po določenem času vrnil E35*). Bila je **pripravljena za sodelovanje** (*pripravljena je bila za sodelovanje E36*), saj je **zaznala potrebo po spremembi** (*pri sebi je nekako zaznala, da mora najprej razčistiti stvari sama s sabo E37*). Bila je namreč **nezadovoljna s sabo** (*sama ni bila s sabo zadovoljna E38*). V proces rejništva se je vključila širša družina, nudila se je laična pomoč družinam (*v proces smo vključili še tudi družino ter laično pomoč preko centra, ki pomaga staršem, tudi, ko se otrok vrne E41*).

Kot je razvidno iz prejšnjega odstavka, je potrebno za uspešnost storitev, da je matična družina pripravljena sodelovati. Če pa socialnim delavkam z matično družino ne uspe vzpostaviti sodelovanja v storitvah, če ta **ni pripravljena za delo na sebi in na spremembah**

(nekako niso pripravljeni bistveno delati na sebi in na spremembah A17), če je **nedovzetna** (niso dovzetni A15), to pomeni, da **ne** prihaja do **sprememb v matični družini** (zato pa se največkrat tudi razmere v matični družini ne spremenijo A14). Zaradi tega prihaja do **dolgotrajnega rejništva** (zato imamo tudi veliko dolgotrajnih rejništev A16).

Dolgotrajno rejništvo pa je problem rejništva (se pa zavedamo, da je problem, da so otroci predolgo v rejništvu A42), (ampak, sedaj recimo, ko je otrok že pet, deset let v rejništvu, ne moreš pričakovati, da bo sedaj zanj dobro, da se vrne v matično družino, kjer se ni bistveno nič spremenilo A44), ki se dogaja tudi zato, ker se npr. težko **vzdržuje sodelovanje z uživalci drog** (sedaj, če grem gledat za nazaj v primere, kjer imajo starši težave z odvisnostjo, tudi če na neki točki dosežemo sodelovanje, je to sodelovanje težko vzdrževati, še posebej, če so aktivni uživalci B31), ker nastajajo **težave pri dogovorih za stike, pri izvedbi stikov** (težko se je dogovoriti za stik, težko je izvesti stik, ki bo dejansko v korist tega otroka B32), ker **matična družina ni pripravljena za spremembe, ki so potrebne za zaključek rejništva** (potem je tudi težava doseči uvid starša v korist otroka v primeru, ko ima samo določene težave B33), (imamo starše, ki so mnenja, da so otroci njihovi, da jih imajo zato, ker so jih želeli imeti in jim je to dovolj B34), (težko je, ko ti od nekoga zahtevaš spremembo, ki pa je sam ne prepoznava, ne vidi B35), (starši nimajo uvida v situacijo D15), ker **ni odpravljanja osnovnega problema** pri matičnih družinah (imamo pa tudi otroke, ki so več časa v rejništvu, kjer starši, čeprav poskušamo delati z njimi oz. jim pomagati, ne sprejemajo pomoči v smeri odpravljanja osnovnega problema B52). Tukaj je treba poudariti, da socialne delavke omenjajo le delež matične družine, ki pripomore k dolgotrajnemu rejništvu. Ne podajajo pa svojega deleža ali pa deleža rejniške družine in drugih vpletenih v rejništvo.

Socialne delavke svoje trditve podkrepljujejo s primeri. En primer je bil npr. ta, da je mama večkrat menjavala partnerje ter stalni naslov (imamo eno mamico, ki je velikokrat menjala partnerje, se selila iz enega kraja v drugega A29), nato pa se je ustalila (sedaj se je ustalila, živi že več let na enem naslovu A30), kar je bila pri njej velika sprememba. Še vedno pa je nezaposlena (ostala je sicer nezaposlena in živi od socialne pomoči A31), kar je verjetno en od razlogov, da je otrok še vedno v rejništvu. Drug razlog pa je ta, da je **otrok uspešen v rejništvu in ga zato sama mamica podpira, da otrok ostane v rejništvu** (njen otrok je že več let v rejništvu, tam je uspešen in tako je ona tista, ki noče vzeti otroka nazaj, ker vidi, da bi to bilo dosti slabše za otroka A32). Tukaj so zadevo pustili tako, kot je, **ne** izvajajo **pritiska na mamo**, da bi se moralo rejništvo zaključiti (mi pa sedaj tukaj tudi ne izvajamo pritiska na

mamo A33), saj **otroku ne more nuditi tega, kaj mu nudijo v rejništvu** (*realistično gledano, ona otroku ne bi mogla nuditi polovice tega, kar mu nudijo v rejništvu A34*).

Drugi primer pa je ta, da so mami nudili podporo, da so ji **nudili pomoč pri vključitvi v zdravljenje** (*v glavnem, center je podpiral mamo, nudil ji je pomoč pri organizaciji vključitve v zdravljenje B36*). Tukaj je bilo **sodelovanje z mamo in rejnico, bila so različna srečanja, IPS, individualna srečanja z mamo in rejnico** (*sodeloval je tudi z mamo in babico, ki je vzela otroka v rejništvo, s soglasjem mame, v okviru rejništva, v okviru IPS-ov in tudi srečanj nasploh – individualnih z mamo, individualnih z rejnico B37*). Toda **nastal je konflikt znotraj programa, kar je prineslo predhodni zaključek programa** (*potem, pa je prišlo do konflikta, ki se je zgodil znotraj programa in je mama dobila določeno sankcijo in je morala program zapustiti B39*). Zato je mama začela **obiskovati skupinska srečanja ter individualne terapije** (*nato je obiskovala skupinska srečanja ter individualne terapije B40*). Toda, ker je tako bilo težje ostati trezen, je mama imela **recidiv** (*tega ni vzdržala, ker je bilo težje B41*).

5.2.2.2 Rejniške družine

Ko socialne delavke govorijo o pomoči in podpori matičnim družinam, velikokrat omenjajo tudi rejniške družine, ki matično družino, po besedah socialnih delavk, podpirajo tako, da z njo sodelujejo, da nudijo in spodbujajo stike (*po pravilih naj bi rejniška družina sodelovala z matično družino, jo podpirala, jo spodbujala k stikom z otrokom A107*), (*pove se jim, da morajo sodelovati z matičnimi družinami A110*), (*drugače pa rejnice podpirajo matične družine pri izvajanju stikov, spodbujajo jih, da pride do stikov B74*), (*predvsem tako, da nudijo stike C31*), (*da nudijo stike pri njih doma ali pa, da vozijo otroka tudi k staršem domov C32*), da **podpirajo odnos otrok-starš** (*tako da podpirajo sistem otrok-starš B75*), da **sprejemajo matično družino tako, kot je** (*družini sodelujeta ves čas ukrepa rejništva, tako da rejniška družina spodbuja otroka k stikom, prav tako pa mora sprejemati matično družino takšno, kot je, nima je pravice obsojati F65*), da se **izražajo v jeziku socialnega dela** (*naj ne bi o matični družini grdo govorila A108*), da **dajejo nasvete** (*rejniške družine, tam, kjer je sodelovanje med družinama, dajejo velikokrat matičnim družinam nasvete D60*), da **dajejo informacije o otroku** (*preko njih poizveduje, kako je z otrokom E51*), da pomagajo matični družini pri **urejanju stvari** (*nekateri rejniki pomagajo pri urejanju določenih stvari C33*), kot je npr. **pomoč pri iskanju stanovanja, pri opremljanju stanovanja** (*imeli smo rejnico, ki je*

pomagala matični družini pri iskanju stanovanja, pri opremljanju stanovanja C34) ali pa kot pripravljanje otroka na življenje, pomoč pri celjenju ran (*otrok je veliko dal skozi in rejniška družina ga poskuša pripraviti na življenje, poskuša zaceliti rane E52*). Rejniške družine pomagajo matični družini tudi preko tega, da jih **vključujejo v vsakdanje stvari, povezane z otrokom** (*vključujemo jih v vse vsakdanje stvari v povezavi z vzgojo in skrbjo za otroka E56*), z njimi imajo odprto komunikacijo (*matični družini tudi pomagajo z odprto komunikacijo B76*). Primer take pomoči je npr. primer **sorodstvenega rejništva, kjer je babica skrbela za vnukinjo v okviru rejništva** (*če gre npr. za sorodstveno rejništvo, smo imeli primer, kjer je babica vzela otroka v rejništvo B72*) in je svojo hčerko podprla tako, da ji je nudila pomoč pri reševanju odvisnosti in skrbi za otroka (*svojo hčerko v okviru rejništva podpira pri reševanju odvisnosti ter neposredno skrbi za otroka B73*).

Včasih rejniške družine prej našteto pomoč in podporo težko nudijo, saj lahko prihaja do nezmožnosti za sodelovanje tako s strani matične družine kot tudi rejniške družine. Pri rejniški družini lahko po mnenju socialnih delavk pride do nezmožnosti za sodelovanje z matično družino npr. takrat, ko **matična družina otežuje rejniški družini vzgojo otroka, ki jim je bil zaupan v varstvo** (*je pa res, da mi veliko rejnic govori, da starši uničijo ves napredek, ki so ga naredile z otrokom, da jim uničijo sistem A15*), (*pravijo, da potrebujejo tri dni, da se otrok umiri, da začne poslušati, potem, ko je bil na stikih pri starših A116*). Pri matični družini pa po mnenju socialnih delavk lahko pride do nezmožnosti za sodelovanje z rejniško družino že na začetku rejništva. To pa zato, **ker rejniška družina vzgaja otroka** (*matična družina zameri, da rejniška vzgaja njihovega otroka E54*), in ker velikokrat primerjajo matično in rejniško družino, kar privede do tega, da se **matična družina sama začne primerjati z rejniško družino** (*sprašujejo se, v čem so boljši od njih E55*).

5.2.2.3 Osebe, ustanove, organizacije izven centra za socialno delo

Zraven rejniške družine in centra za socialno delo pa nudijo pomoč in podporo matični družini tudi druge osebe, ustanove, organizacije, kot so **Karitas, Rdeči križ** (*pomagaš jim recimo tudi preko Karitasa, Rdečega križa A63*), **družinska terapija** (*možnost družinske terapije A74*), **bolnišnice, zdravstveni domovi** (*povežemo se z bolnicami, zdravstvenimi domovi D31*), **bolnišnica za zdravljenje alkoholizma** (*sedaj, kaj se tiče alkoholizma, zdravljenja, to je A75*), (*to je podprto, to imamo v bistvu, v bližini bolnišnic, kjer se lahko zdravijo za alkoholizmom A76*), **klubi za zdravljenje alkoholizma v zdravstvenem domu** (v

zdravstvenem domu je tudi klub, v bližnjem kraju je zdravnik, ki se ukvarja z alkoholizmom A77), **nizkopražni programi, kot je Stigma** (lahko so to nizkopražni programi, kot je pri odvisnikih Stigma B66), **varna hiša, materinski dom** (običajno so to zdravstvo ali pa tudi kakšne nevladne organizacije, varne hiše, materinski domovi B65), **šole** (tudi s šolami sodelujemo D32), **šole za starše** (kaka družinska terapija ali kaka šola za starše E17), **svetovalnica za pare, družinsko svetovanje** (kakšne svetovalnice za družine, pare, za družinsko svetovanje C13), **družinski centri, psihoterapije** (pri nas na območju je družinski center, kakšna psihoterapija E21), **psihiatrija** (tu se potem povežemo s psihiatrijo E24), **socialna mreža** (v okviru socialne mreže C16).

Center za socialno delo običajno napotuje matično družino k prej naštetim organizacijam. Tja pa jih **napotuje po potrebi** (če je potreba, drugače ne A78), če **pripomočkov, ki jih potrebujejo, ne dobijo na centru za socialno delo** (tja jih napotimo, če vidimo, da v okviru našega centra ne moremo nuditi tiste oblike pomoči, ki bi jo potrebovali C14). **Matične družine redko iščejo pomoč same** (bolj redko C15).

Za boljše rezultate, kot so npr. **abstinenca** (sedaj, če gre nekdo na zdravljenje alkoholizma, da to vse prestane, da dejansko pride do abstinence, potem je to zagotovo tisto, kaj si lahko želimo A83), (želeni cilj je recimo, da preneha piti A84), **drugačno življenje, drugačno funkcioniranje matične družine** (da je treba drugače živeti, drugače funkcionirati A86), **večja dovzetnost za pomoč, ki se nudi** (s tem, da je logično, da če človek preneha piti, da je bolj dovzeten za pomoč, ki mu jo lahko nudiš A87), **odprava težave, zaradi katere matična družina ne funkcionira** (on mora najprej odpraviti to težavo, zaradi katere ne funkcionira A89), **drugačen pogled na svet** (lahko opaziš, da začne gledati drugače na svet A90), **drugačen pogled na situacijo** (drugače gleda na nastalo situacijo, ki je pripeljala recimo do tega, da je otrok šel v rejništvo A91), pridobitev **vpogleda vase in svoja dejanja** (dobijo uvid vase in v svoje vedenje A96) je potrebno, da pomembni drugi in center za socialno delo sodelujejo. Sodelujejo pa preko **telefonov, pošte** (pokličemo jih, se dogovorimo, če je treba, če uporabniki sami tega zmorejo C18), (lahko po telefonu D38), (z njimi sodelujemo po telefonu, po pošti, torej pismo F35), **preko poročil** (zaposimo tudi za poročilo C20) ter preko **timskega dela** (imamo timsko delo C21). V okviru timskega dela vabijo **strokovnjake, pomembne za otroka, na IPS** (na IPS običajno vabimo tiste institucije oz. strokovnjake, ki so pomembni za otroka D41), **sodelavce matične družine pa na timske sestanke** (sedaj, če

je starš vključen v določen program, jih ne vabimo konkretno na IPS, ampak morda posebej, raje kot timski sestanek D42).

Dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami je, da nudijo **pomoč pri reševanju sedanjih problemov z raziskovanjem otroštva** (*kolikor jaz vem, gredo terapevti daleč nazaj v otroštvo, ki je izvor za kar nekaj problemov v sedanjosti A98*), da pomagajo matičnim družinam, da nudijo **pomoč pri spremembi, pri poskusu spremembe** (*to je lahko velik plus, da se lahko spremeniš, da poskusiš, da se trudiš spremeniti A100*), da pomagajo pri **spremembah v odnosu** (*spremembe v odnosu C22*), (*je pa se v preteklosti dalo opaziti, da je do sprememb prišlo predvsem pri stikih F37*), (*otrok in mati sta se lahko bolj našla, lažje sta sodelovala F38*), da **vsak vključeni v pomoč doda svoj del** pri rešitvi (*vsak, ki je vključen v sistem pomoči, dodaja svoj del, je del mreže pomoči za matično družino B70*), da **prispevajo znanje z različnih strok** (*vsak s svojega področja nekaj prinese C29*), (*prinesejo drugačen pogled na situacijo »morda tudi kaj drugega vidijo C30*). Dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami ali pa ustanovami je to, da so te organizacije in ustanove **sodelavci, ki so v pomoč, ki delajo na tem, kar jih prosijo** (*mi nanje gledamo kot na sodelavce, ki so nam v pomoč, ki delajo na tem, kar jih prosimo F42*). Da organizacije delajo na tem, kar jih prosijo, kaže predvsem naslednji primer, ko **pri težavah pri vzpostavljanju stikov z otrokom vključijo psihiatra** (*če ima matična družina npr. težave z vzpostavitvijo stikov z otrokom, vključimo psihiatra, ki pomaga pri tem F43*). Psihiater dela na **razvijanju odnosa z otrokom** (*drugače pa z mamo dela na tem, da lahko vzpostavi stik z otrokom F45*), kar vsebuje tudi **predpisovanje tablet za kronično depresijo materi, če je potrebno** (*ali daje tablete mami zaradi depresije, če je depresivna, če ima težave z živci F44*).

Slaba stran pa je definitivno to, da **ni veliko dodatnih storitev**, da primanjkujejo storitve v manjših krajih (*tukaj je center bolj za to vse, ker nimamo toliko raznih nevladnih organizacij A73*), (*ne vem, koliko veste, toda ne moremo se primerjati z Ljubljano ali Mariborom, kjer je veliko dodatnih storitev, dodatnih možnosti C24*), da so **storitve oddaljene** od uporabnikov (*našim je problem že iti v najbližji večji kraj C26*), da **določenih informacij ni mogoče pridobiti zaradi varovanja osebnih podatkov** (*problem je bolj glede določenih informacij, ki jih ne moreš dobiti zaradi varovanja osebnih podatkov A104*), kot je npr. to, kaj se na njihovem srečanju pogovarjata psihiater in matična družina. Slaba stran sodelovanja s pomembnimi drugimi je še tudi, da lahko imajo pomembni drugi, kot je npr. center za socialno delo, **drugačen pogled na situacijo** in hočejo zato narekovati, kako naj proces

rejništva poteka (*morda, da oni vidijo situacijo drugače ali da bi oni hoteli narekovati, kako naj poteka rejništvo D44*). Prav tako je tudi slabo, ko matične družine nimajo socialne mreže (*marsikdo nima socialne mreže, ki bi mu bila v podporo in tako hitro omagajo E31*).

Pomanjkanje socialne mreže, dejstvo, da je **sodelovanje z osebo, ki je zasvojena z alkoholom, zelo oteženo** (*ti v bistvu ne moreš delati s človekom, ki je alkoholik A88*), saj je **njihova presoja zamegljena** (*dokler starši pijejo, so nerealni, niso sposobni realne presoje A92*). Dejstvo, da je težko sodelovati z matično družino, ki čuti **sovražnost, ki prenaša krivdo na druge** (*v bistvu so sovražni, krivijo vse druge A93*), (*na centre gledajo kot na tiste, ki jemljejo otroke A94*), ki ima **zakoreninjene, neustrezne vzorce** (*ker največkrat so to zakoreninjeni vzorci, neustrezni vzorci E29*) in **težko spreminjajo obstoječe navade** (*vedno je najtežje spreminjati obstoječe navade E30*). To dejstvo pripomore k temu, da **matične družine v določenem trenutku niso zmožne sodelovanja** (*sedaj imamo izkušnje; da, na začetku so pripravljeni, potem pa zelo težko vztrajajo E27*), (*ne zmorejo E28*). **V sebi imajo namreč sporočilo, da ne potrebujejo sprememb** (*pa tudi v sebi imajo to sporočilo, da so v redu, kar tudi je E33*).

Pri sodelovanju matičnih družin z drugimi ustanovami je pomembno, da center za socialno delo izvaja nadzor nad temi srečanji, da ustanove **prosi za povratne informacije** (*sedaj, če recimo koga pošljemo na zdravljenje oz. napotimo k zdravniku, potem pač stopimo v stik s tem zdravnikom ter zaprosimo za povratne informacije A80*), da **preverja rezultate, udeležbe srečanj** (*preverimo, če je prišlo do kakšnih rezultatov, če so hodili na srečanja A81*). Seveda pa to ne zajema preverjanja obiskovanja storitev.

5.2.2.4 Delovni odnos

Ko delamo z matično družino, moramo vzpostaviti delovni odnos, ki je konstruktiven. Socialne delavke ga vzpostavljajo na **skupnih srečanjih, torej na IPS-u, obiskih na domu in v rejniški družini** (*v bistvu se srečujemo na sestankih, na IPS-u, na obiskih na domu ali pa na domu rejniške družine A122*), v **srečanjih v matični družini** (*potem pa imamo sestanek tudi v matični družini, saj ni treba, da se vedno srečujemo na centru A123*). Potem pa so tukaj tudi **individualni pogovori, timi** (*to so individualni razgovori, so timi C42*).

Ena socialna delavka pravi, da je vzpostavljanje delovnega odnosa **odvisno od vstopne točke** socialne delavke v matično družino (*to je odvisno od vstopne točke, v kateri ti vstopiš v stik z matično družino B77*). To pomeni, da **poiščeš problem, na katerem je posameznik pripravljen delati** (*če najdeš delovni projekt, torej problem, na katerem so družine oz. posameznik pripravljeni delati, to pomeni vstopno točko B78*). Ko matične družine dobijo dovolj pozitivnih izkušenj pri reševanju težav, jim dajo mandat, da delajo na drugem problemu (*če se pridobivajo pozitivne izkušnje, če vidijo, da se vseeno določene stvari dajo rešiti, dobiš mandat, da smeš delati na drugem problemu B79*). Vzpostavljanje delovnega odnosa je lažje, če je omogočeno **sodelovanje s socialno delavko, s katero ima uporabnik dobro izkušnjo** (*če te uporabnik ne sprejema za svojega, ampak nekoga drugega, ki ga sprejema, se lažje pogovarja z njim, smo toliko fleksibilni, da to ni problem B80*), (ljudem omogočimo, da si poiščejo pomoč pri tistem, s katerim že imajo dobro izkušnjo, imajo občutek, da bodo lažje rešili problem B81), če ima matična družina **zaupanje v socialnega delavca** (*ja, zaupanje B82*). Ista socialna delavka tudi pravi, da če ima matična družina zaupanje v drugega socialnega delavca, da **poskrbijo za prehod, za predajo** (*nekako poskrbimo za prehod, za predajo B84*), da ta **strokovni delavec sodeluje pri nekaterih pogovorih, dokler ni zaupanja v drugega socialnega delavca** (*morda ta strokovni delavec sodeluje pri nekaterih razgovorih, ko pa je že dosežen neki nivo zaupanja, je lažje B85*). Prav tako se že **na začetku rejništva skliče IPS, kjer se izpostavi temo zamere** (*takoj po namestitvi skličemo IPS in potem postopoma razgrajujemo te zamere, se pogovarjamo o tem E48*).

Socialne delavke pravijo, da se v delovnem odnosu **pogovarjajo in dogovarjajo** (*potem pa se pogovarjamo in dogovarjamo C44*), **sprejemajo se sklepi** (*sprejmemo določene sklepe C45*), delajo na **razreševanju razlogov, ki so pripeljali do odvzema otroka** (*predvsem delamo na razlogih, ki so za sabo prinesli odvzem E49*). Na teh razlogih delajo predvsem preko **instrumentalne definicije problema** (*nekako delam tako, da vsak pove svoj delež, svojo rešitev in nato poskušamo najti najboljšo rešitev za otroka, skleniti določene dogovore D56*), (*torej, da lahko vsak pove svojo definicijo problema in da nato poiščemo najboljšo možno rešitev D57*).

Socialne delavke pravijo, da imajo **dobre izkušnje sodelovanja z matičnimi družinami** (*jaz osebno glede sodelovanja nimam slabih izkušenj s samimi starši samimi A124*), da **ni prisotnosti sovražnosti v matični družini do socialnega dela** (*ni tisto, da bi bili sovražni*

A125), da imajo **dober odnos z matičnimi družinami, ki so pripravljene sodelovati** (s temi, ki pa prihajajo, ki se odzivajo, pa imam dober odnos A129). Ena socialna delavka pa tukaj še dodaja, da se je **udeležila sestankov na drugih centrih za socialno delo, kjer socialne delavke težje sodelujejo z matičnimi družinami** (jaz se velikokrat udeležujem tudi sestankov na drugih centrih, kjer sem slišala, da so nekateri starši zelo naporni, ki samo iščejo napake centra A131).

Socialne delavke menijo, da **razlog za dober delovni odnos lahko pripišejo matični družini** (takšni so verjetno A135) in da ga **ni mogoče pripisovati samo socialni delavki** (ne morem sedaj tega sebi pripisovati A136). Pravijo pa, da je vseeno odvisen od odnosa, ki ga imajo do matične družine (morda pa je tudi odvisno od tega, kakšen odnos imaš ti do njih, od tega, da čutijo, da so lahko to, kaj so A138), od osebnostne strukture staršev (je pa veliko odvisno od osebnostne strukture staršev, da lahko ti z njimi vzpostaviš stik A139), od tega, da **ni izhajanja iz pozicije moči** (ne izhajam iz pozicije moči D54) ter od tega, da se matičnim družinam **daje občutek pomembnosti** (dajemo jim občutek pomembnosti, čeprav je njihov otrok v rejništvu F60). Socialne delavke menijo, da je v delovnem odnosu pomembno, da **vsakomur omogočajo, da pove svoje mnenje** (vsakemu je omogočeno, da pove svoje C43), da **je sodelovanje, dajanje opore, da ni obsojanja** (ves čas se trudimo, da nekako sodelujemo, da jim dajemo oporo, da jih ne obsojamo E47), da ima matična družina možnost pogovora (prav tako lahko matična družina, kadar začuti potrebo po pogovoru, vedno pride na center ali pa nas pokliče F57) in da **nudijo pomoč** (če potrebujejo pomoč, lahko vedno pridejo ponjo k nam na center F58). Ena socialna delavka pa meni, da je pomembno, da matične družine vključujejo v proces rejništva, da jim izkazujejo pomembnost pri razvoju otroka, da jih spodbujajo k stikom in sodelovanju z rejniško družino (za dobro sodelovanje matičnih družin poskrbimo tako, da jih nenehno vabimo, jih vključujemo in jim damo vedeti, da so matični starši pri razvoju otroka zelo pomembni, jih spodbujamo k stikom in korektnemu sodelovanju z rejniško družino F59), ter da je **materialna pomoč družini** lahko velik motivator za delo pri matični družini (včasih je motivacija tudi materialna pomoč družini F61).

Socialne delavke pa zraven dobrih izkušenj sodelovanja z matičnimi družinami navajajo tudi, da prihaja do težav, kot je ta, da se **matične družine ne udeležujejo srečanj** (bolj je problem, da včasih ne pridejo na srečanje A126), (ker imajo nekateri starši velik problem priti na center, kolikor slišim A130), (ne pride na sestanke, ne odziva se na klice, ne na vabila A128),

odklop, nesodelovanje (*da odklopi, da ne sodeluje A127*), dejstvo, da **matična družina ni zmožna pogledati nase in na svoje življenje na drugačen način** (*uvida v svoje življenje pa nimajo in je grozno A132*), dejstvo, da se center za socialno delo krivi za odvzem otroka (*krivijo nas, da je prišlo do odvzema otroka E50*).

5.2.2.5 Glas matične družine

Socialne delavke pravijo, da je glas matične družine zagotovljen tako, da na vsakem IPS-u **zapisuje mnenja rejnika, mnenje starša** (*ker tudi zapisujemo stvari tako, torej zapisujemo mnenje rejnika, mnenje starša A149*), da **socialna delavka daje možnost, da lahko vsakdo pove mnenje** (*če bi sami, potem verjetno ne bi slišali drug drugega C46*), da socialna delavka pomaga **ubesediti stvari, ki se ne morejo povedati** (*pomaga jim ubesediti stvari, ki jih včasih ne zmorejo povedati E59*), ter da se pogovorijo, ko izpostavijo pomembne teme (*če izpostavijo kakšno stvar, se o njej pogovorimo F63*).

Zagotavljanje glasu pomeni, da ima vsakdo **možnost govora** (*pomembno je, da ima možnost govorjenja, da ni recimo rejnik tisti, ki samo govori A140*), (*matične družine imajo vedno možnost, da povedo, kaj si mislijo, saj jim vedno dajo besedo A148*), možnost **sodelovanja pri pogovoru** (*mislim, da imajo to možnost, da so zraven, da sodelujejo, da govorijo A146*), ter da se **upošteva glas vseh udeležениh** (*mislim, da je bil IPS tudi tako zastavljen A147*).

Socialne delavke pravijo, da glas matične družine upoštevajo pri **dogovarjanju o stikih** (*pri določanju stikov C47*), pri njihovih željah (*tukaj upoštevajo želje matične družine C48*). Upoštevajo pa ga, ko je to v korist otroka (*najpomembnejša je korist otroka, saj, če sedaj starš želi stike, recimo dvakrat mesečno, otrok pa enkrat, poskušamo skleniti dogovor D59*), (*kar se jih sliši, upošteva se njihovo mnenje, kadar je v otrokovo korist F62*). Primer, kjer so bolj upoštevali korist otroka, je npr. ta, da otrok ni hotel, da bi se matična družina udeležila IPS-a (*na srečanjih, IPS-a se mi je tudi že zgodilo, da otroci niso hoteli, da bi starši prišli na IPS B88*), (*tukaj sem upoštevala želje otroka B89*). Upoštevanje glasu matične družine lahko razberemo tudi v primerih, kadar matična družina socialni delavki nekaj pove, a noče, da bi se ta tema odprla na skupnem sestanku (*nekatere stvari mi povedo na samem, ampak nato rečejo, tega pa na sestanku ne povedati A153*).

Ena socialna delavka pravi, da se glas matičnim družinam ne zagotavlja, kadar so matične družine nezmožne, da bi o določeni temi govorile (*zato, ker ljudje ne morejo vedno vsega povedati A142*), (*starši pred rejnikom ne morejo vsega povedati A143*), (*je pa res, da si nekateri ne upajo govoriti A152*) ter kadar je tema pogovora neprimerna za otroka (*hkrati pa tudi ni vse primerno, da se pred otrokom razglablja A144*), (*mi moramo presoditi, kdaj je otrok zraven in kdaj ne, kdaj so bolj take teme, ki se tičejo bolj staršev in rejnikov, potem pač ni otroka zraven A145*). Dodaja pa tudi, da če matične družine ne izpostavijo določene teme, se ne ve, da bi se o tej temi radi pogovorili (*je pa sedaj tako, da če oni ne dajejo sporočil, če ne dajejo informacij, mi v njih ne dregamo preveč A54*). To pa se da povezati tudi s tem, da primanjkuje socialnega dela z matično družino, kar pomeni, da primanjkuje priložnosti, kjer bi socialna delavka lahko začutila potrebo matične družine po pogovoru ali pa bi matična družina imela dovolj zaupanja v socialno delavko, da bi lahko izpostavila temo, ki jo muči (*tako, da je tako, kot sem Vam na začetku povedala, da se mi zavedamo, da delamo več v rejništvu z rejnicami in premalo s starši samimi A155*).

5.3 Potreba in pomoč matični družini po zaključku rejništva

5.3.1 Matične družine

Ena mati pravi, da je po zaključitvi rejništva dobivala pomoč preko pomoči za učenje (*sin ima učno pomoč G40*). Druga mati pa je pomoč dobivala tako, da je obiskovala skupino v klubu za zdravljenje alkoholizma (*samo skupino K32*). Pravi, da je potrebovala potrditev (*nisem še tisto, dovolj samozavestna, da bi rekla, ja, to je tako K34*), (*da potrebuješ tisto potrditev, da ti pove, ja, dobro je K35*). Doda pa, da ima sedaj **manj potrebe po potrditvi kot na začetku rejništva** (*sedaj tega ne potrebujem tega več toliko, kot sem na začetku K36*). Prav tako ta **mati pravi, da ni več tako napeta** (*pa sedaj tudi vidim, da nisem več tako živčna, napeta K52*), da se **ne spre več tako hitro** (*ne sprem se tako hitro, kot sem se, ko sem pila K53*), ter da **podpora s strani centra za socialno delo ni več potrebna** (*ničesar nisem potrebovala K46*), a da pa še vedno dobiva podporo s strani **vodje skupine kluba za zdravljenje alkoholike** (*pa če pride do kaj takega, kjer potrebujem nasvet, pokličem vodjo skupine K33*).

Ta mati tudi pravi, da ona sama tudi nudi pomoč drugim in da preko tega vidi spremembe na sebi (*s tem vidim, da sem nekaj naredila iz sebe, da se je nekaj z menoj zgodilo, da se je nekaj*

spremenilo, sedaj, ko sem trezna K23). Pove, da je s tem zelo zadovoljna, saj s svojo zgodbo lahko pomaga drugim *(ni samo, da sebi pomagam, ampak da tudi drugim pomagam K24).*

5.3.2 Socialne delavke

Vračanje v matično družino je dolgotrajen postopek. Pripraviti je treba **načrt za zaključek rejništva** *(potem se tudi napravi načrt, na kakšen način se to izvede B63)*, nato se **intenzivirajo stiki** *(najprej začne otrok z matično družino preživljati vikende, nato počitnice, nato je tam čez teden F52)*. Izvedejo se **pogovori** *(preden pride do tega, se veliko dela na tem, veliko razgovorov se opravi F53)*, preveri se, če je **okolje varno za otroka** *(center mora zagotoviti, da otrok živi v varnem okolju F54)*, nato pa počasi začnejo vračati otroka v matično družino. Po vračanju je lahko **daljša prisotnost socialnih delavk v življenjih matične družine** *(zagotovo ostanemo dalje prisotni v njihovih življenjih A66)*. Seveda je to odvisno od matične družine. Če matična družina noče, da se izvajajo storitve, kot je npr. svetovanje, upoštevajo njene želje. Vse storitve so namreč prostovoljne *(tistega, ki ne prihaja več na svetovanje, ne moreš prisiliti, da bi nadaljeval A68)*. Sedaj je tako, da **če prihaja do težav v matični družini, se socialne delavke ponovno vključijo vanjo** *(če je za otroka dobro poskrbljeno, takrat je vse v redu, če pa ni, pa se moramo ponovno vključiti v družino A69)*. Treba pa je vseeno dodati, da je **malo vračanja v matično družino** *(s tem, da bom dodala, da je zelo malo otrok, ki se vrne v matično družino A70)*. Ena socialna delavka namreč pravi, da **že leto in pol ni bilo vračanja** *(v času, ko sem jaz na tem področju, nismo imeli vračanja A71)*.

Ko pride do vračanja oz. ko je otrok že v matični družini, socialne delavke pravijo, da bi matična družina potrebovala največ podpore in pomoči pri **odnosih** *(ponovno bi rekla, da na področju odnosov C37)* ter pri tem, da ne ponavljajo napak iz preteklosti *(starši potrebujejo podporo, da zdržijo, da se ne vrnejo na stare tire E44)*.

Storitve, ki jih center za socialno delo ponuja, da pomagajo pri odnosih, da matične družine ne ponavljajo napak iz preteklosti in pri drugih stvareh, ki jih matična družina potrebuje, so socialnovarstvene storitve, med katere spada **pomoč družini za dom** *(vključimo jih v storitve, če to hočejo, v pomoč družini za dom, osebno storitev D52)*, v okviru katerega je tudi **program laična pomoč družinam** *(običajno vse družine še potem ostanejo vključene v socialnovarstveno storitev pomoč družini za dom C36)* ter **osebna pomoč** *(če presodimo, da*

bodo potrebovali podporo, neko stalno spremljanje, se jih vključi v osebno pomoč A59). Matične družine imajo tudi opcijo, da se vključijo v **storitve izven centra za socialno delo** (vključiš torej tudi ustanove izven centra A64).

Socialne delavke govorijo, da je podpora in pomoč po zaključitvi rejništva **podobna kot v času rejništva** (podobno kot v času rejništva A58). Nudijo jim **pomoč v obliki materialnih dobrin** (pomoč jim nudijo v obliki materialnih dobrin A61), pomoč pri **urejanju različnih stvari**, kot sta **nabavljanje stvari za otroke, opreme** (recimo, če je še kaj treba urediti, za otroka nabaviti, pomoč pri opremi, kot je pohištvo, postelje A62). Matični družini pomagajo pri **usposobitvi za skrb za otroka** (staršem svetujemo, pomagamo pri ponovni vključitvi otroka v družino, da se spet usposobijo za skrb za otroka D51), pri **vsakdanjih stvareh, medsebojnih odnosih, občutkih krivde** (pri vsakdanjih stvareh, pri teh medsebojnih odnosih, pri teh občutkih krivde, učna pomoč E42). To **pomoč nudijo, če zanjo zaprosijo** (če zaprosijo za kakšno pomoč, se jim ta nudi F46).

Ena od socialnih delavk preko naslednjega primera pokaže, da se lahko matična družina in otrok na različne načine vključita v storitve, ki jih ponuja center za socialno delo. V tem primeru prihaja najprej do **vrnitve deklice v matično družino, ki se nato pridruži storitvi osebna pomoč** (imeli smo en primer, kjer se je 18-letna deklica vrnila v matično družino in se je pridružila matični družini v storitvi osebna pomoč F47), v katero je bila **matična družina že prej vključena** (matična družina je že pred vrnitvijo hčerke bila vključena v storitev osebna pomoč F48). Deklica se torej pridruži matični družini v storitev. V nasprotnem primeru se po mnenju socialne delavke družina verjetno ne bi vključila v nobeno storitev, ki jo nudi center za socialno delo. Socialna delavka namreč trdi, da **hčerka ni imela težav ob vrnitvi v matično družino** (ne, saj ni bilo prilagoditvenih težav F49), saj je že prej živela v matični družini (hčerka je že prej živela v matični družini F50).

6 RAZPRAVA

Delo v rejništvu je zelo kompleksno, saj se tukaj dela z več družinami. Delo poteka z rejniško in matično družino. Matična družina pa lahko v veliko primerih predstavlja izziv socialni delavki, še posebej pri **vzpostavljanju delovnega odnosa**. Veliko matičnih družin se je namreč že prej srečalo s socialnim delom. Imeli so različne izkušnje s socialnimi delavkami,

ki pa so bile dobre ali pa slabe. To pa delno vpliva na to, da socialna delavka lažje ali pa težje vzpostavlja delovni odnos z matično družino. Delovni odnos pa je zelo pomemben, saj vzpostavlja pogoje za spreminjanje, ki ga matična družina potrebuje (Rakar *et al.* 2010: 77).

Ker je delovni odnos tako pomemben, se eno od mojih raziskovalnih vprašanj nanaša na to, kako se vzpostavlja delovni odnos z matično družino. Socialne delavke pravijo, da vzpostavljajo delovni odnos z matičnimi družinami v IPS-u, ki se lahko izvajajo v domovih rejniške ali pa matične družine. Tudi mame pravijo, da se delovni odnos vzpostavlja preko IPS-a, ki poteka vsake pol leta ali pa enkrat na leto. To pa ni dovolj, saj tako socialne delavke ne vedo, kaj se dogaja v matičnih družinah in jim tako težje pomagajo pri njihovih težavah. Tukaj je popoln primer mama, ki ji je umrla mama in je potrebovala čustveno podporo, a je od socialne delavke tudi po dveh mesecih ni dobila, saj v tem času nista bili v stiku. Na to opozarjajo tudi v literatu o rejništvu (*op. cit.*: 72), kjer poudarjajo, da skupna srečanja enkrat na leto ne morejo biti delo na soustvarjanju sprememb in rešitev v rejništvu. Ena socialna delavka pa še dodatno dodaja, da vzpostavlja delovni odnos tako, da najde temo, na kateri je posameznik pripravljen delati, in da ji je to vstopna točka.

Socialne delavke delovni odnos v IPS-u in tudi v individualnih pogovorih z matično družino vzpostavljajo preko elementov delovnega odnosa (glej podpoglavje 2.8.2. Delovni odnos). Ti elementi tudi pomagajo socialni delavki, da vzdržuje delovni odnos z matično družino, kar je bilo moje naslednje raziskovalno vprašanje. Elementi delovnega odnosa se kažejo preko besed socialnih delavk, iz katerih je možno razbrati, da uporabljajo za socialno delo z matično družino instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje rešitev, etiko udeležенosti ter perspektivo moči. Iz besed mamic pa je bilo možno razbrati le, da se je uporabljala instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev.

Ob vprašanju, kako socialne delavke vzdržujejo delovni odnos, sem jih tudi vprašala, k čemu delovni odnos prispeva. Prejela sem odgovor, da si z delovnim odnosom matična družina pridobi zaupanje v socialnega delavca. Ena od mam navaja, da si je socialna delavka njeno zaupanje pridobila tako, da je pustila, da si je mama sama ustvarila dobro mnenje o njej. Mati pove, da je socialno delavko spoznala, ko je le-ta opravljala pripravništvo pri socialni delavki, ki je prej delala na področju rejništva, ter da ji je že takrat bila všeč. Njeno mnenje je potrdila tudi hčerka, ki je v rejništvu. Druga mati pa je zaupanje v socialne delavke pridobila takrat, ko so te hitro reagirale na to, da se rejnica ni držala dogovora o stikih. Zaupanje vodi k dobremu

sodelovanju med socialno delavko in matično družino, kar pa pomeni, da se lažje dela na težavah, ki so privedle do rejništva, in težavah, ki nastanejo med procesom rejništva.

Po mnenju socialnih delavk pa je to sodelovanje onemogočeno, če ni odzivnosti s strani matične družine, če se ne udeležujejo srečanj, če se odklopijo ali pa, če nimajo uvida v situacijo. Neodzivnost oz. nezmožnost sodelovanja matične družine v procesu rejništva pripisujem v veliki meri temu, kaj matična družina doživlja v procesu rejništva (glej podpoglavje 2.3.1. Doživljanje v procesu rejništva). Menim namreč, da matična družina potrebuje določen čas, da lahko svoja čustva predela. Tukaj pa so lahko v veliko pomoč socialne delavke, in sicer tako, da dajo matični družini čas za celjenje ran in da vztrajajo pri vzpostavljanju delovnega odnosa in odnosa otrok-starš.

V nasprotju s tem pa ena mati pravi, da socialne delavke onemogočajo dobro sodelovanje tako, da ji dajejo občutek, da je ne upoštevajo. Bolj upoštevajo rejnico, ki ji brez njene vednosti podajajo informacije o matični družini in tako so mamo pripravile do tega, da je previdna o čem in o kom govori. Ta mati pa ni edina, ki tako misli. Veliko matičnih družin namreč doživlja socialne delavke kot nasprotnice, sovražnice. To pa se mora spremeniti, saj nezaupanje matere v socialno delavko, ki je omenjeno prej, onemogoča, da se vzpostavi delovni odnos, ki temelji na zaupanju. Da se to spremeni, je potrebno, da socialna delavka začne sodelovati z družino preko pogovora o njihovih odporih, jezi, zavračanju. Pomembno je, da se socialna delavka preko teh občutkov pridruži matični družini. Pridružuje pa se ji v procesu instrumentalne definicije problema, kjer socialna delavka poskuša razumeti njihov pogled, razlago, obup, nemoč, strahove itd. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 108–109). Tako namreč matična družina dobi občutek, da je slišana itd. Socialna delavka pa tako dobi možnost, da lahko razjasni, če je prišlo do določenih nesporazumov.

Delovni odnos ustvari prostor za glas vseh udeleženih v rejništvu. V literaturi lahko beremo o glasu otroka in o tem, kako se zagotavlja glas otroka. V literaturi pa je le malo zapisanega o tem, kako se zagotavlja glas matične družine, ki je v procesu rejništva velikokrat najšibkejši člen, saj velikokrat nima nekoga, ki bi jo podpiral. Zato sem se tudi odločila, da bom v okviru magistrske naloge postavila tudi raziskovalno vprašanje o tem, kako se zagotavlja glas matične družine. Socialne delavke pravijo, da se jim zagotavlja tako, da po vsakem IPS-u in po vsakem srečanju v svoje zapise zapišejo mnenje rejnice in mnenje starša. Ker to delajo, so že med srečanjem pozorne na to, da dajo vsakomur možnost, da izrazi svoje mnenje, da

vsakomur pomagajo ubesediti dejanja, o katerih ne more govoriti, da ima vsakdo možnost sodelovanja v pogovoru. To pomeni, da jih ne prezirajo, ampak upoštevajo glas vseh udeleženi. Tudi matere pravijo, da so jih v procesu rejništva upoštevali in da so lahko izrazile svoje mnenje. Ena mati tukaj dodaja, da je lahko izrazila svoje mnenje predvsem zato, ker je imela podporo v rejnici, ki jo je v njenih besedah podprla. Spet druga mati, ki zase pravi, da je imela možnost izražanja mnenja, dodaja, da pa mnenja njenega partnerja niso upoštevali, ter da so njeno mnenje bolj upoštevali, ko se je v proces rejništva vključil varuh človekovih pravic. Tako je pri tem raziskovalnem vprašanju možno opaziti, da obstaja razlika med tem, da se matični družini zagotavlja možnost izražanja mnenja in med upoštevanjem tega mnenja. To je predvsem zaradi tega, ker same socialne delavke zahtevajo, da se upošteva glas mam, korist otroka, kar je sicer razumljivo, se pa mi postavlja vprašanje, kdo odloča o tem, kaj je otroku v korist.

V raziskovalnem vprašanju me je zanimalo, kdaj se zagotavlja glas matične družine. Tako socialne delavke, prav tako pa tudi matere pravijo, da se njihov glas upošteva pri določanju stikov, ob tem pa socialne delavke pravijo, da se glas matične družine ne more zagotavljati, če one ne izpostavijo teme, o kateri bi se rade pogovorile, če o določeni temi govorijo z njimi na individualnem srečanju, nočejo pa, da bi se ta tema odprla na skupnem srečanju. Prav tako socialne delavke pravijo, da vse teme niso primerne za otroka in zato o njih pred otrokom ne govorijo. Glas matične družine se tudi ne more zagotoviti takrat, ko so te nezmožne govoriti o določeni temi.

Delovni odnos v procesu rejništva sem razdelila na čas pred rejništvo, čas rejništva in čas po zaključku rejništva. Pred začetkom rejništva oz. pred namestitvijo otroka v rejništvo ima matična družina, kot sem že omenila na začetku, različne težave, pri katerih so ji socialne delavke lahko v pomoč in podporo.

To pa me privede do raziskovalnega vprašanja, kje matična družina potrebuje največ pomoči oziroma podpore. Socialne delavke pravijo, da matične družine potrebujejo največ pomoči in podpore pri reševanju slabega socialnega položaja, torej pri brezposelnosti, ter pri zdravljenju odvisnosti od alkohola. To se mi zdi dokaj razumljivo glede na statistične podatke, ki kažejo, da je več kot tretjina odraslih moških in približno 10 % odraslih žensk v Sloveniji rizičnih pivcev, ter da je približno 10 do 15 % odraslih oseb v Sloveniji alkoholikov (Ministrstvo za zdravje – delovna področja in prioritete – javno zdravje – preprečevanje tveganih vedenj in

zasvojenosti (tobak in povezani izdelki, alkohol, droge) – alkohol – poraba alkohola in alkoholizem – stanje v Sloveniji: dostopno na: http://www.mz.gov.si/si/delovna_podrocja_in_prioritete/javno_zdravje/preprecevanje_tveganih_vedenj_in_zasvojenosti_tobak_in_povezani_izdelki_alkohol_droge/alkohol/slovenija_eu). Statistični podatki tudi kažejo, da se je število registriranih brezposelnih oseb od januarja 2005 iz 93.353 (44.424 moških in 48.929 žensk) povečalo do maja 2016 na 102.289 (49.998 moških in 52.291 žensk). Tukaj je tudi treba omeniti, da je število registriranih brezposelnih variiralo, ter da je bilo največje v januarju 2014, ko je bilo 129.843 (68.404 moških in 61.439 žensk) brezposelnih (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje – trg dela – trg dela v številkah – registrirana brezposelnost – registrirane brezposelne osebe po spolu, 2005-2016: dostopno na: http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost). Same mame tudi pravijo, da so potrebovale denarno pomoč in pomoč pri usmerjanju, da so prenehale piti. Odgovori mam so torej enaki odgovorom socialnih delavk.

To pa nas ponovno privede do naslednjega raziskovalnega vprašanja, kako in na kak način matično družino podpiramo in ji nudimo pomoč. Možnosti, ki jih socialne delavke ponujajo, načini, kako pomagajo matičnim družinam, da ne pride do rejništva, so socialnovarstvene storitve, med katere spadajo prva socialna pomoč, osebna pomoč, svetovanje, pomoč družini za dom ter laična pomoč družini, ki se izvaja v okviru pomoči družini za dom. Socialne delavke matičnim družinam pomagajo tudi tako, da jih vključujejo v storitve izven centra za socialno delo. Tudi matere pravijo, da so jim socialne delavke ponudile socialnovarstvene storitve, pogovore na centru za socialno delo. Tukaj pa je treba omeniti, da so vse te storitve prostovoljne, na kar opozarjata tako socialna delavka, prav tako pa tudi mati, ki pravi, da so njenemu partnerju nudili pomoč, a jo je ta zavrnil.

V naslednjem raziskovalnem vprašanju nas zato zanima, kaj se spremeni potem, ko matična družina to pomoč dobi. Socialne delavke tukaj pravijo, da so s pomočjo starši zmožni premagovati težave, da so bolj osveščeni. Seveda pa je največja sprememba ta, da ne pride do rejništva.

Če pa že pride do rejništva, je potrebno, da se začetek rejništva izvede v čim večjem sodelovanju z matično družino in otrokom, ki bo šel v rejništvo, tako da vsakega udeleženega v procesu rejništva na rejništvo čim bolj pripravijo. Stopnja sodelovanja matične družine pa je pogosto odvisna od načina, kako otrok pride v rejništvo. Rejništvo se lahko začne na

spodbudo staršev, kjer se starši lahko po želji vključijo npr. v proces iskanja rejniške družine. To pomeni, da je stopnja sodelovanja na začetku rejništva in tudi kasneje odvisna od staršev. Le ena mamica, s katero sem imela intervju, je sama dala otroka v rejništvo. Povedala je, da se na začetku ni preveč vključevala v proces rejništva in v iskanje rejniške družine, ter da je to odločitev prepustila socialnim delavkam. Drug način, kako pride otrok v rejništvo, pa se zgodi z odvzemom, kar se je zgodilo četrti od petih mamic, s katerimi sem imela intervju. To pa pomeni, da lahko stopnja sodelovanja matične družine variira od nesodelovanja do sodelovanja. Vse je odvisno od matične družine in njene zmožnosti sodelovanja v procesu rejništva ter od socialne delavke in od tega, kakšna je situacija in koliko časa ima socialna delavka za pripravo na rejništvo. Pri eni materi, pri kateri je prišlo do nenadnega odvzema, kjer matične družine niso pripravljali na rejništvo, je ta mati povedala, da je bila v šoku, da ni vedela, kam so socialne delavke odpeljale hčerko. Pove, da ni niti vedela, kaj lahko pričakuje od rejništva. To pa je v nasprotju z besedami socialnih delavk, s katerimi sem imela intervjuje. Te namreč trdijo, da pojasnjujejo pomen rejništva za vse udeležene. Razumem, da se v določenih primerih otroka morajo odvzeti iz družine, vendar pa menim, da otrok in matična družina morata ohraniti stike, če seveda otrok ni ogrožen. Primerno se mi pa vseeno V vsakem primeru pa se mi zdi primerno, da matična družina ve, kje je otrok, da ve že od začetka, kaj se lahko pričakuje od rejništva. Isto velja tudi za otroka. Otrok kljub slabim in bolečim izkušnjam do staršev ni ravnodušen, prav tako pa tudi ni ravnodušen do tega, kam gre in kaj bo potem (Maj 2012: 111). Zato se mi zdi pomembno, da otrok sodeluje pri izboru rejniške družine. Pri vseh intervjuvankah pa odvzem ni bil tako šokanten. Ena mati, s katero sem imela intervju, je dobila informacije, ki jih je potrebovala. Zanja je bila najpomembnejša informacija ta, pod katerim pogojem se bo hčerka vrnila. To pomeni, da so se že na začetku določili cilji, ki jih je mamica izpolnila. Tako so ji hčerko v kratkem času vrnili domov. V tem vidim pomembnost informacij in komunikacije med socialnimi delavkami in matično družino.

Vse prej naštetu nam pokaže, da matične družine potrebuje podporo pri namestitvi otroka v rejništvo. Toda to še ni vse. Matične družine po mnenju socialnih delavk potrebujejo v času rejništva tudi podporo in pomoč, ki je enaka kot pred začetkom rejništva, in sicer pri pomanjkanju materialnih dobrin in pri zdravljenju odvisnosti. Dodajajo pa še, da matične družine potrebujejo pomoč tudi pri osebnih stiskah, socialnih problemih, kot je npr. deložacija in pri težavah v duševnem razvoju. Pravijo, da največ pomoči potrebujejo pri odpravljanju težav, ki so privedle do rejništva, pri urejanju medsebojnih odnosov, pri urejanju stanovanjskih, bivalnih razmer, pri starševstvu.

To, kar pravijo socialne delavke, delno potrjujejo matere, s katerimi sem imela intervjuje. Pravijo, da so od socialnih delavk dobile pomoč pri zdravljenju alkoholizma, pomoč pri odnosu z otrokom, ki je v rejništvu, in psihično pomoč. Pravijo, da so jim socialne delavke pomagale s pogovori, s svetovanjem, in da so jim vlivale moč. Matične družine in socialne delavke v tem primeru odgovarjajo na raziskovalno vprašanje, v katerem primeru matična družina v tem obdobju potrebuje pomoč.

Je pa pomembno, da omenim še to, da matere menijo, da bi potrebovale več psihosocialne pomoči, kot npr. pomoči pri duševnih bolečinah. Prav tako pravijo, da bi potrebovale več pomoči pri ohranjanju in dogovarjanju za stike. Ena mati je namreč skozi intervju večkrat omenila, da ji rejnica onemogoča stike, ter da je rejnica ne upošteva. To pa je nespremenljivo, še posebej zato, ker je po ZIRD (2. odstavek 26. člena) rejnica dolžna omogočati in spodbujati stike med otrokom in starši, razen če so staršem stiki omejeni ali prepovedani na podlagi odločbe.

Socialne delavke pomagajo matičnim družinam pri reševanju prej naštetih težav in tudi drugih, ki nastajajo v času rejništva preko socialnovarstvenih storitev, kot so svetovanje, osebna pomoč, prva socialna pomoč, pomoč družini za dom, program laične pomoči družinam ter preko IPS-a. Preko teh socialnovarstvenih storitev dajejo socialne delavke matični družini nasvete in informacije o rejništvu, o drugih stvareh, ki jih matične družine potrebujejo, otroku pomagajo pri učenju, pri vključevanju v razne aktivnosti. Socialne delavke pomagajo pri urejanju stikov. Matičnim družinam pomagajo pri izpolnjevanju vlog, nudijo jim podporo in motivacijo, da zmorejo zdržati dejstvo, da je njihov otrok v rejništvu. To potrjujejo tudi matere, ki pravijo, da so jim pomagali preko pogovorov na centru za socialno delo, pa naj so bili to individualni ali pa timski pogovori. Pri eni materi so bili ti pogovori zelo redni skozi celotno leto.

S temi oblikami storitev pa pride do različnih sprememb. Socialne delavke pravijo, da se je s storitvami, ki so jih matične družine sprejele, spremenilo to, da so matične družine dobile večji uvid v situacijo, da so začele spreminjati svoje ravnanje, da so bolj odprte, bolj pripravljene sodelovati. Mati, ki je preko ponujenih storitev lahko prenehala piti, je dobila drugačen pogled na svet, spremenila je svoje vedenje, dobila je uvid. Tudi druga mati pravi, da je preko ponujenih storitev začela drugače gledati na svet, na rejništvo in rejnico.

Matične družine se v te storitve vključujejo prostovoljno, kar pomeni, da jih lahko zavrnejo. Ko jih zavrnejo oz. ko po mnenju socialnih delavk ne kažejo interesa, da bi se otrok vrnil, se socialne delavke ukvarjajo samo z reševanjem vsakodnevnih težav. Tukaj menim, da socialne delavke ne morejo biti prepričane, da matična družina noče, da bi se otrok vrnil. Drži sicer, da morda matične družine na začetku ne zmorejo sodelovati, saj so polne različnih čustev, in sicer od občutka sramu, manjvrednosti, pa vse do strahu pred kaznijo (Maj 2012:110). Taka čustva lahko onemogočajo, da so matične družine konstruktivni sodelavci (glej podpoglavje 2.3.1. Doživljanje matične družine v procesu rejništva). Ko pa lahko začnejo sodelovati, ko morda hočejo, da se otrok vrne, pa morda socialne delavke tega ne opazijo, saj se bolj posvečajo drugim težavam. To poudarja mama, ki še dodaja, da socialne delavke v njenem primeru niso bile dovolj angažirane za delo. Opozarja na to, da socialne delavke včasih niso dovolj angažirane za to, da bi pomagale matični družini. Zdi se mi pomembno, da socialne delavke pokažejo interes do matične družine, saj je njihova naloga, da pomagajo matičnim družinam, da jih vodijo k zelenemu cilju, ki ga matična družina in otrok želita doseči. Naloga socialnih delavk je, da delajo v korist uporabnikom, kar zame pomeni, da spodbujajo matične družine, da si uredijo življenje. Ko tega ne želijo, morajo biti pozorne, kdaj pa morda bodo pripravljene na pomoč.

Zato se mi tudi zdi pomembno raziskovalno vprašanje, kdaj in pod katerimi pogoji matična družina dobiva prej naštetto pomoč. Tako socialne delavke kot tudi matere pravijo, da pomoč dobijo, ko zanjo matična družina zaprosi, ko je razvidno, da matična družina določeno pomoč potrebuje. To velja za pomoč tako v času pred rejništvom, v času rejništva in v času po zaključku rejništva. Se pa sprašujem, ali je to dovolj, saj je možno skozi intervjuje opaziti, da primanjkuje sodelovanja med matično družino in socialno delavko, da matične družine določene stvari ne povedo oz. da sploh ni srečanja. Ena mati namreč ni govorila s socialno delavko o tem, da ji je mati umrla, pa čeprav je izjavila, da bi potrebovala psihosocialno pomoč.

V procesu rejništva pa matični družini niso v pomoč samo socialne delavke, ampak tudi drugi, kot je npr. rejniška družina, za katere socialne delavke pravijo, da matičnim družinam pomagajo tako, da jih podpirajo, da jih spodbujajo k stikom, da jim omogočajo stike, da podpirajo odnos starš-otrok, da jih sprejemajo takšne, kot so, da o njih ne govorijo grdo oz. da se izražajo v jeziku socialnega dela, ki je jezik spoštljivih in odgovornih zaveznikov

(Čačinovič Vogrinčič 2010: 239). Prav tako pomagajo rejniške družine matičnim družinam tako, da jim dajejo informacije o otroku, da jih vključujejo v vsakdanje stvari, povezane z otrokom, ter da pomagajo pri urejanju stvari. Socialne delavke pravijo, da rejniške družine pomagajo matičnim družinam pri iskanju stanovanja in pri njegovem opremljanju. Matere pa pravijo, da so jim rejnice pomagale tako, da so nudile pomoč otroku, da je napredoval, da so z njimi imele pogovore, kjer so jim dajale nasvete. Matere pravijo, da so jim rejnice nudile pomoč, ko so jo potrebovale. Ena mati pravi, da sta ji rejnici nudili največ pomoči od vseh, ko ji je umrla mama. Pravi, da so pripeljale otroka, hčerko in sina na obisk, ter da je hčerka tudi nekaj dni ostala pri njej. Je pa treba omeniti, da nimajo vse matične družine dobrih odnosov z rejniško družino. Ena mati z rejnico, ki je bila njena sorodnica, ni imela dobrega odnosa. Med njima je prihajalo do prepиров, kar pa je verjetno vplivalo na to, da mati od rejnice ni dobivala nobene pomoči. Tukaj je morda na nezmožnost sodelovanja vplivala tudi zgodovina matere in rejnice. Če je bilo tako, sorodnici ne bi smeli dati otroka v varstvo in oskrbo. Menim, da bi morale socialne delavke pred namestitvijo otroka v rejniško družino bolje preveriti dejavnike, ki bi lahko tako pozitivno kot negativno vplivali na psihosocialni razvoj otroka (ZIRD: 1. odstavek 31. člena). Konflikt med materjo in rejnico pa razumem kot negativen vpliv na otroka.

Drugače pa so rejnice in matere imele odprt, sodelovalen odnos. Ena mama pa tukaj poudari, da je za tak odnos potreben čas, da je rejnico na začetku sovražila in da jo je komaj sprejela, ko je opazila, da je hčerki v rejniški družini dobro. Sedaj pa ima z rejnico dober odnos, za katerega meni, da je v veliki meri možen zaradi njenega karakterja. Z rejnico imata lasten dogovor glede stikov, vedno, ko pride do kakšnega konflikta, se o tem pogovorita. Najpomembneje pa je, da obe delata v korist otroka.

Ko govorimo o podpori in pomoči, pa se postavlja tudi vprašanje, kdo še zraven centra za socialno delo nudi pomoč in podporo matični družini. Zato je tudi to eno od raziskovalnih vprašanj magistrske naloge. Socialne delavke pravijo, da matični družini pomagajo Karitas, Rdeči križ, družinska terapija, zdravstvo, med katero spada tudi bolnišnica za zdravljenje alkoholizma, klubi za zdravljenje alkoholizma, nizkopražni programi, kot so Stigma, varna hiša, materinski dom, svetovalnica za pare, družinska svetovalnica, šola za starše, družinski center, psihoterapija, psihiatrija, socialna mreža matične družine. Tudi matere pravijo, da so jim nekateri od prej naštetih pomembnih drugih pomagali. Pravijo, da so jim pomagali socialni delavec v bolnišnici, varuh človekovih pravic, Rdeči križ, klub za zdravljenje

alkoholikov, še posebej vodja skupine v klubu. Pomagala pa jim je tudi socialna mreža oz. bolj rečeno hčerke, sestre, svak, soseda, drugi sorodniki ter prijateljice.

Tukaj pa lahko takoj postavimo naslednje raziskovalno vprašanje, kako je prišlo do tega, da ta oseba/ustanova/društvo itd. nudi pomoč in podporo matični družini. Socialne delavke pravijo, da jih one napotujejo k pomembnim drugim, ko opazijo, da je to potrebno, ko opazijo, da center za socialno delo ne more nuditi pomoči, ki jo matične družine potrebujejo. Matične družine si bolj redko same iščejo pomoč. Iz intervjujev ni mogoče razbrati odgovora matičnih družin.

Iz intervjujev pa je možno odgovoriti na naslednje raziskovalno vprašanje, na kakšen način se nudi podpora matični družini. Matere pravijo, da so jim pomoč nudili v obliki materialnih storitev, kot je paket hrane ali pa v obliki vključitve v njihove programe. Socialne delavke to pritrujejo. Mati, ki je tedensko obiskovala klub za zdravljenje alkoholike, pravi, da so ji nudili pomoč tam, kjer jo je potrebovala. Spet druga mati pa pravi, da so ji pomembni drugi pomagali tako, da so jo spodbujali, da naj sodeluje s centrom za socialno delo in da so ji dajali informacije. Tretja mati pa pravi, da so ji pomembni drugi nudili finančno pomoč, nasvete, da so ji vlivali moč in ji tudi nudili pakete hrane.

Mati, ki je obiskovala klub za zdravljenje alkoholikov, že štiri leta ne pije alkohola, kar je za socialne delavke dober rezultat sodelovanja z drugimi ustanovami. Prav tako je želen oz. dober izid sodelovanja za socialne delavke to, da si matične družine ustvarijo drugačno življenje, da začnejo drugače funkcionirati, da so bolj dovzetne za pomoč, ki jim jo nudijo, da imajo drugačen pogled na svet, da si pridobijo boljši uvid v sebe in svoja dejanja, ter da odpravijo težave, zaradi katerih matična družina ne funkcionira. Za socialne delavke je dobra stran sodelovanja različnih ustanov z matičnimi družinami ta, da jim z raziskovanjem otroštva nudijo pomoč pri reševanju problemov, da delajo na doživljanjih matične družine, na njenem funkcioniranju, da jim nudijo pomoč pri spremembi. Dobra stran za socialne delavce je ta, da ustanove dodajo svoj delež k rešitvi, da prinesejo znanje različnih strok, ter da so to sodelavci, ki so v pomoč, ki jim pomagajo na področju, za katerega jih potrebujejo. Tukaj pa mati dodaja, da se v njenem primeru ni zgodilo, da bi socialne delavke o njej povprašale pri socialnem delavcu v bolnišnici, kjer se je zdravila. Pravi, da ni prišlo do komunikacije, do sodelovanja med socialnimi delavkami in pomembnim drugim. Kot slabost pa socialne delavke vidijo to, da ni veliko dodatnih storitev, da so oddaljene, da določenih informacij ne

morejo dobiti zaradi varovanja osebnih podatkov. S tem matične družine in socialne delavke odgovarjajo na raziskovalno vprašanje, kaj so dobre in slabe stvari sodelovanja z drugimi osebami.

Pri sodelovanju z drugimi ustanovami, organizacijami sem postavila raziskovalno vprašanje o tem, na kakšen način sodelujejo z ustanovami, organizacijami, ki pomagajo matični družini. Socialne delavke pravijo, da z njimi sodelujejo predvsem preko telefona, ko se pozanimajo o napredku matičnih družin in o tem, ali matične družine obiskujejo programe teh ustanov. Socialne delavke pomembnih drugih ne vabijo velikokrat na IPS, saj menijo, da je ta bolj namenjen otroku. Ena socialna delavka pravi, da če bi jih povabila na kakšno srečanje, bi raje pripravila timsko srečanje. Ena mati pa v nasprotju s tem, kaj pravijo socialne delavke, pravi, da socialne delavke niso sodelovale s pomembnim drugim, ki je njej pomagal. Pravi, da ga niti enkrat niso poklicale. Mislim, da je to pomanjkljivost, saj te ustanove pomagajo matičnim družinam npr. pri abstinenci, zato so njihova mnenja in izkušnje lahko zelo pomembna pri tem, ko se npr. končuje rejništvo.

Na žalost pa se vsa rejništva ne zaključijo z vrnitvijo otroka v matično družino. Veliko rejništev je namreč dolgotrajnih. Po statističnih podatkih se je od 645 otrok, ki so bili v rejništvu od 2004 do 2011, v matično družino vrnilo le 220. Tisti, ki so se vrnili, so v rejništvu preživeli tudi do 10 let ali več. Povprečno v Sloveniji otroci v rejniški družini preživijo 7,6 let (Zaviršek 2012: 15). To predstavlja zame težavo, saj naj bi bilo rejništvo kratkotrajen ukrep. Dolgotrajno rejništvo je težava, ki se je zavedajo tudi socialne delavke. Na žalost pa socialne delavke menijo, da se to ne bo spremenilo, saj so prepričane, da se veliko staršev ne zmore spremeniti oz. ne zmorejo delati na potrebnih spremembah, da bi jim vrnilo otroka. Hkrati pravijo, da je težko vzdrževati sodelovanje z uživalcem drog, saj ta nima uvida v situacijo. Menijo pa, da uživalci drog niso edini, ki nimajo uvida v situacijo, da so taki tudi drugi starši in da je z njimi zelo težko sodelovati. Brez sodelovanja pa ne morejo delati na odpravljanju težav, ki so privedle do rejništva. Prav tako menijo, da prihaja do dolgotrajnih rejništev tudi zato, ker starši vidijo, da je otrok uspešen v rejništvu in ga zato starši ne želijo vzeti nazaj, ker vidijo, da mu ne morejo nuditi tega, kaj mu nudijo v rejništvu.

Če pa vseeno pride do vračanja, je treba pred vračanjem otroka preveriti nekaj zadev. Preveriti moramo okolje, v katerem bi otrok živel, treba je zagotoviti varstvo otroka, poskrbeti za otrokove gmotne in čustvene potrebe itd. Rejništvo se namreč ne more kar tako zaključiti.

Otroka je treba pripraviti na novo okolje. Pripravimo pa ga tako, da se intenziviramo stike, da naredimo načrt za zaključek rejništva, vodimo več pogovorov, v katerih ima otrok možnost izraziti svoja čustva (Mali 2012: 135–139).

Potem, ko se rejništvo zaključi, matična družina občasno še vedno potrebuje pomoč. Socialne delavke pravijo, da matične družine potrebujejo največ pomoči pri odnosih in pri tem, da se ne vrnejo na stare tire.

Pomoč, ki jim jo nudijo, je podobna kot v času rejništva. Nudijo jim namreč pomoč pri urejanju različnih stvari, nabavljanju stvari za otroke, kot je npr. pohištvo, pri medsebojnih odnosih, občutkih krivde, učni pomoči itd.

To pomoč pa jim socialne delavke nudijo preko socialnovarstvenih storitev in storitev izven centra za socialno delo. Mati, katere sin je zaključil rejništvo, tako pravi, da je njen sin deležen učne pomoči preko programa laična pomoč družini. Druga mati pa pravi, da ji nudijo pomoč v obliki nasvetov, spodbude, potrditve, preko kluba zdravljenih alkoholikov. Ta mati še dodaja, da sedaj ne potrebuje več toliko potrditve kot na začetku, da dela dobro, da ni več tako napeta, živčna, ter da se ne spre več tako hitro.

7 SKLEPI

Ključne ugotovitve, pridobljene iz intervjujev socialnih delavk, so:

- Veliko matičnih družin je pred začetkom rejništva brezposelnih ter imajo težave z alkoholom.
- Način odvzema vpliva na stopnjo vključitve matične družine v proces rejništva. Starš je bolj vključen v proces rejništva, če se sam odloči za rejništvo. Sodeluje pri izbiri rejniške družine, skupaj z otrokom se pripravlja na to odhod otroka v rejniško družino.
- Odvzem otroka se zgodi takrat, ko se vse druge možnosti izčrpajo, ko se izčrpajo storitve, ki jih center za socialno delo ali pa druge ustanove, organizacije nudijo. Socialne delavke namreč delajo na tem, da ne pride do ukrepa, da ne pride do odvzema otroka oz. do rejništva.
- Storitve, ki se nudijo matični družini v okviru centra za socialno delo, so prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini za dom, program laična pomoč družinam.

- Pomoč je matičnim družinam zagotovljena takrat, ko zanjo prosijo in ko socialne delavke opazijo potrebo matične družine po pomoči.
- Ob centru za socialno delo nudijo podporo in pomoč matični družini Karitas, Rdeči križ, družinska terapija, varuh človekovih pravic, zdravstvo, klubi za zdravljenje alkoholizma, varne hiše, materinski domovi, nizkopražni programi, svetovalnice za pare, družinske svetovalnice, šole za starše, družinski centri, psihoterapija, psihiatrija, socialna mreža (hčerke, starši, sestre, svak, sorodniki, sosedi, prijateljice itd.).
- Dobra stran sodelovanja z drugimi je ta, da prispevajo svoj delež k rešitvi, da prinesejo znanje različnih strok, da so sodelavci, ki so v pomoč.
- Slaba stran sodelovanja z drugimi je, da v nekaterih okrožjih ni veliko ustanov, organizacij, ter da so tiste, ki so, kar oddaljene od centrov za socialno delo. Zaradi pomanjkanja prevoznih sredstev nekatere matične družine ne morejo priti niti do centra za socialno delo. Še težje pa obiskujejo organizacije, ustanove, ki so še bolj oddaljene od centra za socialno delo – ni dostopnosti. Prav tako je po mnenju socialnih delavk slaba stran sodelovanja z drugimi tudi to, da imajo lahko pomembni drugi drugačen pogled na situacijo od strokovnih delavk na centru za socialno delo, da ima matična družina pomanjkanje socialne mreže, ki bi ji lahko stala ob strani, ji nudila oporo v času rejništva ter tudi dejstvo, da zaradi zaupnosti podatkov od različnih organizacij in ustanov ne morejo vedno pridobiti določenih informacij.
- K pomembnim drugim centri za socialno delo napotujejo matične družine, ko je to potrebno, ko vidijo, da na centru ni storitev, ki bi matični družini lahko pomagale.
- Storitve so prostovoljne, kar pomeni, da jih matična družina lahko zavrne.
- Storitve so po mnenju socialnih delavk pred začetkom rejništva uspešne, ko ne pride do rejništva, ko so matične družine zmožne premagovati težave, ko so bolj osveščene, dobijo drugačen, bolj jasen pogled na situacijo.
- V času rejništva so po mnenju socialnih delavk storitve uspešne, ko prihaja do abstinence pri enem ali obeh starših, ki sta imela težave z alkoholizmom, ko matična družina dobi drugačen, bolj jasen pogled na dogajanje v družini, ko družine začnejo drugače funkcionirati, ko se dela na težavah, ki so pripeljale do rejništva, ko so matične družine bolj dovzetne za pomoč, ki se jim nudi.
- Po mnenju socialnih delavk storitve niso uspešne, ko matična družina ne pridobi drugačnega, bolj jasnega pogleda na dogajanje, ko ni zainteresirana za delo, ko se matičnim družinam ponuja preveč storitev, ki predolgo trajajo.

- Upoštevanje glasu matične družine je po besedah socialnih delavk odvisen od koristi otroka (če je v korist otroka, se mnenje matične družine upošteva).
- Socialne delavke, ki so sodelovale v intervjujih, menijo, da v procesu rejništva delajo več z rejnicami in premalo z matično družino.
- Po mnenju socialnih delavk je preveč dolgotrajnih rejništev.
- Po mnenju socialnih delavk je malo vračanja v matično družino.

Ključne ugotovitve, pridobljene iz intervjujev matičnih družin, so:

- Pomembno je, da matičnim družinam razložijo namen rejništva, kako rejništvo poteka, zakaj otroka dajejo v rejništvo ter kateri so pogoji, da se otrok vrne – starši ob odvzemu namreč čutijo strah, ker ne vedo, kam bo otrok šel, kakšna je rejniška družina.
- Matične družine lažje sodelujejo z rejniškimi družinami, ko vidijo, da te dobro skrbijo za otroka, ko vidijo, da jim je njihov otrok pomemben, da delajo stvari v njegovo korist.
- Starši se morda ne odločijo, da bi vzeli otroka nazaj, ko vidijo, da mu ne morejo nuditi tega, kaj mu nudijo v rejništvu.
- Center za socialno delo je v določenih primerih premalo angažiran za delo z matično družino.
- Matične družine menijo, da jim je zagotovljen glas, da imajo možnost, da povedo svoje mnenje.
- Matere menijo, da kadar se vidi, da matične družine delajo, imajo več privilegijev, drugače pa manj.
- Matere menijo, da so jim socialne delavke nudile pomoč tako, da so jim pomagale pri zdravljenju odvisnosti, da so jim nudile denarno pomoč, pogovore na centru za socialno delo (nudenje socialnovarstvenih storitev). V okviru teh pogovorov matere pravijo, da so jim pomagale pri razvijanju odnosa z njihovim otrokom ter pri krepitvi njihove moči.
- Matere menijo, da bi potrebovale še več psihosocialne pomoči, denarne pomoči, več pomoči pri določanju stikov z otrokom oz. pri tem, da bi se stiki izvajali. Ena mati pove, da ne potrebuje nobene dodatne pomoči.

- Matere imajo večje zaupanje v socialne delavke, ko vidijo, da so socialne delavke njihove zaveznice, ko hitro reagirajo na nastalo težavo, torej ko pokažejo angažiranost za delo z družino.

8 PREDLOGI

Glede na pridobljene rezultate predlagam:

- Socialna delavka naj vzpostavi tak delovni odnos, kjer ima matična družina sporočilo in izkušnjo, da jim je socialna delavka vedno na voljo, kjer je večkrat v stiku z matično družino (lahko po telefonu ali pa tudi osebno). Le-tako bo namreč zmožna nuditi matični družini podporo in pomoč, ki jo ta potrebuje.
- Socialna delavka po potrebi večkrat pojasni sistem rejništva (vloge vseh udeležениh, cilje rejništva, naloge, kaj je potrebno, da se otrok lahko vrne v matično družino). Sistem rejništva jim je lahko pojasnjen tudi v pisni obliki, če je to potrebno. Opazila sem namreč, da nekatere mame niso vedele, npr. kaj je cilj rejništva in katere so njihove pravice oz. kaj so naloge rejnice. Matičnim družinam je razloženo, da so jim v primeru vprašanj, vedno na voljo.
- Socialna delavka matični družini na začetku rejništva in po potrebi tudi kasneje večkrat predstavi socialno varstvene storitve, ki so matični družini na voljo v okviru centra za socialno delo ter različne možnosti izven centra za socialno delo:
 - predlagam, da centri za socialno delo naredijo listo organizacij, ustanov, ki nudijo pomoč in podporo preko njihovih programov matični družini in se nahajajo v njihovi okolici;
 - predlagam, da naredijo brošuro ali pa listo socialnovarstvenih storitev, ki jih center za socialno delo ponuja matičnim družinam.
- Predlagam več aktivnosti, ob katerih bi se lahko matična in rejniška družina družili z otrokom. Predlagam več aktivnosti, ob katerih bi obe družini ustvarili dobre medsebojne izkušnje, se bolje spoznavali v bolj sproščenem, manj napetem ozračju. Preko teh aktivnosti je namreč možno vzpostaviti konstruktivno sodelovanje med njima, ki je zelo pomembno v procesu rejništva. Preko dobrega sodelovanja med rejniško in matično družino ni možno samo boljše dogovarjanje, ampak je tudi matična družina pripravljena prej sprejeti pomoč od rejnice, s katero ima dober odnos. Ta druženja so lahko različni izleti, delavnice, bralni kotički za najmlajše. Tako bi

matična družina dobila občutek, da se tako socialne delavke kot tudi rejnice angažirajo. Tukaj dodatno predlagam, da rejniške družine prevzamejo pobudo za take aktivnosti in druženja. Matični družini pa je prepuščena izbira, če bo v njih sodelovala ali ne:

- predlagam, da so v te aktivnosti vključene tudi druge organizacije ali pa podružnice organizacij. Te lahko namreč pomagajo pri organizaciji takih aktivnosti.
- Socialna delavka naj omogoči, da sta otrok in družina v stiku že takoj po odvzemu, če si to oba želita in je to v otrokovo korist, npr. preko telefona. Prav tako naj socialna delavka zagotovi, da so ti stiki zasebni. To pomeni, da kadar si otrok in starš želita, da se pogovarjata v zasebnosti, oziroma da nihče ne prisostvuje pri stikih, se njune želje upoštevajo, razen če se ne izkaže, da to ni v otrokovo korist. V tem primeru predlagam, da so stiki nadzorovani, dokler se razmere ne spremenijo. Ob tem pa je treba jasno pojasniti, kaj je treba spremeniti, da nadzor ne bo več nujen.

9 POVZETEK

Rejništvo je zame eno od zanimivejših področij socialnega dela. Noben primer rejništva ni enak. Zato sem se tudi odločila, da bom naredila magistrsko nalogo na to temo. V magistrski nalogi sem se bolj osredotočila na potrebe matičnih družin oz. na to, kako jih drugi podpirajo ter kje vse jim nudijo pomoč. Za to temo sem se odločila zato, ker je narejenih veliko raziskav o rejniških družinah in o otroku v rejništvu, o matičnih družinah pa ne. To sem hotela z magistrsko nalogo spremeniti.

V magistrski nalogi sem v teoretičnem delu najprej pisala o matični družini, kjer sem se osredotočila na njeno doživljanje rejništva, na njene življenjske okoliščine, vloge itd. Na kratko sem tudi pisala o rejniški družini in o otroku, ki je v rejništvu. Prav tako sem na kratko povzela proces rejništva od obdobja pred namestitvijo otroka v rejništvo do obdobja zaključka rejništva ter nekatere koncepte socialnega dela v procesu rejništva.

V empiričnem delu sem naredila 6 intervjujev s socialnimi delavkami in 5 intervjujev z matičnimi družinami. V teh intervjujih sem spraševala o tem, kaj potrebujejo matične družine od centra za socialno delo pred začetkom rejništva, v času rejništva in po zaključku rejništva. Spraševala sem, kako to pomoč dobijo ter kaj se spremeni, če jim je ta pomoč nudena. Prav

tako me je zanimalo, kako rejniške družine pomagajo matičnim ter kateri so pomembni drugi, ki nudijo pomoč in podporo matičnim družinam. Zanimalo pa me je tudi, kako socialne delavke vzpostavljajo in vzdržujejo delovni odnos z matično družino med celotnim procesom rejništva ter kako socialne delavke zagotavljajo glas matični družini.

Preko intervjujev, ki sem jih odprto in osno kodirala, sem dobila odgovore na raziskovalna vprašanja. Ugotovila sem, da matične družine potrebujejo materialno pomoč, da potrebujejo pomoč pri zdravljenju zasvojenosti, da potrebujejo pomoč pri razvijanju odnosa starš-otrok. Pomoč potrebujejo pri reševanju problemov, ki so privedli do rejništva. To pomoč dobijo preko socialnovarstvenih storitev CSD-jev. Prav tako sem ugotovila, da imajo nekatere matične družine dober odnos z rejniško družino in da odnos vpliva na stopnjo pomoči, ki jo matična družina zmore sprejeti od rejnic. Ugotovila sem, da je kar nekaj ustanov, ki lahko pomagajo matični družini, da pa niso dostopne vsem. Za nekatere uporabnike so te ustanove namreč preveč oddaljene, da bi se lahko udeleževali njihovih programov.

Velik vpliv na to, da matična družina sprejme pomoč od socialne delavke, je zaupanje matične družine v socialno delo, ki zaupanje z matično družino vzpostavlja preko delovnega odnosa, soustvarjanja. Preko elementov delovnega odnosa in skupnega soustvarja pa je tudi zagotovljen glas matične družine, saj ti elementi zagotavljajo, da slišijo vsakega v procesu pomoči, da vsi sodelujejo pri iskanju rešitev. Sem pa pri zagotavljanju glasu matične družine ugotovila to, da če je le-ta matični družini zagotovljen, to še ne pomeni, da je njen glas tudi upoštevan. Vedno se namreč najprej upošteva korist otroka.

10 LITERATURA

1. Anderson, H. (2007) *Dialogue: People Creating Meaning with Each Other and Finding Ways to Go On*. V: Anderson, H., Gehart, D. (ur.) *Collaborative Therapy: Relationships and Conversations that make a Difference*. London in New York: Routledge - Taylor & Francis Group. 33-41
2. Berglez, V., (2008) *Individualna projektna skupina – 35. člen Zakona o izvajanju rejniške dejavnosti*. V: Berglez, V., Bevc, V., Dolčič, T., Lah, D., Lampič, D., Markač, N., Munc, M., Muršič, L., Perpar, T., Škerlak, B., Škerlak, M. *Otrokova varnost v sistemu skrbi za otroke, ki ne morejo živeti pri starših*. Maribor: Združenje MOČ za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših
3. Bole Finžgar, M. (2008), *Individualna projektna skupina*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 9; 132-136. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije
4. Bouwkamp, R., Bouwkamp, S. (2014), *Blizu doma : priročnik za delo z družinami : ravnanje z interakcijskimi vzorci v družini, pri procesih podpore in pomoči ter na področjih psihosocialnega dela*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete: Pedagoška fakulteta: Inštitut za družinsko terapijo
5. Bowlby, J. (1973), *Attachment and loss: volume II; separation, anxiety and anger*. USA: The Tavistock Institute of Human Relations
6. Cvetko, E, Ferlin, A., Lah, T., Mikša, L., Pucelj, Š. (2011), *Socialni pedagog in rejništvo*. Socialna pedagogika, 15, 3; 243-266
7. Čačinovič Vogrinčič, G., (1998), *Psihologija Družine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče
8. Čačinovič Vogrinčič, G. (2003). *Jezik socialnega dela*. Socialno delo, 42, 45:199-203
9. Čačinovič Vogrinčič, G. (2006), *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani; Fakulteta za socialno delo
10. Čačinovič Vogrinčič, G. (2010), *Soustvarjanje pomoči v jeziku socialnega dela*. Socialno delo, 49, 4: 239-245
11. Čačinovič Vogrinčič, G., Milošević Arnold, V., Postrak, M., Stefanovski, P., Urek, M. (2008), *Zapisovati socialno delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani; Fakulteta za socialno delo
12. Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2009). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani; Fakulteta za socialno delo

13. Čotar Konrad, S. (2012), *Konfliktnost med mladostniki in starši*. Ljubljana: Psihološka obzorja, 21, 3/4: 37-46
14. E. Cree, V., Davis, A. (2007), *Social work – voices from the inside*. London in New York: Routledge - Taylor & Francis Group
15. Ferlin, A. (2013), *Diplomska naloga: Rejništvo – kratkotrajna ali dolgotrajna rešitev?*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta
16. Gehart, D. (2007), *Creating Space for Children's Voices: A Collaborative and Playful Approach to Working with Children and Families*. V: Anderson, H., Gehart, D. (ur.) *Collaborative Therapy: Relationships and Conversations that make a Difference*. London in New York: Routledge - Taylor & Francis Group. 183-196
17. Hadžić, P. (2014), *Magistrsko delo: Opolnomočenje matične družine v sistemu rejništva*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
18. Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (2015), *Rejništvo*. Skupnost CSD Slovenije; 69-80. Dostopno na: http://www.scsd.si/tl_files/scsd/dokumenti/katalog_1_6_2.pdf
19. Kelly, G., Gilligan, R. (ur.) (2000): *Issues in foster care – Policy Practice and research*. London in Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers
20. Križnik Novšak, A. (2008), *Doživljanje otrok in mladostnikov v rejništvu*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 9; 18-35. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije
21. Križnik Novšak, A. (2012), *Spremljanje otrokovega doživljanja*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 12; 80-98. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije
22. Kustec, K. (2013) *Ustvarjalne dejavnosti in otrokov glas v skupini*. V: Kodele, T., Mešl, N. (ur.) *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: Priročnik za vrtce, šole in starše*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 136-159
23. Maj, M. (2012), *Delo z matično družino*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 11; 109-120. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije
24. Mali, M. (2007a), *Nove poti v rejništvu – »dnevno rejništvo«*. Rejniški glasnik, 46; 3-24
25. Mali, M. (2007b), *Seminar; Kvalitetno delo strokovnih delavcev pri izbiri ustrezne rejniške družine*. Rejniški glasnik, 46; 58-63
26. Mali, M. (2008), *Rejniška družina – družina s posebnimi sposobnostmi*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 9; 115-131. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije
27. Mali, M. (2012), *Končevanje rejništva*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 11; 135-143)

28. Markač, N. (2008), *Zgodovina moje zgodbe je zdaj jasna*. V: Berglez, V., Bevc, V., Dolčič, T., Lah, D., Lampič, D., Markač, N., Munc, M., Muršič, L., Perpar, T., Škerlak, B., Škerlak, M. *Otrokova varnost v sistemu skrbi za otroke, ki ne morejo živeti pri starših*. Maribor: Združenje MOČ za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših
29. Mesec, B. (1997a), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu (študijsko gradivo za interno uporabo)*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
30. Mesec, B., (1997b), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2 (skripta)*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
31. Ministrstvo za zdravje – delovna področja in prioritete – javno zdravje - preprečevanje tveganih vedenj in zasvojenosti (tobak in povezani izdelki, alkohol, droge) – alkohol - poraba alkohola in alkoholizem - stanje v Sloveniji: dostopno na: http://www.mz.gov.si/si/delovna_podrocja_in_prioritete/javno_zdravje/preprecevanje_tveganih_vedenj_in_zasvojenosti_tobak_in_povezani_izdelki_alkohol_droge/alkohol/slovenija_eu (22,06.2016)
32. Novak Jerman, D. (1995), *Moč in hierarhija v družini*. V Velikonja V. (ur.), *Izkustvena družinska terapija, teorija in praksa v Sloveniji*. Ljubljana: Quatro d.o.o. 169-177
33. Ogrin, A. (2008), *Pomen odnosov za otrokov osebni razvoj*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 9; 51-61. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije
34. Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 54/03, spremembe: Uradni list RS, št. 78/08, 18/13)
35. Perko, A. (2008), *Družina na križpotju: Sodoben pristop k urejanju ljudi v stiski*. Ljubljana: Umco: Zavod Mitikas
36. Prosen Boštjančič, K. (2005/2006), *Sodelovanje v rejniškem sistemu je za strokovnega delavca vedno nov izziv in odkrivanje novih možnosti*. Rejniški glasnik, 45; 20-22
37. Rakar, T., Čačinovič Vogrinčič, G., Zaviršek, D., Boškić, R., Urban, B., Smolej, S., Sobočan, A. M., Urh, Š., Dremelj, P., Kobal, B., Nagode, M., Žiberna, V., Kovač, N. (2010), *Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva (končno poročilo)*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
38. Renner, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M. (2006), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Založba Annales
39. Skynner, R., Cleese, J. (1994), *Družine in kako v njih preživeti*. Ljubljana: Tangram

40. Sitar Surić. S., (2014), *Soskrbnništvo – rejništvo za postmoderno socialno delo*. Socialno delo, 53, 2: 109-114
41. Škerlj, M. (2012), *Delo centra za socialno delo*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 11; 121-129. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije
42. Tomec, M. (2012), *Uvod*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 11; 18-23. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije
43. Tomec, M., Hudobivnik, T. (2012) *Priprava otroka in družine, ki izvaja rejništvo na rejništvo*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 11; 65-79
44. Urek, M. (2005), *Zgodbe na delu : pripovedovanje, zapisovanje in poročanje v socialnem delu*. Ljubljana: Založba *cf
45. Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD: Uradni list RS, št. 110/02, spremembe: Uradni list RS, št. 56/06, 114/06, 96/12, 109/12)
46. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1: Uradni list RS, št. 69/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
47. Zakšek, A. (2006/2007), *Kvaliteta življenja odraslih oseb z osebno izkušnjo rejništva*. Rejniški glasnik, 45; 3-19
48. Zaviršek, D. (2012), *Za boljšo prakso na področju rejništva*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 11; 13-17. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije
49. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje – trg dela – trg dela v številkah – registrirana brezposelnost - registrirane brezposelne osebe po spolu, 2005-2016: dostopno na: http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost (22.06.2016)

11 PRILOGA

11.1 Odnosno kodiranje

11.1.1 Odnosno kodiranje intervjujev socialnih delavk na področju rejništva

Intervjuje sem kodirala tako, da sem vsak intervju označila z svojo črko. Prvi intervju z socialno delavko sem označila z A, drugega z črko B in tako naprej do črke F. Obenem sem se odločila, da bom vsak intervjuje kodirala po temah.

11.1.1.1 Podpora in pomoč matičnim družinam pred začetkom rejništva

Tabela 1: Podpora in pomoč matičnim družinam pred začetkom rejništva

št. izjave	enota kodiranja	pojem	kategorija
A3	Oddajo otroka v rejništvo, torej odločbo o rejništvu, izdaja druga strokovna delavka.	oddaja otroka v rejništvo, izdaja odločbe	delo socialne delavke pred začetkom rejništva
A4	Mene se vključi v proces, ko se že dela na tem da bo šel otrok v rejniško družino, ko se že išče rejniško družino.	vključitev socialne delavke za rejništvo v proces pomoči	delo socialne delavke pred začetkom rejništva
A5	Drugače pogovor z otrokom in vse ostalo kaj je potrebno storiti pred začetkom rejništva, pa dela druga strokovna delavka.	pogovor z otrokom, priprava na začetek rejništva	delo socialne delavke pred začetkom rejništva
A6	Sedaj pa ima ukrepe, pooblastila, po zakonu za varstvu otrok, drugi strokovni delavec.	vodenje ukrepov, pooblastil po zakonu za varstvo otrok	delo socialne delavke pred začetkom rejništva
A117	Sedaj najprej tako ali tako, začnem delati, ko dobim neko vabilo v rejništvo, ko dobim odločbo oz. spis na mizo.	izdaja odločbe	delo socialne delavke pred začetkom rejništva

A118	Včasih pride tudi do tega, da nam drug center odstopi njihov primer, ali pa da se starši preselijo v naše območje.	odstopitev primera rejništva	delo socialne delavke pred začetkom rejništva
A119	Takrat smo avtomatično mi pristojni za tega otroka, za ta primer.	prevzem primera zaradi pristojnosti	delo socialne delavke pred začetkom rejništva
A120	Takrat se jaz moram spoznati s starši, saj jih ne poznam od prej.	spoznavanje matične družine	delo socialne delavke pred začetkom rejništva
A121	Prakticiram tak način, da starše povabim na center, da se najprej spoznamo, da jih seznanimo, da bomo mi tisti, ki bodo vodili rejništvo, da bomo morali skupaj sodelovati na sestankih, da bomo prišli na obisk, na dom, ter da sem jaz tista, ki bom delala z njihovim otrokom.	vzpostavljanje delovnega odnosa	delo socialne delavke pred začetkom rejništva
B1	To je sedaj težko reči, saj je od primera do primera različno (B1)	nudjenje pomoči tam kjer jo matična družina potrebuje	kdaj se nudi podporo in pomoč matični družini pred začetkom rejništva
B2	Otroci v rejniške družine prihajajo na različne načine	različni načini začetka rejništva	začetek rejništva
B3	Lahko je to s soglasjem staršev	začetek rejništva na podlagi soglasja staršev	začetek rejništva
B4	V tem primeru je seveda drugače, kot pa če je otrok nameščen v rejniško družino na podlagi odvzema	začetek rejništva na podlagi odvzema	začetek rejništva

B5	Če je to s soglasjem staršem je matična družina veliko bolj vključena.	večja vključenost družine, če gre otrok s soglasjem v rejništvo	začetek rejništva
B6	V bistvu se namestitev otroka dogaja skupaj z matično družino.	večja vključenost družine, če gre otrok s soglasjem v rejništvo	začetek rejništva
B7	Seveda, tudi če gre za odvzem, se poskuša nekako doseči sodelovanje matične družine, ampak je veliko težje.	poskus sodelovanja z matično družino, ko gre za odvzem	začetek rejništva
B8	Je pa dejansko od primera, do primera različno, če je možnost sodelovanja, se pripravi konkreten načrt.	priprava konkretnega načrta za rejništvo	delo socialne delavke pred začetkom rejništva
B9	Sedaj recimo, če imamo primer, kjer so starši imeli težave s prekomernim uživanjem drog.	starši imajo težave z uživanjem drog	primer rejništva
B10	Tukaj je podpora, pri delu z matično družino, šla oz. bila usmerjena v pripravo otroka na namestitev v rejniško družino in v podporo matični družini, da začne urejati svoje težave.	podpora usmerjena v pripravo otroka na namestitev v rejništvo in podporo matični družini za urejanje težav	primer rejništva
B11	Nudi se jim pomoč pri vključitvi v zdravljenje odvisnosti, ter podobne stvari.	vključitev v zdravljenje odvisnosti	primer rejništva
B12	To je v bistvu delo na več nivojih, na katerih pomoč in podpora potekata.	delo na več nivojih	primer rejništva
C1	Podpiramo jih v okviru socialnovarstvenih storitev.	socialno varstvene storitve	storitve

C2	Pomoč družini za dom.	pomoč družini za dom	storitve
C3	Potem je tukaj tudi osebna pomoč, svetovanje.	osebna pomoč	storitve
C4	Izvajamo tudi program laične pomoči na centru, ki je dopolnitev socialnovarstvene storitve pomoč družini za dom.	program laična pomoč družini	storitve
C5	Laična svetovalka, laični svetovalci prihaja dva do tri krat tedensko v družino.	program laična pomoč družini	storitve
C6	Pomaga pri vzgoji otrok, pri skrbi za vsakdanja opravila družinam.	program laična pomoč družini	storitve
C7	Ni potreben ukrep.	ni ukrepa	uspešnost storitev
C8	Ni potrebna izločitev otroka iz družine.	ni odvzema	uspešnost storitev
C38	In ko pride do odločitve, da je potrebno otroka izločiti iz matične družine, potem to prevzame strokovna delavka, ki ima ukrepe pri nas.	vođenje ukrepov, pooblastil po zakonu za varstvo otrok	delo socialne delavke pred začetkom rejništva
C39	Potem, pa jih ponovno jaz spremljam v postopku rejništva.	vključitev socialne delavke za rejništvo v proces pomoči	delo socialne delavke pred začetkom rejništva
D1	Matični družini se pred nastanitvijo otroka v rejniško družino, poskuša pomagati, tam kjer družina pomoč potrebuje.	nudjenje pomoči, kjer jo matična družina potrebuje	kdaž se nudi podpora in pomoč matični družini pred začetkom rejništva
D2	Če so kakšne odvisnosti, da se vključijo v program zdravljenja, ali v razne druge programe, ki so odvisni od situacije.	pomoč pri zdravljenju odvisnosti	vrsta podpore in pomoči matični družini pred začetkom rejništva

D3	Družino se spremlja in se ji pomaga, ko pomoč potrebuje.	nudjenje pomoči, kjer jo matična družina potrebuje	kdaž se nudi podporo in pomoč matični družini pred začetkom rejništva
D4	Razložimo jim kaj dejansko rejništvo pomeni, kakšni so pogoji, ki jih morajo izpolniti, da se otrok vrne nazaj.	pojasnitev pomena rejništva za vse udeležene v procesu rejništva	vrsta podpore in pomoči matični družini pred začetkom rejništva
D5	Dajemo jim informacije, kam naj se vključijo, kje naj poiščejo pomoč.	nudjenje informacij o različnih možnostih pomoči	vrsta podpore in pomoči matični družini pred začetkom rejništva
D6	Ali je potrebno zdravljenje, da se bodo ponovno usposobili za skrb otroka.	pomoč pri zdravstvenih težavah	vrsta podpore in pomoči matični družini pred začetkom rejništva
E1	Iščemo možnosti, da otrok ostane v družini.	iskanje možnosti, da otrok ostane v matični družini	vrsta podpore in pomoči matični družini pred začetkom rejništva
E2	In šele takrat, ko ni nobenih možnosti, pride do odvzema.	ni nobene druge možnosti	razlog za začetek rejništva
E3	Ponudimo jim pomoč družini za dom.	pomoč družini za dom	storitve
E4	Tudi da se vključujejo v druge institucije, ki nudijo podporo, pomoč.	storitve institucij izven centra za socialno delo	storitve
E5	V družini iščemo možnosti, da otrok ostane.	iskanje možnosti, da otrok ostane v matični družini	vrsta podpore in pomoči matični družini pred začetkom rejništva
E6	Če pa ni možnosti pa pride do odvzema.	ni nobene druge možnosti	razlog za začetek rejništva

E7	Sedaj pri samem spremljanju družine, ko opazamo, da družina ne zmore spremeniti svojega ravnanja do otroka oz. ni pripravljena skozi vse te pomoči in storitve, ki se ji nudijo, jih nato pripravljamo, govorimo z njimi, o tem, da bo otrok nekaj časa šel v rejniško družino.	družina v danih okoliščinah ne zmore spremeniti svojega ravnanja, ni pripravljena za sodelovanje v storitvah, ki se ji ponudijo	razlog za začetek rejništva
E8	Predvsem je pomembno, da jim govorimo kaj to pomeni za otroka, kaj to pomeni za njih, kaj bo jim to prineslo.	pojasnitev pomena rejništva za vse udeležene v procesu rejništva	vrsta podpore in pomoči matični družini pred začetkom rejništva
E9	Oni ne dojamejo, da bo prišlo do odvzema.	matična družina v določenem trenutku nima vpogleda v situacijo	neuspešnost storitev
E10	Do konca nekako upajo, da taki, kot so, da so v redu.	matična družina v določenem trenutku nima vpogleda v situacijo	neuspešnost storitev
E11	Skozi postopek, skozi to kaj se dogaja otroku, kaj se njim dogaja, jih pripravljamo na rejništvo, če nekako vidimo, da ne zmorejo biti starši otroku.	priprava matične družine na rejništvo	delo socialne delavke pred začetkom rejništva
E12	Vključujemo jih v različne programe, delamo z njimi razgovore, opravljamo obiske na domu.	socialno varstvene storitve	storitve

E13	Predvsem tudi to, da jim damo vedeti, da je rejništvo začasna oblika, ter da, ko se bodo stvari v družini uredile, se bo otrok tudi vrnil.	pojasnitev pomena rejništva za vse udeležene v procesu rejništva	vrsta podpore in pomoči matični družini pred začetkom rejništva
E14	Da se ve v samem postopku, da ni sedaj s tem, da se otroka odvzame, to dokončno.	pojasnitev pomena rejništva za vse udeležene v procesu rejništva	vrsta podpore in pomoči matični družini pred začetkom rejništva
F1	Matični družini poskusimo nuditi pomoč preko storitev kot so pomoč družini za dom, osebna pomoč, vodenje ter svetovanje.	socialno varstvene storitve	storitve
F2	Seveda pa matičnim družinam najprej nudimo prvo socialno pomoč.	prva socialna pomoč	storitve
F3	Tukaj se namreč sploh začne ugotavljati, kaj je težav, ter katere storitve je treba nuditi matični družini.	prva socialna pomoč	storitve
F4	Se pa jim po mojem mnenju nudi včasih preveč in predolgo.	preveč storitev, ki predolgo trajajo	neuspešnost storitev
F5	To pa zato, ker veliko matičnih družin ni najbolj zainteresiranih za delo.	nezainteresiranost matične družine za delo	neuspešnost storitev
F6	Imajo težave z alkoholom, slab socialni položaj, kar pomeni, da je večina matičnih družin brezposelnih.	težave z alkoholom, slab socialni položaj	razlog za začetek rejništva
F7	Mi delamo na tem, da sploh ne pride do rejništva.	delo socialnih delavk usmerjeno v to, da ne pride do rejništva	delo socialne delavke pred začetkom rejništva

F8	So pa storitve vseeno uspešne, vseeno prinašajo spremembe.	vidne spremembe	uspešnost storitev
F9	Starši so zmožni urediti situacijo.	zmožnost premagovanja težav	uspešnost storitev
F10	Pri nas zato nimamo veliko odvzemov.	ni veliko odvzemov	uspešnost storitev
F11	V okviru storitve družine za dom imamo tudi laične delavke, ki hodijo k matičnim družinam domov.	program laična pomoč družini	storitve
F12	Zato, ker so družine bolj osveščene ter ker jim z ukrepi pomagamo premagati težave, ki jih imajo.	zmožnost premagovanja težav	uspešnost storitev

11.1.1.2 Podpora in pomoč matični družini v času rejništva

Tabela 2: Podpora in pomoč matični družini v času rejništva

št. Izjave	enota kodiranja	pojem	kategorija
A1	Sedaj je v bistvu tako, da imam jaz spremljanje rejništva.	spremljanje rejništva	socialno delo v rejništvu
A2	To pomeni, da delam bolj z rejnicami, pa z otroki.	delo z rejnicami, otroki	socialno delo v rejništvu
A7	Socialni delavec, ki je z odločbo dal otroka v rejništvo, bi moral delati na tem, da bi rešili težavo oz. da bi se spremenile stvari, zaradi katerih je moral otrok v rejništvo.	reševanje težav, zaradi katerih je prišlo do rejništva	socialno delo v rejništvu
A8	Jaz zato velikokrat v okviru rejništva, ko sodelujem s starši, poskušam izpeljati določene stvari.	reševanje težav, zaradi katerih je prišlo do rejništva	socialno delo v rejništvu

A9	Poskušam dajati nasvete, pomagati z materialnimi stvarmi ter z informacijami.	dajanje nasvetov, informacij, pridobivanje materialnih stvari	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
A10	Lahko se vključijo tudi v svetovanje, osebno pomoč, terapijo, če je treba ali pa na zdravljenje.	svetovanje, osebna pomoč, terapija, zdravljenje	storitve
A11	Te stvari jaz predstavljam staršem.	osebno podajanje informacij	načini pridobivanja informacij o možnih pomočeh
A12	V terapijo se naši starši ne vključujejo veliko.	(ne)vključevanje v terapijo	neuspešnost storitev
A13	Ne vključujejo se preveč radi vanjo.	(ne)vključevanje v terapijo	neuspešnost storitev
A14	Zato pa se največkrat tudi razmere v matični družini ne spremenijo.	ni sprememb v matični družini	neuspešnost storitev
A15	Niso dovzetni.	nedovzetnost	neuspešnost storitev
A16	Zato imamo tudi veliko dolgotrajnih rejništev.	dolgotrajno rejništvo	neuspešnost storitev
A17	Nekako niso pripravljeni bistveno delati na sebi in na spremembah.	ni pripravljenosti za delo na sebi in na spremembah	neuspešnost storitev
A18	Živimo v območju, kjer je veliko alkoholizma, brezposelnosti, materialne stiske.	območje alkoholizma, brezposelnosti, materialnih stisk	razmere v okrožju centra za socialno delo
A19	Sedaj, če gledam naše starše, ki so v procesu rejništva, jih je največ brezposelnih.	brezposelnost	razmere v matični družini
A20	Imamo enega očeta ali dva, ki sta zaposlena.	zaposlenost dveh očetov	razmere v matični družini

A21	Ostali pa so vse dolgotrajno brezposelni.	brezposelnost	razmere v matični družini
A22	Nekateri imajo tudi težave v duševnem razvoju.	težave v duševnem razvoju	razmere v matični družini
A23	To je problem, pri katerem matična družina potrebuje podporo in pomoč.	podpora pri reševanju problemov matične družine	potreba po podpori in pomoči
A24	So nezaposleni, nimajo denarnih sredstev in zato bi težko, sedaj vzeli otroka nazaj.	brezposelnost, slabo materialno stanje	razlogi za ostajanje otroka v rejništvu
A25	Težko bi ga preživljali in zaradi tega se velikokrat tudi ne odločajo za vrnitev otroka v matično družino.	nezmožnost preživljanja otroka	razlogi za ostajanje otroka v rejništvu
A26	Vidijo namreč, da je v rejniški družini za otroka dobro poskrbljeno.	dobra skrb za otroka v rejniški družini	razlogi za ostajanje otroka v rejništvu
A27	Recimo, da bi nehali piti, to vseeno ni dovolj za vrnitev otroka, če nimajo drugih pogojev.	rešitev ene težave, ni dovolj za vrnitev otroka	razlogi za ostajanje otroka v rejništvu
A28	Zavedajo se, da mu ne bi mogli vsega tega nuditi.	nezmožnost nudenja tega, kar otrok dobi v rejniški družini	razlogi za ostajanje otroka v rejništvu
A29	Imamo eno mamico, ki je velikokrat menjala partnerje, se selila iz enega kraja v drugega.	mama menjava partnerje, večkratna menjava stalnega naslova	2. primer rejništva
A30	Sedaj se je ustalila, živi že več let na enem naslovu.	mamica se ustali	2. primer rejništva
A31	Ostala je sicer nezaposlena in živi od socialne pomoči.	nezaposlenost mamice	2. primer rejništva

A32	Njen otrok je že več let v rejništvu, tam je uspešen in tako je ona tista, ki noče otroka nazaj vzeti, ker vidi da bi to bilo dosti slabše za otroka.	otrok uspešen v rejništvu, zato ga mamica noče vzeti nazaj	2. primer rejništva
A33	Mi pa sedaj tukaj tudi ne izvajamo pritiska na mamo.	ni pritiska na mamo	2. primer rejništva
A34	Realistično gledano, ona otroku ne bi mogla nuditi polovice tega, kar mu nudijo v rejništvu.	otroku se ne more nuditi tega, kaj se mu nudi v rejništvu	2. primer rejništva
A35	Od pomoči pri učenju do vključevanja v razne aktivnosti.	pomoč pri učenju, vključevanje v razne aktivnost	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
A36	S starši delamo v tistem času, ko pridejo, ko pridejo po pomoč, po svetovanje.	podpora in pomoč se nudi, ko matična družina zanjo prosi	kdaj se nudi podporo in pomoč matični družini v času rejništva
A37	Seveda bi potrebovali pomoč pri starševanju.	opravljanje starševske vloge	potreba po podpori in pomoči
A38	Sedaj če oni kažejo interes po tem, da se otrok vrne, potem so pripravljeni tudi več narediti, se vedno bolj vključiti.	starši si želijo, da se otrok vrne	uspešnost storitev
A39	Če pa tega interesa ni, potem pa ne.	starši v določenem trenutku ne zmorejo skrbeti za otroka	razlogi za ostajanje otroka v rejništvu
A40	Potem pa rešuješ tisto, kar je najbolj potrebno v določenem trenutku.	reševanje samo vsakodnevnih težav	razlogi za ostajanje otroka v rejništvu
A41	Ne delamo pa potem veliko z njimi na tem, da bi se otrok na vsak način navezal nanje.	ne dela se na navezovanju otroka in starša	razlogi za ostajanje otroka v rejništvu

A42	Se pa zavedamo, da je problem, da so otroci predolgo v rejništvu.	dolgotrajno rejništvo	problem rejništva
A43	Če bi bili neki mehanizmi, ki bi starše bolj prisilili, ker po mojem mnenju so premalo, da bi si začeli urejati določene zadeve, da bi se začele spremembe, bi bilo to drugače.	potreba po večji prisili, da bi se začele spremembe	potreba po podpori in pomoči
A44	Ampak, sedaj recimo, ko je otrok že pet, deset let v rejništvu, ne moreš pričakovati, da bo sedaj zanj dobro, da se vrne v matično družino, kjer se ni bistveno nič spremenilo.	dolgotrajno rejništvo	problem rejništva
A45	Tako, da je odvisno od staršev, od tega koliko so pripravljeni sprejemati in iskati pomoč.	pripravljenost matične družine sprejeti in iskati pomoč	uspešnost rejništva
A46	Mi jih že usmerjamo v naše programe na centru, kot je osebna pomoč, v obliki svetovanja.	osebna pomoč in svetovanje	storitve
A47	Pri mami, ki ima hčerko v rejništvu, kjer je zelo uspešna, je vidna sprememba.	sprememba pri mami, ki ima hčerko v rejništvu	3. primer rejništva
A48	Sedaj funkcionira drugače, ustalila se je.	drugačno funkcioniranje, ustaljenost	3. primer rejništva
A49	Našla si je partnerja, s katerim je že nekaj časa skupaj.	dolgotrajen partner	3. primer rejništva
A50	Prej jih je namreč večkrat menjavala.	prej večkratno menjavanje partnerjev	3. primer rejništva

A51	Vmes je morala oditi tudi v kakšni materinski dom.	odhod v materinski dom	3. primer rejništva
A52	Sedaj tega ni več.	prenehanje z odhodi v materinski dom in menjavanjem partnerjev	3. primer rejništva
A53	Tako, da mislim, da je svetovanje koristno.	koristnost svetovanja	3. primer rejništva
A54	Sedaj ima tudi otroke s tem partnerjem, za katere kar zadovoljivo skrbi.	dobra skrb za otroke	3. primer rejništva
A55	Ni se ponovila zgodba, da bi njena sinova morala iti v rejništvo.	rejništvo se ni ponovilo	3. primer rejništva
A56	Za to eno mamico vem, da je hodila na svetovanje, da se vključuje v programe centra.	vključitev v svetovanje, v program centra za socialno delo	3. primer rejništva
A57	Jaz mislim, da je to, da je dobro sprejeta, da jo razumemo, da ji pomagamo, da nima občutka, da je zavrnjena, da nimamo neprimernega odnosa do nje.	sprejetje mame take kot je, razumevanje, pomoč, ni občutka zavrnitve	3. primer rejništva
B13	Jaz z matično družino sodelujem v okviru IPS-a, pa tudi mogoče v okviru storitev, če jo je matična družina pripravljena sprejeti.	IPS, socialnovarstvene storitve	storitve
B14	Z mamico sva posebej delali, z očetom posebej, ker je šlo za različno problematiko	individualno delo	4. primer rejništva

B15	Starša sta bila v postopku razveze, urejali smo tudi namestitve v dom starejših.	pomoč v postopku razveze, pomoč pri namestitvi v dom starejših	4. primer rejništva
B16	Urejali smo v bistvu kompleksne socialne problematike pri mami, z namenom, da se nudi pomoč, da so sploh starši zmogli ustrezno poskrbeti zase.	urejanje kompleksnih socialnih problemov	4. primer rejništva
B17	Pomoč matični družini ni samo vzpostavljanje oz. skrb za stike, skrb za otroka, ampak tudi pomoč pri konkretnih stvareh, ki jih morajo oz. želijo rešiti.	pomoč pri stikih, pomoč pri težavah matične družine	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
B18	V zadnjem času so aktualne prezadolženosti oz. hude materialne stiske.	prezadolženost, huda materialna stiska	razmere v okrožju centra za socialno delo
B19	Z dvema smo delali oz. pomagali smo jima urejati osebni stečaj.	dva primera urejanja osebnega stečaja	razmere v matični družini
B20	Potem so tu bile posredi tudi že deložacije.	deložacija	razmere matični družini
B21	To je več nivojska pomoč, podpora.	več nivojska pomoč	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
B22	Pogosto se ti starši soočajo s hudimi osebnimi stiskami, s hudimi socialnimi problemi, ki v bistvu ogrožajo njih same.	hude osebne stiske, hudi socialni problemi	razmere v matični družini

B23	Potem pa je še tu delo z matično družino, rejniško družino v smeri, določanja prevzemanja skrbi, stiki, urejanje preživnine, pa pomoč družini, da zmore poskrbeti sama zase oz. urediti življenjske pogoje, da bi sčasoma lahko prevzeli skrb za otroka.	prevzemanje skrbi za otroka, izvajanje stikov, urejanje preživnine, urejanja življenjskih pogojev matične družine	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
B24	Sedaj se nam sicer kaže en novi primer, toda v zadnjem letu in pol nismo imeli nobene nove namestitve v rejniško družino.	v letu in pol ni bilo nove namestitve v rejniško družino	razmere v okrožju centra za socialno delo
B25	Ni točke ena, dva, tri, štiri, kako moraš kje delati.	ni navodil za delo v rejništvu	delo socialnega delavca v rejništvu
B26	Ker so tudi razlogi za namestitev otroka v rejniško družino različni.	različni razlogi za namestitev otroka v rejništvo	razlike med matičnimi družinami
B27	Potem je tudi od vsakega primera odvisno, kaj potrebuje, pripravljenost za sodelovanje s strani matične družine.	različne potrebe, različna stopnja pripravljenosti za sodelovanje	razlike med matičnimi družinami
B28	Sedaj, če imajo starši težave z odvisnostjo, je tu problematika povsem drugačna.	drugačna problematika, če gre za odvisnost	razlike med matičnimi družinami
B29	Sodelovanje z matično družino je povsem drugačno pri družini, ki zaradi težav, kot so zdravstvene, ali začasne nezmožnosti ne zmorejo poskrbeti za otroka.	sodelovanje z družino, ki zaradi zdravstvenih težav ne zmore skrbeti za otroka je drugačno	razlike med matičnimi družinami
B30	V bistvu pripravljenost za sodelovanje.	različna stopnja pripravljenosti za sodelovanje	razlike med matičnimi družinami

B31	Sedaj, če grem gledat za nazaj v primere, kjer imajo starši težave z odvisnostjo, tudi če na neki točki dosežemo sodelovanje, je to sodelovanje težko vzdrževati, še posebej, če so aktivni uživalci.	težko vzdrževanje sodelovanju z uživalcem drog	problem rejništva
B32	Težko se je dogovoriti za stik, težko je izvesti stik, ki bo dejansko v korist tega otroka.	težave pri dogovorih za stike, pri izvedbi stikov	problem rejništva
B33	Potem je tudi težava doseči uvid starša v korist otroka v primeru, ko ima samo določene težave.	matična družina ni pripravljena za spremembe, ki so potrebne za zaključek rejništva	problem rejništva
B34	Imamo starše, ki so mnenja, da so otroci njihovi, da jih imajo zato, ker so jih želeli imeti in jim je to dovolj.	matična družina ni pripravljena za spremembe, ki so potrebne za zaključek rejništva	problem rejništva
B35	Težko je, ko ti od nekoga zahtevaš spremembo, ki pa je sam ne prepozna, ne vidi.	matična družina ni pripravljena za spremembe, ki so potrebne za zaključek rejništva	problem rejništva
B36	V glavnem, center je podpiral mamo, nudil ji je pomoč pri organizaciji vključitve v zdravljenje.	nudenje podpore materi, nudenje pomoči pri vključitvi v zdravljenje	5. primer rejništva

B37	Sodeloval je tudi z mamo in babico, ki je vzela otroka v rejništvo, s soglasjem mame, v okviru rejništva, v okviru IPS-ov in tudi srečanj nasploh – individualnih z mamo, individualnih z rejnico.	sodelovanje z mamico in rejnico, srečanja, IPS, individualna srečanja z mamico in rejnico	5. primer rejništva
B38	Takrat sta, kolegica, ki dela na ukrepih in kolegica, ki je delala na rejništvih, skupaj sodelovali in se tudi povezali s centrom za zdravljenje odvisnosti.	skupno sodelovanje med socialnimi delavkami na centru za socialno delo in povezava s centrom za zdravljenje odvisnosti	5. primer rejništva
B39	Potem, pa je prišlo, do konflikta, ki se je zgodil znotraj programa in je mama dobila določeno sankcijo in je morala program zapustiti.	konflikt znotraj programa, predhodni zaključek programa	5. primer rejništva
B40	Nato je obiskovala skupinska srečanja, ter individualne terapije.	obiskovanje skupinskih srečanj ter individualnih terapij	5. primer rejništva
B41	Tega ni vzdržala, ker je bilo težje.	recidiv	5. primer rejništva
B42	Mati zaradi njenih zdravstvenih težav ni mogla skrbeti za sina.	nezmožnost oskrbe otroka zaradi zdravstvenih težav	5. primer rejništva
B43	Sin je šel v rejniško družino njene sestre.	sorodstveno rejništvo	5. primer rejništva
B44	Tam je bil v bistvu kakšno leto, in ko je mama ponovno vzpostavila pogoje, je šel nazaj.	vrnitev otroka v matično družino po enem letu	5. primer rejništva

B45	Celotna situacija je pustila posledice na mami, ki so tudi vplivali na njeno zdravstveno stanje.	slabo zdravstveno stanje matere	5. primer rejništva
B46	Gospa se je vključila v zdravljenje, kjer je bilo treba urediti od zdravstvenega zavarovanja do vseh stvari, ki si jih je morala urediti.	vključitev v zdravljenje	5. primer rejništva
B47	Ko se je dobesedno, ponovno postavila na noge, ko si je uredila tudi materialne pogoje, je ponovno prevzela skrb za sina.	ureditev pogojev za življenje materialnih pogojev	5. primer rejništva
B48	Toda dejansko je mami v letu dni, uspelo ponovno prevzeti skrb za svojega otroka.	ponoven prevzem skrbi za otroka	5. primer rejništva
B49	Ona je v bistvu rejništvo tudi videla kot kratkotrajno rešitev in kot to, da nekdo v času, ko ona tega ne zmore, prevzame skrb za njenega sina.	rejništvo je kratkotrajna rešitev	5. primer rejništva
B50	Hkrati pa ona aktivno dela na tem, da se odpravijo njene težave.	aktivno delanje na odpravljanju težav	5. primer rejništva
B51	Ona je to pomoč sprejemala in tudi imela drugačno vizijo, kot v drugih primerih, ko so se razvila dolgotrajna rejništva.	drugačna vizija, kot v primerih, kjer je dolgotrajno rejništvo	5. primer rejništva
B52	Imamo pa tudi otroke, ki so več časa v rejništvu, kjer starši, čeprav poskušamo delati z njimi oz. jim pomagati, ne sprejemajo pomoči v smeri odpravljanja osnovnega problema.	ni odpravljanja osnovnega problema	problem rejništva

C9	Največ podpore bi potrebovali pri odpravljanju vzrokov zaradi katerih je otrok šel v rejništvo.	podpora pri odpravljanju vzrokov za rejništvo	potreba po podpori in pomoči
C10	Pri urejanju medsebojnih odnosov, pri zdravljenju odvisnosti, pri urejanju stanovanjskih, bivalnih razmer.	urejanje medsebojnih odnosov, zdravljenje odvisnosti, urejanje stanovanjskih bivalnih razmer	potreba po podpori in pomoči
C11	Prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini za dom, pa tudi program laične pomoči družinam.	prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini za dom, program laične pomoči družinam	storitve
C23	Mi jih podpiramo v tem, da vidimo kje so šibki, na katerih področjih.	podpora pri šibkih točkah matične družine	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
C25	Sedaj kje bi jih lahko več, težko rečem.	težko je reči kje bi se potrebovala dodatna podpora	potreba po podpori in pomoči
D7	Delo z matično družino zajema svetovanje glede stikov, glede samega rejništva, glede tega, kaj naj oni sami zase naredijo, kaj so že morda naredili.	svetovanje glede stikov, rejništva, glede njih samih	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
D8	Napiše se individualen načrt, kjer se sklenejo določeni dogovori, cilji, k katerim težimo, da bi jih starši naj izpolnili.	individualni načrt	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva

D9	Vedno poskušamo, da sprejmejo institut rejništva, kot sodelovalen odnos z rejniško družino, da ne jemljejo rejnikov kot sorodnikov oz. da nimajo občutka, da so slabi starši, ampak da trenutno ne zmorejo skrbeti za otroka, ne glede na razloge.	pojasnitev pomena rejništva za vse udeležene v procesu rejništva	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
D10	Poskušamo čim bolj nuditi podporo in motivirati družino.	nudjenje podpore in motiviranje družine	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
D11	Ne moremo pa matične družine prisiliti v nič.	ni prisile	prostovoljno sodelovanje v procesu rejništva
D12	Ja, ker pomoči jim ne moreš naložiti.	matični družine se pomoč ne more naložiti	prostovoljno sodelovanje v procesu rejništva
D13	Ko sprejmejo pomoč oz. če jo sprejmejo, se vidi, da so bolj odprti, da bolj sodelujejo.	večja odprtost, boljše sodelovanje	uspešnost storitev
D14	Razlika se vidi v tem, da so bolj pripravljeni na sodelovanje, na pogovore, da niso več samo uperjeni na dejavnike izven sebe.	večja pripravljenost na sodelovanje, na pogovore, ni več usmerjenosti na zunanje dejavnike	uspešnost storitev
D15	Starši nimajo uvida v situacijo.	matična družina ni pripravljena za spremembe, ki so potrebne za zaključek rejništva	neuspešnost storitev

D16	To pa se začne počasi spreminjati.	drugačen pogled na situacijo	uspešnost storitev
D17	Eni so bolj pripravljeni nekaj narediti, se vključiti, eni pa ne.	nekateri družine so se pripravljene bolj vključiti v proces pomoči, druge manj	razmere v matični družini
D18	Mama je imela težave z odvisnostjo, očeta ni bilo.	težave z alkoholom	6. primer rejništva
D19	Zato je bila hčerka nameščena v rejniško družino.	hčerka nameščena v rejništvo	6. primer rejništva
D20	Najprej je bilo to zelo težko, mama ni ničesar sprejemala.	na začetku mati ni sprejemala nobene pomoči	6. primer rejništva
D21	Bila je zelo odklonilna, uperjena proti socialnim delavcem, ker so bili krivi, da so ji vzeli otroka.	odklonilen odnos matere do socialnih delavk	6. primer rejništva
D22	Nato pa je mama začela sodelovati.	mati začne sodelovati	6. primer rejništva
D23	Sprejela je stvari, ki so ji bile naložene.	delanje matere na spremembah	6. primer rejništva
D24	Samo dejstvo, da nima hčerke pri sebi, pripeljalo do tega, da mora nekaj narediti na sebi, ker želi imeti hčerko nazaj.	dejstvo, da nima hčerke pri sebi je mati pripravilo, da je postala aktivna	6. primer rejništva
D25	Hodila je na center na pogovore, ter v ambulanto za zdravljenje odvisnosti.	pogovori na centru za socialno delo, v ambulanti za zdravljenje odvisnosti	6. primer rejništva
D26	Začela je sodelovati s socialnimi delavci.	sodelovanje s socialnimi delavkami	6. primer rejništva

D27	Izpolnjevala je načrt, ki se je zastavil, tako da se ji je po določenem obdobju hčerka vrnila nazaj.	izvedel se je načrt, s ciljem, da se otrok vrne	6. primer rejništva
D28	Je eden redkih primerov, ki pove, da je center za socialno delo dobro naredil v tej situaciji.	center za socialno delo je dobro ravnal	6. primer rejništva
D29	Ja.	preobrat v pomoči matere je bila nastanitev otroka v rejništvo	6. primer rejništva
D46	Predvsem potrebujejo podporo.	podpora	potreba po podpori in pomoči
D47	Da se jim nudi pomoč, da smo dostopni za pogovore, za kakšno svetovanje, da jih pomagamo usmeriti ali kaj drugega, kaj pač potrebujejo.	nudjenje pomoči, dostopnost za pogovor, svetovanje, usmerjanje	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
D48	Velikokrat pridejo k meni starši, ko uveljavljajo transferje in ne vedo na koga naj se obrnejo.	dajanje informacij	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
D49	Pridejo k meni, da jim pomagam izpolniti vlogo ali da jim povem h kateri strokovni delavki morajo iti.	pomoč pri izpolnitvi vlog, pomoč pri usmerjanju	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
E15	Možnost, imajo, da se vključijo v kake storitve.	socialnovarstvene storitve	storitve
E16	Se pravi ali pri nas na centru, preko pomoči družini za dom, osebne pomoči ali pa izven centra.	pomoč družini za dom, osebna pomoč, pomoč izven centra	storitve

E18	Ampak ni dovolj, da opravijo programe, tudi ravnanje morajo spremeniti.	sprememba ravnanja	uspešnost storitev
E34	Ko je bila težava z alkoholom, je potem mama zmogla preko teh pomoči.	mati težave z alkoholom premaguje s pomočjo različnih storitev	7. primer rejništva
E35	Otrok se je po določenem času vrnil.	vrnitev otroka	7. primer rejništva
E36	Pripravljena je bila za sodelovanje.	pripravljenost za sodelovanje	7. primer rejništva
E37	Pri sebi je nekako zaznala, da mora najprej razčistiti stvari sama s sabo.	zaznavanje potrebe po spremembi	7. primer rejništva
E38	Sama ni bila s sabo zadovoljna.	nezadovoljstvo s sabo	7. primer rejništva
E39	To je trajalo recimo pet, šest let.	trajanje rejništva pet, šest let	7. primer rejništva
E40	V tem obdobju se jo je spremljalo.	spremljanje	7. primer rejništva
E41	V proces smo vključili še tudi družino ter laično pomoč preko centra, ki pomaga staršem, tudi, ko se otrok vrne.	vključitev širše družine v proces rejništva, laične pomoči	7. primer rejništva
E43	Da sami zmorejo zdržati ta postopek, da je otrok šel v rejništvo.	pomoč, da zmorejo zdržati, da je otrok šel v rejništvo	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
F13	Imamo šest matičnih družin, ker pri nekaterih matičnih družinah sta po dva otroka v rejništvu.	6 matičnih družin	razmere v okrožju centra za socialno delo
F14	Vsa rejništva, ki jih imamo so dolgotrajna.	dolgotrajno rejništvo	razmere v okrožju centra za socialno delo

F15	Naši starši nimajo želje, da bi se otroci vrnili domov.	starši v določenem trenutku ne zmorejo skrbeti za otroka	razlogi, za ostajanje otroka v rejništvu
F16	Imajo namreč, kot sem že prej povedala materialne probleme, nimajo urejenega bivalnega prostora, imajo težave z alkoholom.	materialni problemi, matična družina nima urejenega bivalnega prostora, težave z alkoholom	razlogi, za ostajanje otroka v rejništvu
F17	Matične družine striktno sodelujejo v IPS-u, imajo stike z otrokom, nobena družina pa ni vključena v druge storitve	IPS	storitve
F18	Ko jim otroka odvzamejo, čutijo olajšanje, saj vidijo, da je za otroka v rejniški družini poskrbljeno, ter da imajo stvari, ki jih pri njih ne bi imeli.	starši v določenem trenutku ne zmorejo skrbeti za otroka	razlogi, za ostajanje otroka v rejništvu
F19	V vseh primerih, ki smo jih obravnavali še noben starš ni rekel, da bi hotel otroka nazaj.	starši v določenem trenutku ne zmorejo skrbeti za otroka	razlogi, za ostajanje otroka v rejništvu
F20	Mi zelo spodbujamo stike med njimi.	spodbujanje stikov med otrokom in matično družino	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
F21	Tako niso neznanci, se poznajo med sabo.	starš in otrok nista neznanca	uspešnost storitev
F22	Starši se namreč, čeprav ne zmorejo skrbeti zanje, zanimajo za otroka.	zanimanje za otroka	uspešnost storitev
F23	Starše neprestano obveščamo, nudimo jim stike z otroki.	obveščanje staršev, nudenje stikov	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva

F24	Ne preprečujemo jim stikov, ampak jih celo spodbujamo k temu.	spodbujanje stikov med otrokom in matično družino	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
F25	To je večinoma vse kar počnemo, saj če začutimo da starši ne želijo pomoči, ali pa če za pomoč ne prosijo, se z njimi srečujemo samo na IPS-u.	IPS	storitve
F26	Enkrat, dvakrat, trikrat letno.	IPS	storitve
F27	Tukaj se npr. določajo stiki.	IPS	storitve
F28	Sedaj Vam bom tako povedala, če se matična družina pred ukrepom odvzema otroka ne zavzame, se še težje po njem.	če se matična družina ne zavzame za otroka pred začetkom rejništva, se še težje po njem	razlogi za ostajanje otroka v rejništvu
F29	Če potrebujejo pomoč, se jim ta seveda nudi.	nudjenje pomoči, ko se ta potrebuje	kdaj se nudi podpora in pomoč matični družini v času rejništva
F30	Stike spodbujamo že od vsega začetka rejništva, saj če niso takoj te otrok začuti kot tujca.	spodbujanje stikov med otrokom in matično družino	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
F31	Mi pa spodbujamo tako matično družino, kot otroka, da ohranjata povezanost, da ohranjata stike, da ne postaneta tujca.	spodbujanje stikov med otrokom in matično družino	vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva
F32	Najbolj potrebujejo finančno pomoč, saj je večina brezposelnih.	finančna pomoč	potreba po podpori in pomoči
F33	Bolj so odprti, bolj so pripravljeni sodelovati.	večja odprtost, večja pripravljenost za sodelovanje	uspešnost storitev

11.1.1.3 Podpora in pomoč matični družini, potem, ko se rejništvo zaključi, ko se otrok vrne v matično družino

Tabela 3: Podpora in pomoč matični družini, potem, ko se rejništvo zaključi

št. Izjave	enota kodiranja	pojem	kategorija
A58	Podobno kot v času rejništva.	podobna pomoč in podpora kot v času rejništva	vrsta podpore in pomoči po zaključitvi rejništva
A59	Če presodimo, da bodo potrebovali podporo, neko stalno spremljanje, se jih vključi v osebno pomoč.	osebna pomoč	storitve
A60	Potem je tukaj še tudi naš laični program pomoči družinam.	program laična pomoč družinam	storitve
A61	Pomoč jim nudijo v obliki materialnih dobrin.	pomoč v obliki materialnih dobrin	vrsta podpore in pomoči po zaključitvi rejništva
A62	Recimo, če je še kaj treba urediti, za otroka nabaviti, pomoč pri opreми, kot je pohištvo, postelje.	ureditev različnih stvari, nabava stvari za otroke, opreme	vrsta podpore in pomoči po zaključitvi rejništva
A64	Vključiš torej tudi ustanove izven centra.	storitve izven centra za socialno delo	storitve
A65	V glavnem pomagamo jim tako, da nimajo občutka, da so sedaj sami z otrokom, da bo otrok šel domov in da se bo nanje pozabilo.	ni občutka pozabljenosti, osamljenosti	uspešnost storitev
A66	Zagotovo ostanemo dalje prisotni v njihovih življenjih.	daljša prisotnost v življenjih matične družine	vračanje v matično družino
A67	Je pa to vse prostovoljno.	prostovoljno sprejemanje pomoči	uspešnost storitev
A68	Tistega, ki ne prihaja več na svetovanje, ne moreš prisiliti, da bi nadaljeval.	nezmožnost prisile da bi se svetovanje nadaljevalo	vračanje v matično družino

A69	Če je za otroka dobro poskrbljeno, takrat je vse v redu, če pa ni, pa se moramo ponovno vključiti v družino.	če prihaja do težav v matični družini, se socialne delavke ponovno vključijo vanjo	vračanje v matično družino
A70	S tem, da bom dodala, da je zelo malo otrok, ki se vrne v matično družino.	malo vračanja v matično družino	vračanje v matično družino
A71	Dejansko je zelo malo vračanja.	malo vračanja v matično družino	vračanje v matično družino
A72	Sedaj če oni odklonijo program laične pomoči družinam, ki ni samo učna pomoč, ampak tudi druženje z družino, jih mi ne moremo prisiliti.	program laična pomoč družinam	storitve
B53	Nekako v tem, da se ponovno vzpostavijo pogoji za skupno življenje, ter da se v okviru zaključevanja rejništva, dogovarjajo konkretni koraki.	ponovno vzpostavljanje pogojev za skupno življenje, dogovarjanje konkretnih korakov za zaključitev rejništva	vračanje v matično družino
B54	Ali so to pogostejši stiki, v bistvu, da se ta prehod omogoči, ter da se spremlja družino, če še kaj potrebuje.	pogostejši stiki med otrokom in matično družino	vračanje v matično družino
B55	Odvisno.	spremljanje matične družine po zaključitvi rejništva odvisno od primera	vračanje v matično družino

B56	Spomnim se, da je bilo sodelovanje krajše, ko se je mamica ponovno postavila na noge.	mati si je uredila življenje	8. primer rejništva
B57	Zato, ker je ona zmogla prevzeti skrb.	zmožnost prevzeti skrb za otroka	8. primer rejništva
B58	Smo pa nekako uspeli vzpostaviti takšno sodelovanje z njo, da se je v sedmih, osmih letih, mogoče več, ponovno sama obrnila na nas, ko je imela težave.	mama se obrne po pomoč na socialne delavke tudi po mnogih letih	8. primer rejništva
B59	Prepoznava, da ji lahko pomagamo, da smo pripravljeni pomagati.	pripravljenost za pomaganje	8. primer rejništva
B60	V času, ko sem jaz na tem področju, nismo imeli vračanja.	že leto in pol ni vračanja	vračanje v matično družino
B61	Imeli smo zaključevanje rejništva, ampak v bistvu pri polnoletnih mladostnikih, ki so zaključili šolanje.	zaključevanje rejništva pri polnoletnih mladostnikih	vračanje v matično družino
B62	Če bi pa se prepoznalo, da je za otroka v največjo korist, da gre nazaj v matično družino, se potem v okviru socialnovarstvenih storitev, kot je pomoč družini za dom, nudi pomoč in podpora pri ponovnem prevzemanju varstva in skrbi za otroka.	pomoč pri ponovnem prevzemanju varstva in skrbi za otroka	vračanje v matično družino
B63	Potem se tudi napravi načrt, na kakšen način se to izvede.	priprava načrta za zaključek rejništva	vračanje v matično družino

C35	V okviru centra, smo jim pripravljeni nuditi pomoč in jih spremljati.	nudjenje pomoči in spremljanje	vrsta podpore in pomoči po zaključitvi rejništva
C36	Običajno vse družine še potem ostanejo vključene v socialnovarstveno storitev pomoč družini za dom.	pomoč družini za dom	storitve
C37	Ponovno bi rekla, da na področju odnosov.	odnosi	kje bi matična družina potrebovala največ podpore in pomoči
D50	Isto.	ista pomoč in podpora kot v času rejništva	vrsta podpore in pomoči po zaključitvi rejništva
D51	Staršem svetujemo, pomagamo pri ponovni vključitvi otroka v družino, da se spet usposobijo za skrb za otroka.	usposobitev matične družine za skrb za otroka	vrsta podpore in pomoči po zaključitvi rejništva
D52	Vključimo jih v storitve, če to hočejo, v pomoč družini za dom, osebno storitev.	pomoč družini za dom, osebna pomoč	storitve
E42	Pri vsakdanjih stvareh, pri teh medsebojnih odnosih, pri teh občutkih krivde, učna pomoč.	vsakdanje stvari, medsebojni odnosi, občutki krivde, učna pomoč	vrsta podpore in pomoči po zaključitvi rejništva
E44	Starši potrebujejo podporo, da zdržijo, da se ne vrnejo na stare tire.	podpora, da ne zapadejo na stare tire	kje bi matična družina potrebovala največ podpore in pomoči
E45	Tudi okolica, socialna mreža jim dati podporo, da vede da niso sami.	okolica, socialna mreža	pomembni drugi

E46	V bistvu opolnomočenje, da zmore vse te pritiske od zunaj in da potem verjame vase.	okolica, socialna mreža	pomembni drugi
F46	Če zaprosijo za kakšno pomoč, se jim ta nudi.	če se zaprosi za pomoč	kdaj se nudi podporo in pomoč
F47	Imeli smo en primer, kjer se je 18-letna deklica vrnila v matično družino in se je pridružila matični družini v storitvi osebna pomoč.	vrnitev deklice v matično družino, pridružitve storitvi osebna pomoč	9. primer rejništva
F48	Matična družina je že pred vrnitvijo hčerke bila vključena v storitev osebna pomoč.	matična družina že prej vključena v osebno pomoč	9. primer rejništva
F49	Ne, saj ni bilo prilagoditvenih težav.	hčerka ni imela težav ob vrnitvi v matično družino	9. primer rejništva
F50	Hčerka je že prej živela v matični družini.	hčerka že prej živela z matično družino	9. primer rejništva
F51	Stiki so se intenzivirali.	intenziviranje stikov	9. primer rejništva
F52	Najprej začne otrok z matično družino preživljati vikende, nato počitnice, nato je tam čez teden.	intenziviranje stikov	vračanje v matično družino
F53	Preden pride do tega se veliko dela na tem, veliko razgovorov se opravi.	razgovori	vračanje v matično družino
F54	Center mora zagotoviti, da otrok živi v varnem okolju.	varno okolje za otroka	vračanje v matično družino

11.1.1.4 Druge osebe, institucije, ki nudijo matični družini pomoč

Tabela 4: Druge osebe, ustanove, ki nudijo matični družini pomoč

št. Izjave	enota kodiranja	pojem	kategorija
A63	Pomagaš jim recimo tudi preko Karitasa, Rdečega križa.	Karitas, Rdeči križ	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
A73	Tukaj je center bolj za to vse, ker nimamo toliko raznim nevladnih organizacij.	ni veliko dodatnih storitev	slaba stran sodelovanja z drugimi organizacijami
A74	Sedaj če se osredotočim na naše okolje je tukaj center, potem pa je še možnost družinske terapije.	storitve centra za socialno delo, družinska terapija	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
A75	Sedaj, kaj se tiče alkoholizma, zdravljenja, to je.	zdravljenje za alkoholizmom	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
A76	To je podprto, to imamo v bistvu, v bližini bolnišnico, kjer se lahko zdravijo za alkoholizmom.	bolnišnica za zdravljenje alkoholizma	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
A77	V zdravstvenem domu je tudi klub, ter v bližnjem kraju je zdravnik, ki se ukvarja z alkoholizmom.	klub za zdravljenje alkoholizma v zdravstvenem domu	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
A78	Če je potreba, drugače ne.	po potrebi	napotitev na organizacije v okolici
A79	Na IPS jaz vabim samo če je kaka potreba, če so kakšni konkretni problemi v zvezi z njimi in njihovim delovanjem.	vabilo na IPS	komuniciranje s pomembnimi drugimi

A80	Sedaj če recimo koga pošljemo na zdravljenje oz. napotimo k zdravniku, potem pač stopimo v kontakt s tem zdravnikom, ter zaprosimo za povratne informacije.	prošnja za povratno informacijo	nadzor nad matično družino
A81	Preverimo, če je prišlo do kakšnih rezultatov, če so hodili na srečanja.	preverjanje rezultatov, udeležbe srečanj	nadzor nad matično družino
A82	Od staršev sem zahtevala, da so mi prinesli, vsakič ko so šli, ko so bili naročeni pri zdravniku, potrdilo o udeležbi, ambulantni karton ali kako se temu že reče.	preverjanje obiskovanja storitev	nadzor nad matično družino
A83	Sedaj, če gre nekdo na zdravljenje alkoholizma, da to vse prestane, da dejansko pride do abstinence, potem je to zagotovo tisto, kaj si lahko želimo.	abstinenca	rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami
A84	Želeni cilj je recimo, da preneha piti.	abstinenca	rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami
A85	Se pa zavedamo, da to ni vedno dovolj.	abstinenca ni vedno dovolj	rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami
A86	Da je treba drugače živeti, drugače funkcionirati.	drugačno življenje, drugačno funkcioniranje matične družine	rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami

A87	S tem, da je logično, da če človek preneha piti, da je bolj dovzeten za pomoč, ki mu jo lahko nudiš.	večja dovzetnost za pomoč, ki se nudi	rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami
A88	Ti v bistvu ne moreš delati s človekom, ki je alkoholik.	sodelovanje z osebo, ki je zasvojena z alkoholom je zelo oteženo	težave pri sodelovanju z matično družino
A89	On mora najprej odpraviti to težavo, zaradi katere ne funkcionira.	odprava težave, zaradi katere matična družina ne funkcionira	rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami
A90	Lahko opaziš, da začne gledati drugače na svet.	drugačen pogled na svet	rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami
A91	Drugače gleda na nastalo situacijo, ki je pripeljala, recimo do tega, da je otrok šel v rejništvo.	drugačen pogled na situacijo	rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami
A92	Dokler starši pijejo so nerealni, niso sposobni realne presoje.	oseba zasvojena z alkoholom ima zamegljeno presojo	težave pri sodelovanju z matično družino
A93	V bistvu so sovražni, krivijo vse druge.	sovražnost, prenašanje krivde na druge	težave pri sodelovanju z matično družino
A94	Na centre gledajo kot na tiste, ki jemljejo otroke.	sovražnost, prenašanje krivde na druge	težave pri sodelovanju z matično družino
A95	Če pa prenehajo piti, pa se njihova podoba popolnoma spremeni.	podoba matične družine se spremeni	rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami

A96	Dobijo uvid vase in v svoje vedenje.	vpogled vase in svoja dejanja	rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami
A97	Terapija tudi nekaj prinese.	sprememba	rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami
A98	Kolikor jaz vem, gredo terapevti daleč nazaj v otroštvo, ki je izvor za kar nekaj problemov v sedanjosti.	pomoč pri reševanju sedanjih problemov z raziskovanjem otroštva	dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami
A99	Sigurno pa tam delajo ljudje ogromno na sebi, na svojih notranjih doživljanjih, na tem kako funkcionirajo.	delo na sebi, na notranjih doživljanjih na funkcioniranju	dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami
A100	To je lahko velik plus, da se lahko spremeniš, da poskusiš, da se trudiš spremeniti.	pomoč pri spremembi, pri poskusu spremembe	dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami
A101	Mi nimamo slabih izkušenj.	dobre izkušnje	rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami
A102	Če mi rabimo kaj od teh inštitucij, to dobimo.	nudjenje pomoči, ko je potrebno	dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami
A103	V bistvu so pripravljeni sodelovati.	pripravljenost na sodelovanje	dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami

A104	Problem je bolj glede določenih informacij, ki jih ne moreš dobiti zaradi varovanja osebnih podatkov.	določenih informacij ne moreš dobiti zaradi varovanja osebnih podatkov	slaba stran sodelovanja z drugimi organizacijami
A105	Glede sodelovanja pa menim, da ne bi bil problem organizirati kako srečanje.	možnost skupnega srečanja	dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami
B64	Če je to sodelavec iz centra, potem ni problema.	možnost skupnega srečanja	dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami
B65	Običajno so to zdravstvo ali pa tudi kakšne nevladne organizacije, varne hiše, materinski domovi.	zdravstvo, nevladne organizacije, varne hiše, materinski domovi	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
B66	Lahko so to nizkopražni programi, kot je pri odvisnikih Stigma.	nizkopražni programi, kot je Stigma	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
B67	Že od samega začetka v okviru rejništva, celo takrat, ko še ne pride do namestitve otroka v rejniško družino, se dela z matično družino, se iščejo možnosti, rešitve, se jih seznami z mrežo storitev.	seznanitev z mrežo storitev preden pride do rejništva	napotitev na organizacije v okolici
B68	Pridobivanje povratnih informacij, če se starši, matična družina oz. posameznik strinjajo, da se sodeluje, da prihaja do prenosa informacij, ni težavno.	prenos informacij, pridobivanje povratnih informacij	dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami

B69	So pa kakšne zaprte oblike pomoči, v katerih, si lahko samo v postopku javnih pooblastil, pridobivamo povratne informacije.	povratne informacije se v nekih primerih pridobivajo le preko javnih pooblastil	slaba stran sodelovanja z drugimi organizacijami
B70	Vsak, ki je vključen v sistem pomoči, dodaja svoj del, je del mreže pomoči za matično družino.	vsak vključen v pomoč doda svoj del	dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami
C12	Jih pa tudi, če je potrebno napotimo v druge ustanove oz. nevladne organizacije.	druge ustanove, nevladne organizacije	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
C13	Kakšne svetovalnice za družine, pare, za družinsko svetovanje.	svetovalnice za pare, družinsko svetovanje	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
C14	Tja jih napotimo, če vidimo, da v okviru našega centra ne moremo nuditi tiste oblike pomoči, ki bi jo potrebovali.	če nudijo obliko pomoči, ki se potrebuje	napotitev na organizacije v okolici
C15	Bolj redko.	matične družine redko iščejo pomoč	napotitev na organizacije v okolici
C16	V okviru socialne mreže.	socialna mreža	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
C17	Mogoče sorodstvo.	Sorodniki	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
C18	Pokličemo jih, se dogovorimo, če je treba, če uporabniki sami tega zmorejo.	klicanje, dogovarjanje	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi
C19	Pa potem se tudi informiramo če hodijo na srečanja.	preverjanje obiskovanja storitev	nadzor nad matično družino
C20	Zaprosimo tudi za poročilo.	poročilo	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi

C21	Imamo timsko delo.	timsko delo	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi
C22	Spremembe v odnosu.	spremembe v odnosu	dobra stran sodelovanja s pomembnimi drugimi
C24	Ne vem, koliko veste, toda ne moremo se primerjati z Ljubljano ali Mariborom, kjer je veliko dodatnih storitev, dodatnih možnosti.	manj dodatnih storitev, dodatnih možnosti v manjših krajih	slaba stran sodelovanja s pomembnimi drugimi
C26	Našim je problem že iti v najbližji večji kraj.	slaba dostopnost do storitev	slaba stran sodelovanja s pomembnimi drugimi
C27	Ne, ni jih veliko v našem okolju.	ni veliko dodatnih storitev	slaba stran sodelovanja s pomembnimi drugimi
C28	Ena dodana vrednost.	dodana vrednost	dobra lastnost sodelovanja s pomembnimi drugimi
C29	Vsak s svojega področja nekaj prinese.	prispevanje znanja z različnih strok	dobra lastnost sodelovanja s pomembnimi drugimi
C30	Morda tudi kaj drugega vidijo.	drugačen pogled na situacijo	dobra lastnost sodelovanja s pomembnimi drugimi

D30	Sodelujemo z raznoraznimi institucijami.	raznorazne institucije	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
D31	Povežemo se z bolnicami, zdravstvenimi domovi.	bolnišnice, zdravstveni domovi	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
D32	Tudi s šolami sodelujemo.	šole	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
D33	Šole nam tudi večkrat dajo poročilo.	poročilo	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi
D34	Če je to še vedno samo spremljanje družine, kar pomeni, da so odprti ukrepi, da se nekaj v družini dogaja, poskušamo vključiti čim več institucij, da dobimo čim širšo sliko in da se vidi, na čem je potrebno delati, kakšno pomoč se jim mora nuditi.	vključevanje čim več institucij, da se dobi širša slika, da se vidi kje je potrebno delati s matično družino	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi
D35	Si tudi sami poiščejo.	matična družine išče sama pomoč	napotitev na organizacije v okolici
D36	Včasih potrebujejo morda samo to, da jih mi usmerimo.	usmerjanje matične družine	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi
D37	Zelo različno.	različno	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi
D38	Lahko po telefonu.	telefon	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi
D39	Mi sedaj ne preverjamo, če se je nekdo npr. vključil v zdravljenje odvisnosti.	ni preverjanja obiskovanja storitev	nadzor nad matično družino

D40	Tudi to je možno.	skupni pogovori	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi
D41	Na IPS običajno vabimo tiste institucije oz. strokovnjake, ki so pomembni za otroka.	strokovnjake pomembne za otroka se vabi na IPS	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi
D42	Sedaj, če je starš vključen v določen program, jih ne vabimo konkretno na IPS, ampak morda posebej, raje kot timski sestanek	sodelavce matične družine se vabi na timske sestanke	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi
D43	Dobra stran je to, da so vsi vključeni v proces pomoči, da je pretok informacij, da starši ne morejo tako manipulirati (sem bil, nisem bil).	vključitev vseh v proces pomoči, pretok informacij	dobra stran sodelovanja s pomembnimi drugimi
D44	Morda, da oni vidijo situacijo drugače ali da bi oni hoteli narekovati, kako naj poteka rejništvo.	drugačen pogled na situacijo	slaba stran sodelovanja s pomembnimi drugimi
D45	Toda načeloma imamo kar dobro sodelovanje.	sodelovanje	dobra stran sodelovanja s pomembnimi drugimi
E17	Kaka družinska terapija, ali kaka šola za starše.	družinska terapija, šola za starše	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
E19	Odkvisno, glede na potrebo.	glede na potrebo	dajanje informacij o pomembnih drugih
E20	Prepoznaš.	podajanje informacij po potrebi	dajanje informacij o pomembnih drugih
E21	Ne. pri nas na območju je družinski center, kakšna psihoterapija, potem so naše storitve.	družinski center, psihoterapija, storitve centra za socialno delo	pomembni drugi, ki nudijo pomoč

E22	Kaka svetovalnica.	svetovalnica	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
E23	Tudi, če je alkohol npr. je vključen v zdravljenje alkoholizma.	vključen v zdravljenje	dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami
E24	Tu se potem povežemo s psihiatrijo, z zdravstvenim domom.	psihiatrija, zdravstveni dom	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
E25	Glejte, lahko bi bile bolj dostopne, da bi bile v našem okolju.	slaba dostopnost do storitev	slaba stran sodelovanja z drugimi organizacijami
E26	Tako, da tukaj je verjetno še pomanjkanje teh služb.	pomanjkanje služb, ki nudijo storitve	slaba stran sodelovanja z drugimi organizacijami
E27	Sedaj imamo izkušnje; da, na začetku so pripravljeni, potem pa zelo težko vztrajajo.	matične družine v določenem trenutku niso zmožne sodelovanja	slaba stran sodelovanja z drugimi organizacijami
E28	Ne zmorejo.	matične družine v določenem trenutku niso zmožne sodelovanja	slaba stran sodelovanja z drugimi organizacijami
E29	Ker največkrat so to zakoreninjeni vzorci, neustrezni vzorci.	zakoreninjeni vzorci, neustrezni vzorci matične družine	težave pri sodelovanju z matično družino
E30	Vedno je najtežje spreminjati obstoječe navade.	težko spreminjanje obstoječih navad	težave pri sodelovanju z matično družino

E31	Marsikdo nima socialne mreže, ki bi mu bila v podporo in tako hitro omagajo.	ni socialne mreže	slaba stran sodelovanja z drugimi organizacijami
E32	Niso vztrajni.	ni vztrajnosti	težave pri sodelovanju z matično družino
E33	Pa tudi v sebi imajo to sporočilo, da so v redu, kar tudi je	matična družina ima v sebi sporočilo, da ne potrebuje sprememb	težave pri sodelovanju z matično družino
F34	Te so društvo za nenasilno komunikacijo, psiholog, psihiater, zdravljenje, osebni zdravnik, svetovalni center.	društvo za nenasilno komunikacijo, psiholog, psihiater, zdravljenje, osebni zdravnik, svetovalni center	pomembni drugi, ki nudijo pomoč
F35	Z njimi sodelujemo po telefonu, po pošti, torej pisмено.	telefon, pošta	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi
F36	Zaprosimo jih za mnenje, povabimo jih na IPS ali pa v multidisciplinarne tim.	prošnja za mnenje, vabilo na IPS ali pa v tim	načini sodelovanja s pomembnimi drugimi
F37	Je pa se v preteklosti dalo opaziti, da je do sprememb prišlo predvsem pri stikih.	spremenbe v odnosu	dobra stran sodelovanja s pomembnimi drugimi
F38	Otrok in mati sta se lahko bolj našla, lažje sta sodelovala.	spremenbe v odnosu	dobra stran sodelovanja s pomembnimi drugimi
F39	Mi jim podajamo te informacije, po potrebi.	podajanje informacij po potrebi	dajanje informacij o pomembnih drugih

F40	Ko začutimo, da kje potrebujejo pomoč, ali pa ko nam matična družina sama pove, da potrebuje pomoč.	podajanje informacij po potrebi	dajanje informacij o pomembnih drugih
F41	Mislim, da ni slabih strani sodelovanja z drugimi institucijami.	ni slabih strani	dobre strani sodelovanja s pomembnimi drugimi
F42	Mi nanje gledamo kot na sodelavce, ki so nam v pomoč, ki delajo na tem, kar jih prosimo.	sodelavci, ki so v pomoč, ki delajo na tem, kar jih prosijo	dobre strani sodelovanja s pomembnimi drugimi
F43	Če ima matična družina npr. težave z vzpostavitvijo stikov z otrokom, vključimo psihiatra, ki pomaga pri tem.	pri težavah pri vzpostavitvi stikov z otrokom se vključi psihiatra	10. primer rejništva
F44	Ali daje tablete mami zaradi depresije, če je depresivna, če ima težave z živci.	predpisovanje tablet za kronično depresijo materi, če je potrebno	10. primer rejništva
F45	Drugače pa z mamo dela na tem, da lahko vzpostavi stik z otrokom.	razvijanje odnosa z otrokom	10. primer rejništva

11.1.1.5 Nudenje podpore in pomoči matični družini s strani rejniške družine

Tabela 5: Nudenje podpore in pomoči matični družini s strani rejniške družine

št. Izjave	enota kodiranja	pojem	Kategorija
A106	Zelo različno.	različno	podpora in pomoč matični družini
A107	Po pravilih naj bi rejniška družina sodelovala z matično družino, jo podpirala, jo spodbujala k stikom z otrokom.	sodelovanje, nudenje podpore, spodbujanje k stikom	podpora in pomoč matični družini
A108	Naj ne bi o matični družini grdo govorila.	izražanje v jeziku socialnega dela	podpora in pomoč matični družini
A109	Že preden kdo postane rejnik, se mu njegove naloge pojasnijo.	pojasnjevanje nalog rejnika	podpora in pomoč matični družini
A110	Pove se jim, da morajo sodelovati z matičnimi družinami.	sodelovanje z matično družino	podpora in pomoč matični družini
A111	Je pa res, da imajo rejnice mešane občutke o matični družini.	mešani občutki o matični družini	občutki o matični družini
A112	Nekatere lažje sodelujejo z njimi, nekatere težje.	mešani občutki o matični družini	občutki o matični družini
A113	Nekatere jih lažje podpirajo, lažje z njimi komunicirajo, nekatere težje.	vplivanje občutkov na komunikacijo	občutki o matični družini
A114	Tako so tudi matične družine, ki so navezane na rejniške družine in druge, ki niso.	navezanost matične družine na rejniško	občutki o matični družini
A115	Je pa res, da mi veliko rejnic govori, da starši uničijo ves napredek, ki so ga naredile z otrokom, da jim uničijo sistem.	matična družina otežuje rejniški družini vzgojo otroka, ki jim je bil zaupan v varstvo	težave v podpori in pomoči

A116	Pravijo, da potrebujejo tri dni, da se otrok umiri, da začne poslušati, potem, ko je bil na stikih pri starših.	matična družina otežuje rejniški družini vzgojo otroka, ki jim je bil zaupan v varstvo	težave v podpori in pomoči
B71	To je ponovno odvisno od primera do primera.	sodelovanje različno od primera do primera	podpora in pomoč matični družini
B72	Če gre npr. za sorodstveno rejništvo, smo imeli primer, kjer je babica vzela otroka v rejništvo.	Sorodstveno rejništvo, kjer je babica skrbela za vnukinjo v okviru rejništva	11. primer rejništva
B73	Svojo hčerko v okviru rejništva podpira pri reševanju odvisnosti, ter neposredno skrbi za otroka.	podpora mame pri reševanju odvisnosti, skrbi za otroka	11. primer rejništva
B74	Drugače pa rejnice podpirajo matične družine pri izvajanju stikov, spodbujajo jih, da pride do stikov.	podpora pri izvajanju stikov, spodbuda za izvajanje stikov	podpora in pomoč matični družini
B75	Tako da podpirajo sistem otrok-starš.	podpora odnosa otrok-starš	podpora in pomoč matični družini
B76	Matični družini tudi pomagajo z odprto komunikacijo.	odprta komunikacija	podpora in pomoč matični družini
C31	Predvsem tako, da nudijo stike.	nudenje stikov	podpora in pomoč matični družini
C32	Da nudijo stike pri njih doma ali pa, da vozijo otroka tudi k staršem domov.	nudenje stikov	podpora in pomoč matični družini
C33	Nekateri rejniki pomagajo pri urejanju določenih stvari.	urejanje stvari	podpora in pomoč matični družini

C34	Imeli smo rejnico, ki je pomagala matični družini pri iskanju stanovanja, pri opremljanju stanovanja.	pomoč pri iskanju stanovanja, pri opremljanju stanovanja	podpora in pomoč matični družini
D60	Rejniške družine, tam, kjer je sodelovanje med družinama, dajejo velikokrat matičnim družinam nasvete.	dajanje nasvetov	podpora in pomoč matični družini
D61	Tam, kjer pa sodelovanja ni, pa matične družine teh nasvetov ne sprejemajo.	kjer ni možnosti za sodelovanje, ni mogoče dajati nasvetov	težave v podpori in pomoči
D62	Za druge oblike pomoči, pa ne vem, da bi rejniška družina nudila matični.	drugih oblik pomoči rejniška družina ne nudi	podpora in pomoč matični družini
D63	Težko je namreč staršu reči, da naj gre na zdravljenje.	težko se je soočiti s staršem	težave v podpori in pomoči
E51	Preko njih poizveduje, kako je z otrokom, da jim sporoča, da jih ne obsoja, da ne govori grdo o njih, da jih sprejema takšne kot so.	dajanje informacij o otroku, sprejemanje matične družine take kot je	podpora in pomoč matični družini
E52	Otrok je veliko dal skozi in rejniška družina ga poskuša pripraviti na življenje, poskuša zaceliti rane.	rejniška družina pripravlja otroka na življenje, pomaga mu zaceliti rane	podpora in pomoč matični družini
E53	Potrebuje, da se jih ne obsoja, da niso sedaj oni črne ovce, ampak, da se z njimi ravna spoštljivo, enakovredno, da so vključeni v proces rejništva, v delovni odnos.	ni obsojanja, spoštljivost, enakovredno vključevanje v proces rejništva	podpora in pomoč matični družini

E54	Matična družina zameri, da rejniška vzgaja njihovega otroka.	matična družina čuti zameri, ker rejniška družina vzgaja otroka	težave v podpori in pomoči
E55	Sprašujejo se v čem so boljši od njih.	matična družina se primerja z rejniško družino	težave v podpori in pomoči
E56	Vključujemo jih v vse vsakdanje stvari v povezavi z vzgojo in skrbjo za otroka.	vključevanje v vsakdanje stvari, povezane z otrokom	podpora in pomoč matični družini
E57	Potrebno je, da ko so kaki dogodki v družini, da so del tega dogajanja.	povezanost med matično in rejniško družino	podpora in pomoč matični družini
F64	Matična družina in rejniška družina sta tesno povezani, saj je glavni člen otrok, ki je razpet med obe družini.	tesna povezanost med matično in rejniško družino	občutki o matični družini
F65	Družini sodelujeta ves čas ukrepa rejništva, tako da rejniška družina spodbuja otroka k stikom, prav tako pa mora sprejemati matično družino takšno kot je, nima je pravice obsojati.	spodbujanje otroka k stikom, sprejemanje matične družine, kot je	podpora in pomoč matični družini

11.1.1.6 Vzpostavljanje delovnega odnosa

Tabela 6: Vzpostavljanje delovnega odnosa

št. izjave	enota kodiranja	pojem	kategorija
A122	V bistvu se srečujemo na sestankih, na IPS-u, na obiskih na domu, ali pa na domu rejniške družine.	IPS, obiski na domu in v rejniški družini	skupna srečanja
A123	Potem pa imamo sestanek tudi v matični družini, saj ni treba, da se vedno srečujemo na centru.	srečanja v matični družini	skupna srečanja
A124	Jaz osebno glede sodelovanja nimam slabih izkušenj s samimi starši samimi	dobre izkušnje sodelovanja z matično družino	izkušnje sodelovanja socialnih delavk z matičnimi družinami
A125	Ni tisto, da bi bili sovražni.	neprisotnost sovražnosti v matični družini do socialnega dela	izkušnje sodelovanja socialnih delavk z matičnimi družinami
A126	Bolj je problem, da včasih ne pridejo na srečanje.	matična družina se ne udeležuje srečanj	težave pri delovnem odnosu
A127	Da odklopi, da ne sodeluje.	odklop, nesodelovanje matične družine	težave pri delovnem odnosu
A128	Ne pride na sestanke, ne odziva se na klice, ne na vabila.	matična družina se ne udeležuje srečanj	težave pri delovnem odnosu
A129	S temi, ki pa prihajajo, ki se odzivajo, pa imam dober odnos.	dober odnos z tistimi, ki so odzivni	izkušnje sodelovanja socialnih delavk z matičnimi družinami
A130	Ker imajo nekateri starši velik problem priti na center, kolikor slišim.	matična družina se ne udeležuje srečanj	težave pri delovnem odnosu

A131	Jaz se velikokrat udeležujem tudi sestankov na drugih centrih, kjer sem slišala, da so nekateri starši zelo naporni, ki samo iščejo napake centra.	udeležba sestankov na drugih centrih za socialno delo, kjer so matične družine zelo naporne	izkušnje sodelovanja socialnih delavk z matičnimi družinami
A132	Uvida v svoje življenje pa nimajo in je grozno.	matična družina ni zmožna nase in na svoje življenje pogledati na drugačen način	težave pri delovnem odnosu
A133	Jaz osebno imam z mojimi dober odnos.	dober odnos z matično družino	izkušnje sodelovanja socialnih delavk z matičnimi družinami
A134	Nimam pojma.	nepoznavanje razloga	razlogi za dober delovni odnos
A135	Takšni so verjetno.	pripisovanje razloga za dober delovni odnos matični družini	razlogi za dober delovni odnos
A136	Ne morem sedaj tega sebi pripisovati.	nezmožnost pripisovanja razloga za dober delovni odnos samo socialni delavki	razlogi za dober delovni odnos
A137	To oni lahko povedo, če je to zasluga strokovnega delavca.	potreba po dodatnem povpraševanju matične družine	razlogi za dober delovni odnos
A138	Morda pa je tudi odvisno od tega, kakšen odnos imaš ti do njih, od tega da čutijo, da so lahko to, kaj so.	odvisen odnosa, ki ga imaš do matične družine	razlogi za dober delovni odnos

A139	Je pa veliko odvisno od osebnostne strukture staršev, da lahko ti z njimi vzpostaviš stik.	osebnostna struktura staršev	razlogi za dober delovni odnos
B77	To je odvisno od vstopne točke, v kateri ti vstopiš v stik z matično družino.	odvisno od vstopne točke	vzpostavljanje delovnega odnosa
B78	Če najdeš delovni projekt, torej problem, na katerem so družine oz. posameznik pripravljeni delati, to pomeni vstopno točko.	poiščeš problem, na katerem je posameznik pripravljen delati	vzpostavljanje delovnega odnosa
B79	Če se pridobivajo pozitivne izkušnje, če vidijo, da se vseeno določene stvari dajo rešiti, dobiš mandat, da smeš delati na drugem problemu.	pridobivanje pozitivnih izkušenj pri reševanju težav, da dobiš mandat, da delaš na drugem problemu	vzpostavljanje delovnega odnosa
B80	Če te uporabnik ne sprejema za svojega, ampak nekoga drugega, ki ga sprejema, se lažje pogovarja z njim, smo toliko fleksibilni, da to ni problem.	omogočanje sodelovanja s socialno delavko, s katero ima uporabnik dobro izkušnjo	sodelovanje med matično družino in socialno delavko
B81	Ljudem omogočimo, da si poiščejo pomoč pri tistem, s katerim že imajo dobro izkušnjo, imajo občutek, da bodo lažje rešili problem.	omogočanje sodelovanja s socialno delavko, s katero ima uporabnik dobro izkušnjo	sodelovanje med matično družino in socialno delavko
B82	Ja, zaupanje.	zaupanje v socialnega delavca	sodelovanje med matično družino in socialno delavko

B83	Imamo strokovne delavci ki delajo na različnih delovnih področjih, pa je recimo imel pozitivno izkušnjo, ko je tam pred leti urejal denarno pomoč.	pozitivna izkušnja z določenim socialnim delavcem	sodelovanje med matično družino in socialno delavko
B84	Nekako poskrbimo za prehod, za predajo.	poskrbi se za prehod, za predajo	vzpostavljanje delovnega odnosa
B85	Morda ta strokovni delavec sodeluje pri nekaterih razgovorih, ko pa je že dosežen neki nivo zaupanja, je lažje.	strokovni delavec sodeluje pri nekaterih razgovorih, dokler ni zaupanja v drugega socialnega delavca	vzpostavljanje delovnega odnosa
C40	V obliki storitve.	preko storitev	vzpostavljanje delovnega odnosa
C41	Preko pomoči družini za dom.	preko storitev	vzpostavljanje delovnega odnosa
C42	To so individualni razgovori, so timi, pa v IPS-u.	Individualni razgovori, timi, IPS	skupna srečanja
C43	Običajno na IPS-u sodelujeva dve socialni delavki, matična in rejniška in pač vsakemu se omogoči, da svoje pove.	vsakomur se omogoča da pove svoje mnenje	razlogi za dober delovni odnos
C44	Potem pa se pogovarjamo in dogovarjamo.	pogovarjanje in dogovarjanje	delovni odnos
C45	Sprejememo določene sklepe.	sprejemanje sklepov	delovni odnos
D53	Jaz vedno poskušam delati sodelovalno.	sodelovalno delo	razlogi za dober delovni odnos
D54	Ne izhajam iz pozicije moči.	ni izhajanja iz pozicije moči	razlogi za dober delovni odnos
D55	V glavnem delam po teh konceptih.	koncepti socialnega dela	delovni odnos

D56	Nekako delam tako, da vsak pove svoj delež, svojo rešitev in nato poskušamo najti najboljšo rešitev za otroka, skleniti določene dogovore.	instrumentalna definicija problema	delovni odnos
D57	Torej, da lahko vsak pove svojo definicijo problema in da nato poiščemo najboljšo možno rešitev.	instrumentalna definicija problema	delovni odnos
E47	Ves čas se trudimo, da nekako sodelujemo, da jim dajemo oporo, da jih ne obsojamo.	sodelovanje, dajanje opore, ni obsojanja	razlogi za dober delovni odnos
E48	Takoj po namestitvi skličemo IPS in potem postopoma razgrajujemo te zamere, se pogovarjamo o tem.	na začetku rejništva se skliče IPS, kjer se izpostavi tema zamere	vzpostavljanje delovnega odnosa
E49	Predvsem delamo na razlogih, ki so za sabo prinesli odvzem.	razreševanje razlogov, ki so pripeljali do odvzema otroka	delovni odnos
E50	Krivijo nas, da je prišlo do odvzema otroka.	center za socialno delo se krivi za odvzem otroka	težave pri delovnem odnosu
F55	Delovni odnos vzpostavljamo v IPS-u.	vzpostavljanje delovnega odnosa v IPS-u	vzpostavljanje delovnega odnosa
F56	Tukaj vse najprej vabimo na skupen razgovor, nato pa z njimi opravljamo razgovore.	Vabilo na pogovor, nato pa se pogovor opravi	vzpostavljanje delovnega odnosa
F57	Prav tako lahko matična družina, kadar začuti potrebo po pogovoru, vedno pride na center ali pa nas pokliče.	možnost pogovora, ko matična družina začuti, da ga potrebuje	razlogi za dober delovni odnos

F58	Če potrebujejo pomoč, lahko vedno pridejo ponjo k nam na center.	nudjenje pomoči	razlogi za dober delovni odnos
F59	Za dobro sodelovanje matičnih družin poskrbimo tako, da jih nenehno vabimo, jih vključujemo in jim damo vedeti, da so matični starši pri razvoju otroka zelo pomembni, jih spodbujamo k stikom in korektnemu sodelovanju z rejniško družino.	vključevanje v proces rejništva, izkazovanje pomembnosti pri razvoju otroka, spodbujanje k stikom in sodelovanju z rejniško družino	razlogi za dober delovni odnos
F60	Dajemo jim občutek pomembnosti, čeprav je njihov otrok v rejništvu.	dajanje občutka pomembnosti	razlogi za dober delovni odnos
F61	Včasih je motivacija tudi materialna pomoč družini.	materialna pomoč družini	razlogi za dober delovni odnos

11.1.1.7 Glas matične družine

Tabela 7: Glas matične družine

št. izjave	enota kodiranja	pojem	kategorija
A140	Pomembno je, da ima možnost govorjenja, da ni recimo rejnik tisti, ki samo govori.	možnost govora	zagotavljanje glasu
A141	To je v bistvu namen sestankov, da imajo tudi starši možnost govoriti, tudi pred rejnikom in otrokom.	možnost govora	zagotavljanje glasu
A142	Zato, ker ljudje ne morejo vedno vsega povedati.	nezmožnost govora	nezmožnost zagotavljanja glasu
A143	Starši ne morejo vsega pred rejnikom povedati.	nezmožnost govora	nezmožnost zagotavljanja glasu

A144	Hkrati pa tudi ni vse primerno, da se pred otrokom razglablja.	neprimernost pogovora pred otrokom	nezmožnost zagotavljanja glasu
A145	Mi moramo presoditi, kdaj je otrok zraven in kdaj ne, kdaj so bolj take teme, ki se tičejo bolj staršev in rejnikov, potem pač ni otroka zraven.	neprimernost pogovora pred otrokom	nezmožnost zagotavljanja glasu
A146	Mislim, da imajo to možnost, da so zraven, da sodelujejo, da govorijo.	sodelovanje pri pogovoru	zagotavljanje glasu
A147	Mislim, da je bil IPS tudi tako zastavljeni.	upoštevanje glasu vseh udeleženih	zagotavljanje glasu
A148	Matične družine imajo vedno možnost, da povedo, kaj si mislijo, saj jim vedno dajo besedo.	možnost izražanja mnenja, možnost govora	zagotavljanje glasu
A149	Ker tudi zapisujemo stvari tako, torej zapisujemo mnenje rejnika, mnenje starša.	zapisovanje mnenja rejnika, mnenja starša	kako se zagotavlja glas
A150	Tako, da ima v bistvu možnost, da se izrazi, da pove če ga kaj moti, kaj bi hotel, da je drugače, kaj misli tudi sam glede na napredovanja v rejništvu, glede tega, če razmišlja o tem, da bi se otrok vrnil.	možnost izražanja mnenja, možnost govora	zagotavljanje glasu
A151	Jaz mislim, da ima vsakih možnost govoriti, da mu to ni odvzeto.	možnost govora	zagotavljanje glasu
A152	Je pa res, da si nekateri ne upajo govoriti.	nezmožnost govora	nezmožnost zagotavljanja glasu

A153	Nekatere stvari mi povedo na samem, ampak nato rečejo, tega pa na sestanku ne povedati.	preferenca individualnega pogovora pred skupinskim	nezmožnost zagotavljanja glasu
A154	Je pa sedaj tako, da če oni ne dajejo sporočil, če ne dajejo informacij, mi v njih ne dregamo preveč.	pomanjkanje informacij	nezmožnost zagotavljanja glasu
A155	Tako, da je tako, kot sem Vam na začetku povedala, da se mi zavedamo da delamo več v rejništvu z rejnicami in premalo s starši samimi.	premalo socialnega dela z matično družino	nezmožnost zagotavljanja glasu
B86	To sigurno v okviru sodelovanja v IPS-a.	IPS	kako se zagotavlja glas
B87	Imamo pa tudi individualne razgovore.	individualni razgovori	zagotavljanje glasu
B88	Na srečanjih, IPS-a se mi je tudi že zgodilo, da otroci niso hoteli, da bi starši prišli na IPS.	želja otroka, da se starš ne udeleži srečanja IPS	11. primer rejništva
B89	Tukaj sem upoštevala želje otroka.	upoštevanje želje otroka	11. primer rejništva
C46	Če bi sami, potem verjetno ne bi slišali drug drugega.	socialna delavka daje možnost, da lahko vsakdo pove mnenje	kako se zagotavlja glas
C47	Pri določanju stikov.	dogovarjanje o stikih	upoštevanje glasu matične družine
C48	Tukaj upoštevajo želje matične družine.	upoštevanje želj matične družine	upoštevanje glasu matične družine
C49	Mora pa se tudi upoštevati otroka, njegove želje, zadržitve, obveznosti.	upoštevanje želj, zadržitev, obveznosti otroka	upoštevanje glasu matične družine

D58	Glas se jim zagotavlja tako, da vsak pove, nekaj.	možnost izražanja mnenja, možnost govora	zagotavljanje glasu
D59	Najpomembnejša je korist otroka, saj če sedaj želi starš stike, recimo dva krat mesečno, otrok pa enkrat, poskušamo skleniti dogovor.	kadar je v otrokovo korist se upošteva mnenje matične družine	upoštevanje glasu matične družine
E58	Na IPS-u sodeluje tudi socialna delavka matične družine, ki skrbi za to, da se jim daje podporo, da se jih sliši	socialni delavki skrbita za podporo in zagotavljanje glasu	kako se zagotavlja glas
E59	Pomaga jim ubesediti stvari, ki jih včasih ne zmorejo povedati.	ubesedijo se stvari, ki se ne morejo povedati	kako se zagotavlja glas
F62	Kar se jih sliši, upošteva se njihovo mnenje, kadar je v otrokovo korist.	kadar je v otrokovo korist se upošteva mnenje matične družine	upoštevanje glasu matične družine
F63	Če izpostavijo kakšno stvar, se o njej pogovorimo.	izpostavljanje pomembnih tem	kako se zagotavlja glas

11.1.2 Odnosno kodiranje intervjujev matičnih družin

Intervjuje sem kodirala tako, da sem vsak intervju označila z svojo črko. Prvi intervju z matično družino sem označila z G (sledijo vrstnemu redu intervjujev s socialnimi delavkami na področju rejništva), drugega z črko H in tako naprej do črke K. Obenem sem se odločila, da bom vsak intervjuje kodirala po temah.

11.1.2.1 Podpora in pomoč matičnim družinam pred začetkom rejništva

Tabela 8: Podpora in pomoč matičnim družinam pred začetkom rejništva

št. izjave	enota kodiranja	pojem	kategorija
G1	Do rejništva pa je tako prišlo, da je moja tašča izjavo dajala, in je moji hčerki privabila k temu, da naj sin gre v rejništvo.	tašča in hčerki so dale povod za rejništvo	začetek rejništva
G2	Bilo je težko, resnično je bilo težko.	odvzem je bil težaven	občutki matične družine ob odvzemu
G3	K moževi sestri.	sorodstveno rejništvo	začetek rejništva
G4	Najhuje je ko doma več ne moreš živeti normalnega življenja in opaziš da te nihče nikjer ne potrebuje.	občutek, da te nihče ne potrebuje	občutki matične družine ob odvzemu
G16	S centrom za socialno delo je bilo tako, oni so mene samo poklicali in mi dejali kdaj pridejo k meni, ter da moram biti takrat doma.	center za socialno delo materi sporoči, da pride po otroka	začetek rejništva
G17	V času ko sem živela pri svojih starših so mi naredila eno sobo, bilo je vse pripravljeno da bi tam živela, a je center za socialno delo rekel, da mora otrok stran.	mama se je odselila k staršem, a to ni dovolj, da otrok ne bi šel v rejništvo	začetek rejništva

G24	Ko je bil mož na zdravljenju so mene velikokrat klicali, če bi podpisala papirje, pa nisem hotela, vse do konca otroka nisem hotela predat neki drugi osebi, a sem na koncu le podpisala	mož odide na zdravljenje, center za socialno delo, hoče, da mati podpiše odločbo o rejništvu	začetek rejništva
H1	Otroka so odpeljali brez moje vednosti.	odvzem brez vednosti mame	začetek rejništva
H2	To me je zelo šokiralo.	Šok	občutki matične družine ob odvzemu
H3	Prišli so po stvari, po nekaj oblačil.	otrok vzame svoje stvari, svoja oblačila	začetek rejništva
H4	Otroka so nato odpeljali v večje mesto, brez kakršnega koli vedenja.	nastanitev otroka v krizni center	začetek rejništva
H5	Z živci sem bila na koncu.	živčnost	občutki matične družine ob odvzemu
H6	Ne.	podpora se ni prejerala	vrsta podpore in pomoči pred začetkom rejništva
H7	Socialne delavke so mi povedale, da so jo odpeljale v krizni center.	nastanitev otroka v krizni center	začetek rejništva
H8	Od tam pa so hčerko, po enem tednu, odpeljali v rejniško družino.	nastanitev otroka v rejniško družino	začetek rejništva
H9	Sicer ne zame, ampak za partnerja	nudenje pomoči partnerju	vrsta podpore in pomoči pred začetkom rejništva
H10	Ponudili so mu razgovore na centru za socialno delo	razgovori na centru za socialno delo	vrsta podpore in pomoči pred začetkom rejništva
H11	Zavrnil jo je.	zavrnitev pomoči s strani partnerja	razlog za zavrnitev pomoči

H12	Mislil je, da bo to šlo v javnost.	občutek, da ni zasebnosti	razlog za zavrnitev pomoči
H13	Ni hotel, da bi ga ljudje na centru videli.	sram	razlog za zavrnitev pomoči
H14	To je bilo vse povedano, toda različni ljudje hodijo na center in nikoli ne veš, koga boš srečal na hodniku.	kljub pojasnitvi, da je vse zasebno, je še vedno občutek, da ni zasebnosti	razlog za zavrnitev pomoči
H15	Niso bili socialni delavci ničesar krivi.	ni krivda socialnih delavcev za zavrnitev pomoči	razlog za zavrnitev pomoči
H16	Jaz pa sem imela nekaj razgovorov s socialno delavko.	razgovori s socialno delavko	vrsta podpore in pomoči pred začetkom rejništva
H17	Enkrat sem bila v kriznem centru, da sem videla, kje je hčerka.	obisk kriznega centra	začetek rejništva
H18	Po tednu dni sem skupaj s socialno delavko na področju rejništva in drugo strokovno delavko šla po hčerko tja.	obisk kriznega centra	začetek rejništva
H19	Nato pa smo jo odpeljali v rejniško družino.	nastanitev otroka v rejniško družino	začetek rejništva
H20	Rejnico sem že od prej poznala, toda dokler nisem vedela kam gre in v kako družino gre, dokler nisem videla rejnice, nisem vedela kaj lahko pričakujem od rejništva.	neznanje o tem kaj se lahko pričakuje od rejništva	začetek rejništva
H42	Sem imela dva pobudnika, ki sta na center za socialno delo sporočala lažne informacije.	podajanje lažnih informacij o tem, da je hčerka lačna, da spi pri sosedih	razlog za odločitev za rejništvo

H43	Govorila sta, da je hčerka bila lačna, da je pri sosedovih spala.	podajanje lažnih informacij o tem, da je hčerka lačna, da spi pri sosedih	razlog za odločitev za rejništvo
I1	Da sem prostovoljno dala otroka v rejništvo.	prostovoljna namestitve v rejniško družino	začetek rejništva
I2	Socialne delavke so mi stale ob strani.	podpora socialne delavke pri namestitvi otroka v rejniško družino	vrsta podpore in pomoči pred začetkom rejništva
I3	Ne to je center urejal.	center ureja stvari za začetek rejništva	začetek rejništva
I4	Ja to kam bo šla, v katero družino.	pogovor o rejniški družini	začetek rejništva
I5	Denarno pomoč.	potreba po denarni pomoči	potreba po podpori in pomoči pred začetkom rejništva
I6	Včasih je bilo tako, da otroka nisem mogla nahraniti, nisem imela za plenice	potreba po denarni pomoči	potreba po podpori in pomoči pred začetkom rejništva
I7	Ne.	center za socialno delo ni nudil pomoči	težave pred začetkom rejništva
I8	Bi pa jo potrebovala.	potreba po pomoči centra za socialno delo	potreba po podpori in pomoči pred začetkom rejništva
I9	Alkohol in takega partnerja sem imela, ki me je pretepal.	alkohol, nasilje v družini	razlog za odločitev za rejništvo
J6	Pri začetku.	potreba po podpori in pomoči na začetku rejništva	potreba po podpori in pomoči pred začetkom rejništva
J7	Najbolj ti je težko, ko ti otroka odvzamejo.	najbolj težko ob odvzemu otroka	občutki matične družine ob odvzemu

J8	To je psihično groza in strah.	občutek strahu in groze ob odvzemu	občutki matične družine ob odvzemu
J18	Jaz sem jo v začetku zelo sovražila.	sovražnost do rejnice	težave v rejništvu
K1	Pila sem in tako je prišlo do rejništva.	alkohol	razlog za odločitev za rejništvo
K2	Ponudili so mi različne variante, ki jih oni pač nudijo.	ponujanje socialnovarstvenih storitev	vrsta podpore in pomoči pred začetkom rejništva
K7	Že sama sem poskusila, da ne bi več pila, pa mi ni uspelo.	poskus zdravljenja, ki ni uspel	težave pred začetkom rejništva
K8	Jaz sem potrebovala tako pomoč, ki me je potisnil, do tega, da sem prenehala piti	potreba po usmerjanju, da se preneha piti	potreba po podpori in pomoči pred začetkom rejništva
K9	Mogoče, če nebi prišlo do odvzema, če se ne bi toliko napila, bi še morda danes pila.	če ne bi prišlo do odvzema, bi bil alkohol morda še vedno prisoten v življenju matere	občutki matične družine
K10	Ko je šla v rejništvo sem socialnemu delavcu postavila samo to vprašalo, če se bo hčerka vrnila domov?	zanimanje matere, če se bo hčerka vrnila	začetek rejništva
K11	Rekel mi je, da se bo, ko si bom uredila življenje.	določitev ciljev za zaključek rejništva	začetek rejništva

11.1.2.2 Podpora in pomoč matični družini v času rejništva

Tabela 9: Podpora in pomoč matični družini v času rejništva

št. izjave	enota kodiranja	pojem	kategorija
G5	Imela sem upanje	upanje, da se bo otrok vrnil	občutki matične družine
G6	Mož je bil na zdravljenju, kakor tudi jaz.	zdravljenje alkoholizma	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
G18	A vseeno nisem bila na zdravljenju zaradi alkohola temveč zaradi bega, no spila sem tako kot vsak kdaj pa kdaj kaj, a jaz sem se morala odstraniti zaradi tega kaj mi je mož delal.	zdravljenje alkoholizma, beg pred možem	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
G19	Otroka sem lahko videla na vsakih 14 dni, ob tem še mi je umrl oče, kakor tudi babica dogajalo se je vse naenkrat.	stiki z sinom so bili na 14 dni, smrt očeta, babice	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
G22	Enkrat so odšli v hišo in mi dejali, da imam plesen, da sinova soba ne zgleda kot da v njej kak otrok živi.	plesen na stenah, sinova soba ne zgleda kot otroška soba	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
G23	Res je da naju z možem ni bilo v hiši šest mesecev in je vlaga prišla ven, to je normalno.	plesen na stenah	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
G25	Center za socialno delo je pomagal, a je pomagal premalo, saj so predvsem delali v korist drugih.	premalo pomoči s strani centra za socialno delo, delo v korist drugih	občutki matične družine
G26	Samo svetovali so mi, sama sem bila tista, ki sem se morala znajti v situaciji.	svetovanje	vrsta podpore in pomoči v času rejništva

G27	Jaz ne vem kako podporo, slučajno to, da je bil otrok v normalni hiši, da je lahko živel pri sorodnikih.	otrok je živel pri sorodnikih	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
G35	Enkratno pomoč sem zahtevala, da sem lahko prepleskala stene, še sestra mi je pomagala.	izredna denarna socialna pomoč za prepleskanje sten	storitev
G36	Če bi center za socialno delo bil angažiran za to, da se otrok hoče vrniti domov, bi lahko pomagali, da bi se mu to tudi omogočilo, kot to delajo za druge otroke.	občutek matere, da center za socialno delo ni angažiran	občutki matične družine
G41	Če bodo s centra še kdaj hoteli k meni v hišo, dobo morali imeti nalog,	mati noče, da bi center za socialno delo še kdaj prišel k njej domov	občutki matične družine
H25	Tudi z denarno pomočjo.	denarna pomoč	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
H26	Dala sem vlogo za izredno denarno pomoč, za pogrebne stroške, ki lahko stanejo tudi do dva tisoč evrov.	izredna denarna pomoč za pogrebne stroške	storitev
H27	Vedno, ko kaj potrebujem mi gredo na roko	center za socialno delo nudi pomoč, ko je potrebna	kdaj se nudi podpora in pomoč v času rejništva
H28	Sedaj so bolj duševne bolečine.	potreba po psihosocialni pomoči	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
H29	S socialno delavko se o tem še nisem pogovarjala.	potreba po psihosocialni pomoči	potreba po podpori in pomoči v času rejništva

H30	Ne vem kako bi se ti počutila, če bi ti mama umrla pred mesecem dni, 21. februarja.	spraševanje matere o občutkih, ko ti bližnji umre	občutki matične družine
H31	Sosedje so me okrivili, da sem jaz kriva, da je moja mamo možganska kap.	okrivljenje za smrt matere	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
H62	Hotela sem imeti stike z njim, toda reklo se je, da ne smem.	rejnica onemogoča stike	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
H63	Imam stike preko šole.	stiki samo preko šole	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
H64	Če ga pokličem po telefonu, ona stoji zraven telefona.	rejnica onemogoča stike	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
H65	Ampak socialna delavka drži z rejnico.	mati ima občutek, da je socialna delavka ne upošteva	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
H66	Jaz sem rekla, da grem na center za socialno delo k drugi socialni delavki, ki tudi dela na rejništvu.	podpora in pomoč druge socialne delavke	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
H67	Ne.	mati ima občutek, da je rejnica ne upošteva	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
H68	Na šoli se vidiva štirikrat, petkrat, ko so proslave.	stiki preko šole	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
H69	Če pa pridem k njim domov, pa sem kakor neopazna veverica.	mama ima občutek, da je rejnica ne upošteva	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
H70	Rejnica nikogar ne upošteva.	mati ima občutek, da rejnica ne upošteva nikogar	potreba po podpori in pomoči v času rejništva

H71	Ne mene, ne sina, ne sestre od sina.	mati ima občutek, da rejnica ne upošteva nikogar	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
I10	Pustila sem tistega partnerja, ter se poročila s sedanjim partnerjem.	nov partner	sprememba
I11	Sem pa odšla s hiše, v kateri sem živel s takratnim partnerjem.	odhod iz hiše nekdanjega partnerja	sprememba
I20	Če kaj potrebujem, potem že socialno delavko na področju rejništva pokličem, pa mi ona stvari razloži, če ve seveda.	po potrebi se pokliče socialno delavko na področju rejništva	kdaj se nudi podpora in pomoč v času rejništva
J1	Jaz moram povedati, da sem zelo veliko podporo tukaj dobila.	podpora s strani centra za socialno delo	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
J2	Eno leto sem skoraj vsak teden na začetku hodila k socialni delavki na razgovore.	pogovori na centru za socialno delo	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
J3	To, da sem si jaz dušo lahko olajšala, da sem lahko povedala kaj me je skrbelo.	potreba matere po pogovoru	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
J4	Jaz vedno, ko sem imela kakšne težave, sem poklicala in šla na center, kjer smo problem, ki sem ga imela, poskusili rešiti.	instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
J5	Jaz sem zadovoljna in srečna s tem.	zadovoljstvo matere s centrom za socialno delo	občutki matične družine
J22	Sem pa opazila, da veliko staršev v rejništvu, kot sem jaz, se ne prilagodijo.	nezmožnost prilagoditve staršev	potreba po podpori in pomoči v času rejništva

J23	Ne mislijo, da je otroku v rejniški družini dobro.	ni občutka, da je otroku v rejništvu dobro	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
J24	Gledajo na sebi.	starši ne gledajo na otrokov dobrobit ampak na svoj	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
J25	Meni je pomagalo tisto enoletno obdobje, ko sem neprestano hodila na center, na pogovore.	pogovori na centru za socialno delo	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
J26	Tu je meni sociala naredila največji plus za korak naprej, da sem jaz začela popolnoma drugače gledati, popolnoma drugače premišljevati.	drugačen pogled, drugačno razmišljanje matere	sprememba
J27	Rejnico sem začela spoštovati.	spoštovanje do rejnice	sprememba
J28	Na začetku so vsa srečanja bila bolj hladna, nato pa sem nekaj s hčerko delala in sva se začeli smejati.	na začetku so stiki hladni, nato pa bolj veseli	sprememba
J29	Začeli sva se pogovarjati o osebnih stvareh.	začetek pogovora o osebnih stvareh	sprememba
J30	Na tem sva začeli midve počasi graditi.	na spremembi se je začelo graditi	sprememba
J31	Potrebno se je skupaj pobrati, naredi neko drugo črto, sebe spremeniti, saj če bi vse v redu bilo, meni otroka ne bi odvzeli.	sprememba sebe, ponovno zaživeti	sprememba
J32	Potekali so tako, da me je socialna delavka vprašala kaj sem danes delala, če je kaj bilo, potem pa je me vprašala če me kaj teži.	pogovori na centru za socialno delo	vrsta podpore in pomoči v času rejništva

J33	V pisarno sem prišla vsa potrta, tako da mi je ta ura toliko pomagala, da sem z lažjim srcem odšla od socialne delavke.	mati je po pogovoru s socialno delavko pozitivnejša	sprememba
J34	Ja.	pomoč pri razvijanju odnosa s hčerko	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
J35	Jaz sem potrebovala psihično pomoč.	psihosocialna pomoč	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
J36	Ne.	ni potrebe po dodatni pomoči	potreba po podpori in pomoči v času rejništva
J37	Sedaj imam tudi že zaupanje v socialno delavko, ki je prevzela področje rejništva.	zaupanje v socialno delavko	občutki matične družine
J49	Ti, kot starš se moraš potruditi.	starš se mora potruditi	kaj je potrebno v rejništvu
J50	Moraš veliko truda, dobre volje pokazati.	starš mora vložiti veliko truda, pokazati veliko dobre volje	kaj je potrebno v rejništvu
K3	Tako, da sem jaz bila na zdravljenju v bolnišnici tri mesece skoraj.	zdravljenje v bolnišnici za odvisnost	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
K4	Nato pa sem tukaj hodila v klub za zdravljenje alkoholizma.	klub zdravljenih alkoholikov	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
K5	Takrat smo se začeli pogovarjati, imeli smo timske sestanke, glede stikov, da so se urejali, da so bili enkrat na teden, nato dvakrat na teden, nato čez vikend.	timski sestanki glede stikov, ki so najprej bili enkrat na teden, nato pa so se povečevali	zaključevanje rejništva

K6	Začelo se je videti, da je možno, da pride nazaj.	videnje možnosti, za vračanje	zaključevanje rejništva
K12	Veliko podporo sem imela s centra.	podpora s strani centra za socialno delo	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
K13	Razumela me je.	razumevanje s strani socialne delavke	občutki matične družine
K14	Tako s pogovorom, kot s tem, da naj ostanem trdna, da naj ne zaidem tja, kje sem bila, da bo mala prišla domov.	krepitev moči	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
K15	Ko so mi omenili, da mala pride domov, je bilo dovolj.	krepitev moči	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
K16	Ker če bi mi oni govorili, da morda pride za pet let, deset let, potem ne bi imeli kaj skupaj delati.	pomanjkanje motivacije za delo	občutki matične družine
K17	Pomoč sem dobila na timih, na centru, na katerih sta sodelovala tudi zdravnica od hčerke in vodja programa, ki sem se ga udeleževala na klubu	pomoč preko timov na centru za socialno delo	vrsta podpore in pomoči v času rejništva
K25	Drugače sem začela gledati na svet.	drugačen pogled na svet	spremembe
K26	Prej si bil omamljen, ničesar nisi videl pred sabo, glavno je bilo, da si se napil.	mati prej ni videla ničesar pred sabo	spremembe
K27	Sedaj pa vidiš, da je treba težave sproti reševati, da se ti problemi ne nakopičijo.	mati sedaj vidi, da je treba težave reševati sproti	spremembe

K28	Prej se recimo niti nisem zavedala, kako velik problem z alkoholom ima to mesto.	mati pred ni videla, kolikšen problem je alkoholizem v kraju, kjer živi	spremembe
K29	Sedaj vidim.	mati sedaj vidi kolikšen problem je alkoholizem v kraju kjer živi	spremembe
K38	V center pa sem zaupanje dobila tako, da takrat, ko sem prišla domov iz bolnišnice in ko rejnica takrat otroka ni pripeljala na stike, da so takoj drug dan bili na moji strani.	center je pokazal, da je na strani matere, hitro je reagiral na nastalo težavo	pridobitev zaupanja v center za socialno delo
K39	Takoj smo se usedli skupaj, takoj smo se pogovarjali, kako bomo sedaj to težavo rešili.	center je pokazal, da je strani matere, hitro je reagiral na nastalo težavo	pridobitev zaupanja v center za socialno delo
K40	Jaz nisem na druga pristala kot na drugo rejniško družino ali pa, da se hčerka vrne takoj domov.	upoštevanje mnenja matere	pridobitev zaupanja v center za socialno delo
K41	Otrok se je nato namestil v drugo rejniško družino	upoštevanje mnenja matere	pridobitev zaupanja v center za socialno delo

11.1.2.3 Podpora in pomoč matični družini, potem, ko se rejništvo zaključi, ko se otrok vrne v matično družino

Tabela 10: Podpora in pomoč matični družini, potem, ko se rejništvo zaključi

št. izjave	enota kodiranja	pojem	kategorija
G28	Podpore mi niso dali sploh da bi mi rekli kdaj bom dobila otroka nazaj domov.	ni se vedelo kdaj se bo otrok vrnil	težave v rejništvu
G40	Sin ima učno pomoč.	pomoč za učenje	vrsta podpore in pomoči po zaključku rejništva
G42	Druge pomoči ni.	ni druge pomoči	vrsta podpore in pomoči po zaključku rejništva
K23	S tem vidim, da sem nekaj naredila iz sebe, da se je nekaj z menoj zgodilo, da se je nekaj spremenilo, sedaj ko sem trezna.	mati nudi pomoč drugim in tako vidi spremembe na sebi	kdo nudi podporo in pomoč po zaključku rejništva
K24	Ni samo, da sebi pomagam, ampak da tudi drugim pomagam.	mati nudi pomoč drugim	kdo nudi podporo in pomoč po zaključku rejništva
K32	Samo skupino.	obisk skupine v klubu za zdravljenje alkoholizma	vrsta podpore in pomoči po zaključku rejništva
K33	Pa če pride do kaj takega, kjer potrebujem nasvet, pokličem vodjo skupine.	vodja skupine kluba za zdravljenje alkoholike	kdo nudi podporo in pomoč po zaključku rejništva
K34	Nisem še tisto, dovolj samozavestna, da bi rekla, ja, to je tako.	potreba po potrditvi	vrsta podpore in pomoči po zaključku rejništva
K35	Da potrebuješ tisto potrditev, da ti pove, ja, dobro je.	potreba po potrditvi	vrsta podpore in pomoči po zaključku rejništva

K36	Sedaj tega ne potrebujem tega več toliko, kot sem na začetku.	manj potrebe po potrditvi kot na začetku rejništva	sprememba
K47	Ničesar nisem potrebovala.	podpora s strani centra za socialno delo ni več potrebna	sprememba
K52	Pa sedaj tudi vidim, da nisem več tako živčna, napeta.	mati ni več tako napeta	sprememba
K53	Ne sprem se tako hitro, kot sem se, ko sem pila.	mati se ne spre tako hitro več	sprememba

11.1.2.4 Druge osebe, institucije, ki nudijo matični družini pomoč

Tabela 11: Druge osebe, ustanove, ki nudijo matični družini pomoč

št. izjave	enota kodiranja	pojem	kategorija
G7	Imela sem socialnega delavca za terapevta.	socialni delavec v bolnišnici	pomembni drugi
G8	Neprestano mi je govoril, naj grem tja in se dogovarjam za sestanke.	spodbujanje, da se sodeluje s centrom za socialno delo	vrsta pomoči
G9	Hudo je da sem morala v pomoč poklicati varuha človekovih pravic.	varuh človekovih pravic	pomembni drugi
G10	Vse moje informacije so šle preko ustanove, kjer sem se zdravila.	informiranje	vrsta pomoči
G11	Velika podpora sta mi bili hčerki.	hčerki	pomembni drugi
G12	Vsak ponedeljek sta šli na razgovore, srečanja, skratka vse.	sodelovanje v razgovorih	vrste pomoči
G13	Podporo sem dobila samo od očeta in matere, pri katerih sem živila.	oče in mati	pomembni drugi

G14	Pomoč sem dobila tudi od sestre, in moram reči, da so mi še vedno velika podpora.	sestra	pomembni drugi
G15	Od moža in tašče podpore nisem dobila, saj se je mož raje napil in odšel od doma, tašča pa me je skoraj da ne odganjala od hiše.	ni bilo podpore s strani partnerja in tašče	težave v sodelovanju s pomembnimi drugimi
G37	Niti enkrat ga niso poklicali.	ni sodelovanja med socialnim delavcem v bolnišnici in centrom za socialno delo	težave v sodelovanju s pomembnimi drugimi
G38	Napotil naju je center za socialno delo naj greva na zdravljenje, saj drugače sploh otroka nebi dobila	center za socialno delo napotil na zdravljenje	način sodelovanja z pomembnimi drugimi
G39	Takoj ko sem prišla, saj mi je takoj dejal da če bodo kaki problemi, da se naj obrnem na njega.	zagotovitev matični družini, da se jim je pripravljena nuditi pomoč	način sodelovanja z pomembnimi drugimi
H36	Na nobeno organizacijo se nisem obrnila.	ni prošnje za pomoč na organizacije	težave v sodelovanju s pomembnimi drugimi
H37	Partnerjev brat.	svak	pomembni drugi
H38	Druga sosedu, vsi sorodniki, moji in partnerjevi so mi v oporo.	soseda, sorodniki	pomembni drugi
H39	Bila je finančna podpora, ter v obliki nasvetov, obiskov.	finančna pomoč, nasveti	vrsta pomoči
H40	Podpirali so me z njihovimi besedami.	podpora z besedami	vrsta pomoči
H41	Vlivali so mi moč.	vlivanje moči	vrsta pomoči
I12	Z Rdečega križa.	Rdeči križ	pomembni drugi

I13	Sem že od njih dobila kakšen paket.	paket hrane	vrsta pomoči
I14	Že leto dni nisem dobila več nobenega paketa.	že leto dni ni več nobenega paketa	težave v sodelovanju s pomembnimi drugimi
I15	To kaj mi je mama dala za pohištvo, da sem si malo uredila hišo, jo opremila.	denarna pomoč od mame za opremo	vrsta pomoči
I16	Pa sedaj mi starejši hčerki že gresta malo na roko.	hčerki	pomembni drugi
I17	Ne.	ni nudenja informacij o pomembnih drugih	težave v sodelovanju s pomembnimi drugimi
I21	Od hčerke, zetov, moje sestre.	hčerka, zet, sestra	pomembni drugi
J43	Ne.	nobena pomoč se ni iskala izven centra	pomembni drugi
K13	Moja sestra, moje kolegice, so me podpirale.	sestra, prijateljice	pomembni drugi
K18	Klub mi je bil velika podpora, vodja skupine mi je bila velika podpora.	klub za zdravljene alkoholike ter vodja skupine	pomembni drugi
K19	Jaz sem hodila enkrat na teden v klub in enkrat na teden na individualno srečanje k njej.	tedenski obisk kluba, tedensko individualno srečanje	klub za zdravljene alkoholike
K20	Ko me je kaj težilo.	nudenje pomoči tam, kjer se potrebuje	klub za zdravljene alkoholike

K21	Pa še danes je tako, da grem na obisk, ko me kaj teži, pa čeprav je že štiri leta minilo, odkar ne pijem več	obisk kluba, ko je težava, tudi po štirih letih treznosti	klub za zdravljene alkoholike
K22	V klubu sem velikokrat imela podvprašanje, kako naj kaj naredim.	vprašanja o tem kako se naj kaj dela	klub za zdravljene alkoholike
K30	Center mi je ponudil zdravljenje v bolnišnici.	center za socialno delo napotil na zdravljenje	način sodelovanja z pomembnimi drugimi
K31	Potem, ko pa se je zdravljenje zaključevalo, pa si si moral en klub najti, na katerega boš lahko hodil, ko prideš domov iz bolnice.	ob zaključevanju zdravljenja si je vsak sam moral najti klub	način sodelovanja z pomembnimi drugimi
K37	Ona mi je pravila, da če bom v dvomih, naj jo samo pokličem, ali pa naj se oglasim.	dajanje občutka, da ti je na voljo	pridobitev zaupanja v pomembne druge

11.1.2.5 Nudenje podpore in pomoči matični družini s strani rejniške družine

Tabela 12: Nudenje podpore in pomoči matični družini s strani rejniške družine

št. izjave	enota kodiranja	pojem	Kategorija
G9	V šoli nima nikakršnih problemov, moram pa še dodat, da je veliko napredoval, medtem ko je bil pri rejniški družini.	pomoč otroku, da napreduje	vrsta podpore in pomoči
G20	Dobila nisem nobene pomoči.	ni podpore s strani rejniške družini	težave v rejništvu
G21	Vsak dan vsa bila v stiku in sva se pogovarjala preko telefona, tudi to, koliko sva se pogovarjala, so opazovali.	nadzorovanje stikov s strani rejniške družine	težave v rejništvu

G29	Z njo sva se prepirali, bolje sva se pogovorili enkrat na dvorišču pri babici, in takrat mi je v obraz povedala, da se moram paziti, da mi še na katerem drugem področju ne zagreni življenja.	prepiri med rejnici in mamo, rejnica grozi mami	odnos med matično družino in rejnico
H21	Če potrebujem kaj se lahko nanjo obrnem.	nudenje pomoči, ko se potrebuje	način podpore in pomoči
H22	Sedaj, npr. ko grem v bolnico, sva se tudi dogovorili, da teden, ko bom v bolnišnici, ne bo stikov, da se bodo stiki nekako drugače nadoknadili.	dogovarjanje glede stikov	način dela rejnice in matične družine
H23	Če pa je kaj narobe, pa se o tem pogovoriva.	pogovor	vrsta podpore in pomoči
H24	Povedala sem ji, da če mi ima kaj za povedati, mi naj to pove v obraz, ker jaz nimam rada dvoličnosti.	odkrit odnos	odnos med matično družino in rejnico
H32	Od tistega dne, torej od časa februarskih počitnic, je bila najmlajša hčerka, ki hodi v osmi razred osnovne šole, pri meni.	daljši obisk hčerke, ko je mami umrla mama	vrsta podpore in pomoči
H33	Ko sem poklicala rejniško družino, ko sem potrebovala pomoč, so oni bili tu zame.	nudenje pomoči, ko se potrebuje	način podpore in pomoči
H34	Ampak tolikšne, kot sem jo dobila iz rejniških družin, iz dveh rejniških družin, ker imam sina in hčerko v rejništvu, nisem dobila od nikogar	rejniška družina nudila največ pomoči	način podpore in pomoči
H35	Nekdo je neprestano bil poleg mene.	druženje	vrsta podpore in pomoči

H56	Midve z rejnico se slišiva vsaki drugi, ali pa tretji dan.	kontakt vsaki drugi, tretji dan	sodelovanje med matično družino in rejniško
H57	Imam sina, ki je tudi v rejništvu, in ni to tako, kot bi moralo biti.	pri sinu rejništvo ni to, kaj bi moralo biti	težave v rejništvu
H58	Ljubezen z obeh strani.	manjka ljubezen	težave v rejništvu
H59	Rejnica ga ima rada, to ne morem reči, toda ne isto, kot hčerko.	ni enakovrednosti med otrokom v rejništvu in bioloških otrokom rejnice	težave v rejništvu
H60	Sicer se slišiva po telefonu, se pogovarjava, toda ni to isto, kot pri hčerkinu rejnici.	pomanjkanje sodelovanja	težave v rejništvu
H61	Slišiva se na centru, po eno uro, ko je skupen sestanek.	srečanja na centru	sodelovanje med matično družino in rejniško
I23	Jaz, rejnica in hčerka pa se same dogovarjamo za stike.	lasten dogovor glede stikov	način dela rejnice in matične družine
J9	Ampak s časom vidiš, kdo je rejnik in tako naprej.	spoznavanje rejnice in mame	odnos med matično družino in rejnico
J10	Jaz in rejnica imava tak odnos, kjer se zelo dobro razumeva.	razumevajoč odnos	odnos med matično družino in rejnico
J11	In tudi, ko kaj pride vmes, se usedeva, ter to stvar debatirava.	konstruktivno reševanje težav	način dela rejnice in matične družine
J12	Toda sedaj, če nebi jaz bila takšna kot sem, z rejnico nikoli nebi imela takšnega odnosa, kot ga imam sedaj.	materin karakter je veliko pripomogel k odnosu, ki ga ima z rejnico	odnos med matično družino in rejnico
J13	Midve se tedensko slišiva.	pogovori enkrat na teden	sodelovanje med matično družino in rejniško

J14	Ona ima še več otrok v rejništvu, toda jaz sem edina, ki jo enkrat tedensko pokličem in se z njo pogovarjam dve do tri ure tedensko.	pogovori enkrat na teden	sodelovanje med matično družino in rejniško
J15	Pogovarjava se samo o hčerki, o njeni šoli, zdravju, igranju klarineta, folklori.	pogovor o hčerki in njenih aktivnostih	način dela rejnice in matične družine
J16	Govori ji: » Veš, da je ona tudi tvoja mama«.	rejnica spodbuja razvijanje odnosa starš-otrok	vrsta podpore in pomoči
J17	Jaz se namreč veliko od nje naučim.	dajanje nasvetov, učenje z vzorom	vrsta podpore in pomoči
J19	Ona pa mi je povedala, da je to videla in si mislila, da mi mora dati čas.	dajanje časa, intuitivno ravnanje rejnice z mamo	način dela rejnice in matične družine
J20	Ona je z mano narahlo delala, ker sem takrat bila živčna razvalina.	rejnica se odziva na čustva matere	način dela rejnice in matične družine
J21	Ko pa sem videla, da je hčerki dobro, ko sem videla, kako ona skrbi zanjo, ko sem videla, da je vse dobro, dobro, dobro, sem se počasi začela spreminjati.	spreminjanje odnosa med materjo in rejnico, ko se vidi, da se dobro skrbi za otroka v rejništvu	odnos med matično družino in rejnico
J44	Včasih moram jaz popustiti, včasih ona.	mati in rejnica prispevata k dobrim izidom	način dela rejnice in matične družine
J45	Saj tudi med nama pride do nesoglasja, toda midve se že tako zmeniva, da najdeva skupno pot, ki bo za hčerko dobra.	ob nesoglasju se dogovarja tako, da se dela v korist otroka	način dela rejnice in matične družine

J51	Rejnice so vedno pripravljene dajati informacije, toda če se ti sam ne potrudiš, bodo one sčasoma tudi prenehala.	rejnice pripravljene sodelovati z matično družino, jih informirati	sodelovanje med matično družino in rejniško
K48	Prva družina mi ni bila v veliko podporo.	ni podpore od prve rejniške družine	težave v rejništvu
K49	Druga rejniška družina pa lahko povem, da so zelo dobri bili.	dober odnos z rejniško družino	sodelovanje med matično družino in rejniško
K50	Radi so me imeli, podpirali so me na vsakem koraku.	podpora na vsakem koraku	način podpore in pomoči
K51	Še sedaj imamo stike, še sedaj smo ostali v kontaktu.	stiki so se ohranili do sedaj	sodelovanje med matično družino in rejniško

11.1.2.6 Vzpostavljanje delovnega odnosa

Tabela 13: Vzpostavljanje delovnega odnosa

št. izjave	enota kodiranja	pojem	kategorija
G30	Skupni pogovori so bili zelo dobri, nimam pripomb.	skupni pogovori so zelo dobri	delovni odnos
H44	Kaj pa naj?	ni druge možnosti, kot da sodeluje s socialnimi delavkami	razlog za sodelovanje s socialnimi delavkami
H45	Morala sem iti preko tega.	ni druge možnosti, kot da sodeluje s socialnimi delavkami	razlog za sodelovanje s socialnimi delavkami
H46	Naj se odselim	ni druge možnosti, kot da sodeluje s socialnimi delavkami	razlog za sodelovanje s socialnimi delavkami

H47	Imamo sestanke na vsake pol leta.	skupna srečanja na pol leta	kontakt med udeleženci rejništva
H48	Jaz se tudi preko telefona javljam na center.	kontakt preko telefona	kontakt med udeleženci rejništva
H49	Z socialno delavko na področju rejništva sem veliko v kontaktu.	številčen kontakt s socialno delavko na področju rejništva	kontakt med udeleženci rejništva
H50	Smo začutili, ne samo jaz, ampak nekaj drugih ljudi tudi, da drži z rejnicami	mati ima občutek, da je socialna delavka ne upošteva	težave pri vzpostavljanju delovnega odnosa
H51	Od mene dobiva informacije in jih sporoča rejnici, brez naše vednosti.	podajanje informacij o matični družini brez njihove vednosti	težave pri vzpostavljanju delovnega odnosa
H52	Moraš biti previden, kaj govoriš, kako govoriš, o kom govoriš.	previdnost o čem in o kom govoriš	težave pri vzpostavljanju delovnega odnosa
I18	Vsako leto imamo sestanek.	skupno srečanje 1 letno	kontakt med udeleženci rejništva
I19	Kako je v šoli, ali ima hčerka zdravstvene težave, če potrebuje pomoč pri učenju ter kako se hčerka obnaša v rejništvu.	pogovor o zdravstvenih težavah hčerke	delovni odnos
I22	Pogovarjamo se, kako ji gre v šoli, kako ji gre na delu, ker pomaga na kmečkem turizmu, pa take stvari, ali je zdrava.	pogovori o hčerki in njenem življenju	delovni odnos
J38	Ona se je pri socialni delavki, ki je prej imela rejništvo, učila.	vzpostavljanje delovnega odnosa s socialno delavko v času njenega pripravištva	vzpostavljanje delovnega odnosa

J39	In že, ko je pri tej socialni delavki delala pripravništvo, mi je bila všeč.	mati si je ustvarila dobro mnenje o socialni delavki	vzpostavljanje delovnega odnosa
J40	Hčerka mi je tudi pravila, da sta pri enem projektu skupaj sodelovali.	sodelovanje z hčerko na skupnem projektu	vzpostavljanje delovnega odnosa
J41	Hčerka jo je omenila v dobrem.	hčerka si je ustvarila dobro mnenje o socialni delavki	vzpostavljanje delovnega odnosa
J42	Hčerka je namreč videla, da jo je poslušala.	spoznanje, da se osebo posluša	vzpostavljanje delovnega odnosa
J52	Ja.	sodelovanje z vseh strani, neprestana komunikacija	delovni odnos
K42	Srž je bil med mano in eno socialno delavko.	nezmožnost sodelovanja s eno socialno delavko	težave pri vzpostavljanju delovnega odnosa
K43	Samo konec koncev je bila tukaj še druga socialna delavka, ki mi je stala ob strani.	sodelovanje z drugo socialno delavko	delovni odnos
K44	Sem veliko hodila k njej, pa še k socialnemu delavcu.	sodelovanje z drugo socialno delavko in socialnim delavcem	delovni odnos
K45	Imeli smo take povezave, znali smo se pogovoriti.	znanje za pogovor	delovni odnos
K46	Znal je eden potrpeti, znal je drugi potrpeti.	Dogovarjanje	delovni odnos

11.1.2.7 Glas matične družine

Tabela 14: Glas matične družine

št. izjave	enota kodiranja	pojem	kategorija
G31	Moj glas je imel veliko veljavo, saj so neprestano govorili mama, mama, mama.	glas mame ima veliko veljavo	glas matične družine
G32	Očeta, kot da ga ni, on je bil samo v pomoč.	glas očeta se ne zagotavlja	glas matične družine
G33	Jaz sem jih vse povedala.	možnost izražanja mnenja	način zagotavljanja glasu
G34	En čas ne, a ko sem imela na strani varuha človekovih pravic, takrat pa sem dobila moč.	glas mame se bolj zagotavlja potem, ko se vključi varuha človekovih pravic	glas matične družine
H53	Veliko, lahko rečem.	besede mame imajo velik pomen	glas matične družine
H54	Npr. kaj jaz rečem, ona potrdi.	rejnica podpira mati	način zagotavljanja glasu
H55	Kaj ona reče, jaz potrdim.	mati podpira rejnico	način zagotavljanja glasu
I24	Ja.	možnost izražanja mnenja	način zagotavljanja glasu
I25	Če me je npr. obnašanje rejnice ali pa hčerke motilo, sem to povedala, pa tako na splošno.	možnost izražanja mnenja	način zagotavljanja glasu
I26	O tem smo se pogovorili in se je nato to spremenilo.	pogovor	način zagotavljanja glasu
I27	Socialna delavka je rekla, da naj povem, ali me kaj moti in sem povedala.	socialna delavka materi, zagotovi glas	način zagotavljanja glasu

J46	Npr. če vzamemo primer za termine: mi smo imeli že prvi teden v mesecu termin, ampak me je rejnica klicala, da ima hčerka nastop s klarinetom.	sporočanje mami, zakaj hčerka ne more priti na stik	primer zagotavljanja glasu
J47	Rekla sem, da ni problema, da bomo naredili proti koncu meseca oz. takrat, ko bo hčerki ustrezalo.	nadaljnjo dogovarjanje glede stikov	primer zagotavljanja glasu
J48	Tako smo mi sedaj prišli do tega, da se dobimo jutri.	skupen dogovor, da bodo stiki v drugem terminu	primer zagotavljanja glasu
J53	Sedaj je napisano, da ima hčerka lahko zraven mene še stike s tem, pa tem.	določene so osebe, s katerimi ima hčerka lahko stike	2. primer zagotavljanja glasu
J54	Npr. če pa bi kaj drugače bilo, da bi neki daljni sorodnik prišel, bi jaz šla na socialno in bi povedala, da jaz in hčerka greva k stricu, ki je prišel iz tujine na obisk.	če bi se kaj glede stikov spremenilo, to mama sporoči na center	2. primer zagotavljanja glasu
J55	Jaz to avtomatsko grem na center in tam to sporočim.	če bi se kaj glede stikov spremenilo, to mati sporoči na center	2. primer zagotavljanja glasu
J56	Pa rejnico tudi obvestim, tako da tudi ona vse ve.	glede sprememb pri stikih se obvesti tudi rejnico	2. primer zagotavljanja glasu
J57	Imam pa jaz sedaj tudi že toliko pameti, da znam kdaj je kaj dobro in kdaj ne.	mati zna, kdaj se bo njen glas upošteval	2. primer zagotavljanja glasu

J58	Po mojem dobro ravnamo, saj ko vidijo, da si v redu, da imaš službo, no sedaj je trenutno nimam, sem pa lansko leto imela dve, da se v redu držiš, da skrbiš za otroka ter zase, ti veliko ugodijo.	več spodbude s strani socialnih delavcev, če vidijo, da delaš na spremembah	razlog za zagotavljanje glasu
J59	Če pa vidijo, da se nič ne trudiš, da ne daš ničesar nase, da samo toneš, imaš tudi manj privilegijev.	če ne delaš na spremembah, imaš manj priložnosti	razlog za zagotavljanje glasu

11.2 Osno kodiranje

11.2.1 Osno kodiranje intervjujev socialnih delavk na področju rejništva

11.2.1.1 Osno kodiranje intervjujev socialnih delavk na področju rejništva o podpori in pomoči matični družini pred začetkom rejništva

delo socialne delavke pred začetkom rejništva

- oddaja otroka v rejništvo, izdaja odločbe
 - Oddajo otroka v rejništvo, torej odločbo o rejništvu, izdaja druga strokovna delavka (A3)
- vključitev socialne delavke za rejništvo v proces pomoči
 - Mene se vključi v proces, ko se že dela na tem da bo šel otrok v rejniško družino, ko se že išče rejniško družino (A4)
 - Potem, pa jih ponovno jaz spremljam v postopku rejništva (C39)
- pogovor z otrokom, priprava na začetek rejništva
 - Drugače pogovor z otrokom in vse ostalo kaj je potrebno storiti pred začetkom rejništva, pa dela druga strokovna delavka (A5)
- vodenje ukrepov, pooblastil po zakonu za varstvo otrok
 - Sedaj pa ima ukrepe, pooblastila, po zakonu za varstvu otrok, drugi strokovni delavec (A6)
 - In ko pride do odločitve, da je potrebno otroka izločiti iz matične družine, potem to prevzame strokovna delavka, ki ima ukrepe pri nas (C38)

- priprava konkretnega načrta za rejništvo
 - Je pa dejansko od primera, do primera različno, če je možnost sodelovanja, se pripravi konkreten načrt (B8)
- priprava matične družine na rejništvo
 - Skozi postopek, skozi to kaj se dogaja otroku, kaj se njim dogaja, jih pripravljamo na rejništvo, če nekako vidimo, da ne zmorejo biti starši otroku (E11)
- delo socialnih delavk usmerjeno v to, da ne pride do rejništva
 - Mi delamo na tem, da sploh ne pride do rejništva (F7)
- izdaja odločbe
 - Sedaj najprej tako ali tako, začnem delati, ko dobim neko vabilo v rejništvo, ko dobim odločbo oz. spis na mizo (A117)
- odstopitev primera rejništva
 - Včasih pride tudi do tega, da nam drug center odstopi njihov primer, ali pa da se starši preselijo v naše (A118)
- prevzem primera zaradi pristojnosti
 - Takrat smo avtomatično mi pristojni za tega otroka, za ta primer (A119)
- spoznavanje matične družine
 - Takrat se jaz moram spoznati s starši, saj jih ne poznam od prej (A120)
- vzpostavljanje delovnega odnosa
 - Prakticiram tak način, da starše povabim na center, da se najprej spoznamo, da jih seznanimo, da bomo mi tisti, ki bodo vodili rejništvo, da bomo morali skupaj sodelovati na sestankih, da bomo prišli na obisk, na dom, ter da sem jaz tista, ki bom delala z njihovim otrokom (A121)

začetek rejništva

- različni načini začetka rejništva
 - Otroci v rejniške družine prihajajo na različne načine (B2)
- začetek rejništva na podlagi soglasja staršev
 - Lahko je to s soglasjem staršev (B3)
- začetek rejništva na podlagi odvzema
 - V tem primeru je seveda drugače, kot pa če je otrok nameščen v rejniško družino na podlagi odvzema (B4)

- večja vključenost družine, če gre otrok s soglasjem v rejništvo
 - Če je to s soglasjem staršem je matična družina veliko bolj vključena (B5)
 - V bistvu se namestitev otroka dogaja skupaj z matično družino (B6)
- poskus sodelovanja z matično družino, ko gre za odvzem
 - Seveda, tudi če gre za odvzem, se poskuša nekako doseči sodelovanje matične družine, ampak je veliko težje (B7)

razlog za začetek rejništva

- ni nobene druge možnosti
 - In šele takrat, ko ni nobenih možnosti, pride do odvzema (E2)
 - Če pa ni možnosti pa pride do odvzema (E6)
- družina v danih okoliščinah ne zmore spremeniti svojega ravnanja, ni pripravljena za sodelovanje v storitvah, ki se ji ponudijo
 - Sedaj pri samem spremljanju družine, ko opazamo, da družina ne zmore spremeniti svojega ravnanja do otroka oz. ni pripravljena skozi vse te pomoči in storitve, ki se ji nudijo, jih nato pripravljamo, govorimo z njimi, o tem, da bo otrok nekaj časa šel v rejniško družino (E7)
- težave z alkoholom, slab socialni položaj
 - Imajo težave z alkoholom, slab socialni položaj, kar pomeni, da je večina matičnih družin brezposelnih (F6)

kdaj se nudi podpora in pomoč matični družini pred začetkom rejništva

- nudenje pomoči tam kjer jo matična družina potrebuje
 - To je sedaj težko reči, saj je od primera do primera različno (B1)
 - Družino se spremlja in se ji pomaga, ko pomoč potrebuje (D1)
 - Matični družini se pred nastanitvijo otroka v rejniško družino, poskuša pomagati, tam kjer družina pomoč potrebuje (D3)

vrsta podpore in pomoči matični družini pred začetkom rejništva

- pomoč pri zdravljenju odvisnosti
 - Če so kakšne odvisnosti, da se vključijo v program zdravljenja, ali v razne druge programe, ki so odvisni od situacije (D2)
- pomoč pri zdravstvenih težavah

- Ali je potrebno zdravljenje, da se bodo ponovno usposobili za skrb otroka (D6)
- nudenje informacij o različnih možnostih pomoči
 - Dajemo jim informacije, kam naj se vključijo, kje naj poiščejo pomoč (D5)
- iskanje možnosti, da otrok ostane v matični družini
 - Iščemo možnosti, da otrok ostane v družini (E1)
 - V družini iščemo možnosti, da otrok ostane (E5)
- pojasnitev pomena rejništva za vse udeležene v procesu rejništva
 - Razložimo jim kaj dejansko rejništvo pomeni, kakšni so pogoji, ki jih morajo izpolniti, da se otrok vrne nazaj (D4)
 - Predvsem je pomembno, da jim govorimo kaj to pomeni za otroka, kaj to pomeni za njih, kaj bo jim to prineslo (E8)
 - Predvsem tudi to, da jim damo vedeti, da je rejništvo začasna oblika, ter da, ko se bodo stvari v družini uredile, se bo otrok tudi vrnil (E13)
 - Da se ve v samem postopku, da ni sedaj s tem, da se otroka odvzame, to dokončno (E14)

storitve

- socialno varstvene storitve
 - Podpiramo jih v okviru socialnovarstvenih storitev (C1)
 - Vključujemo jih v različne programe, delamo z njimi razgovore, opravljamo obiske na domu (E12)
 - Matični družini poskusimo nuditi pomoč preko storitev kot so pomoč družini za dom, osebna pomoč, vodenje ter svetovanje (F1)
- pomoč družini za dom
 - Pomoč družini za dom (C2)
 - Ponudimo jim pomoč družini za dom (E3)
- osebna pomoč
 - Potem je tukaj tudi osebna pomoč, svetovanje (C3)
- program laična pomoč družini
 - Izvajamo tudi program laične pomoči na centru, ki je dopolnitev socialnovarstvene storitve pomoč družini za dom (C4)
 - Laična svetovalka, laični svetovalec prihaja dva do tri krat tedensko v družino (C5)

- Pomaga pri vzgoji otrok, pri skrbi za vsakdanja opravila družinam (C6)
- V okviru storitve družine za dom imamo tudi laične delavke, ki hodijo k matičnim družinam domov (F11)
- prva socialna pomoč
 - Seveda pa matičnim družinam najprej nudimo prvo socialno pomoč (F2)
 - Tukaj se namreč sploh začne ugotavljati, kaj je težav, ter katere storitve je treba nuditi matični družini (F3)
- storitve izven centra za socialno delo
 - Tudi da se vključujejo v druge institucije, ki nudijo podporo, pomoč (E4)

uspešnost storitev

- ni ukrepa
 - Ni potreben ukrep (C7)
- ni odvzema
 - Ni potrebna izločitev otroka iz družine (C8)
- vidne spremembe
 - So pa storitve vseeno uspešne, vseeno prinašajo spremembe (F8)
- zmožnost premagovanja težav
 - Starši so zmožni urediti situacijo (F9)
 - Zato, ker so družine bolj osveščene ter ker jim z ukrepi pomagamo premagati težave, ki jih imajo (F12)
- ni veliko odvzemov
 - Pri nas zato nimamo veliko odvzemov (F10)

neuspešnost storitev

- matična družina v določenem trenutku nima vpogleda v situacijo
 - Oni ne dojamejo, da bo prišlo do odvzema (E9)
 - Do konca nekako upajo, da taki, kot so, da so v redu (E10)
- preveč storitev, ki predolgo trajajo
 - Se pa jim po mojem mnenju nudi včasih preveč in predolgo (F4)
- nezainteresiranost matične družine za delo
 - To pa zato, ker veliko matičnih družin ni najbolj zainteresiranih za delo (F5)

primer rejništva

- starši imajo težave z uživanjem drog
 - Sedaj recimo, če imamo primer, kjer so starši imeli težave s prekomernim uživanjem drog (B9)
- podpora usmerjena v pripravo otroka na namestitev v rejništvo in podporo matični družini za urejanje težav
 - Tukaj je podpora, pri delu z matično družino, šla oz. bila usmerjena v pripravo otroka na namestitev v rejniško družino in v podporo matični družini, da začne urejati svoje težave (B10)
- vključitev v zdravljenje odvisnosti
 - Nudi se jim pomoč pri vključitvi v zdravljenje odvisnosti, ter podobne stvari (B11)
- delo na več nivojih
 - To je v bistvu delo na več nivojih, na katerih pomoč in podpora potekata (B12)

11.2.1.2 Osnovno kodiranje intervjujev socialnih delavk na področju rejništva o podpori in pomoči matični družini v času rejništva

socialno delo v rejništvu

- spremljanje rejništva
 - Sedaj je v bistvu tako, da imam jaz spremljanje rejništva (A1)
- delo z rejnicami, otroki
 - To pomeni, da delam bolj z rejnicami, pa z otroki (A2)
- reševanje težav, zaradi katerih je prišlo do rejništva
 - Socialni delavec, ki je z odločbo dal otroka v rejništvo, bi moral delati na tem, da bi rešili težavo oz. da bi se spremenile stvari, zaradi katerih je moral otrok v rejništvo (A7)
 - Jaz zato velikokrat v okviru rejništva, ko sodelujem s starši, poskušam izpeljati določene stvari (A8)
- ni navodil za delo v rejništvu
 - Ni točke ena, dva, tri, štiri, kako moraš kje delati (B25)

razmere v okrožju centra za socialno delo

- območje alkoholizma, brezposelnosti, materialnih stisk
 - Živimo v območju, kjer je veliko alkoholizma, brezposelnosti, materialne stiske (A18)
- prezadolženost, huda materialna stiska
 - V zadnjem času so aktualne prezadolženosti oz. hude materialne stiske (B18)
- v letu in pol ni bilo nove namestitve v rejniško družino
 - Sedaj se nam sicer kaže en novi primer, toda v zadnjem letu in pol nismo imeli nobene nove namestitve v rejniško družino (B24)
- 6 matičnih družin
 - Imamo šest matičnih družin, ker pri nekaterih matičnih družinah sta po dva otroka v rejništvu (F13)
- dolgotrajno rejništvo
 - Vsa rejništva, ki jih imamo so dolgotrajna (F14)

razmere v matični družini

- brezposelnost
 - Sedaj, če gledam naše starše, ki so v procesu rejništva, jih je največ brezposelnih (A19)
 - Ostali pa so vse dolgotrajno brezposelni (A21)
- zaposlenost dveh očetov
 - Imamo enega očeta ali dva, ki sta zaposlena (A20)
- težave v duševnem razvoju
 - Nekateri imajo tudi težave v duševnem razvoju (A22)
- dva primera urejanja osebnega stečaja
 - Z dvema smo delali oz. pomagali smo jima urejati osebni stečaj (B19)
- deložacija
 - Potem so tu bile posredi tudi že deložacije (B20)
- hude osebne stiske, hudi socialni problemi
 - Pogosto se ti starši soočajo s hudimi osebnimi stiskami, s hudimi socialnimi problemi, ki v bistvu ogrožajo njih same (B22)
- nekateri družine so se pripravljene bolj vključiti v proces pomoči, druge manj
 - Eni so bolj pripravljeni nekaj narediti, se vključiti, eni pa ne (D17)

razlike med matičnimi družinami

- različni razlogi za namestitev otroka v rejništvo
 - Ker so tudi razlogi za namestitev otroka v rejniško družino različni (B26)
- različne potrebe, različna stopnja pripravljenosti za sodelovanje
 - Potem je tudi od vsakega primera odvisno, kaj potrebuje, pripravljenost za sodelovanje s strani matične družine (B27)
- drugačna problematika, če gre za odvisnost
 - Sedaj, če imajo starši težave z odvisnostjo, je tu problematika povsem drugačna (B28)
- sodelovanje z družino, ki zaradi zdravstvenih težav ne zmore skrbeti za otroka je drugačno
 - Sodelovanje z matično družino je povsem drugačno pri družini, ki zaradi težav, kot so zdravstvene, aličasne nezmožnosti ne zmorejo poskrbeti za otroka (B29)
- različna stopnja pripravljenosti za sodelovanje
 - V bistvu pripravljenost za sodelovanje (B30)

potreba po podpori in pomoči

- podpora pri reševanju problemov matične družine
 - To je problem, pri katerem matična družina potrebuje podporo in pomoč (A23)
- podpora pri odpravljanju vzrokov za rejništvo
 - Največ podpore bi potrebovali pri odpravljanju vzrokov zaradi katerih je otrok šel v rejništvo (C9)
- urejanje medsebojnih odnosov, zdravljenje odvisnosti, urejanje stanovanjskih bivalnih razmer
 - Pri urejanju medsebojnih odnosov, pri zdravljenju odvisnosti, pri urejanju stanovanjskih, bivalnih razmer (C10)
- opravljanje starševske vloge
 - Seveda bi potrebovali pomoč pri starševanju (A37)
- ni prisile, da bi matična družina delala na spremembah
 - Če bi bili neki mehanizmi, ki bi starše bolj prisilili, ker po mojem mnenju so premalo, da bi si začeli urejati določene zadeve, da bi se začele spremembe, bi bilo to drugače (A43)

- težko je reči kje bi se potrebovala dodatna podpora
 - Sedaj kje bi jih lahko več, težko rečem (C25)
- podpora
 - Predvsem potrebujejo podporo (D46)
- finančna pomoč
 - Najbolj potrebujejo finančno pomoč, saj je večina brezposelnih (F32)

kdaj se nudi podporo in pomoč matični družini v času rejništva

- podpora in pomoč se nudi, ko matična družina zanjo prosi
 - S starši delamo v tistem času, ko pridejo, ko pridejo po pomoč, po svetovanje (A36)

vrsta podpore in pomoči matični družini v času rejništva

- dajanje nasvetov, informacij, pridobivanje materialnih stvari
 - Poskušam dajati nasvete, pomagati z materialnimi stvarmi ter z informacijami (A9)
- pomoč pri učenju, vključevanje v razne aktivnost
 - Od pomoči pri učenju do vključevanja v razne aktivnosti (A35)
- pomoč pri stikih, pomoč pri težavah matične družine
 - Pomoč matični družini ni samo vzpostavljanje oz. skrb za stike, skrb za otroka, ampak tudi pomoč pri konkretnih stvareh, ki jih morajo oz. želijo rešiti (B17)
- več nivojska pomoč
 - To je več nivojska pomoč, podpora (B21)
- prevzemanje skrbi za otroka, izvajanje stikov, urejanje preživnine, urejanja življenjskih pogojev matične družine
 - Potem pa je še tu delo z matično družino, rejniško družino v smeri, določanja prevzemanja skrbi, stiki, urejanje preživnine, pa pomoč družini, da zmore poskrbeti sama zase oz. urediti življenjske pogoje, da bi sčasoma lahko prevzeli skrb za otroka (B23)
- podpora pri šibkih točkah matične družine
 - Mi jih podpiramo v tem, da vidimo kje so šibki, na katerih področjih (C23)
- svetovanje glede stikov, rejništva, glede njih samih

- Delo z matično družino zajema svetovanje glede stikov, glede samega rejništva, glede tega, kaj naj oni sami zase naredijo, kaj so že morda naredili (D7)
- individualni načrt
 - Napiše se individualen načrt, kjer se sklenejo določeni dogovori, cilji, k katerim težimo, da bi jih starši naj izpolnili (D8)
- pojasnitev pomena rejništva za vse udeležene v procesu rejništva
 - Vedno poskušamo, da sprejmejo institut rejništva, kot sodelovalen odnos z rejniško družino, da ne jemljejo rejnikov kot sorodnikov oz. da nimajo občutka, da so slabi starši, ampak da trenutno ne zmorejo skrbeti za otroka, ne glede na razloge (D9)
- nudenje podpore in motiviranje družine
 - Poskušamo čim bolj nuditi podporo in motivirati družino (D10)
- nudenje pomoči, dostopnost za pogovor, svetovanje, usmerjanje
 - Da se jim nudi pomoč, da smo dostopni za pogovore, za kakšno svetovanje, da jih pomagamo usmeriti ali kaj drugega, kaj pač potrebujejo (D47)
- dajanje informacij
 - Velikokrat pridejo k meni starši, ko uveljavljajo transferje in ne vedo na koga naj se obrnejo (D48)
- pomoč pri izpolnitvi vlog, pomoč pri usmerjanju
 - Pridejo k meni, da jim pomagam izpolniti vlogo ali da jim povem h kateri strokovni delavki morajo iti (D49)
- pomoč, da zmorejo zdržati, da je otrok šel v rejništvo
 - Da sami zmorejo zdržati ta postopek, da je otrok šel v rejništvo (E43)
- spodbujanje stikov med otrokom in matično družino
 - Mi zelo spodbujamo stike med njimi (F20)
 - Ne preprečujemo jim stikov, ampak jih celo spodbujamo k temu (F24)
 - Stike spodbujamo že od vsega začetka rejništva, saj če niso takoj te otrok začuti kot tujca (F30)
 - Mi pa spodbujamo tako matično družino, kot otroka, da ohranjata povezanost, da ohranjata stike, da ne postaneta tujca (F31)
- obveščanje staršev, nudenje stikov
 - Starše neprestano obveščamo, nudimo jim stike z otroki (F23)

- nudenje pomoči, ko se ta potrebuje
 - Če potrebujejo pomoč, se jim ta seveda nudi (F29)

storitve

- svetovanje, osebna pomoč, terapija, zdravljenje
 - Lahko se vključijo tudi v svetovanje, osebno pomoč, terapijo, če je treba ali pa na zdravljenje (A10)
- osebna pomoč in svetovanje
 - Mi jih že usmerjamo v naše programe na centru, kot je osebna pomoč, v obliki svetovanja (A46)
- IPS, socialnovarstvene storitve
 - Jaz z matično družino sodelujem v okviru IPS-a, pa tudi mogoče v okviru storitev, če jo je matična družina pripravljena sprejeti (B13)
- prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini za dom, program laične pomoči družinam
 - Prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini za dom, pa tudi program laične pomoči družinam (C11)
- socialnovarstvene storitve
 - Možnost, imajo, da se vključijo v kake storitve (E15)
- pomoč družini za dom, osebna pomoč, pomoč izven centra
 - Se pravi ali pri nas na centru, preko pomoči družini za dom, osebne pomoči ali pa izven centra (E16)
- IPS
 - Matične družine striktno sodelujejo v IPS-u, imajo stike z otrokom, nobena družina pa ni vključena v druge storitve (F17)
 - To je večinoma vse kar počnemo, saj če začutimo da starši ne želijo pomoči, ali pa če za pomoč ne prosijo, se z njimi srečujemo samo na IPS-u (F25)
 - Enkrat, dvakrat, trikrat letno (F26)
 - Tukaj se npr. določajo stiki (F27)

načini pridobivanja informacij o možnih pomočeh

- osebno podajanje informacij
 - Te stvari jaz predstavljam staršem (A11)

prostovoljno sodelovanje v procesu rejništva

- ni prisile
 - Ne moremo pa matične družine prisiliti v nič (D11)
- matični družine se pomoč ne more naložiti
 - Ja, ker pomoči jim ne moreš naložiti (D12)

uspešnost storitev

- starši si želijo, da se otrok vrne
 - Sedaj če oni kažejo interes po tem, da se otrok vrne, potem so pripravljeni tudi več narediti, se vedno bolj vključiti (A38)
- pripravljenost matične družine sprejeti in iskati pomoč
 - Tako, da je odvisno od staršev, od tega koliko so pripravljeni sprejemati in iskati pomoč (A45)
- večja odprtost, boljše sodelovanje
 - Ko sprejmejo pomoč oz. če jo sprejmejo, se vidi, da so bolj odprti, da bolj sodelujejo (D13)
- večja pripravljenost na sodelovanje, na pogovore, ni več usmerjenosti na zunanje dejavnike
 - Razlika se vidi v tem, da so bolj pripravljeni na sodelovanje, na pogovore, da niso več samo uperjeni na dejavnike izven sebe (D14)
- drugačen pogled na situacijo
 - To pa se začne počasi spreminjati (D16)
- sprememba ravnanja
 - Ampak ni dovolj, da opravijo programe, tudi ravnanje morajo spremeniti (E18)
- starš in otrok nista neznanca
 - Tako niso neznanci, se poznajo med sabo (F21)
- zanimanje za otroka
 - Starši se namreč, čeprav ne zmorejo skrbeti zanje, zanimajo za otroka (F22)
- večja odprtost, večja pripravljenost za sodelovanje
 - Bolj so odprti, bolj so pripravljeni sodelovati (F33)

neuspešnost storitev

- (ne) vključevanje v terapijo
 - V terapijo se naši starši ne vključujejo veliko (A12)
 - Ne vključujejo se preveč radi vanjo (A13)
- ni sprememb v matični družini
 - Zato pa se največkrat tudi razmere v matični družini ne spremenijo (A14)
- nedovzetnost
 - Niso dovzetni (A15)
- dolgotrajno rejništvo
 - Zato imamo tudi veliko dolgotrajnih rejništev (A16)
- ni pripravljenosti za delo na sebi in na spremembah
 - Nekako niso pripravljeni bistveno delati na sebi in na spremembah (A17)

razlogi za ostajanje otroka v rejništvu

- brezposelnost, slabo materialno stanje
 - So nezaposleni, nimajo denarnih sredstev in zato bi težko, sedaj vzeli otroka nazaj (A24)
- nezmožnost preživljanja otroka
 - Težko bi ga preživljali in zaradi tega se velikokrat tudi ne odločajo za vrnitev otroka v matično družino (A25)
- dobra skrb za otroka v rejniški družini
 - Vidijo namreč, da je v rejniški družini za otroka dobro poskrbljeno (A26)
- rešitev ene težave, ni dovolj za vrnitev otroka
 - Recimo, da bi nehali piti, to vseeno ni dovolj za vrnitev otroka, če nimajo drugih pogojev (A27)
- nezmožnost nudenja tega, kar otrok dobi v rejniški družini
 - Zavedajo se, da mu ne bi mogli vsega tega nuditi (A28)
- starši v določenem trenutku ne zmorejo skrbeti za otroka
 - Če pa tega interesa ni, potem pa ne (A39)
 - Naši starši nimajo želje, da bi se otroci vrnil domov (F15)
 - Ko jim otroka odvzamejo, čutijo olajšanje, saj vidijo, da je za otroka v rejniški družini poskrbljeno, ter da imajo stvari, ki jih pri njih ne bi imeli (F18)

- V vseh primerih, ki smo jih obravnavali še noben starš ni rekel, da bi hotel otroka nazaj (F19)
- reševanje samo vsakodnevnih težav
 - Potem pa rešuješ tisto, kar je najbolj potrebno v določenem trenutku (A40)
- ne dela se na navezovanju otroka in starša
 - Ne delamo pa potem veliko z njimi na tem, da bi se otrok na vsak način navezal nanje (A41)
- materialni problemi, matična družina nima urejenega bivalnega prostora, težave z alkoholom
 - Imajo namreč, kot sem že prej povedala materialne probleme, nimajo urejenega bivalnega prostora, imajo težave z alkoholom (F16)
- če se matična družina ne zavzame za otroka pred začetkom rejništva, se še težje po njem
 - Sedaj Vam bom tako povedala, če se matična družina pred ukrepom odvzema otroka ne zavzame, se še težje po njem (F28)

problem rejništva

- dolgotrajno rejništvo
 - Se pa zavedamo, da je problem, da so otroci predolgo v rejništvu (A42)
 - Ampak, sedaj recimo, ko je otrok že pet, deset let v rejništvu, ne moreš pričakovati, da bo sedaj zanj dobro, da se vrne v matično družino, kjer se ni bistveno nič spremenilo (A44)
- težko vzdrževanje sodelovanju z uživalcem drog
 - Sedaj, če grem gledat za nazaj v primere, kjer imajo starši težave z odvisnostjo, tudi če na neki točki dosežemo sodelovanje, je to sodelovanje težko vzdrževati, še posebej, če so aktivni uživalci (B31)
- težave pri dogovorih za stike, pri izvedbi stikov
 - Težko se je dogovoriti za stik, težko je izvesti stik, ki bo dejansko v korist tega otroka (B32)
- matična družina ni pripravljena za spremembe, ki so potrebne za zaključek rejništva
 - Potem je tudi težava doseči uvid starša v korist otroka v primeru, ko ima samo določene težave (B33)

- Imamo starše, ki so mnenja, da so otroci njihovi, da jih imajo zato, ker so jih želeli imeti in jim je to dovolj (B34)
- Težko je, ko ti od nekoga zahtevaš spremembo, ki pa je sam ne prepozna, ne vidi (B35)
- Starši nimajo uvida v situacijo (D15)
- ni odpravljanja osnovnega problema
 - Imamo pa tudi otroke, ki so več časa v rejništvu, kjer starši, čeprav poskušamo delati z njimi oz. jim pomagati, ne sprejemajo pomoči v smeri odpravljanja osnovnega problema (B52)

2. primer rejništva

- mama menjava partnerje, večkratna menjava stalnega naslova
 - Imamo eno mamico, ki je velikokrat menjala partnerje, se selila iz enega kraja v drugega (A29)
- mamica se ustali
 - Sedaj se je ustalila, živi že več let na enem naslovu (A30)
- nezaposlenost mamice
 - Ostala je sicer nezaposlena in živi od socialne pomoči (A31)
- otrok uspešen v rejništvu, zato ga mamica noče vzeti nazaj
 - Njen otrok je že več let v rejništvu, tam je uspešen in tako je ona tista, ki noče vzeti otroka nazaj, ker vidi, da bi to bilo dosti slabše za otroka (A32)
- ni pritiska na mamo
 - Mi pa sedaj tukaj tudi ne izvajamo pritiska na mamo (A33)
- otroku se ne more nuditi tega, kaj se mu nudi v rejništvu
 - Realistično gledano, ona otroku ne bi mogla nuditi polovice tega, kar mu nudijo v rejništvu (A34)

3. primer rejništva

- sprememba pri mamici, ki ima hčerko v rejništvu
 - Pri mamici, ki ima hčerko v rejništvu, kjer je zelo uspešna, je vidna sprememba (A47)
- drugačno funkcioniranje, ustaljenost
 - Sedaj funkcionira drugače, ustalila se je (A48)

- dolgotrajen partner
 - Našla si je partnerja, s katerim je že nekaj časa skupaj (A49)
- prej večkratno menjavanje partnerjev
 - Prej jih je namreč večkrat menjavala (A50)
- odhod v materinski dom
 - Vmes je morala oditi tudi v kakšni materinski dom (A51)
- prenehanje z odhodi v materinski dom in menjavanjem partnerjev
 - Sedaj tega ni več (A52)
- koristnost svetovanja
 - Tako, da mislim, da je svetovanje koristno (A53)
- dobra skrb za otroke
 - Sedaj ima tudi otroke s tem partnerjem, za katere kar zadovoljivo skrbi (A54)
- rejništvo se ni ponovilo
 - Ni se ponovila zgodba, da bi njena sinova morala iti v rejništvo (A55)
- vključitev v svetovanje, v program centra za socialno delo
 - Za to eno mamico vem, da je hodila na svetovanje, da se vključuje v programe centra (A56)
- sprejetje mame take kot je, razumevanje, pomoč, ni občutka zavrnitve
 - Jaz mislim, da je to, da je dobro sprejeta, da jo razumemo, da ji pomagamo, da nima občutka, da je zavrnjena, da nimamo neprimernega odnosa do nje (A57)

4. primer rejništva

- individualno delo
 - Z mamico sva posebej delali, z očetom posebej, ker je šlo za različno problematiko (B14)
- pomoč v postopku razveze, pomoč pri namestitvi v dom starejših
 - Starša sta bila v postopku razveze, urejali smo tudi namestitev v dom starejših (B15)
- urejanje kompleksnih socialnih problemov
 - Urejali smo v bistvu kompleksne socialne problematike pri mami, z namenom, da se nudi pomoč, da so sploh starši zmogli ustrezno poskrbeti zase (B16)

5. primer rejništva

- nudenje podpore materi, nudenje pomoči pri vključitvi v zdravljenje
 - V glavnem, center je podpiral mamo, nudil ji je pomoč pri organizaciji vključitve v zdravljenje (B36)
- sodelovanje z mamico in rejnico, srečanja, IPS, individualna srečanja z mamico in rejnico
 - Sodeloval je tudi z mamo in babico, ki je vzela otroka v rejništvo, s soglasjem mame, v okviru rejništva, v okviru IPS-ov in tudi srečanj nasploh – individualnih z mamo, individualnih z rejnico (B37)
- skupno sodelovanje med socialnimi delavkami na centru za socialno delo in povezava s centrom za zdravljenje odvisnosti
 - Takrat sta, kolegica, ki dela na ukrepih in kolegica, ki je delala na rejništvih, skupaj sodelovali in se tudi povezali s centrom za zdravljenje odvisnosti (B38)
- konflikt znotraj programa, predhodni zaključek programa
 - Potem, pa je prišlo, do konflikta, ki se je zgodil znotraj programa in je mama dobila določeno sankcijo in je morala program zapustiti (B39)
- obiskovanje skupinskih srečanj ter individualnih terapij
 - Nato je obiskovala skupinska srečanja, ter individualne terapije (B40)
- recidiv
 - Tega ni vzdržala, ker je bilo težje (B41)
- nezmožnost oskrbe otroka zaradi zdravstvenih težav
 - Mati zaradi njenih zdravstvenih težav ni mogla skrbeti za sina (B42)
- sorodstveno rejništvo
 - Sin je šel v rejniško družino njene sestre (B43)
- vrnitev otroka v matično družino po enem letu
 - Tam je bil v bistvu kakšno leto, in ko je mama ponovno vzpostavila pogoje, je šel nazaj (B44)
- slabo zdravstveno stanje matere
 - Celotna situacija je pustila posledice na mami, ki so tudi vplivali na njeno zdravstveno stanje (B45)
- vključitev v zdravljenje
 - Gospa se je vključila v zdravljenje, kjer je bilo treba urediti od zdravstvenega zavarovanja do vseh stvari, ki si jih je morala urediti (B46)

- ureditev pogojev za življenje materialnih pogojev
 - Ko se je dobesedno, ponovno postavila na noge, ko si je uredila tudi materialne pogoje, je ponovno prevzela skrb za sina (B47)
- ponoven prevzem skrbi za otroka
 - Toda dejansko je mami v letu dni, uspelo ponovno prevzeti skrb za svojega otroka (B48)
- rejništvo je kratkotrajna rešitev
 - Ona je v bistvu rejništvo tudi videla kot kratkotrajno rešitev in kot to, da nekdo v času, ko ona tega ne zmore, prevzame skrb za njenega sina (B49)
- aktivno delanje na odpravljanju težav
 - Hkrati pa ona aktivno dela na tem, da se odpravijo njene težave (B50)
- drugačna vizija, kot v primerih, kjer je dolgotrajno rejništvo
 - Ona je to pomoč sprejemala in tudi imela drugačno vizijo, kot v drugih primerih, ko so se razvila dolgotrajna rejništva (B51)

6. primer rejništva

- težave z alkoholom
 - Mama je imela težave z odvisnostjo, očeta ni bilo (D18)
- hčerka nameščena v rejništvo
 - Zato je bila hčerka nameščena v rejniško družino (D19)
- na začetku mati ni sprejemala nobene pomoči
 - Najprej je bilo to zelo težko, mama ni ničesar sprejemala (D20)
- odklonilen odnos matere do socialnih delavk
 - Bila je zelo odklonilna, uperjena proti socialnim delavcem, ker so bili krivi, da so ji vzeli otroka (D21)
- mati začne sodelovati
 - Nato pa je mama začela sodelovati (D22)
- delanje matere na spremembah
 - Sprejela je stvari, ki so ji bile naložene (D23)
- dejstvo, da nima hčerke pri sebi je mati pripravilo, da je postala aktivna
 - Samo dejstvo, da nima hčerke pri sebi, pripeljalo do tega, da mora nekaj narediti na sebi, ker želi imeti hčerko nazaj (D24)
- pogovori na centru za socialno delo, v ambulantni za zdravljenje odvisnosti

- Hodila je na center na pogovore, ter v ambulanto za zdravljenje odvisnosti (D25)
- sodelovanje s socialnimi delavkami
 - Začela je sodelovati s socialnimi delavci (D26)
- izvedel se je načrt, s ciljem, da se otrok vrne
 - Izpolnjevala je načrt, ki se je zastavil, tako da se ji je po določenem obdobju hčerka vrnila nazaj (D27)
- center za socialno delo je dobro ravnal
 - Je eden redkih primerov, ki pove, da je center za socialno delo dobro naredil v tej situaciji (D28)
- preobrat v pomoči matere je bila nastanitev otroka v rejništvo
 - Ja (D29)

7. primer rejništva

- mati težave z alkoholom premaguje s pomočjo različnih storitev
 - Ko je bila težava z alkoholom, je potem mama zmogla preko teh pomoči (E34)
- vrnitev otroka
 - Otrok se je po določenem času vrnil (E35)
- pripravljenost za sodelovanje
 - Pripravljena je bila za sodelovanje (E36)
- zaznavanje potrebe po spremembi
 - Pri sebi je nekako zaznala, da mora najprej razčistiti stvari sama s sabo (E37)
- nezadovoljstvo s sabo
 - Sama ni bila s sabo zadovoljna (E38)
- trajanje rejništva pet, šest let
 - To je trajalo recimo pet, šest let (E39)
- spremljanje
 - V tem obdobju se jo je spremljalo (E40)
- vključitev širše družine v proces rejništva, laične pomoči
 - V proces smo vključili še tudi družino ter laično pomoč preko centra, ki pomaga staršem, tudi, ko se otrok vrne (E41)

11.2.1.3 Osno kodiranje intervjujev socialnih delavk na področju rejništva o podpori in pomoči matični družini po zaključku rejništva

kje bi matična družina potrebovala največ podpore in pomoči

- odnosi
 - Ponovno bi rekla, da na področju odnosov (C37)
- podpora, da ne zapadejo na stare tire
 - Starši potrebujejo podporo, da zdržijo, da se ne vrnejo na stare tire (E44)

vrsta podpore in pomoči po zaključitvi rejništva

- podobna pomoč in podpora kot v času rejništva
 - Podobno kot v času rejništva (A58)
- pomoč v obliki materialnih dobrin
 - Pomoč jim nudijo v obliki materialnih dobrin (A61)
- ureditev različnih stvari, nabava stvari za otroke, opreme
 - Recimo, če je še kaj treba urediti, za otroka nabaviti, pomoč pri opremi, kot je pohištvo, postelje (A62)
- nudenje pomoči in spremljanje
 - V okviru centra, smo jim pripravljene nuditi pomoč in jih spremljati (C35)
- ista pomoč in podpora kot v času rejništva
 - Isto (D50)
- usposobitev matične družine za skrb za otroka
 - Staršem svetujemo, pomagamo pri ponovni vključitvi otroka v družino, da se spet usposobijo za skrb za otroka (D51)
- vsakdanje stvari, medsebojni odnosi, občutki krivde, učna pomoč
 - Pri vsakdanjih stvareh, pri teh medsebojnih odnosih, pri teh občutkih krivde, učna pomoč (E42)

kdaj se nudi podpora in pomoč po zaključitvi rejništva

- če se zaprosi za pomoč
 - Če zaprosijo za kakšno pomoč, se jim ta nudi (F46)

pomembni drugi

- okolica, socialna mreža
 - Tudi okolica, socialna mreža jim dati podporo, da vede da niso sami (E45)
 - V bistvu opolnomočenje, da zmore vse te pritiske od zunaj in da potem verjame vase (E46)

storitve

- osebna pomoč, svetovanje, pomoč pri učenju
 - Če presodimo, da bodo potrebovali podporo, neko stalno spremljanje, se jih vključi v osebno pomoč (A59)
- program laična pomoč družinam
 - Potem je tukaj še tudi naš laični program pomoči družinam (A60)
 - Sedaj če oni odklonijo program laične pomoči družinam, ki ni samo učna pomoč, ampak tudi druženje z družino, jih mi ne moremo prisiliti (A72)
- storitve izven centra za socialno delo
 - Vključiš torej tudi ustanove izven centra (A64)
- pomoč družini za dom
 - Običajno vse družine še potem ostanejo vključene v socialnovarstveno storitev pomoč družini za dom (C36)
- pomoč družini za dom, osebna pomoč
 - Vključimo jih v storitve, če to hočejo, v pomoč družini za dom, osebno storitev (D52)

uspešnost storitev

- ni občutka pozabljenosti, osamljenosti
 - V glavnem pomagamo jim tako, da nimajo občutka, da so sedaj sami z otrokom, da bo otrok šel domov in da se bo nanje pozabilo (A65)
- prostovoljno sprejemanje pomoči
 - Je pa to vse prostovoljno (A67)

vračanje v matično družino

- daljša prisotnost v življenjih matične družine
 - Zagotovo ostanemo dalje prisotni v njihovih življenjih (A66)

- nezmožnost prisile da bi se svetovanje nadaljevalo
 - Tistega, ki ne prihaja več na svetovanje, ne moreš prisiliti, da bi nadaljeval (A68)
- če prihaja do težav v matični družini, se socialne delavke ponovno vključijo vanjo
 - Če je za otroka dobro poskrbljeno, takrat je vse v redu, če pa ni, pa se moramo ponovno vključiti v družino (A69)
- malo vračanja v matično družino
 - S tem, da bom dodala, da je zelo malo otrok, ki se vrne v matično družino (A70)
 - Dejansko je zelo malo vračanja (A71)
- ponovno vzpostavljanje pogojev za skupno življenje, dogovarjanje konkretnih korakov za zaključitev rejništva
 - Nekako v tem, da se ponovno vzpostavijo pogoji za skupno življenje, ter da se v okviru zaključevanja rejništva, dogovarjajo konkretni koraki (B53)
- pogostejši stiki med otrokom in matično družino
 - Ali so to pogostejši stiki, v bistvu, da se ta prehod omogoči, ter da se spremlja družino, če še kaj potrebuje (B54)
- spremljanje matične družine po zaključitvi rejništva odvisno od primera
 - Odvisno (B55)
- že leto in pol ni vračanja
 - V času, ko sem jaz na tem področju, nismo imeli vračanja (B60)
- zaključevanje rejništva pri polnoletnih mladostnikih
 - Imeli smo zaključevanje rejništva, ampak v bistvu pri polnoletnih mladostnikih, ki so zaključili šolanje (B61)
- pomoč pri ponovnem prevzemanju varstva in skrbi za otroka
 - Če bi pa se prepoznalo, da je za otroka v največjo korist, da gre nazaj v matično družino, se potem v okviru socialnovarstvenih storitev, kot je pomoč družini za dom, nudi pomoč in podpora pri ponovnem prevzemanju varstva in skrbi za otroka (B62)
- priprava načrta za zaključek rejništva
 - Potem se tudi napravi načrt, na kakšen način se to izvede (B63)
- intenziviranje stikov

- Najprej začne otrok z matično družino preživljati vikende, nato počitnice, nato je tam čez teden (F52)
- razgovori
 - Preden pride do tega se veliko dela na tem, veliko razgovorov se opravi (F53)
- varno okolje za otroka
 - Center mora zagotoviti, da otrok živi v varnem okolju (F54)

8. primer rejništva

- mati si je uredila življenje
 - Spomnim se, da je bilo sodelovanje krajše, ko se je mamica ponovno postavila na noge (B56)
- zmožnost prevzeti skrb za otroka
 - Zato, ker je ona zmogla prevzeti skrb (B57)
- mama se obrne po pomoč na socialne delavke tudi po mnogih letih
 - Smo pa nekako uspeli vzpostaviti takšno sodelovanje z njo, da se je v sedmih, osmih letih, mogoče več, ponovno sama obrnila na nas, ko je imela težave (B58)
- nudenje pomoči
 - Prepoznava, da ji lahko pomagamo, da smo pripravljeni pomagati (B59)

9. primer rejništva

- vrnitev deklice v matično družino, pridružitve storitvi osebna pomoč
 - Imeli smo en primer, kjer se je 18-letna deklica vrnila v matično družino in se je pridružila matični družini v storitvi osebna pomoč (F47)
- matična družina že prej vključena v osebno pomoč
 - Matična družina je že pred vrnitvijo hčerke bila vključena v storitev osebna pomoč (F48)
- hčerka ni imela težav ob vrnitvi v matično družino
 - Ne, saj ni bilo prilagoditvenih težav (F49)
- hčerka že prej živela z matično družino
 - Hčerka je že prej živela v matični družini (F50)
- intenziviranje stikov
 - Stiki so se intenzivirali (F51)

11.2.1.4 Osnovno kodiranje intervjujev socialnih delavk na področju rejništva o drugih osebah, ustanovah, ki nudijo matični družini pomoč

pomembni drugi, ki nudijo pomoč

- Karitas, Rdeči križ
 - Pomagaš jim recimo tudi preko Karitasa, Rdečega križa (A63)
- storitve centra za socialno delo, družinska terapija
 - Sedaj če se osredotočim na naše okolje je tukaj center, potem pa je še možnost družinske terapije (A74)
- zdravljenje za alkoholizmom
 - Sedaj, kaj se tiče alkoholizma, zdravljenja, to je (A75)
- bolnišnica za zdravljenje alkoholizma
 - To je podprto, to imamo v bistvu, v bližini bolnišnico, kjer se lahko zdravijo za alkoholizmom (A76)
- klub za zdravljenje alkoholizma v zdravstvenem domu
 - V zdravstvenem domu je tudi klub, ter v bližnjem kraju je zdravnik, ki se ukvarja z alkoholizmom (A77)
- zdravstvo, nevladne organizacije, varne hiše, materinski domovi
 - Običajno so to zdravstvo ali pa tudi kakšne nevladne organizacije, varne hiše, materinski domovi (B65)
- nizkopražni programi, kot je Stigma
 - Lahko so to nizkopražni programi, kot je pri odvisnikih Stigma (B66)
- druge ustanove, nevladne organizacije
 - Jih pa tudi, če je potrebno napotimo v druge ustanove oz. nevladne organizacije (C12)
- svetovalnice za pare, družinsko svetovanje
 - Kakšne svetovalnice za družine, pare, za družinsko svetovanje (C13)
- socialna mreža
 - V okviru socialne mreže (C16)
- sorodniki
 - Mogoče sorodstvo (C17)
- raznorazne institucije
 - Sodelujemo z raznoraznimi institucijami (D30)
- bolnišnice, zdravstveni domovi

- Povežemo se z bolnicami, zdravstvenimi domovi (D31)
- šole
 - Tudi s šolami sodelujemo (D32)
- družinska terapija, šola za starše
 - Kaka družinska terapija, ali kaka šola za starše (E17)
- družinski center, psihoterapija, storitve centra za socialno delo
 - Ne. Pri nas na območju je družinski center, kakšna psihoterapija, potem so naše storitve (E21)
- svetovalnica
 - Kaka svetovalnica (E22)
- psihiatrija, zdravstveni dom
 - Tu se potem povežemo s psihiatrijo, z zdravstvenim domom (E24)
- društvo za nenasilno komunikacijo, psiholog, psihiater, zdravljenje, osebni zdravnik, svetovalni center
 - Te so društvo za nenasilno komunikacijo, psiholog, psihiater, zdravljenje, osebni zdravnik, svetovalni center (F34)

napotitev na organizacije v okolici

- po potrebi
 - Če je potreba, drugače ne (A78)
- seznanitev z mrežo storitev preden pride do rejništva
 - Že od samega začetka v okviru rejništva, celo takrat, ko še ne pride do namestitve otroka v rejniško družino, se dela z matično družino, se iščejo možnosti, rešitve, se jih seznami z mrežo storitev (B67)
- če nudijo obliko pomoči, ki se potrebuje
 - Tja jih napotimo, če vidimo, da v okviru našega centra ne moremo nuditi tiste oblike pomoči, ki bi jo potrebovali (C14)
- matične družine redko iščejo pomoč
 - Bolj redko (C15)

načini sodelovanja s pomembnimi drugimi

- klicanje, dogovarjanje
 - Pokličemo jih, se dogovorimo, če je treba, če uporabniki sami tega zmorejo (C18)
- poročilo
 - Zaposimo tudi za poročilo (C20)
 - Šole nam tudi večkrat dajo poročilo (D33)
- timsko delo
 - Imamo timsko delo (C21)
- vključevanje čim več institucij, da se dobi širša slika, da se vidi kje je potrebno delati s matično družino
 - Če je to še vedno samo spremljanje družine, kar pomeni, da so odprti ukrepi, da se nekaj v družini dogaja, poskušamo vključiti čim več institucij, da dobimo čim širšo sliko in da se vidi, na čem je potrebno delati, kakšno pomoč se jim mora nuditi (D34)
- usmerjanje matične družine
 - Včasih potrebujejo morda samo to, da jih mi usmerimo (D36)
- različno
 - Zelo različno (D37)
- telefon
 - Lahko po telefonu (D38)
- skupni pogovori
 - Tudi to je možno (D40)
- strokovnjake pomembne za otroka se vabi na IPS
 - Na IPS običajno vabimo tiste institucije oz. strokovnjake, ki so pomembni za otroka (D41)
- sodelavce matične družine se vabi na timske sestanke
 - Sedaj, če je starš vključen v določen program, jih ne vabimo konkretno na IPS, ampak morda posebej, raje kot timski sestanek (D42)
- telefon, pošta
 - Z njimi sodelujemo po telefonu, po pošti, torej pisмено (F35)
- prošnja za mnenje, vabilo na IPS ali pa v tim

- Zaposimo jih za mnenje, povabimo jih na IPS ali pa v multidisciplinarne time (F36)

komuniciranje s pomembnimi drugimi

- vabilo na IPS
 - Na IPS jaz vabim samo če je kaka potreba, če so kakšni konkretni problemi v zvezi z njimi in njihovim delovanjem (A79)
- prepoznavanje potrebe
 - Prepoznaš (E21)
- podajanje informacij po potrebi
 - Odvisno, glede na potrebo (E20)
 - Mi jim podajamo te informacije, po potrebi F39)
 - Ko začutimo, da kje potrebujejo pomoč, ali pa ko nam matična družina sama pove, da potrebuje pomoč (F40)

rezultati, želje pri sodelovanju z drugimi organizacijami

- abstinenca
 - Sedaj, če gre nekdo na zdravljenje alkoholizma, da to vse prestane, da dejansko pride do abstinence, potem je to zagotovo tisto, kaj si lahko želimo (A83)
 - Želeni cilj je recimo, da preneha piti (A84)
- abstinenca ni vedno dovolj
 - Se pa zavedamo, da to ni vedno dovolj (A85)
- drugačno življenje, drugačno funkcioniranje matične družine
 - Da je treba drugače živeti, drugače funkcionirati (A86)
- večja dovzetnost za pomoč, ki se nudi
 - S tem, da je logično, da če človek preneha piti, da je bolj dovzeten za pomoč, ki mu jo lahko nudiš (A87)
- odprava težave, zaradi katere matična družina ne funkcionira
 - On mora najprej odpraviti to težavo, zaradi katere ne funkcionira (A89)
- drugačen pogled na svet
 - Lahko opaziš, da začne gledati drugače na svet (A90)
- drugačen pogled na situacijo

- Drugače gleda na nastalo situacijo, ki je pripeljala, recimo do tega, da je otrok šel v rejništvo (A91)
- podoba matične družine se spremeni
 - Če pa prenehajo piti, pa se njihova podoba popolnoma spremeni (A95)
- vpogled vase in svoja dejanja
 - Dobijo uvid vase in v svoje vedenje (A96)
- sprememba
 - Terapija tudi nekaj prinese (A97)
- dobre izkušnje
 - Mi nimamo slabih izkušenj (A101)

dobra stran sodelovanja z drugimi organizacijami

- pomoč pri reševanju sedanjih problemov z raziskovanjem otroštva
 - Kolikor jaz vem, gredo terapevti daleč nazaj v otroštvo, ki je izvor za kar nekaj problemov v sedanjosti (A98)
- delo na sebi, na notranjih doživljanjih na funkcioniranju
 - Sigurno pa tam delajo ljudje ogromno na sebi, na svojih notranjih doživljanjih, na tem kako funkcionirajo (A99)
- pomoč pri spremembi, pri poskusu spremembe
 - To je lahko velik plus, da se lahko spremeniš, da poskusiš, da se trudiš spremeniti (A100)
- nudenje pomoči, ko je potrebno
 - Če mi rabimo kaj od teh institucij, to dobimo (A102)
- pripravljenost na sodelovanje
 - V bistvu so pripravljeni sodelovati (A103)
- možnost skupnega srečanja
 - Glede sodelovanja pa menim, da ne bi bil problem organizirati kako srečanje (A105)
- možnost skupnega srečanja
 - Če je to sodelavec iz centra, potem ni problema (B64)
- prenos informacij, pridobivanje povratnih informacij

- Pridobivanje povratnih informacij, če se starši, matična družina oz. posameznik strinjajo, da se sodeluje, da prihaja do prenosa informacij, ni težavno (B68)
- vsak vključen v pomoč doda svoj del
 - Vsak, ki je vključen v sistem pomoči, dodaja svoj del, je del mreže pomoči za matično družino (B70)
- spremembe v odnosu
 - Spremembe v odnosu (C22)
 - Je pa se v preteklosti dalo opaziti, da je do sprememb prišlo predvsem pri stikih (F37)
 - Otrok in mati sta se lahko bolj našla, lažje sta sodelovala (F38)
- dodana vrednost
 - Ena dodana vrednost (C28)
- prispevanje znanja z različnih strok
 - Vsak s svojega področja nekaj prinese (C29)
- drugačen pogled na situacijo
 - Morda tudi kaj drugega vidijo (C30)
- vključitev vseh v proces pomoči, pretok informacij
 - Dobra stran je to, da so vsi vključeni v proces pomoči, da je pretok informacij, da starši ne morejo tako manipulirati (sem bil, nisem bil) (D43)
- sodelovanje
 - Toda načeloma imamo kar dobro sodelovanje (D45)
- vključitev v zdravljenje
 - Tudi, če je alkohol npr. je vključitev v zdravljenje alkoholizma (E23)
- ni slabih strani
 - Mislim, da ni slabih strani sodelovanja z drugimi institucijami (F41)
- sodelavci, ki so v pomoč, ki delajo na tem, kar jih prosijo
 - Mi nanje gledamo kot na sodelavce, ki so nam v pomoč, ki delajo na tem, kar jih prosimo (F42)

slaba stran sodelovanja z drugimi organizacijami

- ni veliko dodatnih storitev
 - Tukaj je center bolj za to vse, ker nimamo toliko raznim nevladnih organizacij (A73)
 - Ne, ni jih veliko v našem okolju (C27)
- določenih informacij ne moreš dobiti zaradi varovanja osebnih podatkov
 - Problem je bolj glede določenih informacij, ki jih ne moreš dobiti zaradi varovanja osebnih podatkov (A104)
- povratne informacije se v nekih primerih pridobivajo le preko javnih pooblastil
 - So pa kakšne zaprte oblike pomoči, v katerih, si lahko samo v postopku javnih pooblastil, pridobivamo povratne informacije (B69)
- manj dodatnih storitev, dodatnih možnosti v manjših krajih
 - Ne vem, koliko veste, toda ne moremo se primerjati z Ljubljano ali Mariborom, kjer je veliko dodatnih storitev, dodatnih možnosti (C24)
- drugačen pogled na situacijo
 - Morda, da oni vidijo situacijo drugače ali da bi oni hoteli narekovati, kako naj poteka rejništvo (D44)
- slaba dostopnost do storitev
 - Našim je problem že iti v najbližji večji kraj (C26)
 - Glejte, lahko bi bile bolj dostopne, da bi bile v našem okolju (E25)
- pomanjkanje služb, ki nudijo storitve
 - Tako, da tukaj je verjetno še pomanjkanje teh služb (E26)
- težavno vztrajanje na storitvah
 - Sedaj imamo izkušnje; da, na začetku so pripravljeni, potem pa zelo težko vztrajajo (E27)
- storitve se ne zaključijo
 - Ne zmorejo (E28)
- ni socialne mreže
 - Marsikdo nima socialne mreže, ki bi mu bila v podporo in tako hitro omagajo (E31)

težave pri sodelovanju z matično družino

- sodelovanje z osebo, ki je zasvojena z alkoholom je zelo oteženo
 - Ti v bistvu ne moreš delati s človekom, ki je alkoholik (A88)
- oseba zasvojena z alkoholom ima zamegljeno presojo
 - Dokler starši pijejo so nerealni, niso sposobni realne presoje (A92)
- sovražnost, prenašanje krivde na druge
 - V bistvu so sovražni, krivijo vse druge (A93)
 - Na centre gledajo kot na tiste, ki jemljejo otroke (A94)
- zakoreninjeni vzorci, neustrezni vzorci matične družine
 - Ker največkrat so to zakoreninjeni vzorci, neustrezni vzorci (E29)
- težko spreminjanje obstoječih navad
 - Vedno je najtežje spreminjati obstoječe navade (E30)
- ni vztrajnosti
 - Niso vztrajni (E32)
- matična družina ima v sebi sporočilo, da ne potrebuje sprememb
 - Pa tudi v sebi imajo to sporočilo, da so v redu, kar tudi je (E33)

nadzor nad matično družino

- prošnja za povratno informacijo
 - Sedaj, če recimo koga pošljemo na zdravljenje oz. napotimo k zdravniku, potem pač stopimo v stik s tem zdravnikom ter zaprosimo za povratne informacije (A80)
- preverjanje rezultatov, udeležbe srečanj
 - Preverimo, če je prišlo do kakšnih rezultatov, če so hodili na srečanja (A81)
- preverjanje obiskovanja storitev
 - Od staršev sem zahtevala, da so mi prinesli, vsakič ko so šli, ko so bili naročeni pri zdravniku, potrdilo o udeležbi, ambulantni karton ali kako se temu že reče (A82)
 - Pa potem se tudi informiramo če hodijo na srečanja (C19)
- ni preverjanja obiskovanja storitev
 - Mi sedaj ne preverjamo, če se je nekdo npr. vključil v zdravljenje odvisnosti (D37)

10. primer rejništva

- pri težavah pri vzpostavitvi stikov z otrokom se vključi psihiatra
 - Če ima matična družina npr. težave z vzpostavitvijo stikov z otrokom, vključimo psihiatra, ki pomaga pri tem (F43)
- predpisovanje tablet za kronično depresijo materi, če je potrebno
 - Ali daje tablete mami zaradi depresije, če je depresivna, če ima težave z živci (F44)
- razvijanje odnosa z otrokom
 - Drugače pa z mamo dela na tem, da lahko vzpostavi stik z otrokom (F45)

11.2.1.5 Osnovno kodiranje intervjujev socialnih delavk na področju rejništva o podpori in pomoči rejniške družine

podpora in pomoč matični družini

- različno
 - Zelo različno (A106)
- sodelovanje, nudenje podpore, spodbujanje k stikom
 - Po pravilih naj bi rejniška družina sodelovala z matično družino, jo podpirala, jo spodbujala k stikom z otrokom (A107)
- izražanje v jeziku socialnega dela
 - Naj ne bi o matični družini grdo govorila (A108)
- pojasnjevanje nalog rejnika
 - Že preden kdo postane rejnik, se mu njegove naloge pojasnijo (A109)
- sodelovanje z matično družino
 - Pove se jim, da morajo sodelovati z matičnimi družinami (A110)
- sodelovanje različno od primera do primera
 - To je ponovno odvisno od primera do primera (B71)
- podpora pri izvajanju stikov, spodbuda za izvajanje stikov
 - Drugače pa rejnice podpirajo matične družine pri izvajanju stikov, spodbujajo jih, da pride do stikov (B74)
- podpora odnosa otrok-starš
 - Tako da podpirajo sistem otrok-starš (B75)
- odprta komunikacija

- Matični družini tudi pomagajo z odprto komunikacijo (B76)
- nudenje stikov
 - Predvsem tako, da nudijo stike (C31)
 - Da nudijo stike pri njih doma ali pa, da vozijo otroka tudi k staršem domov (C32)
- urejanje stvari
 - Nekateri rejniki pomagajo pri urejanju določenih stvari (C33)
- pomoč pri iskanju stanovanja, pri opremljanju stanovanja
 - Imeli smo rejnico, ki je pomagala matični družini pri iskanju stanovanja, pri opremljanju stanovanja (C34)
- dajanje nasvetov
 - Rejniške družine, tam, kjer je sodelovanje med družinama, dajejo velikokrat matičnim družinam nasvete (D60)
- drugih oblik pomoči rejniška družina ne nudi
 - Za druge oblike pomoči, pa ne vem, da bi rejniška družina nudila matični (D62)
- dajanje informacij o otroku, sprejemanje matične družine take kot je
 - Preko njih poizveduje, kako je z otrokom, da jim sporoča, da jih ne obsoja, da ne govori grdo o njih, da jih sprejema takšne kot so (E51)
- rejniška družina pripravlja otroka na življenje, pomaga mu zaceliti rane
 - Otroku je veliko dal skozi in rejniška družina ga poskuša pripraviti na življenje, poskuša zaceliti rane (E52)
- ni obsojanja, spoštljivost, enakovredno vključevanje v proces rejništva
 - Potrebuje, da se jih ne obsoja, da niso sedaj oni črne ovce, ampak, da se z njimi ravna spoštljivo, enakovredno, da so vključeni v proces rejništva, v delovni odnos (E53)
- vključevanje v vsakdanje stvari, povezane z otrokom
 - Vključujemo jih v vse vsakdanje stvari v povezavi z vzgojo in skrbjo za otroka (E56)
- povezanost med matično in rejniško družino
 - Potrebno je, da ko so kaki dogodki v družini, da so del tega dogajanja (E57)
- spodbujanje otroka k stikom, sprejemanje matične družine kot je

- Družini sodelujeta ves čas ukrepa rejništva, tako, da rejniška družina spodbuja otroka k stikom, prav tako pa mora sprejemati matično družino takšno kot je, nima je pravice obsojati (F65)

občutki o matični družini

- mešani občutki o matični družini
 - Je pa res, da imajo rejnice mešane občutke o matični družini (A111)
 - Nekatere lažje sodelujejo z njimi, nekatere težje (A112)
- vplivanje občutkov na komunikacijo
 - Nekatere jih lažje podpirajo, lažje z njimi komunicirajo, nekatere težje (A113)
- navezanost matične družine na rejniško
 - Tako so tudi matične družine, ki so navezane na rejniške družine in druge, ki niso (A114)
- tesna povezanost med matično in rejniško družino
 - Matična družina in rejniška družina sta tesno povezani, saj je glavni člen otrok, ki je razpet med obe družini (F64)

težave v podpori in pomoči

- matična družina otežuje rejniški družini vzgojo otroka, ki jim je bil zaupan v varstvo
 - Je pa res, da mi veliko rejnic govori, da starši uničijo ves napredek, ki so ga naredile z otrokom, da jim uničijo sistem (A115)
 - Pravijo, da potrebujejo tri dni, da se otrok umiri, da začne poslušati, potem, ko je bil na stikih pri starših (A116)
- kjer ni možnosti za sodelovanje, ni mogoče dajati nasvetov
 - Tam, kjer pa sodelovanja ni, pa matične družine teh nasvetov ne sprejemajo (D61)
- težko se je soočiti s staršem
 - Težko je namreč staršu reči, da naj gre na zdravljenje (D63)
- matična družina čuti zamero, ker rejniška družina vzgaja otroka
 - Matična družina zameri, da rejniška vzgaja njihovega otroka (E54)
- matična družina se primerja z rejniško družino
 - Sprašujejo se v čem so boljši od njih (E55)

11. primer rejništva

- Sorodstveno rejništvo, kjer je babica skrbela za vnukinjo v okviru rejništva
 - Če gre npr. za sorodstveno rejništvo, smo imeli primer, kjer je babica vzela otroka v rejništvo (B72)
- podpora mame pri reševanju odvisnosti, skrbi za otroka
 - Svojo hčerko v okviru rejništva podpira pri reševanju odvisnosti, ter neposredno skrbi za otroka (B73)

11.2.1.6 Osno kodiranje intervjujev socialnih delavk na področju rejništva o vzpostavljanju delovnega odnosa

skupna srečanja

- IPS, obiski na domu in v rejniški družini
 - V bistvu se srečujemo na sestankih, na IPS-u, na obiskih na domu, ali pa na domu rejniške družine (A122)
- srečanja v matični družini
 - Potem pa imamo sestanek tudi v matični družini, saj ni treba, da se vedno srečujemo na centru (A123)
- Individualni razgovori, timi, IPS
 - To so individualni razgovori, so timi, pa v IPS-u (C42)

izkušnje sodelovanja socialnih delavk z matičnimi družinami

- dobre izkušnje sodelovanja z matično družino
 - Jaz osebno glede sodelovanja nimam slabih izkušenj s samimi starši samimi (A124)
- neprisotnost sovražnosti v matični družini do socialnega dela
 - Ni tisto, da bi bili sovražni (A125)
- dober odnos z tistimi, ki so odzivni
 - S temi, ki pa prihajajo, ki se odzivajo, pa imam dober odnos (A129)
- udeležba sestankov na drugih centrih za socialno delo, kjer so matične družine zelo naporne
 - Jaz se velikokrat udeležujem tudi sestankov na drugih centrih, kjer sem slišala, da so nekateri starši zelo naporni, ki samo iščejo napake centra (A131)

- dober odnos z matično družino
 - Jaz osebno imam z mojimi dober odnos (A133)

težave pri delovnem odnosu

- matična družina se ne udeležuje srečanj
 - Bolj je problem, da včasih ne pridejo na srečanje (A126)
 - Ne pride na sestanke, ne odziva se na klice, ne na vabila (A128)
 - Ker imajo nekateri starši velik problem priti na center, kolikor slišim (A130)
- odklop, nesodelovanje matične družine
 - Da odklopi, da ne sodeluje (A127)
- matična družina ni zmožna nase in na svoje življenje pogledati na drugačen način
 - Uvida v svoje življenje pa nimajo in je grozno (A132)
- center za socialno delo se krivi za odvzem otroka
 - Krivijo nas, da je prišlo do odvzema otroka (E50)

razlogi za dober delovni odnos

- nepoznavanje razloga
 - Nimam pojma (A134)
- pripisovanje razloga za dober delovni odnos matični družini
 - Takšni so verjetno (A135)
- nezmožnost pripisovanja razloga za dober delovni odnos samo socialni delavki
 - Ne morem sedaj tega sebi pripisovati (A136)
- potreba po dodatnem povpraševanju matične družine
 - To oni lahko povedo, če je to zasluga strokovnega delavca (137)
- odvisen odnosa, ki ga imaš do matične družine
 - Morda pa je tudi odvisno od tega, kakšen odnos imaš ti do njih, od tega da čutijo, da so lahko to, kaj so (A138)
- osebnostna struktura staršev
 - Je pa veliko odvisno od osebnostne strukture staršev, da lahko ti z njimi vzpostaviš stik (A139)
- vsakomur se omogoča da pove svoje mnenje
 - Običajno na IPS-u sodelujeva dve socialni delavki, matična in rejniška in pač vsakemu se omogoči, da svoje pove (C43)

- sodelovalno delo
 - Jaz vedno poskušam delati sodelovalno (D53)
- ni izhajanja iz pozicije moči
 - Ne izhajam iz pozicije moči (D54)
- sodelovanje, dajanje opore, ni obsojanja
 - Ves čas se trudimo, da nekako sodelujemo, da jim dajemo oporo, da jih ne obsojamo (E47)
- možnost pogovora
 - Prav tako lahko matična družina, kadar začuti potrebo po pogovoru, vedno pride na center ali pa nas pokliče (F57)
- nudenje pomoči
 - Če potrebujejo pomoč, lahko vedno pridejo ponjo k nam na center (F58)
- vključevanje v proces rejništva, izkazovanje pomembnosti pri razvoju otroka, spodbujanje k stikom in sodelovanju z rejniško družino
 - Za dobro sodelovanje matičnih družin poskrbimo tako, da jih nenehno vabimo, jih vključujemo in jim damo vedeti, da so matični starši pri razvoju otroka zelo pomembni, jih spodbujamo k stikom in korektnemu sodelovanju z rejniško družino (F59)
- dajanje občutka pomembnosti
 - Dajemo jim občutek pomembnosti, čeprav je njihov otrok v rejništvu (F60)
- materialna pomoč družini
 - Včasih je motivacija tudi materialna pomoč družini (F61)

vzpostavljanje delovnega odnosa

- odvisno od vstopne točke
 - To je odvisno od vstopne točke, v kateri ti vstopiš v stik z matično družino (B77)
- poiščeš problem, na katerem je posameznik pripravljen delati
 - Če najdeš delovni projekt, torej problem, na katerem so družine oz. posameznik pripravljeni delati, to pomeni vstopno točko (B78)
- pridobivanje pozitivnih izkušenj pri reševanju težav, da dobiš mandat, da delaš na drugem problemu

- Če se pridobivajo pozitivne izkušnje, če vidijo, da se vseeno določene stvari dajo rešiti, dobiš mandat, da smeš delati na drugem problemu (B79)
- poskrbi se za prehod, za predajo
 - Nekako poskrbimo za prehod, za predajo (B84)
- strokovni delavec sodeluje pri nekaterih razgovorih, dokler ni zaupanja v drugega socialnega delavca
 - Morda ta strokovni delavec sodeluje pri nekaterih razgovorih, ko pa je že dosežen neki nivo zaupanja, je lažje (B85)
- preko storitev
 - V obliki storitve (C40)
 - Preko pomoči družini za dom (C41)
- na začetku rejništva se skliče IPS, kjer se izpostavi tema zamere
 - Takoj po namestitvi skličemo IPS in potem postopoma razgrajujemo te zamere, se pogovarjamo o tem (E48)
- vzpostavljanje delovnega odnosa v IPS-u
 - Delovni odnos vzpostavljamo v IPS-u (F55)
- vabilo na pogovor, nato pa se pogovor opravi
 - Tukaj vse najprej vabimo na skupen razgovor, nato pa z njimi opravljamo razgovore (F56)

delovni odnos

- pogovarjanje in dogovarjanje
 - Potem pa se pogovarjamo in dogovarjamo (C44)
- sprejemanje sklepov
 - Sprejmemo določene sklepe (C45)
- koncepti socialnega dela
 - V glavnem delam po teh konceptih (D55)
- instrumentalna definicija problema
 - Nekako delam tako, da vsak pove svoj delež, svojo rešitev in nato poskušamo najti najboljšo rešitev za otroka, skleniti določene dogovore (D56)
 - Torej, da lahko vsak pove svojo definicijo problema in da nato poiščemo najboljšo možno rešitev (D57)
- razreševanje razlogov, ki so pripeljali do odvzema otroka

- Predvsem delamo na razlogih, ki so za sabo prinesli odvzem (E49)

sodelovanje med matično družino in socialno delavko

- omogočanje sodelovanja s socialno delavko, s katero ima uporabnik dobro izkušnjo
 - Če te uporabnik ne sprejema za svojega, ampak nekoga drugega, ki ga sprejema, se lažje pogovarja z njim, smo toliko fleksibilni, da to ni problem (B80)
 - Ljudem omogočimo, da si poiščejo pomoč pri tistem, s katerim že imajo dobro izkušnjo, imajo občutek, da bodo lažje rešili problem (B81)
- zaupanje v socialnega delavca
 - Ja, zaupanje (B82)
- pozitivna izkušnja z določenim socialnim delavcem
 - Imamo strokovne delavci ki delajo na različnih delovnih področjih, pa je recimo imel pozitivno izkušnjo, ko je tam pred leti urejal denarno pomoč (B83)

11.2.1.7 Osno kodiranje intervjujev socialnih delavk na področju rejništva o glasu matične družine

kako se zagotavlja glas

- zapisovanje mnenja rejnika, mnenja starša
 - Ker tudi zapisujemo stvari tako, torej zapisujemo mnenje rejnika, mnenje starša (A149)
- IPS
 - To sigurno v okviru sodelovanja v IPS-a (B86)
- socialna delavka daje možnost, da lahko vsakdo pove mnenje
 - Če bi sami, potem verjetno ne bi slišali drug drugega (C46)
- socialni delavki skrbita za podporo in zagotavljanje glasu
 - Na IPS-u sodeluje tudi socialna delavka matične družine, ki skrbi za to, da se jim daje podpora, da se jih sliši (E58)
- ubesedijo se stvari, ki se ne morejo povedati
 - Pomaga jim ubesediti stvari, ki jih včasih ne zmorejo povedati (E59)
- izpostavljanje pomembnih tem
 - Če izpostavijo kakšno stvar, se o njej pogovorimo (F63)

zagotavljanje glasu

- možnost govora
 - Pomembno je, da ima možnost govorjenja, da ni recimo rejnik tisti, ki samo govori (A140)
 - To je v bistvu namen sestankov, da imajo tudi starši možnost govoriti, tudi pred rejnikom in otrokom (A141)
 - Jaz mislim, da ima vsakih možnost govoriti, da mu to ni odvzeto (A151)
- sodelovanje pri pogovoru
 - Mislim, da imajo to možnost, da so zraven, da sodelujejo, da govorijo (A146)
- upoštevanje glasu vseh udeležениh
 - Mislim, da je bil IPS tudi tako zastavljeni (A147)
- možnost izražanja mnenja, možnost govora
 - Matične družine imajo vedno možnost, da povedo, kaj si mislijo, saj jim vedno dajo besedo (A148)
 - Tako, da ima v bistvu možnost, da se izrazi, da pove če ga kaj moti, kaj bi hotel, da je drugače, kaj misli tudi sam glede na napredovanja v rejništvu, glede tega, če razmišlja o tem, da bi se otrok vrnil (A150)
 - Glas se jim zagotavlja tako, da vsak pove, nekaj (D58)
- individualni razgovori
 - Imamo pa tudi individualne razgovore (B87)

upoštevanje glasu matične družine

- dogovarjanje o stikih
 - Pri določanju stikov (C47)
- upoštevanje želj matične družine
 - Tukaj upoštevajo želje matične družine (C48)
- upoštevanje želj, zadolžitev, obveznosti otroka
 - Mora pa se tudi upoštevati otroka, njegove želje, zadolžitve, obveznosti (C49)
- kadar je v otrokovo korist se upošteva mnenje matične družine
 - najpomembnejša je korist otroka, saj če sedaj starš želi stike, recimo dva krat mesečno, otrok pa enkrat, poskušamo skleniti dogovor (D59)
 - Kar se jih sliši, upošteva se njihovo mnenje, kadar je v otrokovo korist (F62)

nezmožnost zagotavljanja glasu

- nezmožnost govora
 - Zato, ker ljudje ne morejo vedno vsega povedati (A142)
 - Starši ne morejo vsega pred rejnikom povedati (A143)
 - Je pa res, da si nekateri ne upajo govoriti (A152)
- neprimernost pogovora pred otrokom
 - Hkrati pa tudi ni vse primerno, da se pred otrokom razglablja (A144)
 - Mi moramo presoditi, kdaj je otrok zraven in kdaj ne, kdaj so bolj take teme, ki se tičejo bolj staršev in rejnikov, potem pač ni otroka zraven (A145)
- preferenca individualnega pogovora pred skupinskim
 - Nekatere stvari mi povedo na samem, ampak nato rečejo, tega pa na sestanku ne povedati (A153)
- pomanjkanje informacij
 - Je pa sedaj tako, da če oni ne dajejo sporočil, če ne dajejo informacij, mi v njih ne dregamo preveč (A154)
- premalo socialnega dela z matično družino
 - Tako, da je tako, kot sem Vam na začetku povedala, da se mi zavedamo da delamo več v rejništvu z rejnicami in premalo s starši samimi (A155)

11. primer rejništva

- želja otroka, da se starš ne udeleži srečanja IPS
 - Na srečanjih, IPS-a se mi je tudi že zgodilo, da otroci niso hoteli, da bi starši prišli na IPS (B88)
- upoštevanje želje otroka
 - Tukaj sem upoštevala želje otroka (B89)

11.2.2 Osno kodiranje intervjujev matičnih družin

11.2.2.1 Osno kodiranje intervjujev matičnih družin na področju rejništva o podpori in pomoči matični družini pred začetkom rejništva

začetek rejništva

- tašča in hčerki so dale povod za rejništvo
 - Do rejništva pa je tako prišlo, da je moja tašča izjavo dajala, in je moji hčerki privabila k temu, da naj sin gre v rejništvo (G1)
- sorodstveno rejništvo
 - K moževi sestri (G3)
- center za socialno delo materi sporoči, da pride po otroka
 - S centrom za socialno delo je bilo tako, oni so mene samo poklicali in mi dejali kdaj pridejo k meni, ter da moram biti takrat doma (G16)
- mama se je odselila k staršem, a to ni dovolj, da otrok ne bi šel v rejništvo
 - V času ko sem živela pri svojih starših so mi naredila eno sobo, bilo je vse pripravljeno da bi tam živela, a je center za socialno delo rekel, da mora otrok stran (G17)
- mož odide na zdravljenje, center za socialno delo, hoče, da mati podpiše odločbo o rejništvu
 - Ko je bil mož na zdravljenju so mene velikokrat klicali, če bi podpisala papirje, pa nisem hotela, vse do konca otroka nisem hotela predat neki drugi osebi, a sem na koncu le podpisala (G24)
- odvzem brez vednosti mame
 - Otroka so odpeljali brez moje vednosti (H1)
- otrok vzame svoje stvari, svoja oblačila
 - Prišli so po stvari, po nekaj oblačil (H3)
- nastanitev otroka v krizni center
 - Otroka so nato odpeljali v večje mesto, brez kakršnega koli vedenja (H4)
 - Socialne delavke so mi povedale, da so jo odpeljale v krizni center (H7)
- nastanitev otroka v rejniško družino
 - Od tam pa so hčerko, po enem tednu, odpeljali v rejniško družino (H8)
- obisk kriznega centra
 - Enkrat sem bila v kriznem centru, da sem videla, kje je hčerka (H17)

- Po tednu dni sem skupaj s socialno delavko na področju rejništva in drugo strokovno delavko šla po hčerko tja (H18)
- nastanitev otroka v rejniško družino
 - Nato pa smo jo odpeljali v rejniško družino (H19)
- neznanje o tem kaj se lahko pričakuje od rejništva
 - Rejnico sem že od prej poznala, toda dokler nisem vedela kam gre in v kako družino gre, dokler nisem videla rejnice, nisem vedela kaj lahko pričakujem od rejništva (H20)
- prostovoljna namestitev v rejniško družino
 - Da sem prostovoljno dala otroka v rejništvo (I1)
- center ureja stvari za začetek rejništva
 - Ne to je center urejal (I3)
- pogovor o rejniški družini
 - Ja to kam bo šla, v katero družino (I4)
- zanimanje matere, če se bo hčerka vrnila
 - Ko je šla v rejništvo sem socialnemu delavcu postavila samo to vprašalo, če se bo hčerka vrnila domov? (K10)
- določitev ciljev za zaključek rejništva
 - Rekel mi je, da se bo, ko si bom uredila življenje (K11)

občutki matične družine ob odvzemu

- odvzem je bil težaven
 - Bilo je težko, resnično je bilo težko (G2)
- občutek, da te nihče ne potrebuje
 - Najhuje je ko doma več ne moreš živeti normalnega življenja in opaziš da te nihče nikjer ne potrebuje (G4)
- šok
 - To me je zelo šokiralo (H4)
- živčnost
 - Z živci sem bila na koncu (H5)
- najbolj težko ob odvzemu otroka
 - Najbolj ti je težko, ko ti otroka odvzamejo (J7)
- občutek strahu in groze ob odvzemu

- To je psihično groza in strah (J8)
- če ne bi prišlo do odvzema, bi bil alkohol morda še vedno prisoten v življenju matere
 - Mogoče, če nebi prišlo do odvzema, če se ne bi toliko napila, bi še morda danes pila (K9)
- sovražnost do rejnice
 - Jaz sem jo v začetku zelo sovražila (J18)

vrsta podpore in pomoči pred začetkom rejništva

- podpora se ni prejela
 - Ne (H6)
- nudenje pomoči partnerju
 - Sicer ne zame, ampak za partnerja (H9)
- razgovori na centru za socialno delo
 - Ponudili so mu razgovore na centru za socialno delo (H10)
 - Jaz pa sem imela nekaj razgovorov s socialno delavko (H16)
- podpora socialne delavke pri namestitvi otroka v rejniško družino
 - Socialne delavke so mi stale ob strani (I2)
- ponujanje socialnovarstvenih storitev
 - Ponudili so mi različne variante, ki jih oni pač nudijo (K2)

razlog za zavrnitev pomoči

- zavrnitev pomoči s strani partnerja
 - Zavrnil jo je (H11)
- občutek, da ni zasebnosti
 - Mislil je, da bo to šlo v javnost (H12)
- sram
 - Ni hotel, da bi ga ljudje na centru videli (H13)
- kljub pojasnitvi, da je vse zasebno, je še vedno občutek, da ni zasebnosti
 - To je bilo vse povedano, toda različni ljudje hodijo na center in nikoli ne veš, koga boš srečal na hodniku (H14)
- ni krivda socialnih delavcev za zavrnitev pomoči
 - Niso bili socialni delavci ničesar krivi (H15)

potreba po podpori in pomoči pred začetkom rejništva

- potreba po denarni pomoči
 - Denarno pomoč (I5)
 - Včasih je bilo tako, da otroka nisem mogla nahraniti, nisem imela za plenice (I6)
- potreba po pomoči centra za socialno delo
 - Bi pa jo potrebovala (I8)
- potreba po podpori in pomoči na začetku rejništva
 - Pri začetku (J6)
- potreba po usmerjanju, da se preneha piti
 - Jaz sem potrebovala tako pomoč, ki me je potisnil, do tega, da sem prenehala piti (K8)

težave pred začetkom rejništva

- center za socialno delo ni nudil pomoči
 - Ne (I7)
- poskus zdravljenja, ki ni uspel
 - Že sama sem poskusila, da ne bi več pila, pa mi ni uspelo (K7)

razlog za odločitev za rejništvo

- alkohol, nasilje v družini
 - Alkohol in takega partnerja sem imela, ki me je pretepal (I9)
- podajanje lažnih informacij o tem, da je hčerka lačna, da spi pri sosedih
 - Sem imela dva pobudnika, ki sta na center za socialno delo sporočala lažne informacije (H42)
 - Govorila sta, da je hčerka bila lačna, da je pri sosedovih spala (H43)
- alkohol
 - Pila sem in tako je prišlo do rejništva (K1)

11.2.2.2 Osnovno kodiranje intervjujev matičnih družin na področju rejništva o podpori in pomoči matični družini v času rejništva

vrsta podpore in pomoči v času rejništva

- zdravljenje alkoholizma
 - Mož je bil na zdravljenju, kakor tudi jaz (G6)
- svetovanje
 - Samo svetovali so mi, sama sem bila tista, ki sem se morala znajti v situaciji (G26)
- otrok je živel pri sorodnikih
 - Jaz ne vem kako podporo, slučajno to, da je bil otrok v normalni hiši, da je lahko živel pri sorodnikih (G27)
- denarna pomoč
 - Tudi z denarno pomočjo (H25)
- podpora in pomoč druge socialne delavke
 - Jaz sem rekla, da grem na center za socialno delo k drugi socialni delavki, ki tudi dela na rejništvu (H66)
- podpora s strani centra za socialno delo
 - Jaz moram povedati, da sem zelo veliko podporo tukaj dobila (J1)
- pogovori na centru za socialno delo
 - Eno leto sem skoraj vsak teden na začetku hodila k socialni delavki na razgovore (J2)
 - Meni je pomagalo tisto enoletno obdobje, ko sem neprestano hodila na center, na pogovore (J25)
 - Potekali so tako, da me je socialna delavka vprašala kaj sem danes delala, če je kaj bilo, potem pa je me vprašala če me kaj teži (J32)
 - Veliko podporo sem imela s centra (K12)
- instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev
 - Jaz vedno, ko sem imela kakšne težave, sem poklicala in šla na center, kjer smo problem, ki sem ga imela, poskusili rešiti (J4)
- pomoč pri razvijanju odnosa s hčerko
 - Ja (J34)
- zdravljenje v bolnišnici za odvisnost
 - Tako, da sem jaz bila na zdravljenju v bolnišnici tri mesece skoraj (K3)

- klub zdravljenih alkoholikov
 - Nato pa sem tukaj hodila v klub za zdravljenje alkoholizma (K4)
- krepitev moči
 - Tako s pogovorom, kot s tem, da naj ostanem trdna, da naj ne zaidem tja, kje sem bila, da bo mala prišla domov (K14)
 - Ko so mi omenili, da mala pride domov, je bilo dovolj (K15)
- pomoč preko timov na centru za socialno delo
 - Pomoč sem dobila na timih, na centru, na katerih sta sodelovala tudi zdravnica od hčerke in vodja programa, ki sem se ga udeleževala na klubu (K17)

kdaj se nudi podporo in pomoč v času rejništva

- center za socialno delo nudi pomoč, ko je potrebna
 - Vedno, ko kaj potrebujem mi gredo na roko (H27)
- po potrebi se pokliče socialno delavko na področju rejništva
 - Če kaj potrebujem, potem že socialno delavko na področju rejništva pokličem, pa mi ona stvari razloži, če ve seveda (I20)

potreba po podpori in pomoči v času rejništva

- zdravljenje alkoholizma, beg pred možem
 - A vseeno nisem bila na zdravljenju zaradi alkohola temveč zaradi bega, no spila sem tako kot vsak kdaj pa kdaj kaj, a jaz sem se morala odstraniti zaradi tega kaj mi je mož delal (G18)
- stiki z sinom so bili na 14 dni, smrt očeta, babice
 - Otroka sem lahko videla na vsakih 14 dni, ob tem še mi je umrl oče, kakor tudi babica dogajalo se je vse naenkrat (G19)
- plesen na stenah, sinova soba ne zgleda kot otroška soba
 - Enkrat so odšli v hišo in mi dejali, da imam plesen, da sinova soba ne zgleda kot da v njej kak otrok živi (G22)
- plesen na stenah
 - Res je da naju z možem ni bilo v hiši šest mesecev in je vlaga prišla ven, to je normalno (G23)
- potreba po psihosocialni pomoči
 - Sedaj so bolj duševne bolečine (H28)

- S socialno delavko se o tem še nisem pogovarjala (H29)
- okrivljenje za smrt matere
 - Sosedje so me okrivili, da sem jaz kriva, da je moja mamó možganska kap (H31)
- rejnica onemogoča stike
 - Hotela sem imeti stike z njim, toda reklo se je, da ne smem (H62)
- stiki samo preko šole
 - Imam stike preko šole (H63)
- rejnica onemogoča stike
 - Če ga pokličem po telefonu, ona stoji zraven telefona (H64)
- mati ima občutek, da je socialna delavka ne upošteva
 - Ampak socialna delavka drži z rejnico (H65)
- mati ima občutek da je rejnica ne upošteva
 - Ne (H67)
 - Če pa pridem k njim domov, pa sem kakor neopazna veverica (H69)
- stiki preko šole
 - Na šoli se vidiva štirikrat, petkrat, ko so proslave (H68)
- mati ima občutek, da rejnica ne upošteva nikogar
 - Rejnica nikogar ne upošteva (H70)
 - Ne mene, ne sina, ne sestre od sina (H71)
- potreba matere po pogovoru
 - To, da sem si jaz dušo lahko olajšala, da sem lahko povedala kaj me je skrbelo (J3)
- nezmožnost prilagoditve staršev
 - Sem pa opazila, da veliko staršev v rejništvu, kot sem jaz, se ne prilagodijo (J22)
- ni občutka, da je otroku v rejništvu dobro
 - Ne mislijo, da je otroku v rejniški družini dobro (J23)
- starši ne gledajo na otrokov dobrobit ampak na svoj
 - Gledajo na sebi (J24)
- psihosocialna pomoč
 - Jaz sem potrebovala psihično pomoč (J35)
- ni potrebe po dodatni pomoči

- Ne (J36)

storitev

- izredna denarna socialna pomoč za prepleskanje sten
 - Enkratno pomoč sem zahtevala, da sem lahko prepleskala stene, še sestra mi je pomagala (G35)
- izredna denarna pomoč za pogrebne stroške
 - Dala sem vlogo za izredno denarno pomoč, za pogrebne stroške, ki lahko stanejo tudi do dva tisoč evrov (H26)

sprememba

- nov partner
 - Pustila sem tistega partnerja, ter se poročila s sedanjim partnerjem (I10)
- odhod iz hiše nekdanjega partnerja
 - Sem pa odšla s hiše, v kateri sem živela s takratnim partnerjem (I11)
- drugačen pogled, drugačno razmišljanje matere
 - Tu je meni sociala naredila največji plus za korak naprej, da sem jaz začela popolnoma drugače gledati, popolnoma drugače premišljevati (J26)
- spoštovanje do rejnice
 - Rejnico sem začela spoštovati (J27)
- na začetku so stiki hladni, nato pa bolj veseli
 - Na začetku so vsa srečanja bila bolj hladna, nato pa sem nekaj s hčerko delala in sva se začeli smejati (J28)
- začetek pogovora o osebnih stvareh
 - Začeli sva se pogovarjati o osebnih stvareh (J29)
- na spremembi se je začelo graditi
 - Na tem sva začeli midve počasi graditi (J30)
- sprememba sebe, ponovno zaživeti
 - Potrebno se je skupaj pobrati, naredi neko drugo črto, sebe spremeniti, saj če bi vse v redu bilo, meni otroka ne bi odvzeli (J31)
- mati je po pogovoru s socialno delavko pozitivnejša
 - V pisarno sem prišla vsa potrta, tako da mi je ta ura toliko pomagala, da sem z lažjim srcem odšla od socialne delavke (J33)

- drugačen pogled na svet
 - Drugače sem začela gledati na svet (K25)
- mati prej ni videla ničesar pred sabo
 - Prej si bil omamljen, ničesar nisi videl pred sabo, glavno je bilo, da si se napil (K26)
- mati sedaj vidi, da je treba težave reševati sproti
 - Sedaj pa vidiš, da je treba težave sproti reševati, da se ti problemi ne nakopičijo (K27)
- mati pred ni videla, kolikšen problem je alkoholizem v kraju, kjer živi
 - Prej se recimo niti nisem zavedala, kako velik problem z alkoholom ima to mesto (K28)
- mati sedaj vidi kolikšen problem je alkoholizem v kraju kjer živi
 - Sedaj vidim (K29)

pridobitev zaupanja v center za socialno delo

- center je pokazal, da je na strani matere, hitro je reagiral na nastalo težavo
 - V center pa sem zaupanje dobila tako, da takrat, ko sem prišla domov iz bolnišnice in ko rejnica takrat otroka ni pripeljala na stike, da so takoj drug dan bili na moji strani (K38)
 - Takoj smo se usedli skupaj, takoj smo se pogovarjali, kako bomo sedaj to težavo rešili (K39)
- upoštevanje mnenja matere
 - Jaz nisem na druga pristala kot na drugo rejniško družino ali pa, da se hčerka vrne takoj domov (K40)
 - Otrok se je nato namestil v drugo rejniško družino (K41)

občutki matične družine

- upanje, da se bo otrok vrnil
 - Imela sem upanje (G5)
- premalo pomoči s strani centra za socialno delo, delo v korist drugih
 - Center za socialno delo je pomagal, a je pomagal premalo, saj so predvsem delali v korist drugih (G25)
- občutek matere, da center za socialno delo ni angažiran

- Če bi center za socialno delo bil angažiran za to, da se otok hoče vrnit domov, bi lahko pomagali, da bi se mu to tudi omogočilo, kot to delajo za druge otroke (G36)
- mati noče, da bi center za socialno delo še kdaj prišel k njej domov
 - Če bodo s centra še kdaj hoteli k meni v hišo, dobo morali imeti nalog (G41)
- spraševanje matere o občutkih, ko ti bližnji umre
 - Ne vem kako bi se ti počutila, če bi ti mama umrla pred mesecem dni, 21. februarja (H30)
- zadovoljstvo matere s centrom za socialno delo
 - Jaz sem zadovoljna in srečna s tem (J5)
- zaupanje v socialno delavko
 - Sedaj imam tudi že zaupanje v socialno delavko, ki je prevzela področje rejništva (J37)
- razumevanje s strani socialne delavke
 - Razumela me je (K13)
- pomanjkanje motivacije za delo
 - Ker če bi mi oni govorili, da morda pride za pet let, deset let, potem ne bi imeli kaj skupaj delati (K16)

kaj je potrebno v rejništvu

- starš se mora potruditi
 - Ti, kot starš se moraš potruditi (J49)
- starš mora vložiti veliko truda, pokazati veliko dobre volje
 - Moraš veliko truda, dobre volje pokazati (J50)

zaključevanje rejništva

- timski sestanki glede stikov, ki so najprej bili enkrat na teden, nato pa so se povečevali
 - Takrat smo se začeli pogovarjati, imeli smo timske sestanke, glede stikov, da so se urejali, da so bili enkrat na teden, nato dvakrat na teden, nato čez vikend (K5)
- videnje možnosti, za vračanje
 - Začelo se je videti, da je možno, da pride nazaj (K6)

11.2.2.3 Osnovno kodiranje intervjujev matičnih družin na področju rejništva o podpori in pomoči matični družini, potem, ko se rejništvo zaključi, ko se otrok vrne v matično družino

vrsta podpore in pomoči po zaključku rejništva

- pomoč za učenje
 - Sin ima učno pomoč (G40)
- ni druge pomoči
 - Druge pomoči ni (G42)
- obisk skupine v klubu za zdravljenje alkoholizma
 - Samo skupino (K32)
- potreba po potrditvi
 - Nisem še tisto, dovolj samozavestna, da bi rekla, ja, to je tako (K34)
 - Da potrebuješ tisto potrditev, da ti pove, ja, dobro je (K35)

kdo nudi podporo in pomoč po zaključku rejništva

- mati nudi pomoč drugim tako vidi spremembe na sebi
 - S tem vidim, da sem nekaj naredila iz sebe, da se je nekaj z menoj zgodilo, da se je nekaj spremenilo, sedaj ko sem trezna (K23)
- mati nudi pomoč drugim
 - Ni samo, da sebi pomagam, ampak da tudi drugim pomagam (K24)
- vodja skupine kluba za zdravljene alkoholike
 - Pa če pride do kaj takega, kjer potrebujem nasvet, pokličem vodjo skupine (K33)

težave v rejništvu

- ni se vedelo kdaj se bo otrok vrnil
 - Podpore mi niso dali sploh da bi mi rekli kdaj bom dobila otroka nazaj domov (G28)

sprememba

- manj potrebe po potrditvi kot na začetku rejništva
 - Sedaj tega ne potrebujem tega več toliko, kot sem na začetku (K36)

- mati ni več tako napeta
 - Pa sedaj tudi vidim, da nisem več tako živčna, napeta (K52)
- mati se ne spre tako hitro več
 - Ne sprem se tako hitro, kot sem se, ko sem pila (K53)
- podpora s strani centra za socialno delo ni več potrebna
 - Ničesar nisem potrebovala (K47)

11.2.2.4 Osno kodiranje intervjujev matičnih družin na področju rejništva o drugih osebah, institucijah, ki nudijo matični družini pomoč

pomembni drugi

- socialni delavec v bolnišnici
 - Imela sem socialnega delavca za terapevta (G7)
- varuh človekovih pravic
 - Hudo je da sem morala v pomoč poklicati varuha človekovih pravic (G9)
- hčerki
 - Velika podpora sta mi bili hčerki (G11)
 - Pa sedaj mi starejši hčerki že gresta malo na roko (I16)
- oče in mati
 - Podporo sem dobila samo od očeta in matere, pri katerih sem živela (G13)
- sestra
 - Pomoč sem dobila tudi od sestre, in moram reči, da so mi še vedno velika podpora (G14)
- svak
 - Partnerjev brat (H37)
- soseda, sorodniki
 - Druga soseda, vsi sorodniki, moji in partnerjevi so mi v oporo (H38)
- Rdeči križ
 - Z Rdečega križa (I12)
- hčerka, zet, sestra
 - Od hčerke, zetov, moje sestre (I21)
- nobena pomoč se ni iskala izven centra
 - Ne (J43)

- sestra, prijateljice
 - Moja sestra, moje kolegice, so me podpirale (K13)
- klub za zdravljene alkoholike ter vodja skupine
 - Klub mi je bil velika podpora, vodja skupine mi je bila velika podpora (K18)

klub za zdravljene alkoholike

- tedenski obisk kluba, tedensko individualno srečanje
 - Jaz sem hodila enkrat na teden v klub in enkrat na teden na individualno srečanje k njej (K19)
- nudenje pomoči tam, kjer se potrebuje
 - Ko me je kaj težilo (K20)
- obisk kluba, ko je težava, tudi po štirih letih treznosti
 - Pa še danes je tako, da grem na obisk, ko me kaj teži, pa čeprav je že štiri leta minilo, odkar ne pijem več (K21)
- vprašanja o tem kako se naj kaj dela
 - V klubu sem velikokrat imela podvprašanje, kako naj kaj naredim (K22)

pridobitev zaupanja v pomembne druge

- dajanje občutka, da ti je na voljo
 - Ona mi je pravila, da če bom v dvomih, naj jo samo pokličem, ali pa naj se oglasim (K37)

vrsta pomoči

- spodbujanje, da se sodeluje s centrom za socialno delo
 - Neprestano mi je govoril, naj grem tja in se dogovarjam za sestanke (G8)
- informiranje
 - Vse moje informacije so šle preko ustanove, kjer sem se zdravila (G10)
- sodelovanje v razgovorih
 - Vsak ponedeljek sta šli na razgovore, srečanja, skratka vse (G12)
- finančna pomoč, nasveti
 - Bila je finančna podpora, ter v obliki nasvetov, obiskov (H39)
- podpora z besedami
 - Podpirali so me z njihovimi besedami (H40)

- vlivanje moči
 - Vlivali so mi moč (H41)
- paket hrane
 - Sem že od njih dobila kakšen paket (I13)
- denarna pomoč od mame za opremo
 - To kaj mi je mama dala za pohištvo, da sem si malo uredila hišo, jo opremila (I15)

način sodelovanja z pomembnimi drugimi

- center za socialno delo napotil na zdravljenje
 - Napotil naju je center za socialno delo naj greva na zdravljenje, saj drugače sploh otroka nebi dobila (G38)
- zagotovitev matični družini, da se jim je pripravljena nuditi pomoč
 - Takoj ko sem prišla, saj mi je takoj dejal da če bodo kaki problemi, da se naj obrnem na njega (G39)
- center za socialno delo napotil na zdravljenje
 - Center mi je ponudil zdravljenje v bolnišnici (K30)
- ob zaključevanju zdravljenja si je vsak sam moral najti klub
 - Potem, ko pa se je zdravljenje zaključevalo, pa si si moral en klub najti, na katerega boš lahko hodil, ko prideš domov iz bolnice (K31)

težave v sodelovanju s pomembnimi drugimi

- ni bilo podpore s strani partnerja in tašče
 - Od moža in tašče podpore nisem dobila, saj se je mož raje napil in odšel od doma, tašča pa me je skoraj da ne odganjala od hiše (G15)
- ni sodelovanja med socialnim delavcem v bolnišnici in centrom za socialno delo
 - Niti enkrat ga niso poklicali (G37)
- ni prošnje za pomoč na organizacije
 - Na nobeno organizacijo se nisem obrnila (H36)
- že leto dni ni več nobenega paketa
 - Že leto dni nisem dobila več nobenega paketa (I14)
- ni nujenja informacij o pomembnih drugih
 - Ne (I17)

11.2.2.5 Osnovno kodiranje intervjujev matičnih družin na področju rejništva o podpori in pomoči s strani rejniške družine

vrsta podpore in pomoči

- pomoč otroku, da napreduje
 - V šoli nima nikakršnih problemov, moram pa še dodat, da je veliko napredoval, medtem ko je bil pri rejniški družini (G9)
- pogovor
 - Če pa je kaj narobe, pa se o tem pogovoriva (H23)
- daljši obisk hčerke, ko je mami umrla mama
 - Od tistega dne, torej od časa februarских počitnic, je bila najmlajša hčerka, ki hodi v osmi razred osnovne šole, pri meni (H32)
- druženje
 - Nekdo je neprestano bil poleg mene (H35)
- rejnica spodbuja razvijanje odnosa starš-otrok
 - Govori ji: » Veš, da je ona tudi tvoja mama«. (J16)
- dajanje nasvetov, učenje z vzorom
 - Jaz se namreč veliko od nje naučim (J17)

način podpore in pomoči

- nudenje pomoči, ko se potrebuje
 - Če potrebujem kaj se lahko nanjo obrnem (H21)
 - Ko sem poklicala rejniško družino, ko sem potrebovala pomoč, so oni bili tu zame (H33)
- rejniška družina nudila največ pomoči
 - Ampak tolikšne, kot sem jo dobila iz rejniških družin, iz dveh rejniških družin, ker imam sina in hčerko v rejništvu, nisem dobila od nikogar (H34)
- podpora na vsakem koraku
 - Radi so me imeli, podpirali so me na vsakem koraku (K50)

način dela rejnice in matične družine

- dogovarjanje glede stikov
 - Sedaj, npr. ko grem v bolnico, sva se tudi dogovorili, da teden, ko bom v bolnišnici, ne bo stikov, da se bodo stiki nekako drugače nadoknadili (H22)

odnos med matično družino in rejnico

- prepiri med rejnici in mamo, rejnica grozi mami
 - Z njo sva se prepirali, bolje sva se pogovorili enkrat na dvorišču pri babici, in takrat mi je v obraz povedala, da se moram paziti, da mi še na katerem drugem področju ne zagreni življenja (G29)
- odkrit odnos
 - Povedala sem ji, da če mi ima kaj za povedati, mi naj to pove v obraz, ker jaz nimam rada dvoličnosti (H24)
- spoznavanje rejnice in mame
 - Ampak s časom vidiš, kdo je rejnik in tako naprej (J9)
- razumevajoč odnos
 - Jaz in rejnica imava tak odnos, kjer se zelo dobro razumeva (J10)
- materin karakter je veliko pripomogel k odnosu, ki ga ima z rejnico
 - Toda sedaj, če nebi jaz bila takšna kot sem, z rejnico nikoli nebi imela takšnega odnosa, kot ga imam sedaj (J12)
- spreminjanje odnosa med materjo in rejnico, ko se vidi, da se dobro skrbi za otroka v rejništvu
 - Ko pa sem videla, da je hčerki dobro, ko sem videla, kako ona skrbi zanjo, ko sem videla, da je vse dobro, dobro, dobro, sem se počasi začela spreminjati (J21)
- dober odnos z rejniško družino
 - Druga rejniška družina pa lahko povem, da so zelo dobri bili (K49)
- stiki so se ohranili do sedaj
 - Še sedaj imamo stike, še sedaj smo ostali v kontaktu (K51)

sodelovanje med matično družino in rejniško

- kontakt vsaki drugi, tretji dan
 - Midve z rejnico se slišiva vsaki drugi, ali pa tretji dan (H56)
- srečanja na centru
 - Slišiva se na centru, po eno uro, ko je skupen sestanek (H61)
- pogovori enkrat na teden
 - Midve se tedensko slišiva (J13)

- Ona ima še več otrok v rejništvu, toda jaz sem edina, ki jo enkrat tedensko pokličem in se z njo pogovarjam dve do tri ure tedensko (J14)
- rejnice so pripravljene sodelovati z matično družino, jih informirati
 - Rejnice so vedno pripravljene dajati informacije, toda če se ti sam ne potrudiš, bodo one sčasoma tudi prenehale (J51)

način dela rejnice in matične družine

- lasten dogovor glede stikov
 - Jaz, rejnica in hčerka pa se same dogovarjamo za stike (I23)
- konstruktivno reševanje težav
 - In tudi, ko kaj pride vmes, se usedeva, ter to stvar debatirava (J11)
- dajanje časa, intuitivno ravnanje rejnice z mamo
 - Ona pa mi je povedala, da je to videla in si mislila, da mi mora dati čas (J19)
- rejnica se odziva na čustva matere
 - Ona je z mano narahlo delala, ker sem takrat bila živčna razvalina (J20)
- mati in rejnica prispevata k dobrim izidom
 - Včasih moram jaz popustiti, včasih ona (J44)
- ob nesoglasju se dogovarja tako, da se dela v korist otroka
 - Saj tudi med nama pride do nesoglasja, toda midve se že tako zmeniva, da najdeva skupno pot, ki bo za hčerko dobra (J45)

težave v rejništvu

- ni podpore s strani rejniške družini
 - Dobila nisem nobene pomoči (G20)
- nadzorovanje stikov s strani rejniške družine
 - Vsak dan vsa bila v stiku in sva se pogovarjala preko telefona, tudi to, koliko sva se pogovarjala, so opazovali (G21)
- pri sinu rejništvo ni to, kaj bi moralo biti
 - Imam sina, ki je tudi v rejništvu, in ni to tako, kot bi moralo biti (H57)
- manjka ljubezen
 - Ljubezen z obeh strani (H58)
- ni enakovrednosti med otrokom v rejništvu in bioloških otrokom rejnice
 - Rejnica ga ima rada, to ne morem reči, toda ne isto, kot hčerko (H59)

- pomanjkanje sodelovanja
 - Sicer se slišiva po telefonu, se pogovarjava, toda ni to isto, kot pri hčerkin rejnici (H60)
- ni podpore od prve rejniške družine
 - Prva družina mi ni bila v veliko podporo (K48)

11.2.2.6 Osno kodiranje intervjujev matičnih družin na področju rejništva o vzpostavljanju delovnega odnosa

vzpostavljanje delovnega odnosa

- vzpostavljanje delovnega odnosa s socialno delavko v času njenega pripravništva
 - Ona se je pri socialni delavki, ki je prej imela rejništvo, učila (J38)
- mati si je ustvarila dobro mnenje o socialni delavki
 - In že, ko je pri tej socialni delavki delala pripravništvo, mi je bila všeč (J39)
- sodelovanje z hčerko na skupnem projektu
 - Hčerka mi je tudi pravila, da sta pri enem projektu skupaj sodelovali (J40)
- hčerka si je ustvarila dobro mnenje o socialni delavki
 - Hčerka jo je omenila v dobrem (J41)
- spoznanje, da se osebo posluša
 - Hčerka je namreč videla, da jo je poslušal (J42)

delovni odnos

- skupni pogovori so zelo dobri
 - Skupni pogovori so bili zelo dobri, nimam pripomb (G30)
- pogovor o zdravstvenih težavah hčerke
 - Kako je v šoli, ali ima hčerka zdravstvene težave, če potrebuje pomoč pri učenju ter kako se hčerka obnaša v rejništvu (I19)
- pogovori o hčerki in njenem življenju
 - Pogovarjamo se, kako ji gre v šoli, kako ji gre na delu, ker pomaga na kmečkem turizmu, pa take stvari, ali je zdrava (I22)
- sodelovanje z vseh strani, neprestana komunikacija
 - Ja (J52)
- sodelovanje z drugo socialno delavko

- Samo konec koncev je bila tukaj še druga socialna delavka, ki mi je stala ob strani (K43)
- sodelovanje z drugo socialno delavko in socialnim delavcem
 - Sem veliko hodila k njej, pa še k socialnemu delavcu (K44)
- znanje za pogovor
 - Imeli smo take povezave, znali smo se pogovoriti (K45)
- dogovarjanje
 - Znal je eden potrpeti, znal je drugi potrpeti (K46)

težave pri vzpostavljanju delovnega odnosa

- mati ima občutek, da je socialna delavka ne upošteva
 - Smo začutili, ne samo jaz, ampak nekaj drugih ljudi tudi, da drži z rejnicami (H50)
- podajanje informacij o matični družini brez njihove vednosti
 - Od mene dobiva informacije in jih sporoča rejnici, brez naše vednosti (H51)
- previdnost o čem in o kom govoriš
 - Moraš biti previden, kaj govoriš, kako govoriš, o kom govoriš (H52)
- nezmožnost sodelovanja s eno socialno delavko
 - Srž je bil med mano in eno socialno delavko (K42)

razlog za sodelovanje s socialnimi delavkami

- ni druge možnosti, kot da sodeluje s socialnimi delavkami
 - Kaj pa naj? (H44)
 - Morala sem iti preko tega (H45)
 - Naj se odselim (H46)

kontakt med udeleženci rejništva

- skupna srečanja na pol leta
 - Imamo sestanke na vsake pol leta (H47)
- kontakt preko telefona
 - Jaz se tudi preko telefona javljam na center (H48)
- številčen kontakt s socialno delavko na področju rejništva
 - Z socialno delavko na področju rejništva sem veliko v kontaktu (H49)

- skupno srečanje 1 letno
 - Vsako leto imamo sestanek (I18)

11.2.2.7 Osno kodiranje intervjujev matičnih družin na področju rejništva o glasu matične družine

glas matične družine

- glas mame ima veliko veljavo
 - Moj glas je imel veliko veljavo, saj so neprestano govorili mama, mama, mama (G31)
- glas očeta se ne zagotavlja
 - Očeta, kot da ga ni, on je bil samo v pomoč (G32)
- glas mame se bolj zagotavlja potem, ko se vključi varuha človekovih pravic
 - En čas ne, a ko sem imela na strani varuha človekovih pravic, takrat pa sem dobila moč (G34)
- besede mame imajo velik pomen
 - Veliko, lahko rečem (H53)

način zagotavljanja glasu

- možnost izražanja mnenja
 - Jaz sem jih vse povedala (G33)
 - Ja (I24)
 - Če me je npr. obnašanje rejnice ali pa hčerke motilo, sem to povedala, pa tako na splošno (I25)
- rejnica podpira mati
 - Npr. kaj jaz rečem, ona potrdi (H54)
- mati podpira rejnico
 - Kaj ona reče, jaz potrdim (H55)
- pogovor
 - O tem smo se pogovorili in se je nato to spremenilo (I26)
- socialna delavka materi, zagotovi glas
 - Socialna delavka je rekla, da naj povem, ali me kaj moti in sem povedala (I27)

razlog za zagotavljanje glasu

- več spodbude s strani socialnih delavcev, če vidijo, da delaš na spremembah
 - Po mojem dobro ravnajo, saj ko vidijo, da si v redu, da imaš službo, no sedaj je trenutno nimam, sem pa lansko leto imela dve, da se v redu držiš, da skrbiš za otroka ter zase, ti veliko ugodijo (J58)
- če ne delaš na spremembah, imaš manj priložnosti
 - Če pa vidijo, da se nič ne trudiš, da ne daš ničesar nase, da samo toneš, imaš tudi manj privilegijev (J59)

primer zagotavljanja glasu

- sporočanje mami, zakaj hčerka ne more priti na stik
 - Npr. če vzamemo primer za termine: mi smo imeli že prvi teden v mesecu termin, ampak me je rejnica klicala, da ima hčerka nastop s klarinetom (J46)
- nadaljnjo dogovarjanje glede stikov
 - Rekla sem, da ni problema, da bomo naredili proti koncu meseca oz. takrat, ko bo hčerki ustrezalo (J47)
- skupen dogovor, da bodo stiki v drugem terminu
 - Tako smo mi sedaj prišli do tega, da se dobimo jutri (J48)

2. primer zagotavljanja glasu

- določene so osebe, s katerimi ima hčerka lahko stike
 - Sedaj je napisano, da ima hčerka lahko zraven mene še stike s tem, pa tem (J53)
- če bi se kaj glede stikov spremenilo, to mama sporoči na center
 - Npr. če pa bi kaj drugače bilo, da bi neki daljni sorodnik prišel, bi jaz šla na socialno in bi povedala, da jaz in hčerka greva k stricu, ki je prišel iz tujine na obisk (J54)
- če bi se kaj glede stikov spremenilo, to mati sporoči na center
 - Jaz to avtomatsko grem na center in tam to sporočim (J55)
- glede sprememb pri stikih se obvesti tudi rejnico
 - Pa rejnico tudi obvestim, tako da tudi ona vse ve (J56)
- mati zna, kdaj se bo njen glas upošteval
 - Imam pa jaz sedaj tudi že toliko pameti, da znam kdaj je kaj dobro in kdaj ne (J57)